T.C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BODRUM GELENEKSEL VE GÜNCEL KONUT MİMARİSİNİN BİÇİM GRAMERİ YÖNTEMİ İLE ARAŞTIRILMASI

Mine KARAKOYUN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİMARLIK ANA BİLİM DALI

KONYA, 2010

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

BODRUM GELENEKSEL VE GÜNCEL KONUT MİMARİSİNİN BİÇİM GRAMERİ YÖNTEMİ İLE ARAŞTIRILMASI

Mine KARAKOYUN

Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç.Dr. İbrahim BAKIR

2010, 143 sayfa

Jüri: Yrd. Doç.Dr. İbrahim BAKIR
Doç.Dr. Dicle AYDIN
Yrd. Doç.Dr. Mine ULUSOY

Turizm ve çağdaş yaşamın getirdiği ihtiyaçlar sonucu geleneksel mimari doku üzerinde olumsuz etkiler yer almaktadır. Bu çalışmada; bu olumsuz etkileri önlemek amacıyla Bodrum'da yer alan 6 tescilli yapı ve 2 güncel konutun tipolojileri analiz edilerek bina ve doku bazında eklemeler, değişimler ve bozulmalar tespit edilmiştir. Analiz çalışmaları sırasında biçim grameri yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem sayesinde mekanların birbiriyle olan ilişkileri, geleneksel dokuyu oluşturan mimari elemanları ve kuralları tespit edilmesi hedeflenmiştir. Gerçekleştirilecek analizler için, çalışma alanlarına ait projeler, plan, konuya ilişkin tez, makale, internet kaynakları ile yerinde yapılan incelemeler ve tespitler, temel materyaller olmuştur. Elde edilen veriler değerlendirilerek sonuca ulaşılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlar aşağıda sıralanmıştır;

- Geleneksel konut dokusunun korunarak geliştirilmesine dönük yapılan Koruma Amaçlı İmar Planlarında, son yapılan 2003 planına kadar, bu değerlerin yeterince dikkate alınmadığı ve bu değerlerin büyük bölümünün yitirildiği görülmüştür.

- Turizmin; kentte plansız yapılaşma, çevre kalitesinde bozulma, yapı-insan yoğunluğunda artış, sosyo-kültürel yapıda bozulma, yerel mimari dilin bozulmasına yönelik olumsuzluklara neden olduğu tespit edilmiştir.

- Geleneksel Bodrum Evlerinin süngercilikle ve balıkçılıkla geçinen insanların asgari koşullarda gerçekleştirdiği ve kendine has plan ve doku karakteristikleri olan konutlar olarak ortaya çıktığı,

- Kentte 1960lardan sonra ortaya çıkan turizm ve iletişim hızı ile bu konutlardan beklenti artmış ve yapılan eklerle karakteristiklerini önemli ölçüde yitirdikleri görülmüştür.

- Seçilen tescilli yapıların ve bu yapılardaki eklerin biçim grameri yöntemiyle analiz edilerek geleneksel dokudaki değişim tespit edilmiştir.

- Yine biçim grameri yöntemi ile seçilen güncel konutların, geleneksel dokuya uygun, farklı tipolojide, mekânsal ilişkileri ve kurallar çerçevesinde biçimlenmesinin ortaya çıktığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel mimari doku, biçim grameri, Bodrum evleri, mimari dil, konut tipolojileri

ABSTRACT

MASTER THESIS

AN INVESTIGATION OF TRADITIONAL AND MODERN ARCHİTECTURES OF ESTATES BY UTİLİZİNG SHAPE GRAMMER METHOD

Mine KARAKOYUN

Selçuk University Graduate School of Natural and Applied Sciences

Department of Architecture

Supervisor: Asst. Prof. Dr. İbrahim BAKIR

2010, 143 pages

Jury: Asst. Prof. Dr. İbrahim BAKIR
Assoc. Prof. Dr. Dicle AYDIN
Asst. Prof. Dr. Mine ULUSOY

There are some adverse effects are seen on the traditional architecture because of the tourism and needs of the modern life. In this study, to avoid that adverse , some insert texture, changes and deformations were determined by analysing 6 registered structure and 2 current house typology in Bodrum. During that analysis shape grammar method was used. Thanks to this method, determining relation between the spaces ,the elements make up traditional architecture and rules ,was aimed. Basic materials for this analysis; projects about working area ,plans, thesis related to issue, articles,internet resources ,and the local investigations and determinations. By evoluating the data,results have been reached. The results are listed below;

- İt is seen that,in the plan to protect traditional housing ,until 2003 plans, some values are not taken into account and a significant part of them have been lost.

- İt is determined that tourism causes unplanned construction in the city, the degradation of environmental quality , increase in building- person density and also deformation of socio-culturel structure and local architectural language.

- Traditional Bodrum house were built by the people who live on sponge and fishing and the house were built with their own performs, their own texture characteristics,

- After 1960s, with the communication speed and tourism, the expectation from this house has increased and the insert structures cause to lose their characteristics significantly.

- Chosen registered structures and inserts have been analysed by shape grammar method and the changes are determined.

- Again, chosen by the method of grammar , current house are suitable for traditional architecture , in different typologies and also in spatial relations and rules.

Keywords: Traditional architectural pattern, shape grammar, Bodrum houses, architectural language, house typologies

ÖNSÖZ

“Bodrum Geleneksel ve Güncel Konut Mimarisinin Biçim Grameri Yöntemi İle Araştırılması” başlıklı bu çalışma S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Ana bilim Dalına Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır.

Tezimin hazırlanmasında benimle bilgi ve birikimlerini paylaşan, değerli zamanını benden esirgemeyen, beni yönlendiren, her konuda destek ve yardımcı olan, tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. İbrahim BAKIR’a, tezin şekillenmesinde katkılarından dolayı Doç.Dr.Dicle AYDIN ve Yrd.Doç.Dr.Mine ULUSOY’a, gönülden teşekkür ederim. Tez çalışmam süresince anlayış ve gösterdikleri hoşgörü sebebiyle S.Ü. İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı bölüm öğretim elemanlarına özellikle katkılarından dolayı Öğr.Gör.Dr.M.Lütfi HİDAYETOĞLU’na candan teşekkür ederim.

Yaşamım boyunca benden desteklerini esirgemeyen, sağladıkları sevgi dolu ortam ve yaptıkları fedakârlıklarla çalışmamı sonuçlandırmamda yardımcı olan canım aileme, her zaman yanımda olan manevi desteğini benden esirgemeyen Alper SUNGUR’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET ..... **i**
ABSTRACT ..... **iii**
ÖNSÖZ ..... **v**
İÇİNDEKİLER ..... **vi**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **ix**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **x**

1. GİRİŞ **1**
1.1. Çalışmanın Amacı 2
1.2. Çalışmanın Kapsamı 2
1.3. Çalışmanın Yöntemi 3
2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI **4**
3. TÜRETİCİ TASARIM VE BİÇİM GRAMERİ **6**
3.1. Tasarım ve Algoritma 6
3.2. Mimari Dil ve Geleneksel Mimari Dilde Gramer 10
3.3. Biçim Grameri ve Tasarımdaki Yeri 15
3.3.1. Biçim Gramerinin Kullanım Alanı 16
3.3.2.Konut Üretiminde Biçim Gramerinin Kullanımı 26
3.3.3. Geleneksel Yerleşim Dokusunda Biçim Gramerinin Kullanımı 39
4.BODRUM VE MİMARİ DOKUSU **41**
4.1. Bodrum Kentine İlişkin Genel Bilgiler 41
4.1.1. Bodrum Tarihi 43
4.2. Kent Yerleşme Dokusunun Mimari Bileşenleri 46
4.3. Geleneksel Mimari Dokunun Değişim Süreci 51
4.4. Geleneksel Bodrum Evleri ve Yakın Çevresinin Özellikleri 57
4.4.1.Geleneksel Bodrum Evlerinin Tipolojileri 60
4.4.2. Sokak-Yapı İlişkisi 66
4.4.3. Avlu-Yapı İlişkisi 66
4.4.4. Yapım Sistemi ve Tekniği 66
4.4.5. Kütlesel ve Boyutsal Özelliği 67

4.4.6. Yapıya Ait Elemanlar 68
4.5. Günümüz Bodrum Konut Mimari Örneklerinin Özellikleri 69
4.5.1.Demir Evler 69
4.5.1.1. Sokak-Yapı İlişkisi 74
4.5.1.2. Avlu- Yapı İlişkisi 75
4.5.1.3. Yapım Sistemi ve Tekniği 76
4.5.1.4. Kütlesel ve Boyutsal Özelliği 78
4.5.1.5. Yapıya Ait Elemanlar 79
4.5.2.Torba 83 Konutları 80
4.5.2.1. Sokak- Yapı İlişkisi 81
4.5.2.2. Avlu- Yapı İlişkisi 83
4.5.2.3. Yapım Sistemi ve Tekniği 83
4.5.2.4. Kütlesel ve Boyutsal Özelliği 85
4.5.2.5. Yapıya Ait Elemanlar 85
5. GELENEKSEL BODRUM EVLERİ İLE GÜNÜMÜZ BODRUM KONUT MİMARİSİNİN BİÇİM GRAMERİ YÖNTEMİ İLE İRDELENMESİ 86
5.1.Geleneksel Bodrum Evlerinin İnformal Biçimde Grameri 86
5.1.1. Adada/Parselde Yapı-Açık Alan Büyüklüğü iİlişkisi 87
5.1.2. Konfor Şartları 87
5.1.3. Yapı Yüksekliği 89
5.1.4. Malzeme Kullanımı 90
5.1.5. Geleneksel Evlerdeki Değişiklikler 90
5.2. Geleneksel Bodrum Evlerinin Plan Kurgusundaki Değişimlerin Biçim Grameri Açısından İrdelenmesi 91
5.2.1.Sakız Tipi Konutlarda Plan Kurgusunda Değişim 92
5.2.2.Kule Tipi Konutlarda Plan Kurgusunda Değişim 97
5.2.3.Musandıra Tipi Konutlarda Plan Kurgusunda Değişim 101
5.3. Çağdaş Bodrum Evlerinin İnformal Biçimde Grameri 105
5.3.1.Demir Evler 105
5.3.2. Torba 83 Konutları 112
5.4. Değerlendirme 114
6. SONUÇ VE ÖNERİLER 116

7. KAYNAKLAR 119
8.EKLER..... 128
EK 1 128
EK 2 143

TABLOLAR LİSTESİ **Sayfa No:**

Tablo 4.1. Bodrum kentsel sit alanında tescilli konut tiplerinin mahallere göre dağılımı.....60

Tablo 4.2. Demir evlerde kullanılan malzeme ve sistem 77

Tablo 4.3. Torba 83 Konutlarında kullanılan malzeme ve sistem.....84

Tablo:5.1. Bodrum kentsel yerleşim alanında bina taban alanlarının kentsel yerleşme alanlarına göre dağılımları 87

Tablo:5.2. Bodrum kentsel yerleşme alanında bina kat adetleri ile taban ve toplam inşaat alanları.....89

Tablo 5.3. 35 nolu Sakız Tipi Konut 93

Tablo 5.4. Fonksiyon analizi 94

Tablo 5.5. 38 nolu Sakız Tipi Konut 95

Tablo 5.6. Fonksiyon analizi 96

Tablo 5.7. 17 nolu Kule Tipi Konut 98

Tablo 5.8. Fonksiyon analizi 98

Tablo 5.9. 8 nolu Kule Tipi Konut 100

Tablo 5.10. Fonksiyon analizi 100

Tablo 5.11. 67 nolu Musandıra Tipi Konut 102

Tablo 5.12. Fonksiyon analizi 102

Tablo 5.13. 40/1 nolu musandıra tipi konut.....104

Tablo 5.14. Fonksiyon analizi 104

Tablo 5.15. Farkli tipteki planlar.....105

Tablo 5.16. Demir Evlere ait türetme ve oluşan biçim farklılıklarının şematik gösterimi.....111

Tablo 5.17. Torba 83 Evlere ait türetme ve oluşan biçim farklılıklarının şematik gösterimi.....114

ŞEKİLLER LİSTESİ **Sayfa No:**

Şekil 3.1. Tasarım eyleminin genel modeli 6
Şekil 3.2. Tasarlama içi süreç bileşenleri 7
Şekil 3.3. Tasarlamada yaratıcı düşünce, biçim ve teknikleri 8
Şekil 3.4. Dünyadaki farklı yörelerin geleneksel mimari dili 13
Şekil 3.5. Çin'de Ice- Ray vitray pencere oluşumundaki biçim gramer adımları 17
Şekil 3.6. Diebenkorn'nun çalışmaları için geliştirilen biçim gramerinin bir kısmı 18
Şekil 3.7a. Miro'nun prototip şekilleri 18
Şekil 3.7b. Taklit bir Miro çalışması 18
Şekil 3.8a. Kandinsky çalışmalarından elde edilen kural tabanı kullanarak geliştirilen kompozisyonlar 19
Şekil 3.8b. Bir Kandinsky kompozisyonunun üretimindeki ana adımlar 19
Şekil 3.9. Hempplewhite'ın sandalye arkalıkları 20
Şekil 3.10a. Kahve makinesi tasarımı 21
Şekil 3.10b. Harly-Davidson tasarımı 21
Şekil 3.11. Palladyen Grameri 22
Şekil 3.12. Analizler sonucu elde edilen Palladion Villalarının varsayımları 23
Şekil 3.13. Queen-Anne evlerinin biçim grameri 27
Şekil 3.14. Frank Lloyd Wright, kır evlerinin biçim grameri 28
Şekil 3.15. Yeni hayat evleri gelişimi 29
Şekil 3.16. Geleneksel Türk Evleri 30
Şekil 3.17. Doğrusal Türeme 31
Şekil 3.18. Zincir Türeme 32
Şekil 3.19. Küme Türeme 33
Şekil 3.20. Previ Kat Planları 34
Şekil 3.21a. Modülün Oluşumu – Çıkartma 35
Şekil 3.21b. Türetim 35
Şekil 3.22. Fonksiyon ve Sirkülâsyon Analizi 36
Şekil 3.23. Previ Kat Planları (İkinci Tip) 37
Şekil 3.24a. Modülün Oluşumu – Çıkartma 37

Şekil 3.24b. Türetme 37
Şekil 3.25. Fonksiyon ve Sirkülâsyon Analizi 38
Şekil 3.26. Dünyadaki geçmişten günümüze biçimlenerek oluşan mimari diller 39
Şekil 3.27. J.Duarte'nin A.Siza'nın Malagueria toplu konutu evleri için geliştirdiği biçim grameri 40
Şekil 3.28. Hayat evinin biçim grameri kuralları 40
Şekil 4.1a. Bodrum Haritası 41
Şekil 4.1b. Bodrum ve yakın çevresi.....41
Şekil 4.2. Bodrum Kentine ait iklimsel istatistikler 42
Şekil 4.3. Bodrum yarımadası 1950–2000 nüfus gelişimi 43
Şekil 4.4. Antik dönemde Halikarnassos (Bodrum) kenti. Wagner ve Debes çizimi43
Şekil 4.5. Mausoleion'un restitü edilmiş hali, ön ve yan görünüşü 44
Şekil 4.6. Captain Spratt'ın 1847 yılında çizdiği Bodrum Haritası.....45
Şekil 4.7. Bodrum Kentsel Sit Alanında 1970'lerde Osmanlı dönemi Anıt Eserlerinin bir kısmı ve yeni yapılarla çevrelenmiş Osmanlı sarnıcı.....45
Şekil 4.8. Bodrum Kalesinin 1964 yılında havadan görünüşü 47
Şekil 4.9. Bodrum Kalesinin 2000 yıllarında havadan görünüşü.....48
Şekil 4.10. Yel Değirmenleri.....49
Şekil 4.11a. Kemerle tariflenmiş sokak mekânı.....49
Şekil 4.11b. Tipik bir Bodrum Sokağı.....49
Şekil 4.12. Tipik Bodrum Avlu Duvarları 50
Şekil 4.13. Bodrum'un yapılan ilk imar planı.....51
Şekil 4.14. 1970'lerde Bodrum Geleneksel Konut Dokusu.....52
Şekil 4.15. Bodrum 1974 İller Bankası planı ölçek 1/5000'den küçültme.....53
Şekil 4.16. Farklı Dönemlerde Yapılmış İmar Planları.....53
Şekil 4.17. Bodrum Yarımadası'nda konut yerleşimi ve yoğun yapılaşma 54
Şekil 4.18. Bodrum Kumbahçe mahallesinde 1960'larda ve 2000'lerde yapılaşma düzeyleri 55
Şekil 4.19. 2003 KARİP 'da Kentsel Sit Alanındaki "Kumbahçe, Türkkuyusu ve Merkez Ticaret" yerleşme karakterleri.....58
Şekil 4.20. Musandıralı Ev 61
Şekil 4.21. Musandıralı ev planı.....62

Şekil 4.22. Sakız tipi ev 63
Şekil 4.23. Sakız tipi ev planı 64
Şekil 4.24. Ortakentte Kule tipi ev 64
Şekil 4.25. Kule tipi ev planı 65
Şekil 4.26. Geleneksel Bodrum evlerinde baca ve sundurma örneği 69
Şekil 4.27. Demir Evlerin genel görünüşü 71
Şekil 4.28. Demir Evlerinin sokak görünüşü 71
Şekil 4.29. Vaziyet Planı 72
Şekil 4.30. Demir Evlerin 1-2-3 katlı yapıların bahçe-inşaat alanı 73
Şekil 4.31. Bodrum Demir Evlerin 1-2-3 katlı yapılardan Örnekler 73
Şekil 4.32. Demir Evler, sokak görünüşü 74
Şekil 4.33. Demir Evler, Sokak Döşemeleri 74
Şekil 4.34. Vaziyet oluşumu 75
Şekil 4.35. Avludan görünüş 75
Şekil 4.36. Demir Evler 78
Şekil 4.37. Tip 2c ye ait plan ve kesit 79
Şekil 4.38. Demir evlere ait sundurma örnekleri 79
Şekil 4.39. Demir evlere ait baca örnekleri 80
Şekil 4.40. Demir Evlerin iç mekân görüntüleri 80
Şekil 4.41. Torba 83 Konutları 81
Şekil 4.42. Torba 83 konutları vaziyet planı 81
Şekil 4.43. Sokaktan görünüş 82
Şekil 4.44. Bodrum Torba 83 Konutları 82
Şekil 4.45. Yapılar ve yakın çevresindeki yeşil elemanlar 83
Şekil 4.46. Torba 83 konutlarındaki baca ve pergole 85
Şekil 5.1. Tescilli Yapılara Müdahale Biçimlerinden Örnekler 89
Şekil 5.2. Çalışma alanı içerisindeki Geleneksel Bodrum evlerinin konumu 91
Şekil 5.3. 35 nolu sakız tipi evin vaziyet planı ve uydu fotoğrafı 92
Şekil 5.4. Yapı oluşumundaki adımlar 94
Şekil 5.5. 38 nolu sakız tipi evin vaziyet planı ve uydu fotoğrafı 94
Şekil 5.6. Yapı oluşumundaki adımlar 96
Şekil 5.7. 17 nolu kule tipi evin vaziyet planı ve uydu fotoğrafı 97

Şekil 5.8. Yapı oluşumundaki adımlar 99
Şekil 5.9. 8 nolu sakız tipi evin vaziyet planı ve uydu fotoğrafı 99
Şekil 5.10. Yapı oluşumundaki adımlar 101
Şekil 5.11. 67 nolu musandıra tipi evin vaziyet planı ve uydu fotoğrafı.....101
Şekil 5.12. Yapı oluşumundaki adımlar 103
Şekil 5.13. 40/1 nolu musandıra tipi evin vaziyet planı ve uydu fotoğrafı 103
Şekil 5.14. Yapı oluşumundaki adımlar 105
Şekil 5.15. Tek Katlı Tip 1-a, Tip 1-b, Tip 1-c ‘nin Fonksiyon Analizi 106
Şekil 5.16. Tek Katlı Yapılardan Örnekler.....106
Şekil 5.17. Tip 2b, 2c, 2d, 2f, 2g, 2h, 2k fonksiyon analizi.....107
Şekil 5.18. İki Katlı yapılardan örnekler 108
Şekil 5.19. Üç katlı yapı 109
Şekil 5.20. Üç katlı evlerin fonksiyonel analizi 109
Şekil 5.21. Bungalov 1, IIa ve III tipin fonksiyon analizi 110
Şekil 5.22. Bungalov örnekleri.....110
Şekil 5.23. Bungalov örnekleri.....111
Şekil 5.24. Torba 83 evlerinin vaziyet planı.....112
Şekil 5.25. Torba 83 Konutların A tipi Plan Fonksiyon Analizi 112
Şekil 5.26. Torba 83 Konutların B tipi Plan Fonksiyon Analizi 113
Şekil 5.27. Tip B yapı grubundan örnekler 113

1. GİRİŞ

Bireylerin bir araya gelmesiyle oluşan toplumlar, belli bir süreç içerisinde, kültürel bir birikimi de meydana getirmektedir. Bu kültürel birikim içerisinde bireylerin temel ihtiyaçlarını karşıladığı barınaklar/evler önemli bir konuma sahiptir. Bu anlamda; Bodrum evleri de Türk kültür mirası olarak kabul edilmekte ve yerli yabancı birçok insan tarafından ilgi görmektedir. Ancak, modern hayatın konfor gereksinimleri ve turizm faaliyetleri, özellikle tescilli Bodrum evlerinin geleneksel yapısını tahrip etmekte ve mimari dilin bozulmasına yol açmaktadır.

Geçmişten günümüze tasarımcılar fikirlerini çeşitli yollarla ortaya koymuş ve ifade etmişlerdir. Soyut olan fikirlerini somutlaştırmaya ve sonuca ulaşmaya çalışmışlardır. Çevremizde gördüğümüz ve kullandığımız pek çok ürün tasarlama eylemini belli bir zaman dilimi içerisinde tamamlamaktadır. Tasarım eyleminin benzer özellikler taşıdığı kabulü ile tasarım sürecine ilişkin pek çok çalışma yapılmıştır. Özellikle 1950 sonrasında tasarım yöntemleri üzerine pek çok yöntem önerilmiş ve geliştirilmeye çalışılmıştır. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte geleneksel tasarım yöntemlerinin yanı sıra gramer tabanlı tasarım yöntemleri mimarlık disiplini içerisinde yavaş yavaş yer almaktadır.

Gramer tabanlı tasarım yönteminde, biçimler arası ilişki, tasarımı oluşturucu temel fikirdir. Bu ilişkiler salt biçimlerin geometrisine dayalı kurgulanabileceği gibi, biçimlere verilmiş anlamlara göre de kurgulanabilir. Biçimlerin seçimi ve biçimler arası ilişkilerin belirlenmesi tasarım problemine, programına ve tasarımcının yorumuna göre belirlenir.

Biçim gramerleri mekânsal kompozisyonun tasarım dilini tanımlamak ve yaratmak için bir kurallar sistemidir. Bir dil, kullandığı sözcük dağarcığından ve bu dağarcığı bir araya getiren kurallardan oluştuğu gibi biçim gramerleri de bir biçim dağarcığından ve mekânsal ilişkilere yönelik kurallardan oluşur (Taşkıranoğlu, 2003).

1.1. Çalışmanın Amacı

Coğrafi konumu, bölgenin topoğlojik yapısı, tarihi veriler gibi farklı nedenlerle, Bodrum 1970'lere kadar dış etkilerden uzak kalmıştır. Bu sayede geleneksel dokusunu ve mimari karakterini korumuştur. Ancak 1970'lerden sonra yörede gelişen yerli ve yabancı turizm, özellikle kentin çekiciliği nedeniyle, Bodrum'a büyük rağbet göstermektedir. Bu nedenle eski evlerin yıkılmasına, şehir karakterinden kopuk, dokuyu bozucu binaların yapılmasına yol açmaktadır. Böylece, turizm bakımında Bodrum'u ilginç kılan şehrin fiziki özellikleri kendi yarattıkları turizm faaliyetinin etkisiyle bozulmaktadır ve kent bu açıdan çekiciliğini kaybetme tehlikesiyle karşılaşmaktadır.

Bodrum Yarımadası'nda seçilen 6 tescilli, 2 güncel toplam 8 adet yapının tipolojik ve geometrik analizi yapılmıştır. Elde edilen bilgiler, biçim grameri ve kuralları bağlamında güncel konutların geleneksel dokuya uyum sağlayıp sağlamadığının tespit edilmesi hedeflenmiştir.

Bu çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır;

- Geleneksel Bodrum Evlerindeki fiziksel değişimler nelerdir?
- Değişime etki eden faktörler nelerdir?
- Değişim/ eklentiler geleneksel dokuyu nasıl etkilemiştir?
- Güncel konutların tasarımında geleneksel dokunun izleri mevcut mu?
- Farklı yapı ve sayıdaki kullanıcılar için benzer biçimsel dile sahip fakat farklı tipolojide güncel konutlar var mıdır?

1.2. Çalışmanın Kapsamı

Çalışma kapsamında;

- Türetici tasarım yöntemi olarak biçim gramerinin teorik alt yapısı oluşturulmuş ve kullanım alanları hakkında bilgi verilmiştir.
- Turizm girdileri nedeniyle Geleneksel Bodrum kent yerleşim dokusu ile evlerinin süreç içinde meydana gelen değişiklikler ve dönüşümün niteliğinin gözden geçirilmesi,

- Koruma uygulamaları çerçevesinde gerçekleştirilen planlama çalışmalarının konuya etkisinin irdelenmesi,
- Biçim grameri yöntemiyle Bodrum Yarımadası'ndaki seçilen tescilli evlerin geçmişten günümüze değişimler/eklentiler ile güncel konutların tipolojik ve geometrik analiz edilmesi sağlanacaktır.

1.3. Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışma kapsamında tümdengelim metodu ile Bodrum'un konut dokusunu oluşturan bileşenler ayrıştırılacaktır. Biçim gramerinin yapısında var olan kavramsal analiz ve informal biçimsel analiz yöntemlerinden yararlanılacaktır. Kavramsal analizde bölgenin biçimlenmesinde yer alan sosyal, kültürel çevresel etkenler incelenmiş bu tasarım girdilerinin konutların tasarlanmasındaki etkisi tartışılmıştır

İnformal biçimsel analizde ise mekânların biçimsel olarak nasıl bir araya getirildikleri ifade edilmiştir. Alan çalışmasında; inceleme alanlarına ait planlara, kararlara, görüşmelere, gözleme ve görsel kaynaklara dayalı olarak analiz ve sentez metodu kullanılmıştır. Son olarak geleneksel doku ve güncel konut dokusunun biçimsel analizleri sonucu tüme varım metodu ile somut sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Bu tez çalışması kapsamında çalışmanın arka planını belirlemede kullanılan kaynaklar incelendiğinde biçim grameri yöntemi ve Bodrum kentindeki geleneksel konut ile ilgili yapılmış çalışmalar incelenerek başlıca kaynaklar aşağıda belirtilmiştir.

Aksoy, (2001) 'Varolan Tasarım Dilleri ve Yani Tasarım Dilleri Bağlamında Biçim Gramerleri Analizi' konulu doktora tezinde biçim gramerinin ortaya çıkışı, sınıflandırılması ve kullanım alanları ile ilgili kapsamlı bir araştırmadır.

Özbek (2004) 'Gelenekselden Türeyen Çağdaş Mardin Konut Yerleşimi' yüksek lisans tez çalışmasında Mardin kentinin temel yapı taşını oluşturan evlerin mekân kurgusunun çağın şartları karşısında işlev gösterememesi nedeniyle, taş evlere betonarme ekler yapılmakta, bilinçsizce yenilenen birçok yapının orijinalliği bozulması nedeniyle bu soruna çözüm arayan araştırmada, geleneksel kentin mimari diliyle uygunluk gösteren, çağın ihtiyaçlarını karşılayabilen çağdaş Mardin evi tipolojilerinin ve çağdaş konutlardan oluşan yerleşim önerilerinin, informal biçim gramerleri metodu ile geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Torus (2008) 'Konut Ön Tasarım Sürecinde Kural Tabanlı Bir Yazılım Modeli: Mardin Örneği' adlı yüksek lisans tezinde mimari dile sahip olan Mardin kentinde kural tabanlı tasarım yöntemi olan biçim grameri yöntemi ile belli kurallar ve kurallar setleriyle istenilen kriterlere uygun ürünler elde edilmeye çalışılmıştır.

Aysel, (2006) 'Bodrum Müsgebi Ortakent Bir Mimari İnceleme' adlı kitabında geleneksel bodrum ev tipleri, yapı malzemeleri ve yapım yöntemleri ile ilgili detaylı bir araştırma yapılmış olup özellikle evlerin eklentileri, çevre ile ilişkileri ve kentsel dokuda özgün karakter taşıyan alanlar süreklilik içeren bir kurguda ele alınmıştır.

Gündüz, Kulu, Bakır, (2001) “Bodrum (Muğla) Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı Plan Raporu” adlı çalışmasında gerek geçmiş yıllardaki imar planlarının gerekse de turizm faktörü ile birlikte, Bodrum kentsel dokusunun bozulmasına ilişkin tespitler yapılmıştır.

Ferah (1993) “Geleneksel Bodrum Mimarisi ve Günümüz Konut Mimarisine Etkileri” adlı yüksek lisans tezinde Bodrum geleneksel mimarisinin oluşturan bileşenler aktarılarak çağdaş Bodrum mimarisinden seçilen örnekler ile geleneksel bodrum mimarisinden nasıl etkilendikleri araştırılmıştır.

Kaynarca (2003), ‘Geleneksel Yerleşimlerdeki Yeni Yapılaşmada Süreklilik Üzerine Bir Araştırma, Bodrum Örneği’ yüksek lisans çalışmasında incelenen Bodrum yerleşimi içerisindeki yeni yapılar, yaklaşımı zorunlu bir şekle sokan imar kuralları çerçevesinde biçimlenerek geleneksel yerleşim dokusu içerinde sürekliliğin yaşamsal olarak değil, beğeni olarak sağlanmaya çalışıldığını tespit etmektedir.

Anıl (2007) “Tarihsel Alanlarda Turizm Olgusunun Tasarı-Koruma İlişkisi Üzerindeki Etkileri: Bodrum Örneği” adlı yüksek lisans tezinde ekonomik girdilerin arttırılması amacıyla tarihsel dokuda gerçekleştirilen turizme yönelik işlev değişikliklerinin, tarihi dokunun özgün kültürel-mekânsal kimliğini tahrip ettiği savından hareketle tarihi yapıların iç ve dış mekân kurgusunu, plan şemasını değiştiren ek yapılar yoluyla yapı-parsel-doku ilişkisinin biçimini değiştiren ve ağırlıkla turizme yönelik olan işlev değişikliklerinin, yapının tarihsel kimliği üzerindeki etkisini tespit etmeye çalışmaktadır. Çalışmamızda gereksinim duyulan yapı-parsel-doku ilişkisinin bozulmasına etki eden faktörlerin ortaya konması açısından önemli bir çalışmadır.

Bir diğer çalışma Yücel Besim,(2007) “ Özgün Kentsel Mekânların Okunması ve Belirlenmesi Üzerine Analitik Bir Çalışma: Bodrum Türkkuyusu Örneği” adlı doktora tezinde Bodrum Türkkuyusu’ndaki mevcut olan yapıların kentsel mekân ölçeğindeki varlıkları ve kent dokusunun oluşumuna yaptıkları katkılar araştırılmıştır.

3. TÜRETİCİ TASARIM VE BİÇİM GRAMERİ

3.1. Tasarım ve Algoritma

Çeşitli araştırmacılar ve yazarlar tasarım konusunda farklı tanımlamalar yapmışlardır. Tasarım olgusuna getirilen bu farklı tanımlar, tanımlayanların farklı bakış açılarından kaynaklanmaktadır. Tasarım Coyne ve Subrahmanian (1993)'a göre, bir çözüm uzamına dönüştürme kararlarıyla yönlendirilen bir arayış sürecidir.

Bir problem çözme eylemi olarak ele alındığında tasarım, her durumun bir olası çözüme karşılık geldiği bir durum uzamıyla ifade edilebilir. Her olası tasarım, çözüm olma potansiyeline sahiptir. Bu bakış açısıyla tasarım, problemin belirlendiği ilk durumla başlayıp çözüme ulaşan son durumla nihayetlenir. Newell ve Simon ise tasarımı, bir dizi işlemeyi içeren bilgi üretim sistemi olarak tanımlamaktadır (Coyne ve Subrahmanian, 1993). Burada işlemcilerin kalıpları dönüştürerek çözüm ürettikleri belirtilmektedir. Lawson, çözümün tasarım süreci öncesinde var olmadığını ve ancak tasarım süreci sonunda elde edildiğini savunarak, tasarımı daha çok bir çözüm üretme süreci olarak tanımlamaktadır (Coyne ve Subrahmanian, 1993). Bütün bu farklı tanımların birleştiği nokta, tasarımın bilgi açısından yoğun bir düşünsel aktivite olduğu ve problemin tanımıyla başlayıp çözüm elde edilene kadar devam ettiği görüşü olmaktadır. Ancak tasarımcı tasarlama eylemini gerçekleştirirken bu sürecin adımlarını takip edebilmesi olağan bir durum değildir. Tasarımcının zihninde ne olacağı kestirilemeyen bir kara kutu içerisinde sezgisel, tahmin edilemez, rastgele diyebileceğimiz yaratıcı tasarım süreci yer almaktadır (Şekil 3.1).

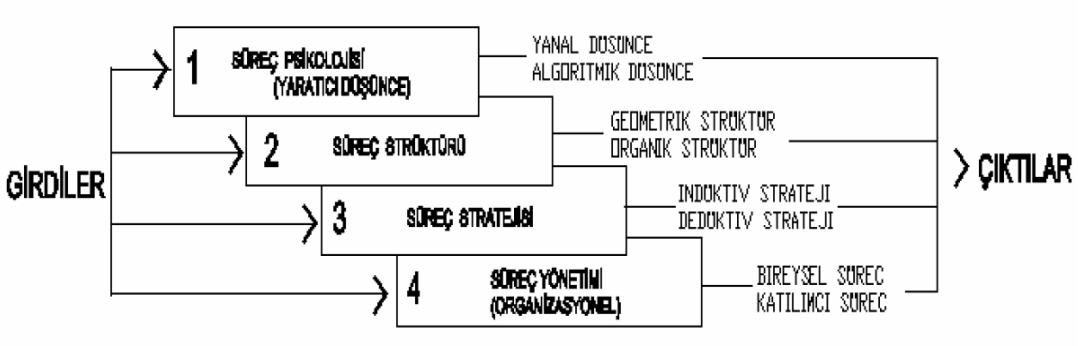

Şekil 3.1. Tasarım eyleminin genel modeli (Küçük, 2007)

Mimari tasarım sürecini kompleks bir sistem olarak değerlendirebiliriz. Bu süreci somutlaştırmak ise oldukça zordur. Bunun sebebi her tasarımcının kendine ait bir bilgi birikimi ve tasarım felsefesinin bulunması olarak görülebilir. Tasarım sürecinin kişiden kişiye değişebilecek somutlaştırma yöntemleri olabileceğinden dolayı süreç için ortaya konacak genellemeler doğru sonuçlar vermekten uzaktır fakat tasarımın algoritmik bir yanı vardır. Başka bir deyişle algoritmik düşünce ile bütün ve karışık bir problemin, küçük birimlere bölünerek ve bu birimlerin yaptığı basit işlemlerin ortaya konarak, bütün içindeki yerlerinin belirlenmesidir.

Disiplinler arası ilişkiler mimari tasarlama eylemini karmaşık bir olgu haline getirmektedir. Mimari tasarlamayı bu veriler ile ele aldığımızda; tasarım sürecine ilişkin yaklaşımlar şu başlıklar halinde görülmektedir (Yıldırım, 2004) (Şekil 3.2).

- Tasarlama dışı süreçlerin entegrasyonu bağlamında:
  - Bina elde etme süreci yaklaşımları
- Tasarım içi süreçler bağlamında:
  - Tasarımcı psikolojisi ve zihinsel süreç yaklaşımları,
  - Tasarımda süreç stratejileri yaklaşımları,
  - Tasarımda süreç strüktürleri yaklaşımları,
  - Süreç organizasyonları yaklaşımları.

Şekil 3.2. Tasarlama içi süreç bileşenleri (Yıldırım, 2004)

Cross ve Nathenson (1981) tasarlama eylemleri ve tasarımcı düşünce biçimleri bağlamında ele alarak dört grup algı ve öğrenme biçimi olduğunu belirtmektedir (Uraz, 1993) . Bunlar;

- Aşamalı / Bütüncü (Serial / Wholistic),
- Atak / Dikkatli (Impulsive / Reflective),

- Genişleyen / Daralan (Divergent / Convergent),
- Alandan bağımsız / Alana bağımlı (Field independent / field dependent) düşünme biçimleridir.

Ayıran (1978)'e göre, yukarıda belirtilen düşünme biçimlerinin nitelikleri incelendiğinde, bu yaklaşımlar; bilinç ve mantığa ağırlık veren, analitik ve adımsal, tümevarımcı olan "Algoritmik Yaklaşım" ile, bilinçaltı ve duygulara ağırlık veren, holistik (Wholistic) tümdengelimci yaklaşım olan "Sezgisel Yaklaşım" olarak iki temel gruptadır. Örneğin müzik, grafik ve plastik sanatlar gibi tasarımcı veya kompozitör dışında organizasyonların bulunmadığı uğraşlarda sezgisel yaklaşım, mimarlıkta olduğu gibi binaya tasarımcı dışında veri sağlayan bilgi disiplinleri, kişi ve organizasyonların bulunduğu eylemlerde algoritmik yaklaşım önem kazanmaktadır. Jones (1970)'e göre, tasarımda genel olarak gruplanan her iki düşünce yaklaşımına uygun yaratıcı teknikler bulunmaktadır. Algoritmik yaklaşım teknikleri; Morfolojik metot ve karar alanları metodu iken; Sezgisel yaklaşım teknikleri ise; Beyin fırtınası metodu ve Sinektik (Synectics) metodudur (Yıldırım, 2004) (Şekil 3.3.).

Şekil 3.3. Tasarlamada yaratıcı düşünce biçim ve teknikleri (Yıldırım, 2004)

Biçimin dizgesi ve içeriğin dizgesi incelenmektedir Biçim dıştan algılanandır. Dilbilimde, gramerde, cümle dizgesi varken; mimarlıkta, yapının dizgesi: yapısal kuruluştur, yapım teknolojisidir, biçimlendirme öğeleridir, mekân dizgesidir, tipolojilerdir, mimari üsluplardır, detay-malzeme geliştirmedir (Oğultekin, Tapan, Şener, 2008).

Tasarımcı, formlara dönüştürdüğü girdi bilgilerini yönlendirirken, aslında kendi zihinsel kütüphanesine süzerek koyduğu fakat açıklayamadığı, tecrübe birikimi ile oluşan bazı kompozisyon kurallarını izler. Tasarımın sezgiselliği, tasarımcının adımlarını izlemesini zorlaştırır. Durulacak, geri dönülecek veya ilerlenecek aralıkların değerlendirilme ölçütü tasarımcının özgün tecrübesidir. Tasarımcı belirli bir dağarcık ve kural repertuarını kullanır (Stiny, Gips, 1972, Kirsch, Kirsch, 1986). Tasarım algoritmasını tanımlanabilir hale getirmek, izlenen adımların deşifre edilmesidir. Bu sayede, tasarım adımları müdahale edilebilir, anlatılabilir ve öğretilebilir.

Algoritmik düşünce; bütün ve karmaşık bir problemin, küçük birimlere bölünerek ve bu birimlerin yaptığı basit işlemlerin ortaya konarak, bütün içindeki yerlerinin belirlenmesi için kullanılmaktadır. Bütün bir sistemi formüle etmek yerine birimlerin yaptığı daha basit işlemlerin çözümlenmesine gidilmektedir. Algoritmik düşüncenin ana fikri, fonksiyonel ayrıştırma, kendini tekrar etme, basit bilgi organizasyonu, parametrikleştirme, kavramlarını içerir. Her algoritmik düşünce tipinde ileri matematik kullanılmasına gerek yoktur (Harel, 1992, Çıtlık, 2008).

Algoritmik özgül bir dile sahip modülün belirli ilişki kurallar çerçevesinde kendini kopyalayarak tekrar etmesi sonucu, ihtiyaç için uygun fakat birbirinden farklı ürün alternatifleri oluşturarak tasarımcıya yardımcı olmaktadır. Algoritmik düşünceyle birlikte mimari tasarımda türetici tasarım yöntemi ortaya çıkmaktadır.

Türetme kelime anlamı olarak, bilinen bazı şeylerden yararlanılarak düşünce gücüyle yeni bir şey bulmak olarak tanımlanmaktadır. Türetici tasarım bilgisayar programı algoritmalarıyla ya da benzer matematiksel ya da mekanik süreçlerle oluşturulan tasarımdır. Bilgisayar ortamında kurulan türetici tasarım sistemlerinde, belirli bir biçim grubundaki elemanların çeşitli kombinasyonlarının belirlenmesine dayalı alternatif çözümler, sistematik olarak araştırılır (Akipek, 2004).

Chase, Knight, Stiny ve türetici sistemler üzerine çalışan birçok araştırmacı, bu sistemlerin mimarlıkta iki şekilde kullanılabileceğini vurgular: Birincisi belirli bir

ortak kurguya ve biçim diline sahip olan tasarımların çözümlenmesinde ve aynı kurguda yeni tasarımların türetilmesinde; ikincisi tutarlı bir biçimsel dile sahip olan yeni tasarımların geliştirilmesinde kullanılmaktadır. Gramerlere dayalı sistemlerde tasarım alternatiflerinin türetilmesi kullanıcının belirlediği kurallar setine bağlıdır. Bu kurallar setine göre türetilebilecek tüm olası alternatifler ve biçimsel kombinasyonlar türetilir (Akipek, 2004).

3.2. Mimari Dil ve Geleneksel Mimari Dilde Gramer

Dil; İnsanlar arasında karşılıklı haberleşme aracı olarak kullanılan; duygu, düşünce ve isteklerin ses, şekil ve anlam bakımından her toplumun kendi değer yargılarına göre biçimlenmiş ortak kurallarının yardımı ile başkalarına aktarılmasını sağlayan, seslerden örülü çok yönlü ve gelişmiş bir sistemdir (Web İletisi 1).
Genel olarak iki ayrı dil grubundan söz edebiliriz:

- *Doğal diller*, günlük hayatta insanlar arasındaki iletişimi sağlayan araç olarak tanımlanmaktadır. Doğal diller gelişim süreci içerinde değişebilir ve gelişebilir. Bu gelişim ve değişime rağmen o dilin temel yapısını oluşturan belirli kurallar/prensipler sabit kalarak varlığını korur.
- *Yapay diller*, çeşitli alanlarda özel iletişim yöntemi için insanlar tarafından oluşturulan dillerdir. Yapay dillerin doğal dillerden ayrılan en önemli özelliği yaratıcının ya da kullanıcının istekleri doğrultusunda kimi zaman değiştirilebilir ya da genişletilebilir olmasıdır.

Gerek doğal dilde gerekse de yapay dilde iki kural seti vardır. Biri sentaktik (sintaks) kurallar; dilin cümlelerini oluşturan sembol dizilerinin, onların anlamlarını dikkate almaksızın, formal strüktürü ile ilgilenir. Diğeri ise semantik kurallar; dilin sembollerinin ve gramer kurallarına uygun dizilerinin anlamlarını ifade eder.(Raphael, 1976, Aksoy, 2001).

20. yüzyılın en önemli dilbilimci ve sosyal reformcularından olan Naom Chomsky 1955'te "Syntactis Structures" adlı kitabında İngilizce dil yapısını formal olarak incelemiş, kurallarını çıkarmıştır. Düşündüklerimizi anlatmak, iletişim

kurmaya çalışmak için kullandığımız dil, birçok disiplinin ifade biçimlerinin içinde bulunduğu düzeni tarif etmek için kullanılan bir araçtır. Mimarlığın temel ifade araçları olan noktalar, çizgiler ve üç boyutlu geometrik nesnelerin, mimari dilleri ve stilleri oluşturan gramer kuralları vardır.

Dil ve mimarlık arasında benzerlik kurulabilecek bazı faktörler vardır (Taşkıranoğlu, 2003).

- Dil iletişim için bir sistemdir. Nesnelerin ve olayların anlatanın alıcıya duyurusudur. Mimarlıkta çeşitli düzeylerde iletişim kurar, belirli bir durumu, doğal olarak bir nesneler bütününü üçüncü şahıslara temsil eder, duyurur.
- Dil dijitaldir. Birimler, (sözcükler) kurallar (gramer) kullanır. Mimarlığın dağarcığını da yapısal biçimler, belirli bir set içinden çıkarılan kompozisyon teknikleri oluşturur. Mimari tasarımda sentaks mimari formların bir araya gelebileceği belirli kurgulardır.
- Dilde en küçük yapı belirli bir olayı, kavramı anlatmak için oluşur, bir işlevi vardır. Mimarlıkta da inşa edilmiş, maddeleşmiş kurgu bir amaca yöneliktir.
- İki sistemde de dağarcık sonsuz bileşen barındırmadığı (mimari tasarımda temel biçimlerin oluşturduğu kompozisyonlar da dağarcığın bir parçasıdır) halde kompozisyonların niceliği sonsuza yakınsar. Fakat olası her birleşim ifadeli, sentaks açısından tutarlı olmayabilir.
- Birimler seti ve bu birimleri kontrol eden bir kurallar seti bir dil oluşturur. Dolayısıyla belirli bir mimari durumunda belirli kuralları ve birimler seti oluşursa “mimari bir dil”den bahsedilebilir.
- Belirli bir karakteri takip eden dağarcık ve kural seti bir stil oluşturur.
- Mimarlık da dil gibi sentaktik, semantik ve pragmatik işlemler olarak tariflenebilir. Sentaktik çerçevede, yazılı dil gibi stil anlamında tutarlı birimler arasındaki beklenen/beklenmeyen ilişkiler gözlenebilir. Buna benzer bir şekilde mimarın ifade ettiği, sunduğu kurgudan, anlatmak istediği başka kavramlar çıkarılabilir.

Mimarlık, mimari dilleri ve stilleri oluşturan gramer kurallarını barındırır. Buna göre, bir tasarım edimi olan mimarlığın temel ifade araçları noktalar, çizgiler ve üç boyutlu geometrik nesnelerdir (Tok, 2008). Dil, ayrı bileşenler (sözcükler), kurallar (gramer) kullanırken mimarlığın bileşenleri mimari biçimler veya mevcut

tipik bir stilin içinden seçilen kompozisyon teknikleridir. Mimari tasarımda sözdizimi, mimari bileşenlerin geçmiş deneyimlerden kazanılan konvansiyonlarla bir araya getirilmesini içerir (Özbek, 2004).

Kaotik gibi görünen kent bütünü, aslında, algoritması tanımlanabilen kuralların tekrarı sonucunda oluşan, grameri olan bir mimari dildir. Bu dokuda tasarım yapabilmek ve mimari dilin gramer yapısını bozmamak için, mevcut olan tasarım algoritmasının tanımlanması, dokuyu oluşturan öğelerin mekansal analizlerinin belirlenmesi ve gramer çözümlemelerinin yapılması gerekmektedir. Ancak bu sayede, mimari dili anlamak mümkün olabilir. Bu verilerden hareketle oluşturulacak olan yeni tasarım, o yere ait olacağı gibi geleneksel mimari dili de zenginleştirecektir (Tok, 2008).

Geleneksel Mimari Dilde Gramer;

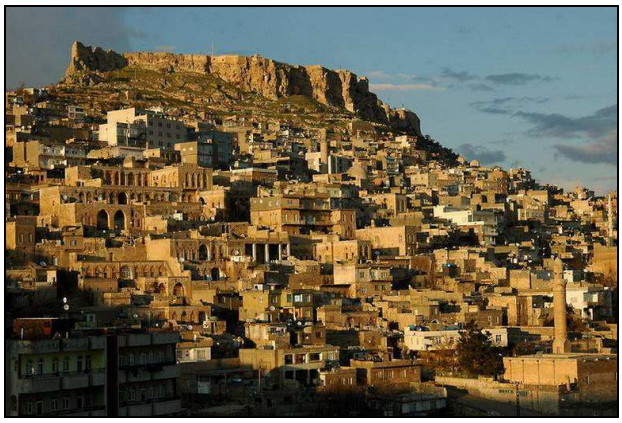
Türk Dil Kurumu'nda Gramer; Bir dili ses, şekil ve cümle yapıları ile dilin çeşitli öğeleri arasındaki anlam ilişkileri açısından inceleyerek bunlarla ilgili kuralları ve işleyiş özelliklerini ortaya koyan bilim olarak tanımlanmaktadır.

İnsanoğlu geçmişten günümüze kadar öncelikle ihtiyaçlarına cevap verebilen belirli kurallar ve düzenlere sadık kalarak nesne ve barınaklar tasarlamıştır. Benzer şekilde yöresel mimariler de rastgele oluşmuş gibi görünse de yüzyıllar içinde gelenek ve bilgi birikimini barındıran örüntülerden oluşmaktadır. Bu birikim oluşturan biçimler ve bunların bir arada bulunma kurallarıyla mimari dili meydana getirmektedir. Doğal dilin kolay kolay değişemeyeceği ve sabit belirli kuralları olduğundan bahsetmiştik. Geleneksel mimari dil için de aynı yargı geçerlidir. Her yapının bünyesindeki biçimler bir desen (patern) oluşturarak aynı kurallarla inşa edilen yapılar bütünü bir araya geldiğinde geleneksel mimari dokuyu meydana getirirler. Karmaşık görünen bütün aslında, algoritması tanımlanmış kuralların tekrarı sonucu oluşan grameri olan bir mimari dildir.

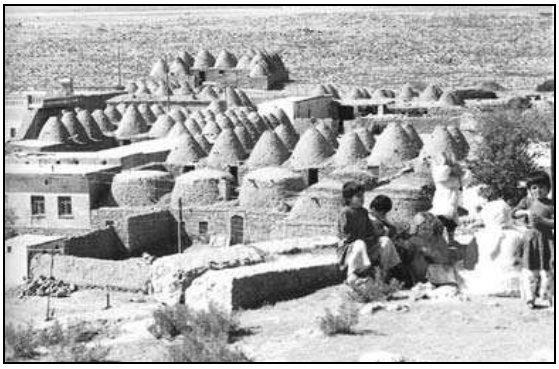
Dünyada farklı yörelerin farklı geleneksel mimari dile sahip örnekleri mevcuttur (Şekil 3.4.).

Mykonos (Yunanistan) (Web İletisi 2)

Mardin (Türkiye)

Arman (Arabistan)

Şekil 3.4. Dünyadaki farklı yörelerin geleneksel mimari dili

Bu geleneksel dokuların ortak özelliği incelendiğinde dokuyu oluşturan ve bölgenin mimari kimliğini ortaya koyan birçok tekrarlı kurallardan ve örüntüden oluşmaktadır. Geleneksel bilginin toplanarak ve yıllar içinde ihtiyaç doğrultusunda eklentilerle beraber geleneksel dokuyu oluşturan temel kurallar/prensipler bir sonraki nesle aktarılmaktadır.

Mevcutta var olan bu yöresel dokuya eklemler yapmak gerekiyorsa yeni parçanın o yöreye ait mimari dilin yapısına uygun olmalıdır. Bu sebeple o yörenin mimari dilini anlamak için dili oluşturan gramer kurallarının anlaşılması ve çözümlenmesi için analiz yapmak gerekmektedir. Analiz için evlerin mimari bileşenlerini ve bunların sentaktik kurgusunu ortaya koyan tasarım algoritması tespit edilmelidir.

Biçim gramerinin avantajı; biçim grameri yorumlayıcılarının tasarım sürecine entegre edilmesi, biçim gramerinin üretme, sürpriz ya da beklenmeyen sonuç ürünlerini ortaya çıkarmak için önemli bir adımdır. Bu sayede tasarımcının elle geliştirdiği biçim gramerleri formalizminde harcadığı zaman dilimi, üretilen ürünlerin hatalı olma payı ortadan kalkacak ve tasarımcının öngöremediği farklı sonuç ürünlerin üretilmesi sağlanacaktır.

Bununla birlikte dezavantajı; biçim grameri için geliştirilen biçim grameri yorumlayıcıları, farklı tasarım problemlerine çözüm üretmek üzere tasarlanmışlardır. Bunlardan en yaygın olanı ve belkide ilk akla geleni, biçim gramerini kullanarak yeni biçim kelimeleri üretmektir. Bu tür yorumlayıcılarda, programa tanıtılan kurallar kullanıcıya rehberlik edip, seri kuralların uygulandığı şekillerden, aynı biçim diline ait yeni tasarım aileleri geliştirir. Ancak bu tür için geliştirilen biçim grameri yorumlayıcıları belirli bir tasarım ailesi üretmek üzerine geliştirilmiştir. Örnek olarak saman çatılı zenci kulübeleri için geliştirilen program için belirlenen sınırlayıcı kurallar, kullanıcının sadece bu tür planlar üretmesine yardım eder (Gips, 1999).

Bu doğrultuda ilk olarak “Neden Bodrum?” sorusuna cevap olarak Bodrum’un 5000 yıllık geçmişiyle birlikte gelen kültür varlıklarından biri olan Geleneksel

Bodrum evlerinin son 30 yıldır turizm faktörüyle birlikte kent dokusunda meydana gelen tahribat sebebiyle kent kimliğini yavaş yavaş kaybetmeye başlamıştır. Geleneksel evler ve bu evlerden yola çıkılarak oluşturulan güncel konutlara ait mekânsal bileşenlerin biçim grameri yöntemiyle analitik çözümlemesi yapılacak, daha sonra bu bileşenler arasındaki ilişkiler tanımlanacaktır. Elde edilen veriler ışığında, mimari dokuya ve kültürel mirasa saygılı, çevresel ve iklimsel koşullara uygun çağdaş konut tasarımı için geleceğe yönelik önerilen uzman bir sistem olan biçim grameri yönteminin alt yapısı oluşturulacaktır.

3.3. Biçim Grameri ve Tasarımdaki Yeri

Biçim; soyut anlamları bir yana bırakılırsa, biçim (form) kavramı bir nesnenin genel formunu belirleyen sınırlarının sürekliliği ile oluşan biçimsel düzenini ifade eder. Mimarlıkta form kavramı, benzer şekilde, nesnenin (kitlenin) veya boşluğun (mekanın) sahip olduğu biçimin bütünsel, genel düzenidir. “ Mimari biçim” deyimiyle, mimarlığın ürünü olan binaların (yapıların) kitlesel, dış biçimlerinin genel düzeni kastedilmektedir. Bu düzeni biçimsel açıdan etkileyen kalıcı, temel unsurlar şöyle sıralanabilir (Onat, 1995).

- Biçime genel karakterini veren ilkeler, tutumlar
- Biçimi oluşturan parçalar, bir araya getirilişleri, ilişkileri
- Boyutlar ve büyüklükler
- Oranlar
- Konum ve yönlenme
- Hareketlilik

Ching (2002)’ e göre ise tutalı bir imgeyi üretmek için bir kompozisyonun elemanlarını ve parçalarını koordine etme ve düzenleme tarzını belirtmek için biçim terimini kullanmaktadır. Biçim sıklıkla üç boyutlu bir kütle vaya hacim hissini içerse de, şekil daha özgül olarak bu biçimin görünümünü etkileyen başlıca özelliğe işaret eder, ki bu, bir figürün veya biçimin sınırlarını zorlayan çizgilerin veya dış hatların bir konfigürasyonu veya göreli bir düzenlemesidir. Mimari biçim ise kütle ve mekan arasındaki temas noktasında var olur. Tasarım yaparken hem mekansal hacmi

kapsayan kütlenin biçimi, hem de aynı zamanda bu mekansal hacmin biçiminin kendisi ile ilgili olunmalıdır.

3.3.1. Biçim Gramerinin Kullanım Alanı

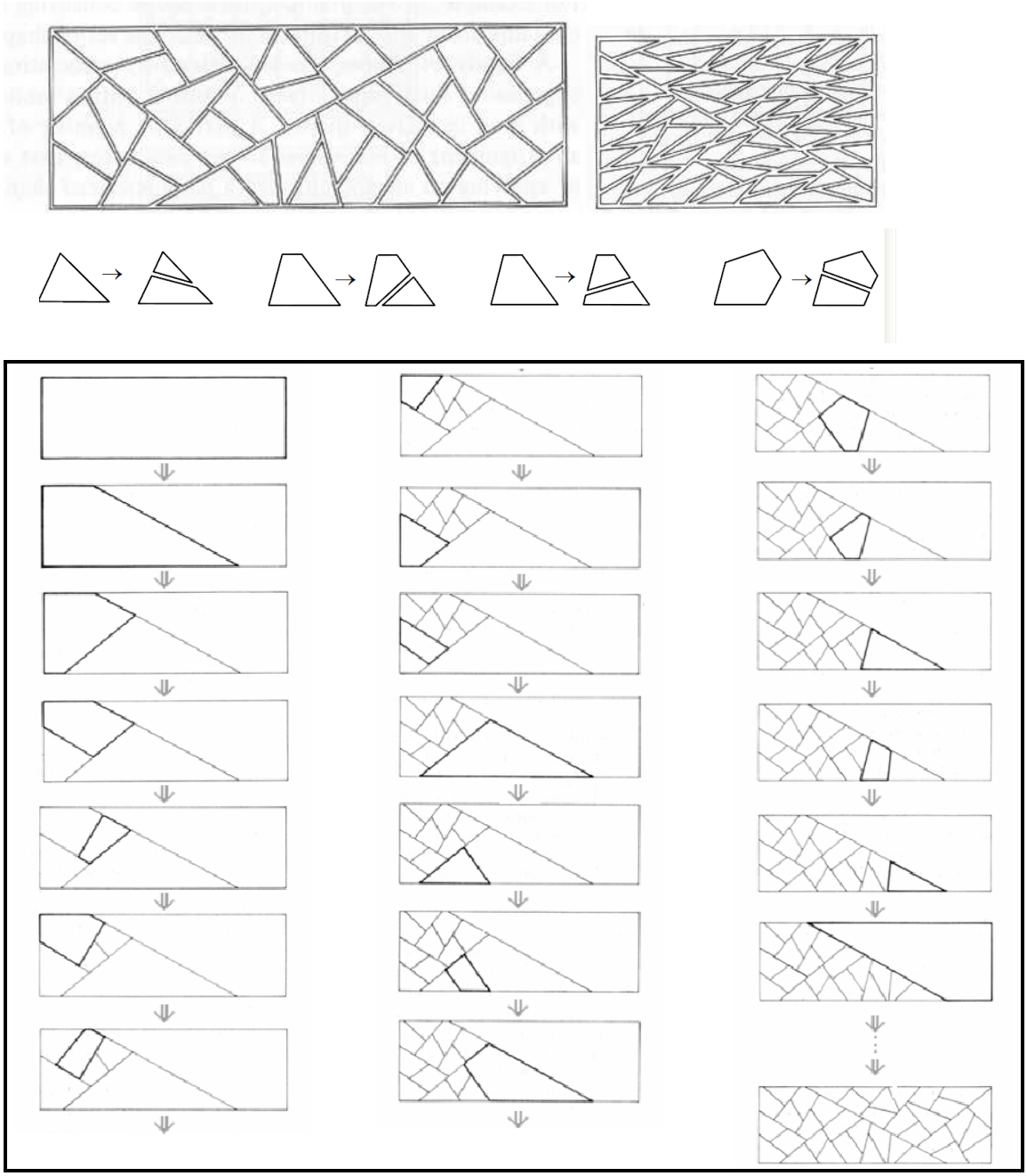
1970'li yıllarda Stiny ve Gips tarafından geliştirilen biçim gramerlerini, kural tabanlı yapısına uygun, belli bir dereceye kadar algoritmik bir yapı ile tanımlanabilecek, tasarım ve mimarinin temel kavramlarından biri olan tasarım dillerini tarif etme ve hatta yaratmanın bir yolu olarak tanıtılmıştır (Aksoy, 2001).

Knight, tam bir tasarım tanımının, mekânsal ilişkiler anlamında tanımlanan biçim kuralları yolu ile yapılabileceğini söylemektedir. Biçim kuralları tasarımlar üretmek üzere, sözlük içindeki şekillerden yapılmış bir şekil olan başlangıç şekline ve bundan üretilen diğer şekillere uygulanır. Sonuçta bir biçim-kuralları seti ve başlangıç-şekli ile oluşturulan bir "biçim grameri" bir "tasarımlar-dili" olarak adlandırılan bir şekiller setini tarifler (Knight, 1981).

Biçim gramerleri, sadece biçimler ve biçimsel kurgularla sınırlı olsa da, biçimin karşılığı olan içerik, anlam tanımlama şemaları ile ifade edilir. Böyle bir görüşte, bileşenler sadece şekiller değil, ayrıca fonksiyonu olan elemanlardır (Özbek, 2004).

Biçim grameri form ve kompozisyon çalışmalarında başta mimarlık olmak üzere çeşitli sanat dallarında ve bilgisayar destekli tasarımda kabul görmekle birlikte çağdaş çeşitli tasarım dillerini, stillerini temsil etmek, anlamak ve hatta orijinal tasarımlar yaratmak için kullanılmaktadır.

İlk biçim grameri çalışmaları analize dönük çalışmalardır. İlk analitik biçim gramer çalışması ise Çin buz ışın tasarımları üzerinedir (Şekil 3.5.).

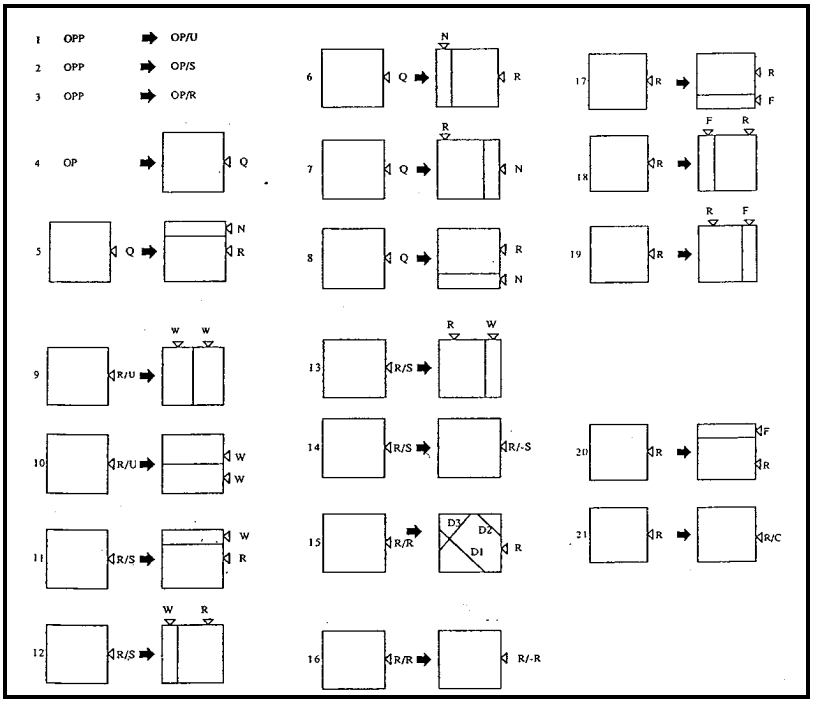
Şekil 3.5. Çin'de Ice- Ray vitray pencere oluşumundaki biçim gramer adımları (Stiny, 1977)

Çin'de 19.yy.da gerçekleştirilen ve "Ice-ray" olarak adlandırılan özel bir pencere-kafesi-tasarımları grubunun tasarım prensiplerinin analiz edilerek ortaya konulması ve bunlara ait üretim sürecini modelleyen bir gramerin geliştirilmesidir.

Güzel Sanatlar Alanında;

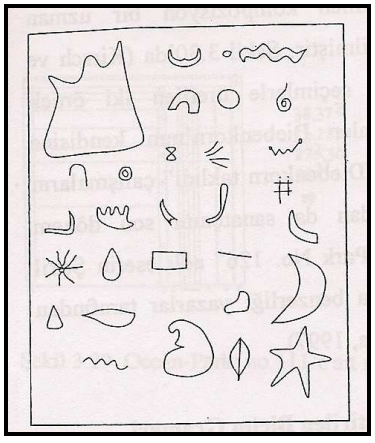
Amerikalı sanatçı Richard Diebenkorn'un son dönem çalışmalarını analiz etmek için bir gramer geliştirilmiştir (Kirsch, Kirsch, 1986). Sanatçının "Ocean

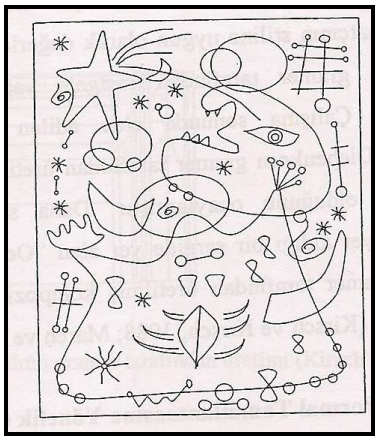
Park" serisi yapılan analiz sonucunda eserdeki renk alanlarının sınırlarını oluşturabilen kurallar tanımlanmıştır (Şekil 3.6.).

Şekil 3.6. Diebenkorn'nun çalışmaları için geliştirilen biçim gramerinin bir kısmı (Kirsch ve Kirsch, 1986)

Kirsch ve Kisch (1988) daha karmaşık bir sanatçının stili üzerine bir strüktür geliştirmek amacı ile Miro'yu seçmişlerdir. Miro'nun resimlerinde ise şekiller ön plandadır (Şekil 3.7a- 3.7b).

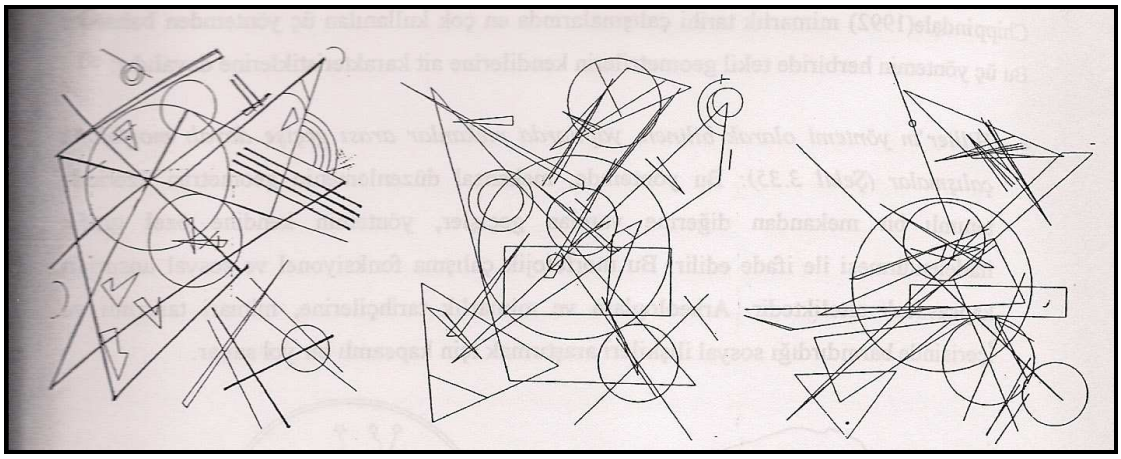

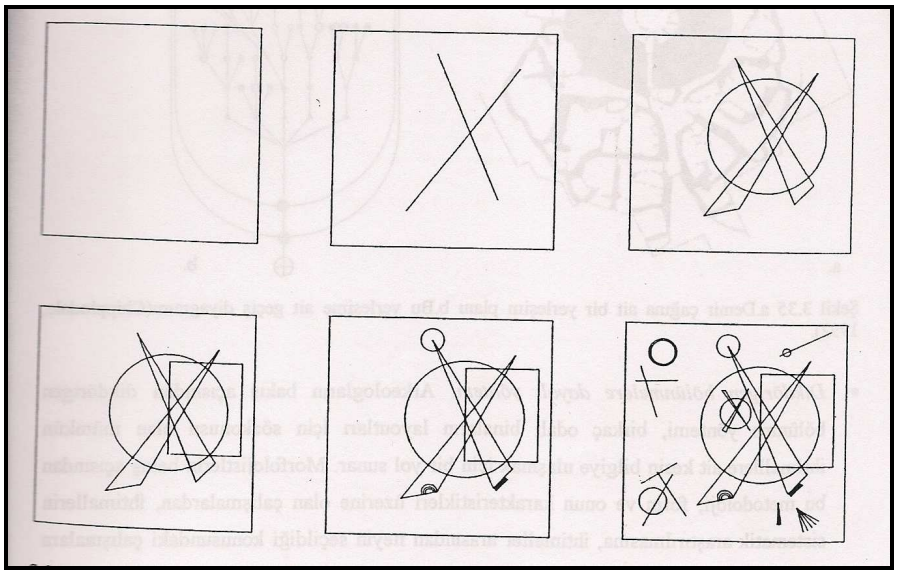
Şekil 3.7a. Miro'nun prototip şekilleri **Şekil 3.7b.** Taklit bir Miro çalışması (Kirsch ve Kirsch, 1988)

Lauzzana ve Pocock-Williams (1988) Kandinsky'nin resimlerinin temel çizgi düzenlemeleri için bir kural sistemi geliştirmiştir. Yazarların bu çalışma için Kandinsky'yı seçme nedenleri, sanatçının çoğu eserlerinin biçim gramerleri için

uygun olabilecek geometrilerle oluşması ve kuşkusuz sanatçının modern sanat için önemidir. Kandinsky'nin "Dream Motion" adlı resminin geliştirilen kural tabanında kullanılan aynı terminallar kullanılarak üretilmiş olan, temel çizgi düzenlemesi görülmektedir (Şekil 3.8a-3.8b).

Şekil 3.8a. Kandinsky çalışmalarından elde edilen kural tabanı kullanarak geliştirilen kompozisyonlar (Lauzzana ve Pocock-Williams, 1988)

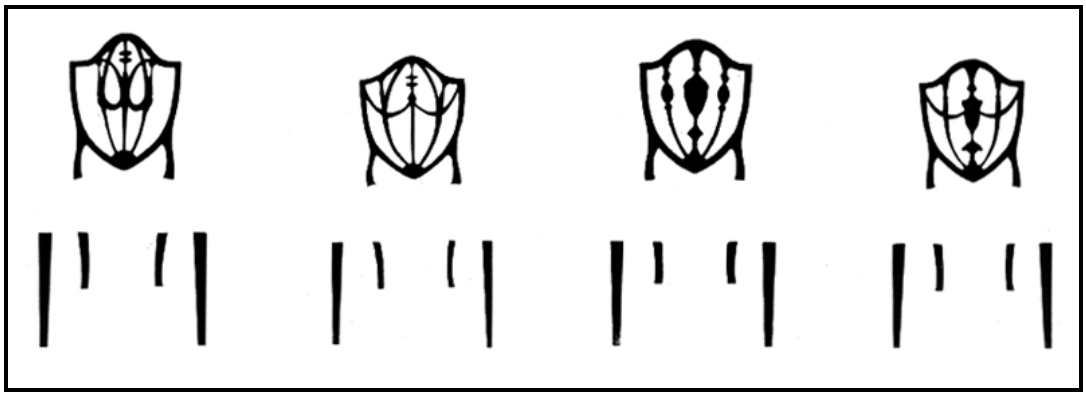

Şekil 3.8b. Bir Kandinsky kompozisyonunun üretimindeki ana adımlar (Lauzzana ve Pocock-Williams, 1988)

Süsleme Sanatında;

Hempple-White sandalye arkalıkları tasarımı için geliştirilmiş biçim gramerinde amaç;

- 18.yy.ın sonunda İngiltere'de geliştirilmiş olan Hempple-White stilindeki sandalye aralıklarının kendine özgü karakteristiğini ve sınır şartlarını tarif etmek, söz konusu stili analiz etmektir (Şekil 3.9.).
- Gramerin oluşturulmasında kullanılan var olan üç hepplewhite stili sandalye arkalığı tasarımını grameri kullanılarak tekrar etmek, böylece gramerin işlerliğini gösterebilmektir (Knight, 1980).

Şekil 3.9. Hempplewhite'ın sandalye arkalıkları (Knight, 1980)

Stiny'nin (1977) geliştirdiği ice-ray pencere kafeslerine ait ilk örnekten 15 sene sonra Mark Tapia (1992) yine aynı tasarım dili için başka bir iki boyutlu parametrik biçim-grameri geliştirmiştir. Tapia'nın grameri Stiny'nin gramerine, kuralların dayandığı mekânsal ilişkiler anlamında, çok benzerdir. Fakat Tapia grameri, bazı değişikliklerle daha esnek hale getirilmiştir.

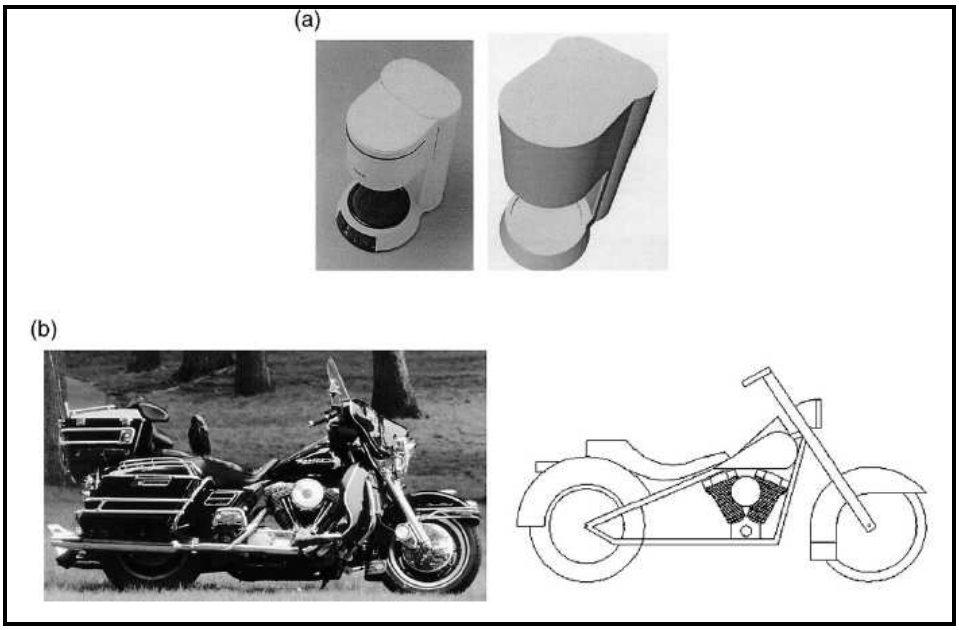
Ayrıca Frank Lloyd Wright'ın pencere tasarımları için Rollo (1995) tarafından geliştirilen biçim gramerinde;

- Wright'ın 200 kadar farklı sanatsal-cam düzenlemesinin, az sayıda geometrik özelliğin değişimleri ile elde edilebildiğini, bu gramerin temel strüktürünü oluşturan sözlük elemanları ve kural gibi bileşenleri ortaya çıkartarak gösterebilmeyi,
- Bu gramer yapısının işlediğini, grameri var olan düzenlemelerin üretiminde kullanarak örneklemeyi,

- Eldeki örneklem grubu içerisinde bulunmayan yeni düzenlemeleri elde etmeyi amaçlamıştır.

Endüstri Tasarımı Alanında;

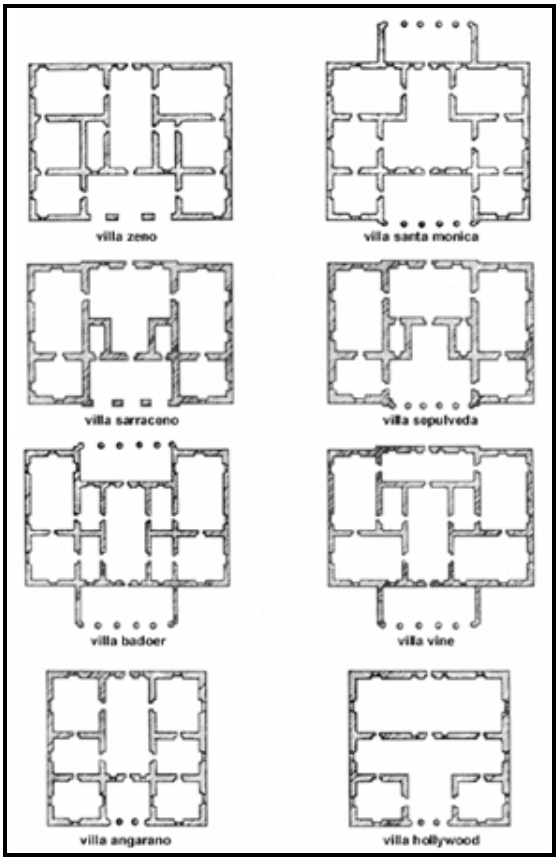
Agarwal ve Cagan (1998) tarafından demleme-kahve yapma amacıyla geliştirilmiş kahve makinelerini modellemek için geliştirilmiş gramerin kurallarına temel teşkil eden tasarım prensipleri yazarlar tarafından piyasada var olan çok sayıda kahve-makinesi üzerinde yapılan analizler sonucu elde edilmiştir. Ayrıca Harley-Davidson motosikletleri için geliştirilen gramer çalışmaları da yer almaktadır (Şekil 3.10a.- 3.10b.).

Şekil 3.10a. Kahve makinesi tasarımı **Şekil 3.10b.** Harly-Davidson tasarımı

Mimarlık Alanında;

İlk mimari yapının analitik gramer çalışması ise Palladio'nun villa tasarımları için geliştirilen Palladyen grameridir (Stiny ve Mitchell, 1978) (Şekil 3.11.).

Şekil 3.11. Palladyen Grameri (Stiny ve Mitchell, 1978)

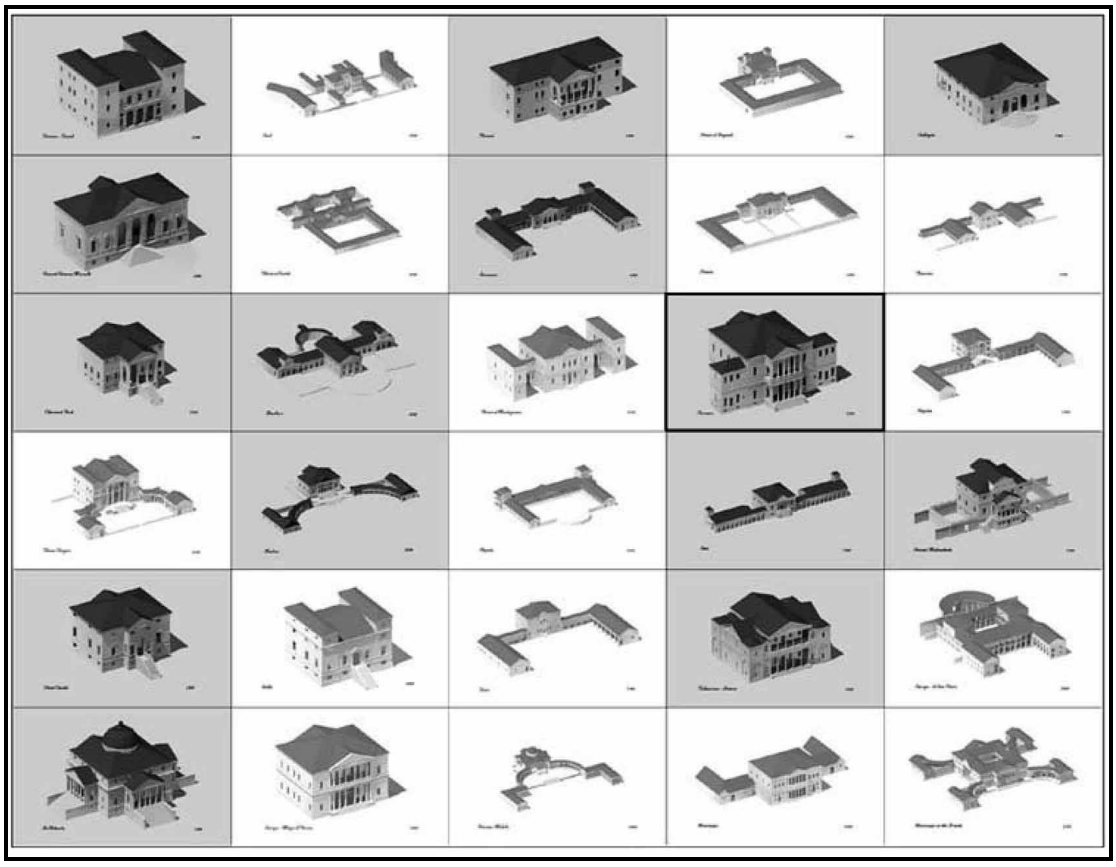
Analiz biçim grameri ile iki önemli avantaj elde edilmektedir. Bunlardan birincisi, ister iki boyutlu, isterse üç boyutlu olsun bu çalışmalar parametrik olarak ifade edilebilmektedir. Yani; başlangıç şeklinden, uygulanacak kurallar setinden, uygulanacak dönüşümler setinden, onların sayısından ve referans noktasından bahsedilmektedir. İkinci önemli avantaj ise yapılan projelerin deforme edilebilmesi, yeniden yapılanabilmesi veya küçük parametrik değişiklikleriyle kişiselleştirilmesidir. Bu yüzden analizler kullanıcının isteğine göre şekillenebilen tasarımlar yapmak için uygun bir ortam hazırlamaktadır.

Stiny ve Mitchell (1978) tarafından geliştirilen biçim gramerindeki amaçlar şöyle sıralanabilir;

- Palladio'nun üzerinde çalışılan grup içerisindeki bina tasarımlarının temelindeki genel strüktürü netleştirmek,

- Orijinal örneklem grubu içerisinde yer almayan bir binanın Palledyen stilinin bir örneği olup olmadığını belirlemek için gerekli kriterleri sunmak,
- Palladio'nun mimari gramerini modern, üretken bir forma dönüştürmek, bu stil içerisinde var olan örnekleri ve yeni plan örneklerini elde edebilmek üzere üretici bir mekanizma geliştirebilmektir.

Stiny ve Mitchell'in yaptığı analizler sonucu elde edilen kurallarla dijital ortama aktarılarak orijinal villaların yanı sıra varsayımsal villalar da elde edilmiştir (Şekil 3.12.).

Şekil 3.12. Analizler sonucu elde edilen Palladion Villalarının varsayımları. (Koyu renkli olanlar inşa edilebilir modeller) (Sass,2007)

Bu çalışmanın iki önemi vardır. İlki; daha önceden tasarlanmış yapıların çözümlenmesi diğeri ise onları günümüz teknolojisi ile yeniden yorumlayıp uygulanabilmesidir. Bu sayede aynı dile sahip fakat taklit olmayan ürünler elde etmek mümkündür. Ayrıca tamamlanamamış veya yıkılmış kimi eserleri tamamlama veya yeniden inşa etme şansı da yakalanacaktır.

Diğer yöresel-geleneksel mimari dilleri modelleyen biçim grameri örneklerinden;

- Buffalo bungalovları tasarımı için geliştirilmiş biçim-grameri;

Downing ve Femming (1981) tarafından geliştirilen gramer iki boyutlu parametrik bir biçim grameridir. Gramer parametrik yapısı nedeniyle sonsuz sayıda alternatif plan üretebilir.Gramerin amaçları şöyle sıralanbilir:

  - Bungalov tipievlerdeki mekan organizasyonunu yöneten tasarım prensiplerini ortaya koymak ve bu yolla diğer ev stilleri ile bungalovlar arasındaki biçimsel ilişkileri belirlemek,
  - Sınıflandırılan ev tiplerinin analizi ve bunların zaman içerisindeki gelişimlerini tespit edecek çalışmalara zemin oluşturmak,
  - Genel bir konut dilini üretmek üzere genişletilebilecek genel bir gramerin çekirdeğini geliştirmek.

- Japon çay odaları tasarımı için geliştirilmiş biçim-grameri;

Knight (1981) tarıfan yapılan çalışma iki boyutlu parametrik bir biçim grameridir. Yazarın geliştirdiği gramerin amacı;

  - Tarihi 16.yy'a kadar dayanan Japon çay odalarının kat planlarını üreten bir biçim grameri yaratmak,
  - Oluşturulan gramer yoluyla aynı dile yeni çay odası planları üretebilmekdir.

- Çin'de Yunnan stili ev tasarımları için geliştirilmiş biçim-grameri;

Yan (1992) tarafından geliştirilen bu gramer alışılmış biçim grameri uygulamalarından farklıdır. Bu çalışmada yazarın kendisi tarafından geliştirilen *recgraph teorisi olarak* adlandırılan, geleneksel biçim grameri uygulamalarından farklı, bir sunum tekniği kullanılmıştır. Çalışmada amaç;

  - Bir sözlüğün ve bir üretici kurallar setinin, kat planlarının bir tür topolojik sunumu olan bir teori içinde tanımlanması ile Çin'in güney bölgesinde yer alan Yunan evi stilinin modellenmesidir.

- Ndbele ev tasarımları için geliştirilmiş biçim-grameri;

Herbert, Sanders ve Mills (1994) tarafından Afrika'daki Ndbele evleri için geliştirilen gramer iki boyutlu ve parametrik olmayan bir biçim grameridir. Ndbele evlerine ait biçim gramerinin amaçları şöyle sıralanabilir:

  - Bu biçim grameri yoluyla, mümkün olduğunca dış etmenlerin etkilerini elimine ederek, geleneksel yerleşimin tüm sosyal geleneklerini ve strüktürel özelliklerini içeren tasarımları üretebilmektir.

- Tayvan geleneksel konut tasarımı için geliştirilmiş biçim-grameri;

Chiou ve Krishnamurti (1995) tarafından geliştirilen gramer hem iki hem üç boyutu hesaba katan parametrik bir biçim grameridir. Bu amaçla;

  - Tayvan'nın geleneksel, yöresel konutlarına ait mimari dilin temel kompozisyonel kurallar yoluyla açıklanabileceğini göstermek,
  - Geleneksel yerleşimlerin tüm bileşenlerine sahip olan ve onun sınır şartlarını taşıyan yeni konut yerleşim planlarını üretebilmek.

- Avlulu ev tasarımları için geliştirilmiş biçim-grameri;

Aksoy ve Sağlamer (1993) tarafından geliştirilen biçim grameri iki boyutlu parametrik bir biçim grameridir. Gramerin amaçları şöyle sıralanabilir;

  - Teknoloji, çoğrafya ve ekonomi farklılıklarına bakılmaksızın literatürden toplanan avlulu evlere ait geometrik ve topolojik bir analiz gerçekleştirmek; bu analiz sonucunda elde edilen karakteristiklere göre avlulu evlere ait bir tipoloji geliştirmek.
  - Avlulu evlerin tasarım sürecinin benzetimini yapacak bir algoritmanın karakteristiğini tanımlamak.

Mimaride bir diğer kullanım alanı ise, bir mimarın belli bir dönemine ait tasarım dilini modelleyen biçim-gramer örnekleridir ki bunlar;

- Palladio'nun villa tasarımları için geliştirilmiş biçim-grameri (Stiny ve Mitchell,1978),
- Wright'ın Prairie stilindeki ev tasarımları için geliştirilmiş biçim-grameri (Konning ve Eizenberg,1981),

- Giuliani Frigerio evi tasarımı için geliştirilmiş biçim-grameri (Flemming,1981),
- Mimar Glenn Murcutt'un konut tasarımları için geliştirilmiş biçim-grameri (Hanson ve Radford,1986),
- Mümkün Palledyen villa tasarımları için geliştirilmiş biçim-grameri (Hersey ve Friedman,1992),
- Wren'in şehir kilise tasarımları için geliştirilmiş biçim-grameri (Buelinckx,1993),
- Mimar Yılmaz Sanlı'nın konut tasarımı için geliştirilmiş biçim-grameri (Sanlı ve Sağlamer,1995),
- Belerko toplu konut tasarımları için geliştirilmiş biçim-grameri (Sağlamer ve diğ.,1996) adlı çalışmalar olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

3.3.2.Konut Üretiminde Biçim Gramerinin Kullanımı

Biçim gramerleri karmaşık fonksiyonlara sahip yapılarda kullanıldığı gibi daha yalın fonksiyon ilişkilerine sahip konutlarda da kullanılmaktadır. Konut tasarımı, mevcut konutların analizi ve toplu konutlarda özellikle konutların birbiriyle olan ilişkilerini kurgulamak amacıyla biçim gramerleri kullanılmıştır.

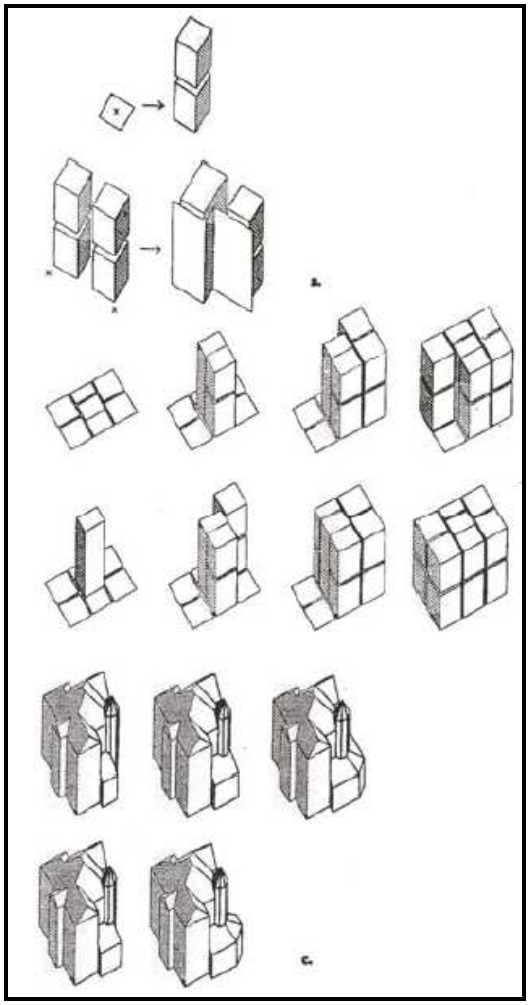
Konutlarda biçim grameri analizinde; Wright'ın Prairie stili ev tasarımları (Koning, Elizenberg, 1981), Queen Anne Evleri (Flemming, 1987), Geleneksel Türk Evleri (Çağdaş,1996) ve Hayat Evleri (Çolakoğlu, 2001) gibi çalışmalar yer almaktadır.

<u>Queen-Anne stili ev tasarımları için geliştirilmiş biçim-grameri;</u>

Flemming (1986) tarafından yapılan çalışmada iki gramer geliştirilmiştir: İlki planların üretilmesi için geliştirilen gramer, diğeri ise planların üçüncü boyuta yükseltilmesi ve evin kütlesel olarak elde edilmesi için geliştirilen gramerdir (Şekil 3.13.). Gramerin amacı;

- Sadece bu stili oluşturan ikinci ve üçüncü boyuttaki mekansal ilişkilere ait temel tasarım prensiplerinin geometrik olarak nasıl gerçekleştiğini

göstermek değil, aynı zamanda bu prensiplerin mimari eğitim almamış kişiler tarafından dahi kolaylıkla anlaşılabilecek çok basit kurallara dayandığını göstermektir.

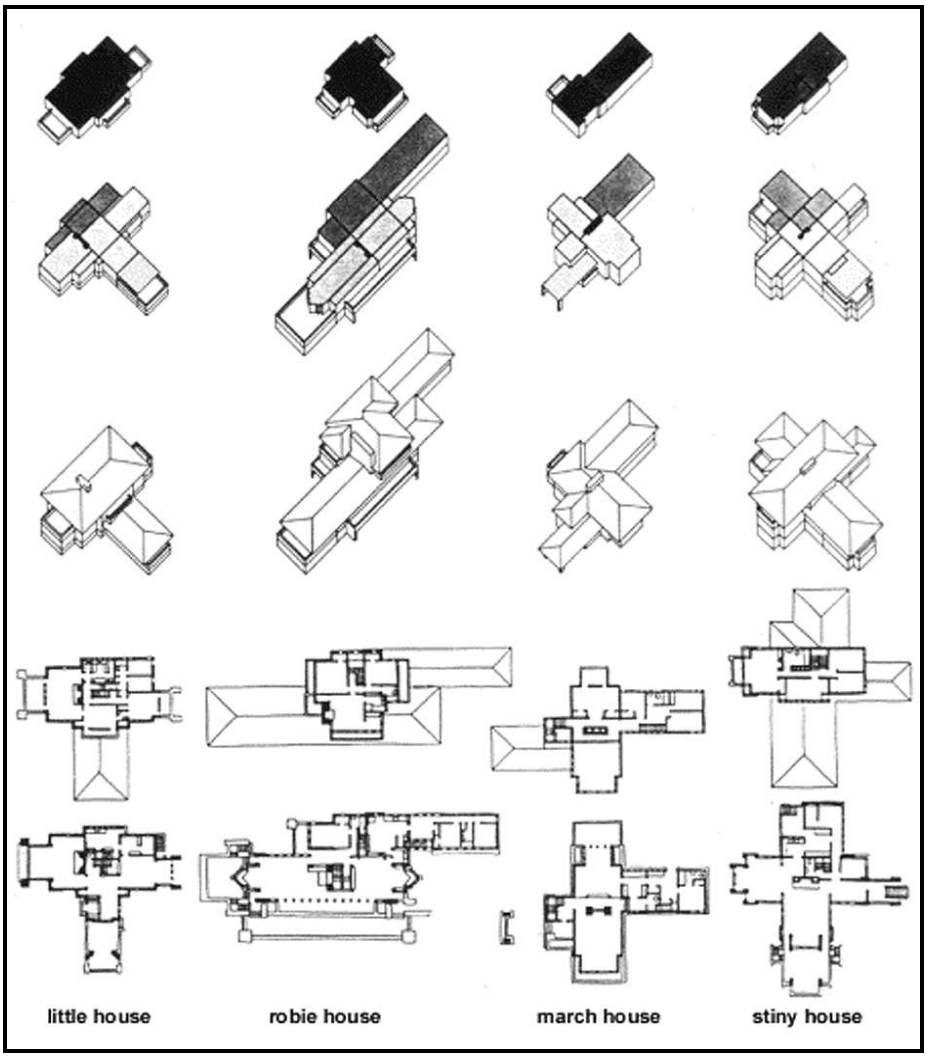
Şekil 3.13. Queen-Anne evlerinin biçim grameri (Flemming, 1987)

Koning ve Eizenberg (1981) tarafından geliştirilen biçim grameri üç boyutlu kütle tasarımları gerçekleştiren parametrik bir biçim grameridir. Gramerin amacı;

- Wright'ın prairie stili evlerinin kompozisyonlarının anlaşılmasını netleştirmek,
- Wright'ın prairie stili evlerinin temeldebirkaç basit mekansal ilişkiye dayandığını gösterebilmekdir.

Geliştirilen biçim grameri kullanılarak, gramere temel teşkin eden onbir örnek üretilebilmektedir. Buna ek olarak yazarların Stiny, Mitchell ve March evleri olarak

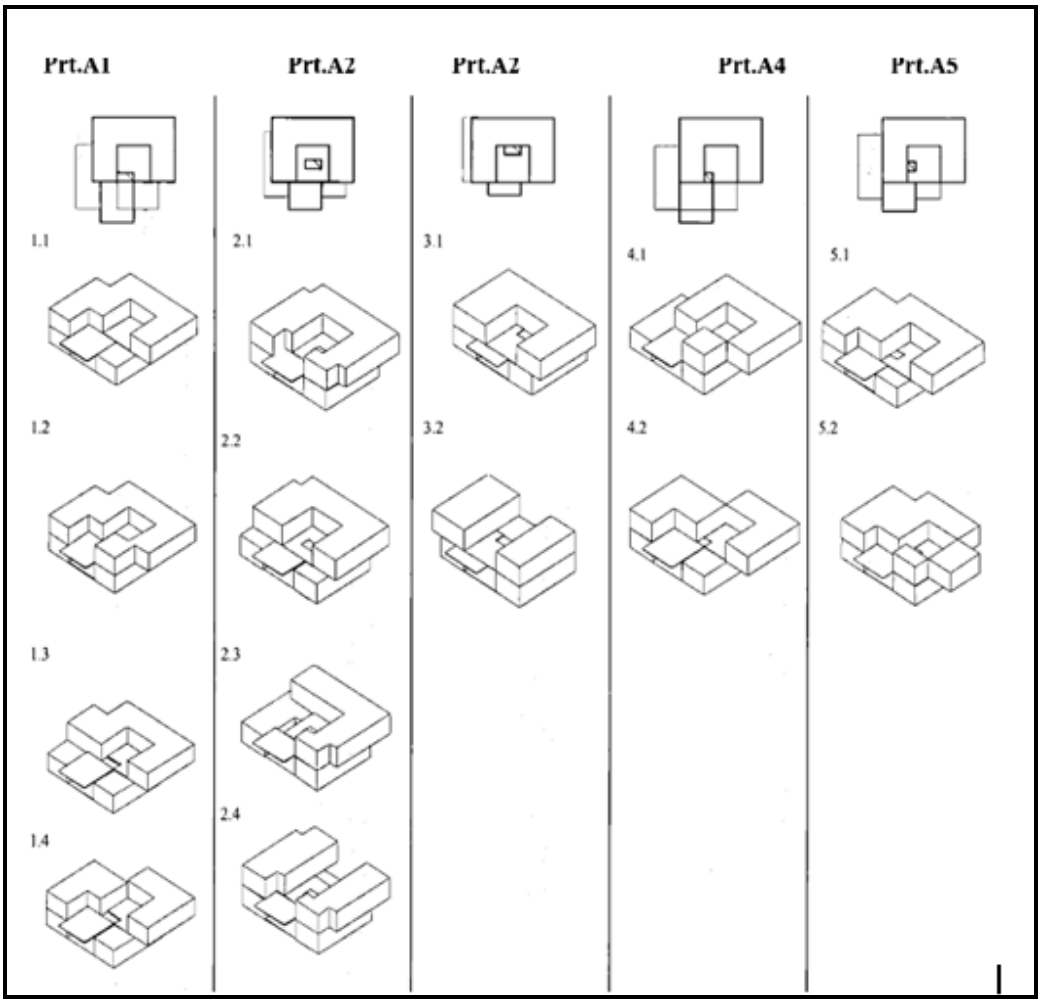
adlandırdıkları üç yeni prairie stilinde evin üretimi de gerçekleştirilmiştir (Şekil 3.14.).

Şekil 3.14. Frank Lloyd Wright, kır evlerinin biçim grameri (Koning, Eizenberg, 1981)

Çolakoğlu Saray Bosna'da bulunan, klasik Osmanlı mimarisi örnekleri olan Hayat evlerinin analizini yapmış ve geliştirdiği biçim grameri ile bu bölge için Hayat evlerinden türeyen yeni, çağdaş konut tipleri üretmiştir. Bu çalışmada biçim gramerlerini, hem analiz hem de sentez yani orijinal tasarımı üretmek için kullanmıştır. Geleneksel bir dile sahip Hayat evlerinden, yeni, çağdaş konut prototipleri üretme sürecinde üç adım izlemiştir. Bu çalışma kapsamında ilk olarak, incelenen mekân ilişkileri ve geleneksel dokuyu oluşturan kelimeleri kullanarak basit Hayat evleri oluşturmak, ikinci olarak kendi oluşturduğu kurallar çerçevesinde alt

tipler üretmek ve son olarak ilişkileri yeniden yorumlayarak bu alt tipleri çeşitlendirmek amaçlanmıştır (Çolakoğlu, 2001) (Şekil 3.15.)

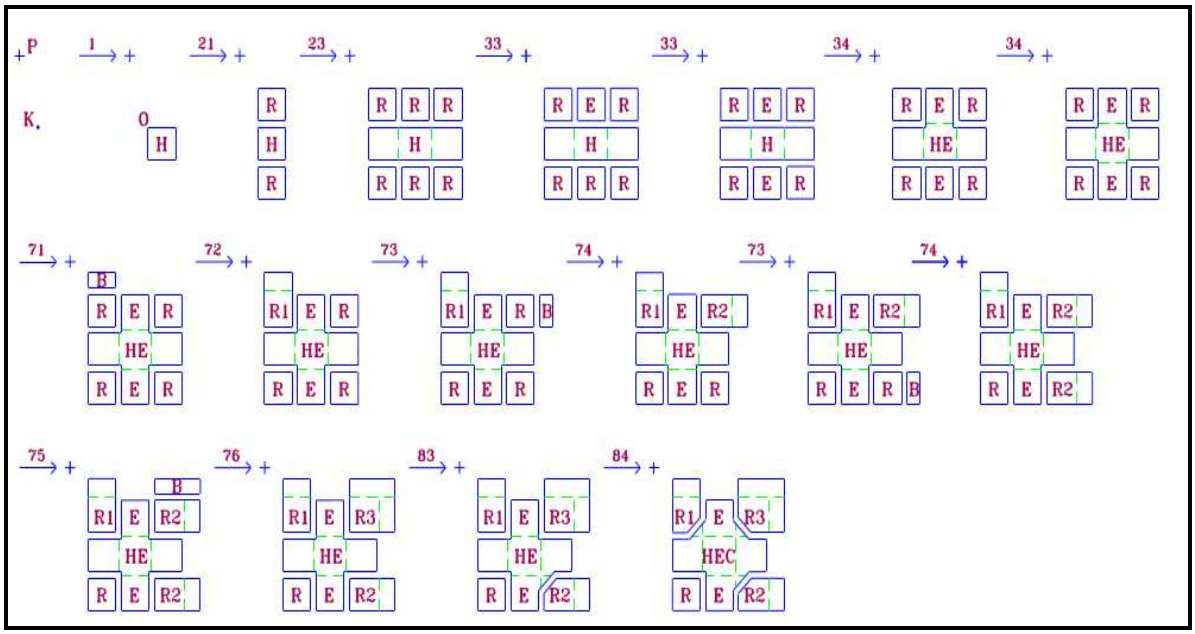
Şekil 3.15. Yeni hayat evleri gelişimi (Çolakoğlu, 2001)

Çağdaş (1996) Sedad Hakkı Eldem'in çalışmasından yola çıkarak türk ev plan tiplerini dört guruba ayırmıştır.

- Sofasız plan tipi
- Dış sofalı plan tipi
- İç sofalı plan tipi
- Orta sofalı plan tipi

Daha sonra dış sofalı, iç sofalı ve orta sofalı plan tipleri de kendi içlerinde gruplara ayrılarak analizlerini yapmış ve geliştirdiği biçim grameri ile türk ev plan

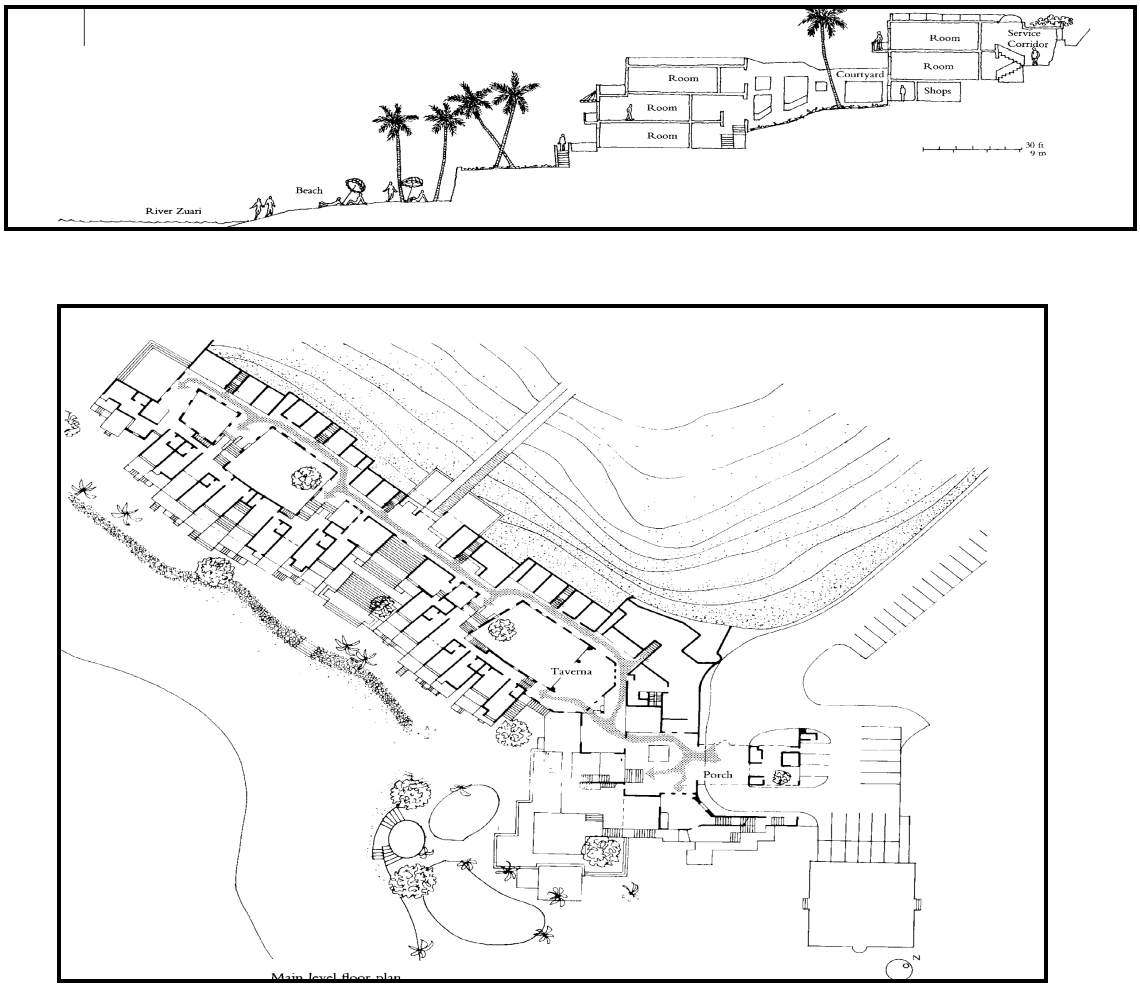
tipinden türeyen yeni, çağdaş konut tipleri üretmiştir. Bu çalışmada da Çolakoğlu'nda olduğu gibi biçim gramerlerini, hem analiz hem de sentez yani orijinal tasarımı üretmek için kullanmıştır (Şekil 3.16.).

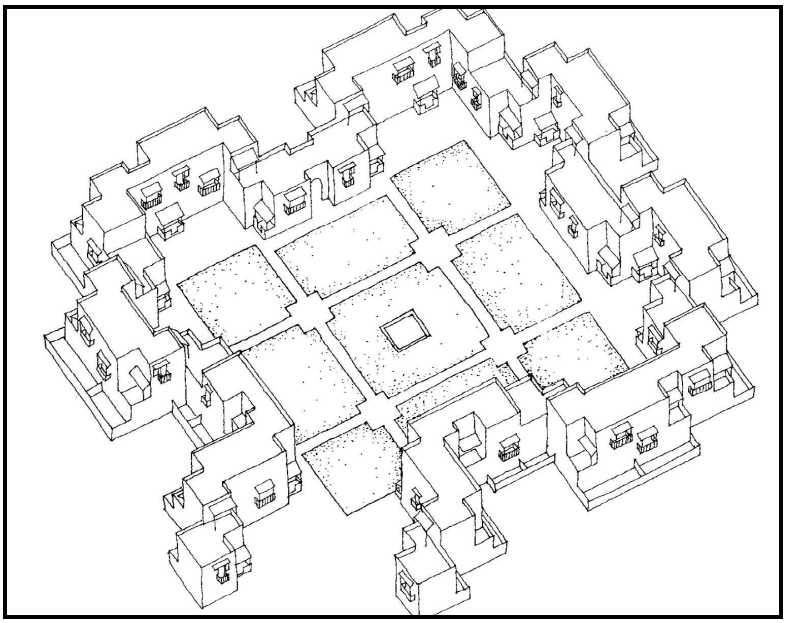
Şekil 3.16. Geleneksel Türk Evleri (Çağdaş, 1996)

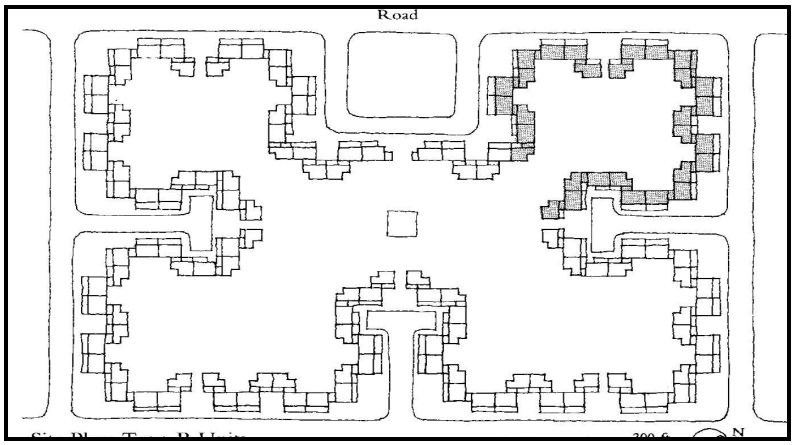
Bir diğer çalışma Charles Correa'nın tasarlamış olduğu toplu konutlarda ve konut bloklarında tasarım dili açıkça görülmektedir. Correa Üçüncü Dünya Ülkeleri'nde hızla artan nüfusa paralel hızla yapılabilecek, az katlı ve genişleme potansiyeline sahip yerleşmeler tasarlamıştır (Khan, 1987).

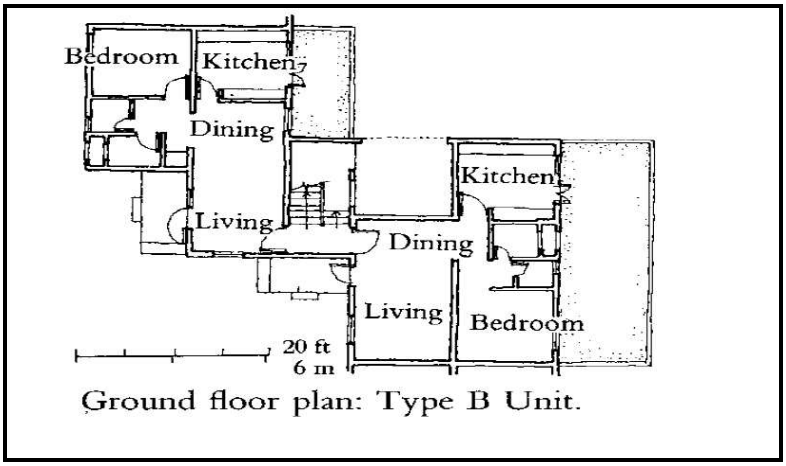
Tasarımlarında doğrusal türeyen, kümeler halinde türeyen veya zincir gibi türeyen farklı türetilme şekilleri yer almaktadır (Şekil 3.17.-3.18.-3.19.).

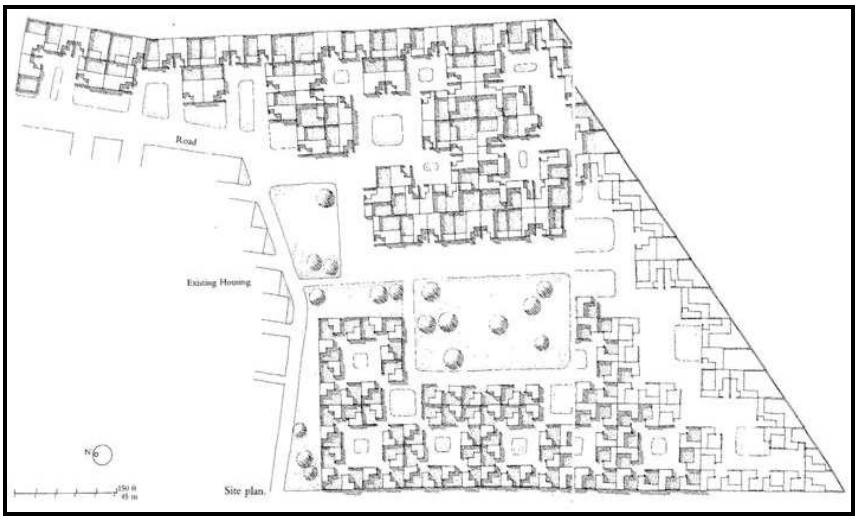
Şekil 3.17. Doğrusal Türeme (Khan, 1987)

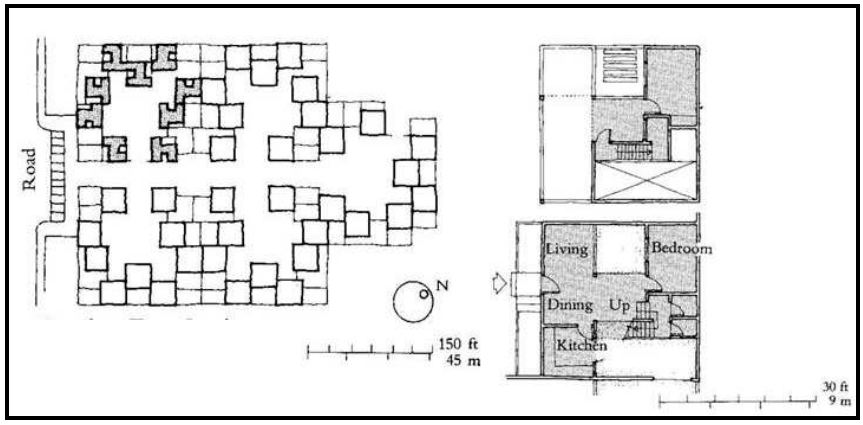

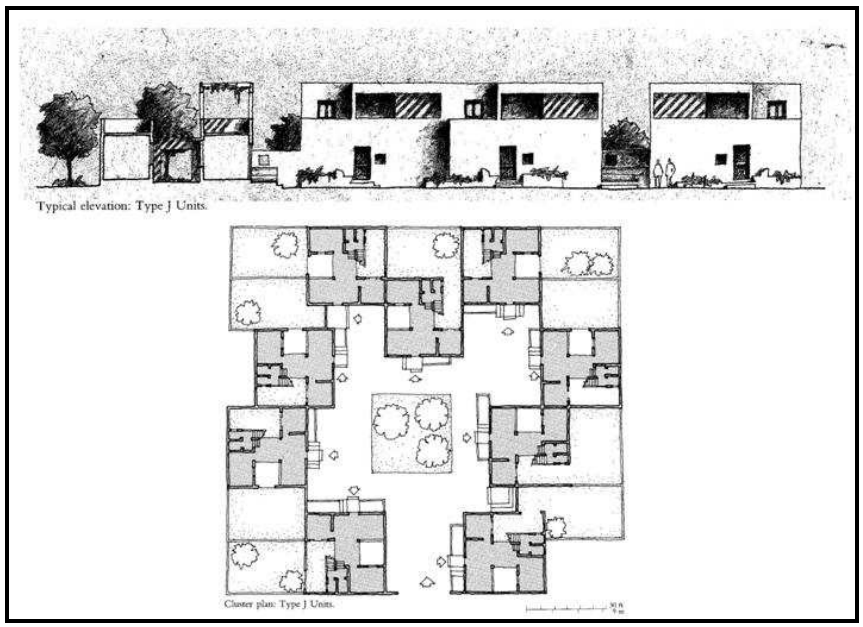

Şekil 3.18. Zincir Türeme (Khan, 1987)

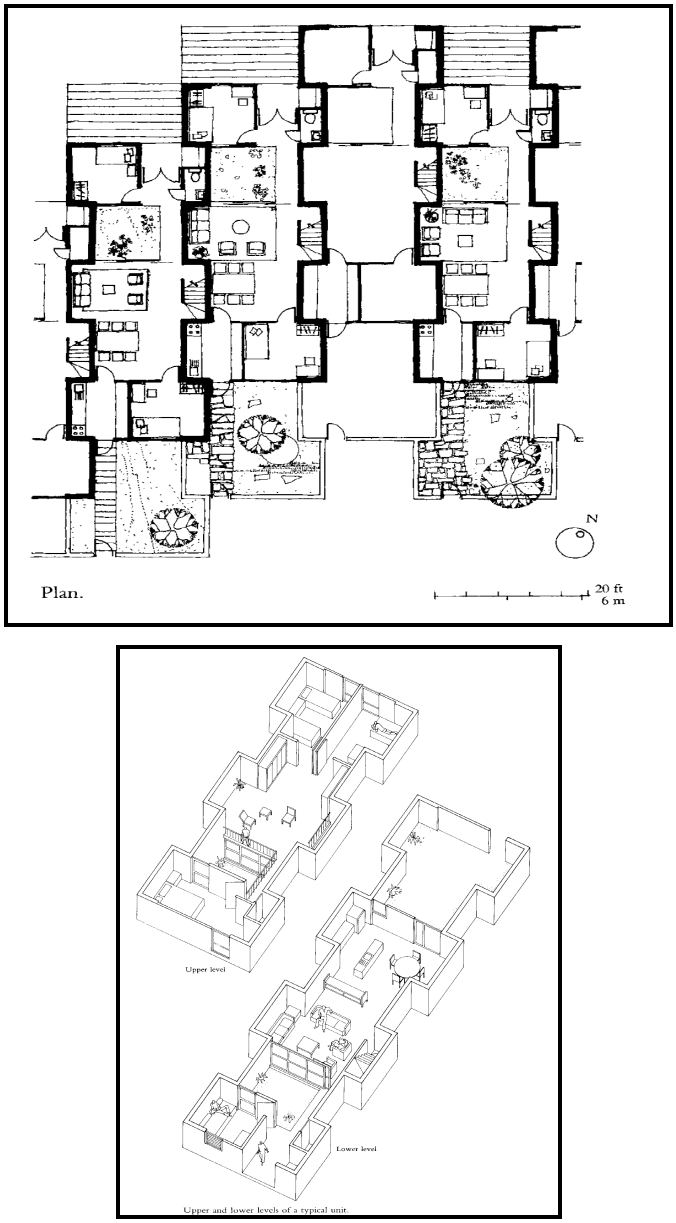

Şekil 3.19. Küme Türeme (Khan, 1987)

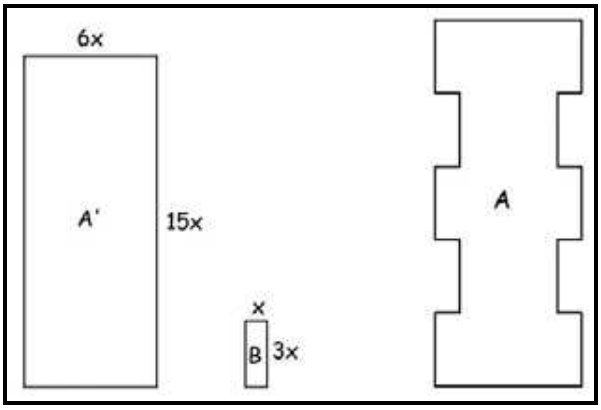
PREVI (Proyecto Experimental di Vivienda) Lima, Peru 1969–73;

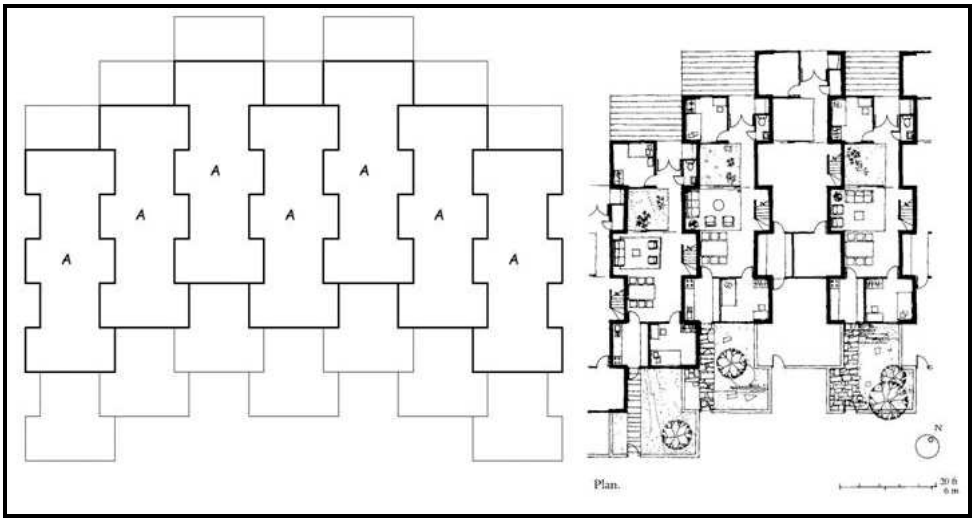
Birleşmiş Milletler ve Peru Hükümeti'nin beraber sponsor oldukları projede; Correa'nın tasarımında servis alanının minimize edilmesi ve doğal iklimlendirilmenin sağlanması dikkat çekmektedir. Ayrıca diğer bir husus her evin lineer bir genişleme potansiyeline sahip olmasıdır (Şekil 3.20.).

Şekil 3.20. Previ Kat Planları (Birinci Tip)

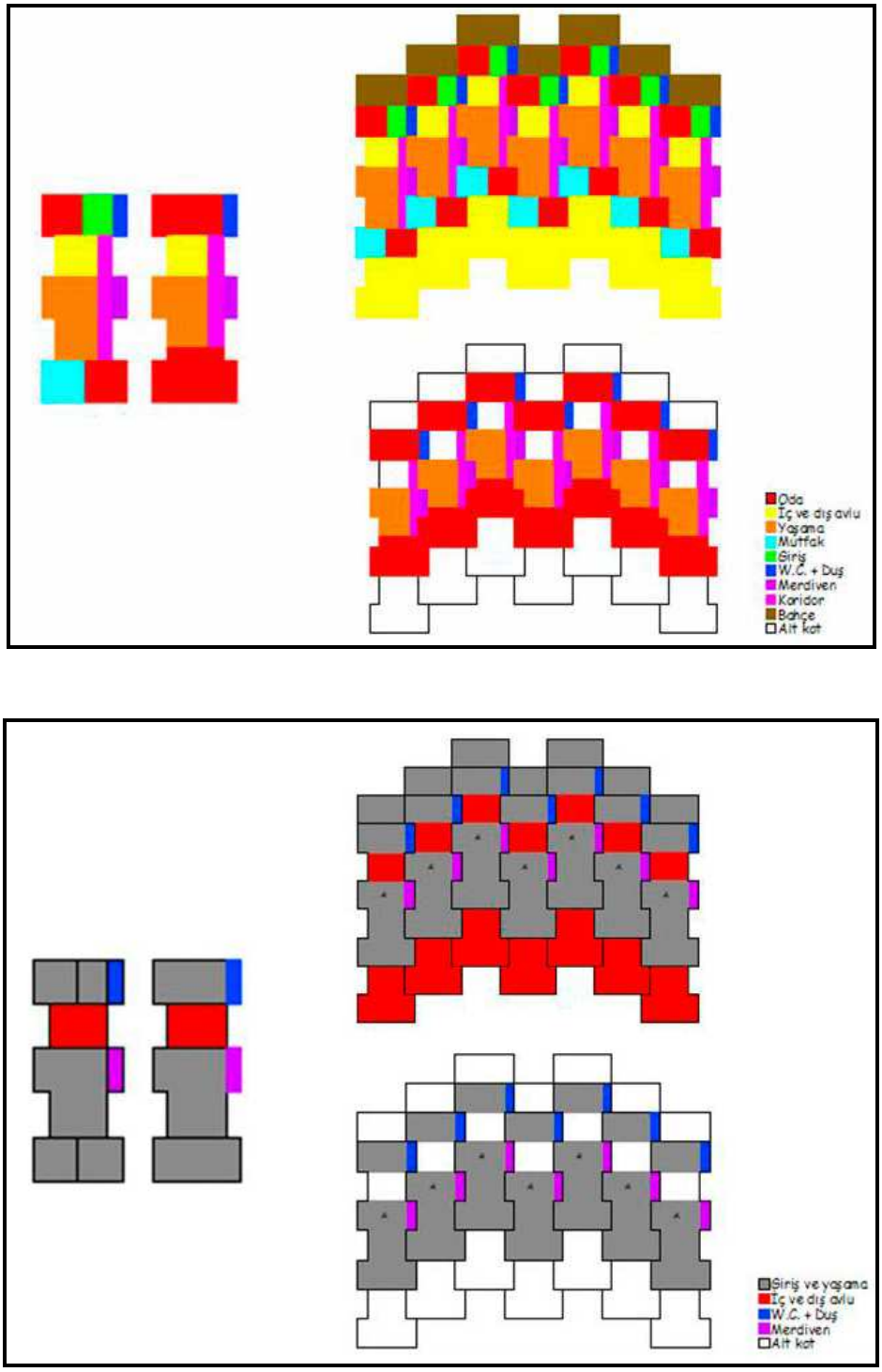
Modüllere baktığımızda modülün temel aritmetik işlemler sonucu oluştuğu görülür. 6x15 biriminde bir büyük dikdörtgen 1x3 biriminde dikdörtgenlerin çıkarılması sonucunda temel modül oluşur. Oluşan modülün kaydırılması sonucu türetme yapılır. Zemin katla üst kat aynı formda olup üçüncü boyutta bir farklılık yoktur ama galeri ve avlularla desteklenmiştir (Torus, 2008) (Şekil 3.21a.-3.21b.).

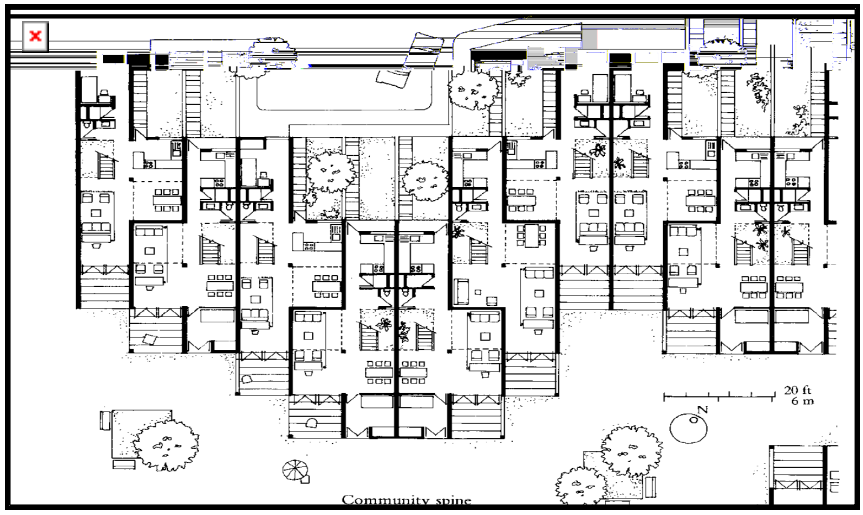
Şekil 3.21a. Modülün Oluşumu – Çıkartma **3.21b.** Türetim (Torus, 2008)

Fonksiyonlara baktığımız zaman merdiven ve tuvaletlerin girinti ve çıkıntıların olduğu bölgede, ortak yaşamaların avluya bakar şekilde, odalar ve mutfağın ise dışa dönük olarak yerleştirilmiştir (Torus, 2008) (Şekil 3.22.).

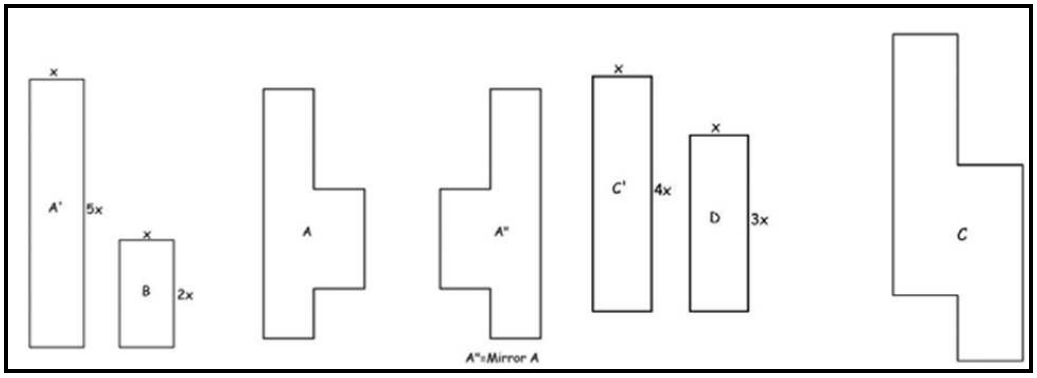

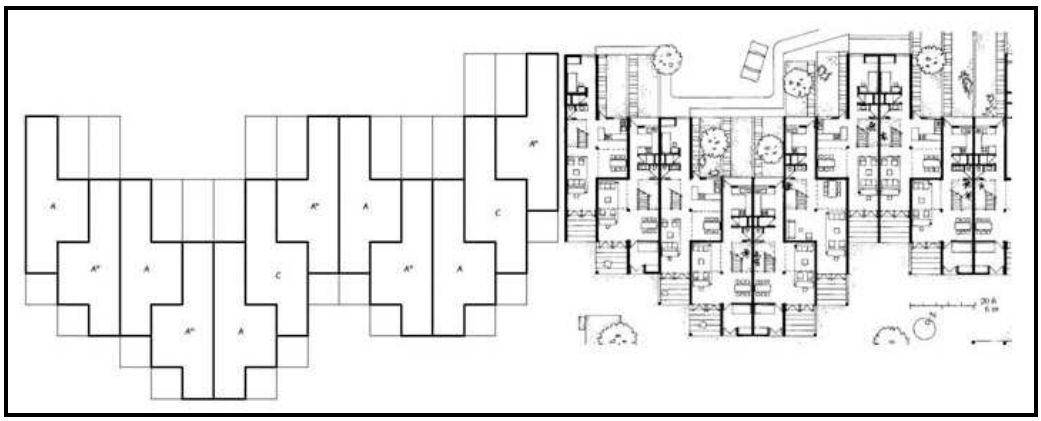
Şekil 3.22. Fonksiyon ve Sirkülâsyon Analizi (Torus, 2008)

İkinci tipte ise iki farklı dikdörtgenin toplanmasından birinci modül, onun yansımasından ikinci modül ve tekrar iki farklı dikdörtgenden üçüncü modül oluşur. Bu modüller bir araya gelerek türetmeyi sağlarlar. Buradaki türetilme de doğrusaldır (Şekil 3.23.-3.24a.-3.24b.).

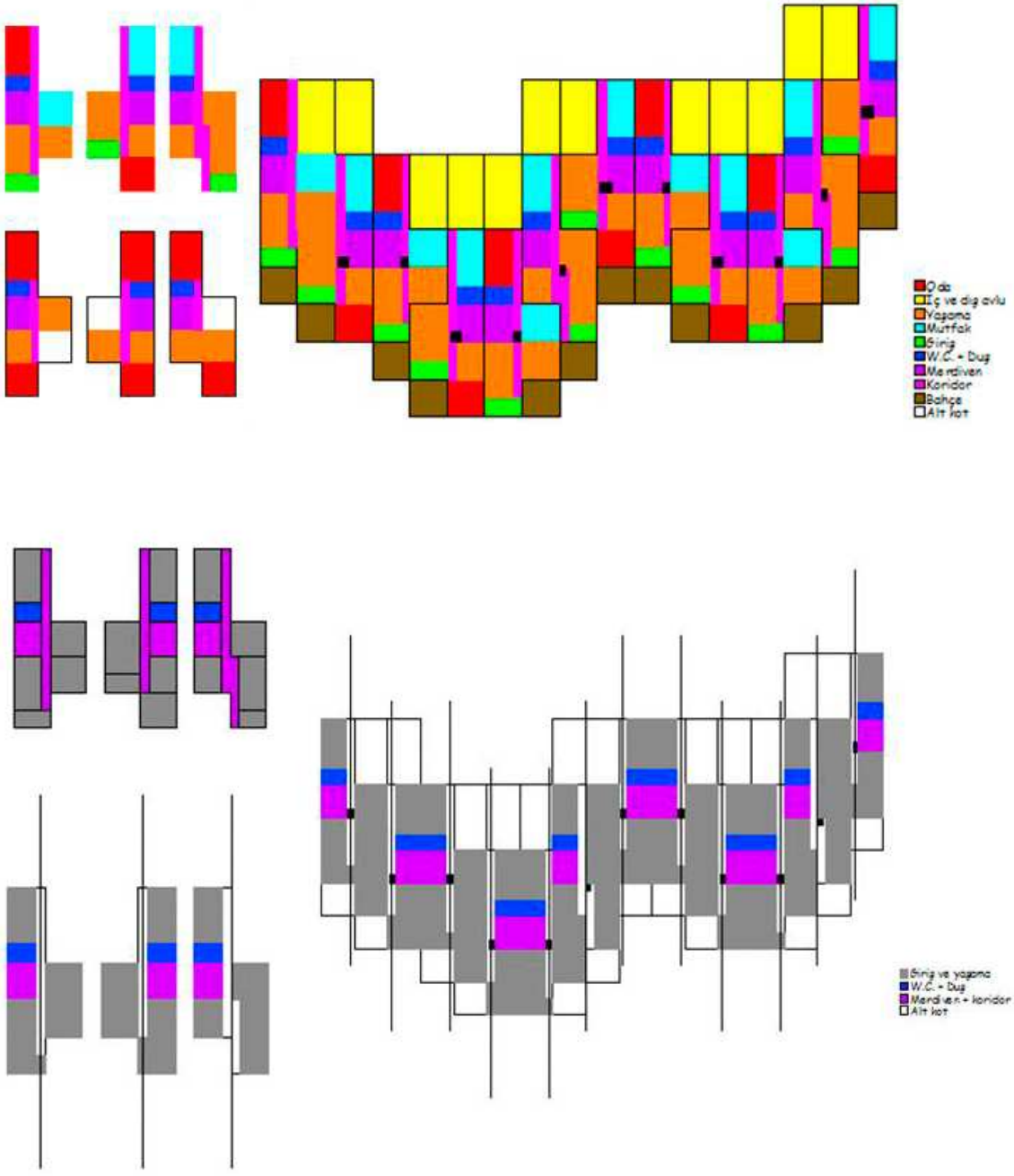
Şekil 3.23. Previ Kat Planları (İkinci Tip)

Şekil 3.24a. Modülün Oluşumu – Çıkartma **3.24b.** Türetme (Torus, 2008)

Fonksiyon analizlerinde ise merkezde doğrusal bir yatay sirkülasyon elemanıyla bağlantılı düşey bir sirkülasyon elemanı görülür. Yaşama mekânları orta kısımlarda; mutfak ve odalar ise dışa bakan kısımlarda bulunmaktadır (Torus, 2008) (Şekil 3.25).

Şekil 3.25. Fonksiyon ve Sirkülâsyon Analizi (Torus, 2008)

3.3.3. Geleneksel Yerleşim Dokusunda Biçim Gramerinin Kullanımı

Geçmişte ve günümüzde yapılan birçok mimari ürüne baktığımızda, belli bir biçim dilinin ve gramatik bir alt yapısının olduğunu söyleyebiliriz. Orijinal gramer diye adlandırdığımız bu tasarım dillerinde, mimarların ya da tasarımcıların sıfırdan kendi tasarım gramerlerini oluşturdukları bunları bilerek ya da içgüdüsel olarak tasarımlarına aktardıkları görülmektedir (Şekil 3.26.).

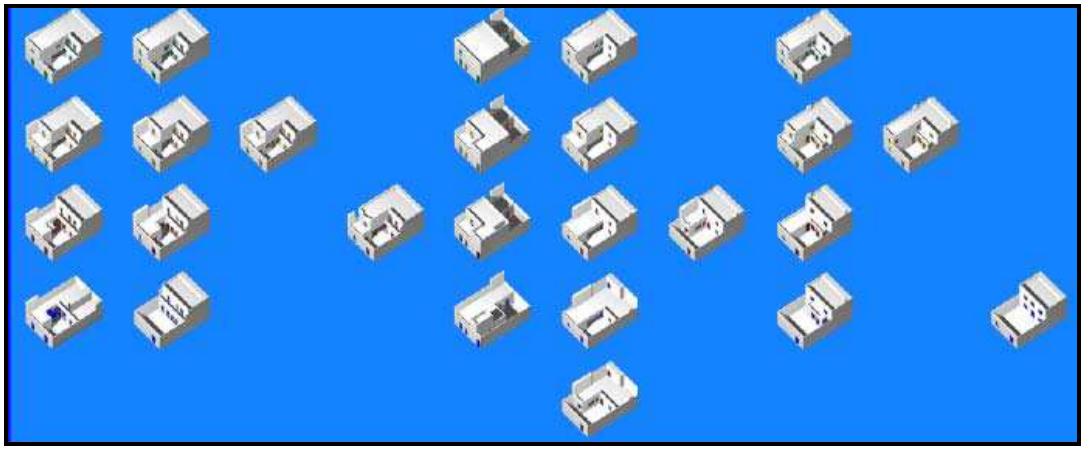

Şekil 3.26. Dünyadaki geçmişten günümüze biçimlenerek oluşan mimari diller (Web İletisi 3-4-5-6)

Aslında tasarımcılar tasarım süreci esnasında tecrübe ve bilgileri doğrultusunda kendi kurallarını koyarak kural tabanlı bir tasarım için adım atmış bulunmaktadır. Fakat kural bazlı tasarımın mimarları sınırlayacağı, tasarımlarını tek düze bir hale getireceği ve yaratıcılıklarını yok edeceği düşüncesinden dolayı tasarımcılar algoritmik bir sistem yerine içgüdüsel olarak hareket etmektedirler.

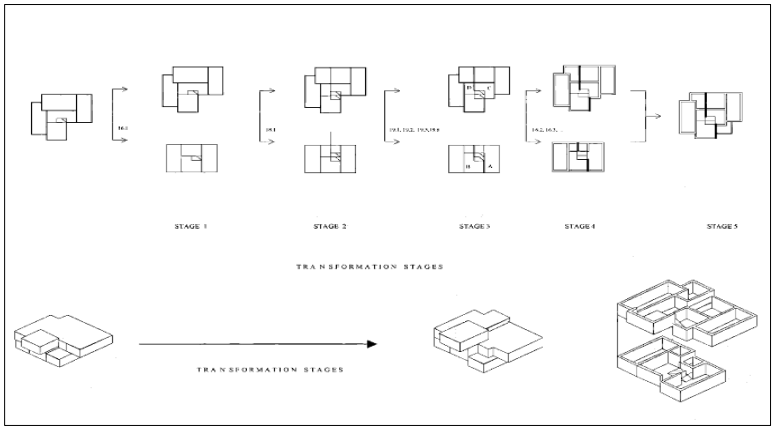
Geleneksel dokular üzerinde yapılan çalışmalara J. Duarte'nin Siza evleri için geliştirdiği gramer ve Birgül Çolakoglu'nun Saray Bosna'daki hayat evleri için uyguladığı gramerler örnek verilebilir .

Duarte, Alvaro Siza'nın Malagueria toplu konutu için geliştirdiği model iki veya üç boyutlu plan düzlemleri üretebilen bir gramerdir(Duarte, 2001) (Şekil 3.27.).

Şekil 3.27. J.Duarte'nin A.Siza'nın Malagueria toplu konutu evleri için geliştirdiği biçim grameri

Çolakoğlu'nun geliştirdiği yeni ev 14 tasarımları ise geleneksel Saraybosna mimarisinin tipolojik ve kültürel devamlılığını sağlar. Üretilen biçim tasarımları, bir sonraki basamak olarak fonksiyonel, strüktürel ve estetik özeliklere göre transforme edilebilir (Çolakoğlu, 2002). Bu açıdan ele alındığında, Duarte otomasyonu tasarıma entegre ederek programlama dilini etkin kılarken, Çolakoğlu, tasarımcı etkin bir yöntem ile tarihi dokudan türeyen yeni prototipler üretmiştir (Özkaraduman, 2007) (Şekil 3.28.) .

Şekil 3.28. Hayat evinin biçim grameri kuralları (Çolakoğlu, 2002)

Bu çalışmalar ışığında geleneksel bir mimari dile sahip Geleneksel Bodrum evlerinin gramer yapısı, kentin tasarım yapısı, var olan çağdaş konutların tipolojileri incelenerek, bu gramere uygun, mimari tasarım kuralları ışığında çağdaş ve geleneksel konut dokusunun birbirine uygun olup olmadığı tespit edilecektir.

4.BODRUM VE MİMARİ DOKUSU

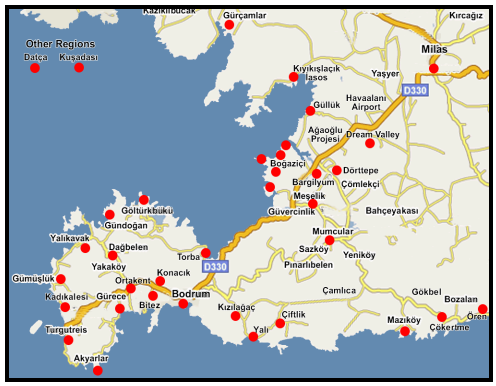
4.1.Bodrum Kentine İlişkin Genel Bilgiler

Kuzeyinde Güllük Körfezi, güneyinde Gökova Körfezi ve batısında Ege denizi bulunan Bodrum yarımadası, Muğla iline bağlı olup yüzölçümü 649 km^2, sahil uzunluğu da 174 km' dir (Şekil 4.1a). Yaklaşık 3000 yıllık tarihi geçmişe sahip olan kent, kuruluşundan bu yana her zaman önemli bir yer olma özelliğini korumuştur. Bu kadar önemli bir konuma sahip olmasının başlıca nedenleri, denizden ve karadan gelecek saldırılara karşı son derece korunaklı bir şekilde kurulması, çok elverişli bir limana sahip olması, denizyollarının Bodrum kıyılarından geçmesi ve gemilerin uğrak yeri olmasıdır (Güner, 1996).

1881 yılında kaza, 1944 yılında ilçe olan yarımadanın kuzeydoğusundan güneydoğusuna doğru kıyı hattı boyunca sırasıyla Torba, Gölköy, Türkbükü, Gündoğan, Yalıkavak ve Gümüşlük yerleşimleri bulunmaktadır (Şekil 4.1b).

Şekil 4.1a. Bodrum Haritası

Şekil 4.1b. Bodrum ve yakın çevresi (Web İletisi 7)

Topografik ve Jeolojik yapı ;

I. derecede deprem kuşağında yer alan kentin diğer bir özeliği ise taban suyunun yüksek olmasıdır. Ayrıca yarımada'nın genelinde görülen değişik arazi şekilleri uzun süre aşınan kalker formasyonların sonucu olarak bildirilir (Anonim 1972).

İklim ve Bitki Örtüsü;

Tipik Akdeniz iklimine sahip kent yağmurlu kışı, sıcak ve kurak yazı ile ılıman bir iklime sahiptir. Kışın esen ve ılıtıcı bir etkiye sahip olan rüzgârların hakim yönü Güneydoğu' dur. Yazın esen ve hakim yönü kuzey olan rüzgârlar ise serinletici bir etkiye sahiptir. Ayrıca yaz aylarında şehri serinleten ve bunaltıcı sıcakları azaltan denizden karaya doğru esen meltem rüzgârları da mevcuttur ki, antik çağda Bodrum' un Meltem Tanrısı Zephioros adından dolayı Zefhyria olarak anıldığı söylenir (Anonim 1972) (Şekil 4.2).

BODRUM	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
	Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen Ortalama Değerler (1975 - 2008)											
Ortalama Sıcaklık (°C)	11.2	11.1	13.0	16.3	20.8	25.5	28.2	27.8	24.4	20.2	15.7	12.6
Ortalama En Yüksek Sıcaklık (°C)	15.0	15.1	17.4	20.9	25.9	31.1	34.0	33.7	30.2	25.6	20.1	16.3
Ortalama En Düşük Sıcaklık (°C)	8.2	7.8	9.4	12.5	16.4	20.6	23.2	23.1	20.2	16.6	12.6	9.6
Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	4.9	5.6	6.3	7.6	9.3	10.8	11.1	10.7	9.2	7.4	5.6	4.5
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	*.*	*.*	*.*	*.*	*.*	*.*	*.*	*.*	*.*	*.*	*.*	*.*
Ortalama Yağış Miktarı (kg/m²)	130.2	102.2	76.2	39.8	16.1	4.9	0.1	0.5	10.4	38.1	99.9	150.7
	Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen En Yüksek ve En Düşük Değerler (1975 - 2008)*											
En Yüksek Sıcaklık (°C)	21.3	24.0	28.0	30.8	36.4	42.3	44.2	45.0	39.8	38.9	31.0	22.6
En Düşük Sıcaklık (°C)	-1.6	-4.5	1.8	2.8	8.0	12.6	17.8	17.8	14.6	7.8	2.0	0.2
En yüksek ve en düşük sıcaklıkların gerçekleşme tarihini görmek için fare imlecini değerlerin üstüne getiriniz.												
En Çok Yağış	13.01.1984	85.3 kg/m²	En Hızlı Rüzgar	05.12.1981	134.3 km/sa	En Yüksek Kar	04.01.1979	3.0 cm				

Şekil 4.2. Bodrum Kentine ait iklimsel istatistikler (Web İletisi 8)

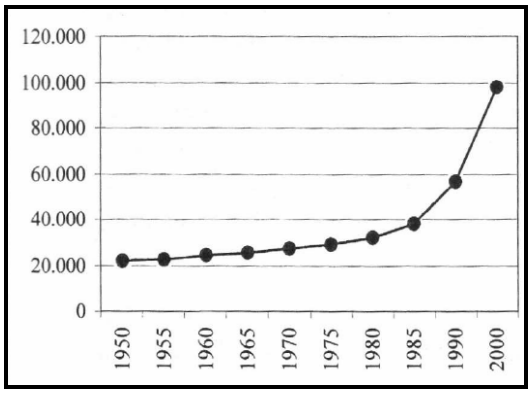
Karakteristik bir Akdeniz Bölgesi özelliğindeki flora, çoğunluğu Akdeniz elementlerinden, çok az sayıda da Avrupa-Sibirya ve İran-Turan elementlerinden oluşur.(Tuzlacı, 2003).

Demografik Yapı;

Cumhuriyetin ilk yıllarında (1927) 1450 haneli 4290 nüfuslu bir balıkçı ve süngerci limanı olan kent, 1960'lara kadar çok yavaş gelişmiştir (5047 kişi).1965'lerde başlayan turizm faaliyetleri ile kent nüfusu; 1970'te 6.103'e, 1980'de 9.799'a, 1990'da 20.931'e, 2000 yılında da 35.280'e yükselmiştir (Güner, 1996).

Bodrum 2008 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre 114.498 nüfusa sahiptir. Km2 düşen ortalama insan sayısı 205,5 dir. Nüfusun 83.810 'sı kasaba ve köylerde, 30.688'i merkezde yaşamaktadır. İlçe genelinde toplam hane sayısı ise 25.287'dir.İlçe nüfusu yaz aylarında turizm hareketi nedeniyle 700.000- 800.000.

kişiye ulaşır. Bodrum nüfusunun yaklaşık % 70'i dolaylı ya da doğrudan turizm alanında % 20'si tarım alanında ve % 10'da hizmet sektöründe çalışmaktadır. Nüfusun % 98 okur-yazardır. Toplam nüfusun 59.703 'ü erkek, 54.795'i kadın nüfusudur. Dışarıdan çalışmak için ilçemize gelen işçiler nedeniyle erkek nüfus çoğunluktadır (Web İletisi 9) (Şekil 4.3.).

Şekil 4.3. Bodrum yarımadası 1950–2000 nüfus gelişimi (DİE 2010)

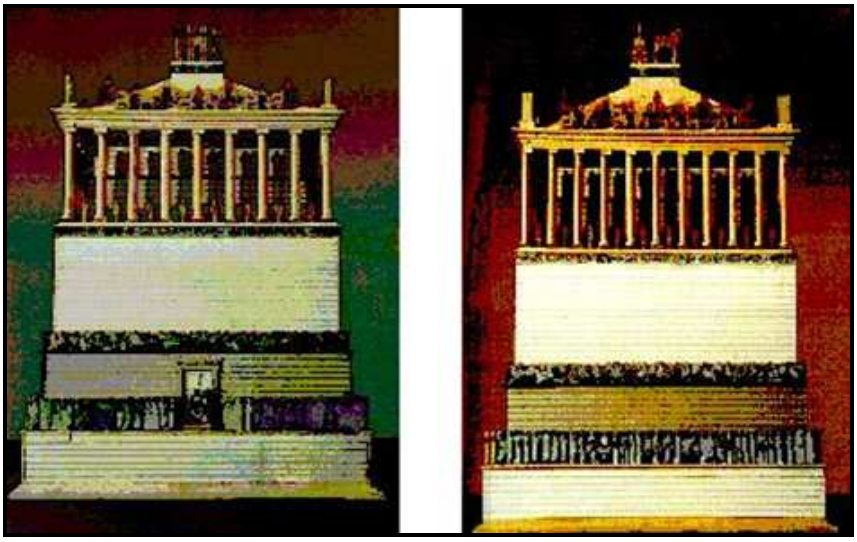
4.1.1. Bodrum Tarihi

Antik Çağda Halikarnasos olarak bilinen kentin geçmişi 5000 yıl öncesine kadar uzanan bölgedeki Kayra Uygarlığına dayanmaktadır. Günümüzde Anadolu Antik Mimarisinin en önemli belgelerinden biri olan ve yaklaşık 7 km. uzunluğa sahip anfitiyatro şeklinde Bodrum Koyu'nu çevreleyen surun denizle birleştiği yerin doğusundaki adada Zephyrion, batısındaki yarımadada da Salmakis Kalesi ile dünyanın yedi harikasından birisi kabul edilen Kral Mausolos 'un anıt mezarı Mousoleion inşa edilmiştir (Şekil 4.4.).

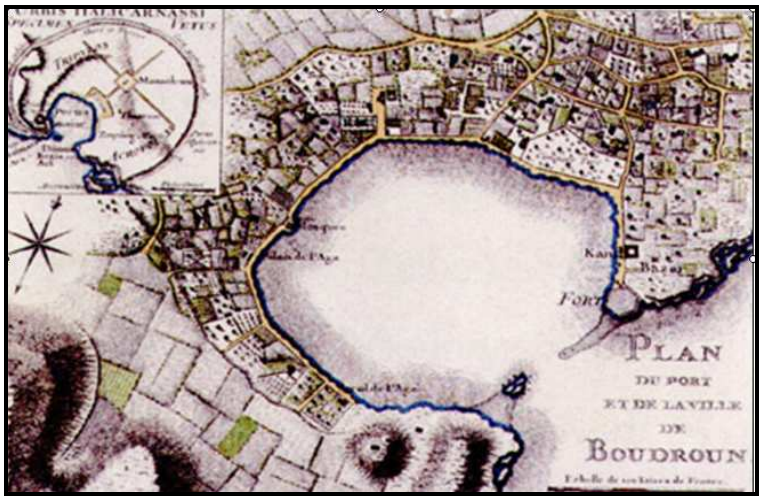
Şekil 4.4. Antik dönemde Halikarnassos (Bodrum) kenti. Wagner ve Debes çizimi (Çalışlar, 1999)

Kent M.Ö. 395–129 yıllarında Roma İmparatorluğu, Bizans, daha sonra Menteşe Beyliği yönetimi altına girmiştir. Bodrum M.S.1300'lerden sonra Rodos Şövalyeleri yönetimine girmiş, kale 15.yy.da bu şövalyelerce Mousoleion'dan sökülen taşlarla onarılmıştır (Şekil 4.5.).

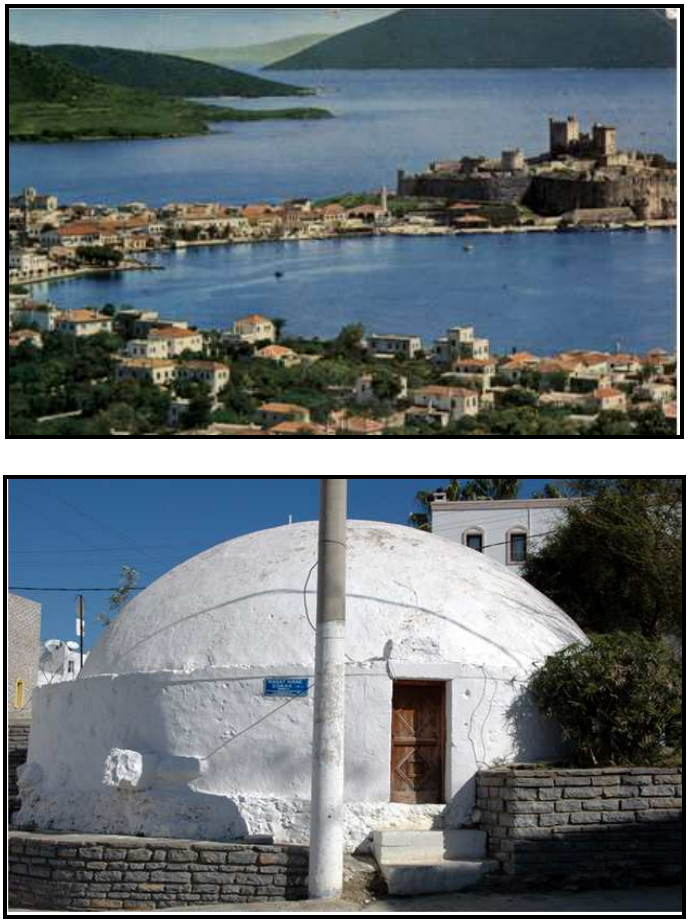
Şekil 4.5. Mausoleion'un restitü edilmiş hali, ön ve yan görünüşü (Alpözen, 2000)

O zamanki adı Petronium olan kent 1522'de Kanuni tarafından Osmanlı topraklarına katılmıştır. 1600 yıllarında Karaova ilçesine bağlı bir nahiye olup nüfusun kale içinde 100 toprak evde yaşandığını Evliya Çelebi tarafından belirtilmektedir (Güner, 1996). 1919 yılına kadar Osmanlı idaresinde kalan kenti, 1919–1920 yıllarında İtalyanlar işgal etmiştir. Kente 1921 Lozan Antlaşması sonrası Girit Türkleri göç etmiştir. 18.yy. başlarında kale dışındaki ilk yerleşmelerden sonra 19.yy başlarında 9 kadar mahalleye ulaşılmıştır.1847 yılında İngiliz Subayı Spratt'ın çizdiği haritanın 1960'lara kadar geçerliliğini sürdürdüğü bilinmektedir (Mansur ve Güler, 1999). Bu haritaya göre yerleşme seyrek ve serbest dokulu, bahçeli olarak Antik Liman çevresinde oluşmuştur (Şekil 4.6.).

Şekil 4.6. Captain Spratt'ın 1847 yılında çizdiği Bodrum Haritası (Mansur ve Güler, 1999)

1970'lere kadar profil saçaklı kiremitli çatıların örttüğü bahçeler içinde seyrek dokulu evler ile yine kiremit örtülü Osmanlı cami, mescitleri ve taş kubbe örtülü sarnıçlardan oluşan bir kentsel dokuya sahiptir (Şekil 4.7.).

Şekil 4.7. Bodrum Kentsel Sit Alanında 1970'lerde Osmanlı dönemi Anıt Eserlerinin bir kısmı ve yeni yapılarla çevrelenmiş Osmanlı dönemi sarnıcı (Gündüz , Kulu, Bakır, 2001)

4.2. Kent Yerleşme Dokusunun Mimari Bileşenleri

Bodrum'un şehir dokusu ve mimari yönden özelliğini teşkil eden ve böylelikle kentin turistik çekiciliğine büyük katkıda bulunan tarihi yapılar, yel değirmenleri, sokaklar, camiler, avlu ve bahçeler bulunmaktadır.

- **Tarihi Yapılar;**

Mausoleion: Bugün dünyanın yedi harikasından biri olarak kabul edilen Mausoleum mezar anıtının sadece geniş temel kalıntıları mevcuttur. (Alpözen, 2000)

*Mars (Ares) Tapınağı***:** Özel Bodrum Hastanesi'nin batı tarafında bulunan tapınak; ismini savaş tanrısı Ares (Mars)ten almıştır. Bugün tapınağın 105 metre genişliğindeki görkemli teras kalıntıları görülebilmektedir. British Museum'da sergilenen çiçek motifli sütun da Ares (Mars) tapınağına aittir.

Aphrodite ve Hermes Tapınağı ile Salmakis Çeşmesi: Bardakçı koyundaki bu iki yapı geçmiş dönemdeki, ileri uygarlığı göstermekteydi. Bu eserler için şimdiki deniz seviyesinin altında olduğu söylenmektedir. Salmakis çeşmesinin kalıntıları 1862 yılında Newton'un çizdiği haritada görülmektedir. Bu konuda henüz kazı çalışması yapılmamıştır (Çalışlar, 1999).

Tiyatro: Bodrum-Turgut Reis yolu üzerinde bulunmaktadır. Tiyatronun yeri yüzyıllardır bellidir. Helenistik tarzda olmasına karşın M.Ö. IV. yüzyılda inşa edilmiştir. Tiyatronun eni 110 metredir. 53 sırası mevcuttur. Oturma yerlerinin bir kısmı halen mevcuttur.

Demeter ve Kore Manastırı: Şu andaki Maya Hoteli ve Turgut Reis caddesi arasındadır. Yapılan kazılarda toprak figür ve lamba bulunmuştur. M.Ö. IV yüzyıla ait dini bir yapı olduğu sanılmaktadır (Çalışlar, 1999).

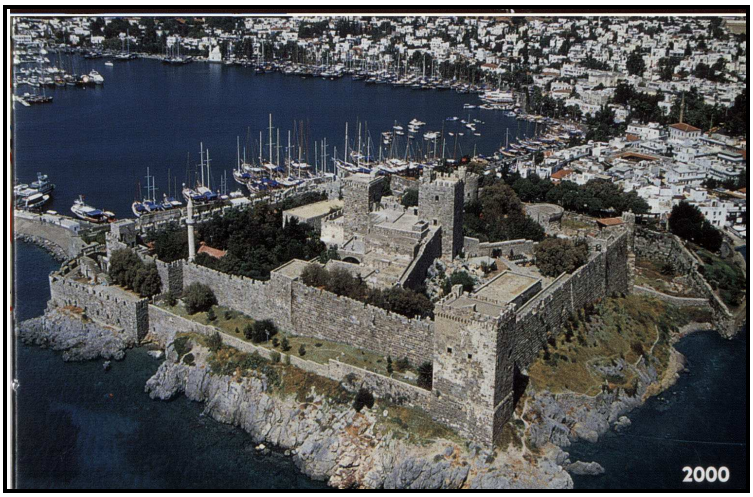
Mezarlar: Zenginler ve ileri gelenler ölümlerinden sonra unutulmamak ve ölümsüzlük kazanmak için mezarları ana caddelere yakın yapılmasını isterlerdi. Halikarnassos'da da mezarlar böyledir. Şehrin iki mezarlığı; üzerinde hayvan rölyefleri olan mezarlar Mindos ve Mylassa kapılarının yakınlarındadır. Bu rölyefler ölen kişinin konumunu belirtmektedir. Genellikle son yıllarda yol yapım çalışmaları esnasında ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birisi de Bodrum Sualtı

Arkeoloji Müzesinde sergilenmekte olan Karya kraliçesi Ada'ya aittir. Mindos Kapısı yakınlarındaki bu mezarın, örnekleri vardır. Şimdiki Gima Mağazasının bulunduğu yerde bir örneğini görmek olasıdır (Çalışlar, 1999).

Bodrum Kalesi: Çelebi Mehmet tarafından, Şövalye Nailac'a kalenin yeri verilir. 1415'te başlayan kale inşaatı 1513'te bitirilir. 1419 yılında kale içine birde kilise yapılır. Kaleye Sen Petronium adı verilir. Bodrum kalesi iki liman arasında üç tarafı deniz olan kayalık bir yarımada üzerinde kurulmuştur. Kuzey yönünden karaya bağlıdır. Kale kareye yakın bir plan göstermektedir. 180x185 metre ölçülerindedir. En yüksek yeri deniz seviyesinden 47.50 metre yükseklikteki Fransız Kulesidir. Bu kuleden başka İngiliz, İtalyan, Alman kuleleri ile Yılanlı kule olmak üzere dört kule daha vardır. Kalenin Doğu duvarı dışında kalan bölümleri, çift beden duvarı ile takviye edilmiştir. Şövalyeler denizde güçlü bir donanmaları olduğu için, denizden yapılacak bir hücumu savuşturacaklarına inandıklarından, deniz surlarını zayıf bırakmışlar, kara tarafındaki surları kuvvetlendirmişlerdir. İç kaleye yedi kapı geçilerek ulaşılmaktadır (Şekil 4.8-4.9.).

Şekil 4.8. Bodrum Kalesinin 1964 yılında havadan görünüşü (Alpözen, 2000).

Şekil 4.9. Bodrum Kalesinin 2000 yıllarında havadan görünüşü (Alpözen, 2000).

➢ Camiler

*Mustafa Paşa Camii (Eski Cami):*1723 yılında tersane yapmaya gelen Kızılhisarlı Mustafa Paşa tarafından yaptırılmıştır. En eski yapılardan olan bu caminin üzeri kiremitle örtülü olup, kireç harçla yapılmış kâgir bir binadır. Ön kısmı kemerlidir. Minare 1927 yılında depremden zarar görmüş, bu nedenle yıkılmıştır. Sonra Yapıcı Mahmut Tınaztepe tarafından yeniden yapılmıştır.

Tepecik Camisi (Hasan Hoca Camisi); 1735 yılında Mustafa Paşanın Kahyası Hasan Hoca tarafından yaptırılmış, güzel ve dayanıklı bir camidir. Bu yapı Bodrum iç limanının tam orta noktasında yer alır. Bu güzel cami 1915 yılında Dubleksin topa tutması sonucu minare ve kubbesinin bir kısmı yıkılmıştır. Karakayalı Hacı Mehmet tarafından tamir ettirilmiştir. İlerleyen yıllarda minare yeniden yaptırılmıştır. 1962 yılından sonra etrafındaki eski medreseler yıktırılarak çevresi park alanına dönüştürülmüştür. Bugün ise cami yanında bir tuvalet ve çay bahçesi bulunmaktadır.

Adliye Camisi (Hamit veya Yeni Cami); Osmanlı Padişahı Abdülhamit'in az yardımı ve halkın katkıları ile 1902 yılında yapılmıştır.1932 yılında İstanköy depreminde üzerine minaresi yıkılmış ve 1958 yılında minare yeri değiştirilmek üzere yeniden yapılmıştır.

➢ *Yel değirmenleri*

Bodrum Kent Merkezi' nden algılanabilen yel değirmenleri, Bardakçı ve Gümbet koyları arasındaki Değirmen Burnu üzerindekilerdir. Konik biçimli yapılar, beyaz badanalıdır. Geleneksel yapılar, özel şahıs mülkiyetlerindedir. Yel

değirmenleri, kuvvetli kuzey rüzgârlarından yararlanmak üzere tepelerde konumlanır (Özışık, 1999) (Şekil 4.10).

Şekil 4.10. Yel Değirmenleri

➢ *Sokaklar*

Ev, avlu ve bahçe duvarları ile açıkça sınırlanan sokaklar, Bodrum'un diğer bir karakteristik elemanıdır. Sokakların darlığı, yaz aylarında gölge sağlar. Organik gelişme ve zemine uyma çabasıyla ortaya çıkan sokak profillerindeki canlılık, zengin perspektifler yaratmaktadır. Sokakların zemini çoğunlukla farklı tipte taş kaldırımla kaplıdır (Akçura ve Akçura, 1972).

Bodrum kentinde sokaklar bazen yarı kamusal mekânlardır. Sokakları yarı kamusal hale getirmenin eski bir uygulaması bugün Uslu Sokak' ta görülürken yeni bir uygulaması da Neyzen Tevfik Caddesine bağlanan Saray Sokak' ta gözlenebilmektedir (Şekil 4.11a-4.11b) (Gündüz, Kulu, Bakır, 2001).

Şekil 4.11a. Kemerle tariflenmiş sokak mekânı (Saray sokak girişinden görünüş)
4.11b. Tipik bir Bodrum sokağı (Tepecik Mahallesi)

➢ *Avlu ve Bahçeler*

Akdeniz mimarisinin ana elemanlarından biri olan avlu ve bahçeler dışa dönük bir yaşam biçiminin göstergesidir. İklimin sunduğu elverişli olanaklarla, ailenin geçim kaynağı ve sosyal yaşamı için önemli olan açık dış mekânlardır. Zemini taşla kaplı olan avluların etrafı 2 metreyi aşan taş duvarlarla çevrilidirler. Böylece hem dar sokaklarda hem de avlularda gölge alan oluştururlar (Şekil 4.12.).

Şekil 4.12. Tipik Bodrum Avlu Duvarları (Türkkuyusu ve Tepecik Mahallesi)

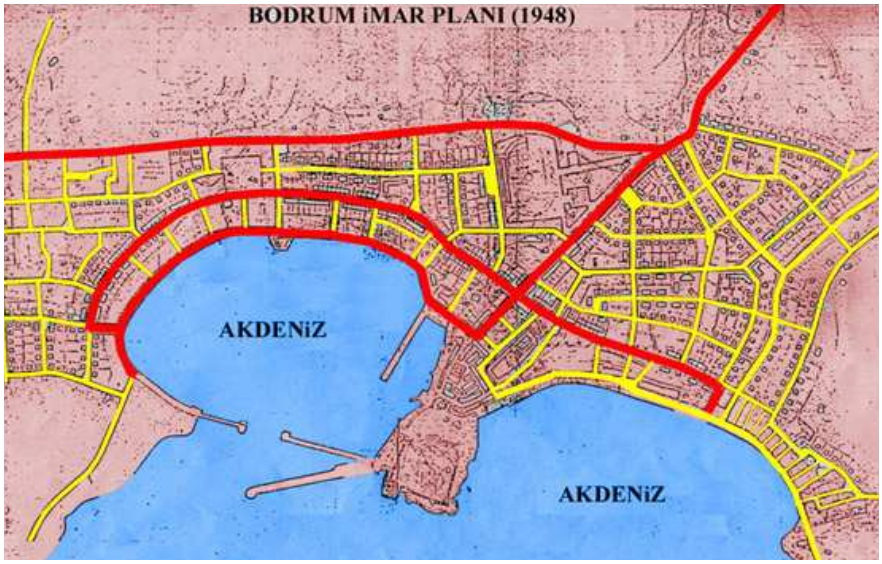
Hayatın geçtiği avludaki mahremiyetin sağlanmasının yanında; avlu duvarlarının yüksek olması ve sokak boyunca şekillenmesinin başka sebepleri vardır. Yapı malzemesi açısından ekonomik davranmak, bu dönem için önemlidir. Bu kaygının kanıtı olarak iki örnek tavır görülür. Biri, avlu duvarının kıvrılması ile avluda köşede bulunan tuvaletin de hâlihazır iki duvarının kullanılmasıdır. Diğer örnek, avlu duvarından yükselen yuvarlak kesitli kolonlar ile duvar ve yapı arasında kolaylıkla gölgelikler oluşturulmasıdır (Y.Besim, 2007).

> *"Bodruma gittiğinde yazın denize girmenin ötesinde evin içerisinde yaşamayı da keyifle haz eder özlerler. Bir başka yine önemli iklimden gelen özellik Bodrum evlerinin avluları. Sokaktan avluya girdiğiniz de eve girmiş olursunuz. Yani evin dışında bir mekân görmüş olmazsınız. Evin kendisine girmiş olursunuz. Çünkü o ev asma çardaklarıyla, gölgelikleriyle ve hemen kenarında duran bir parçası olarak insana huzur verir. O iklime, kültüre uygun son*

derece rahat bir yaşam tarzı" sözleriyle mimar Oktay EKİNCİ Bodrum'daki avlulardaki yaşamı tarif etmektedir (Web İletisi 11).

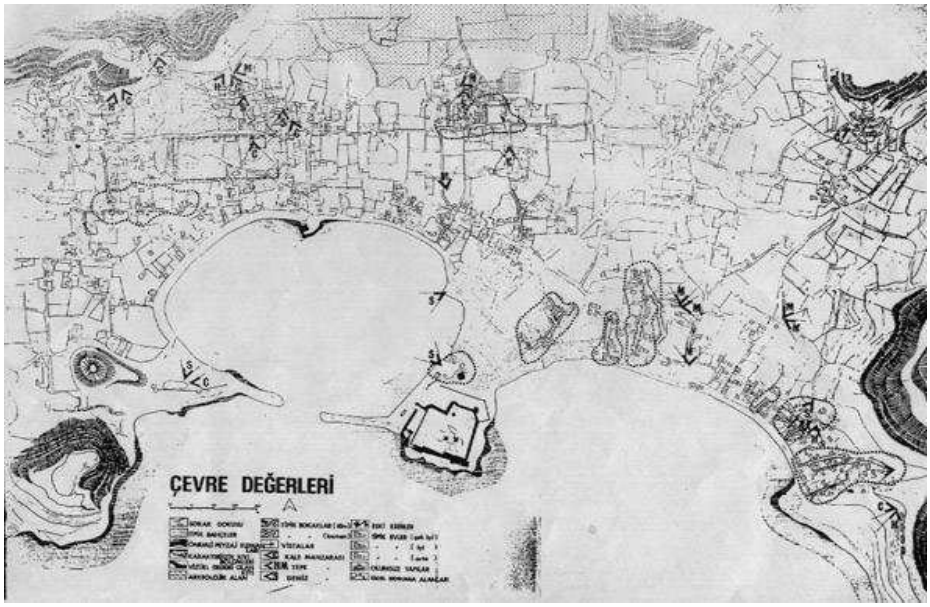
4.3 Geleneksel Mimari Dokunun Değişim Süreci

1881 yılında belediye statüsüne kavuşturulmuş olan Bodrum'da ilk planlama çalışmaları 1940'larda başlamıştır. Bu planda, kentin dağınık olması nedeniyle, Omurca, Kiliselik, Türkkuyusu, Kelerlik ile Yeniköy' ün üst kısımlarının imar planı dışında bırakıldığı görülmüştür (Bodrumlu, 1946) .1948 yılında İller Bankası tarafından yapılan planının 1970'lere kadar uygulanmadığı, kentin o yıllardaki geleneksel dokusundan anlaşılmaktadır. Uygulanmış olsaydı **"ızgara ada / yol"**düzenine göre şekillenmiş **"yeni bir yerleşme dokusu"** ortaya çıkacaktı (Gündüz, Kulu, Bakır, 2001) (Şekil 4.13.).

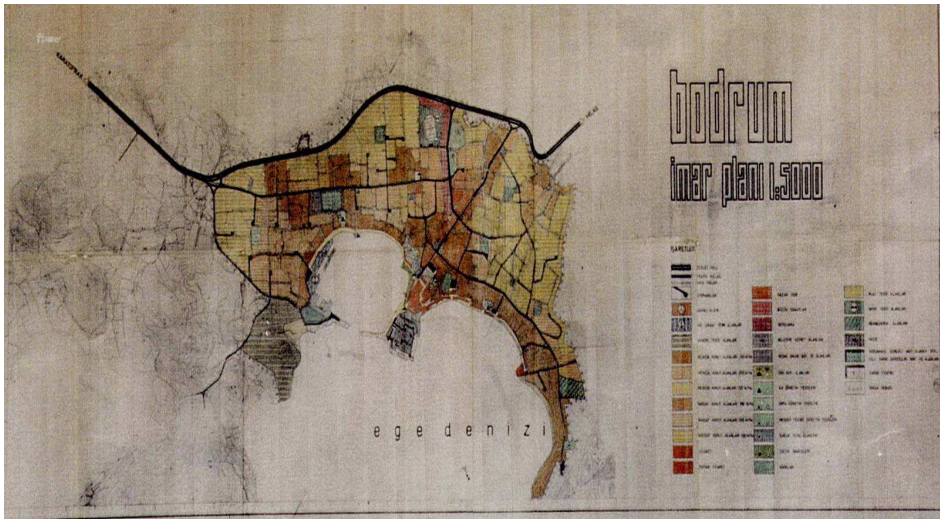
Şekil 4.13. Bodrum'un yapılan ilk imar planı (Gündüz, Kulu, Bakır, 2001)

1948 planında dikkate alınmayan Bodrum çevre ve kültür değerlerinin 1971 yılında, imar planı öncesi İller Bankası talebi ile ilk defa dikkate alındığı görülmektedir. Tespitlerde kentsel yerleşim alanında, diğer çevre değerleri yanında, özellikle konut yerleşme karakteristiklerinin sağlıklı şekilde tanımlandığı görülmektedir. **"Karakteristik Bodrum Evlerinin**" tekil olduğu kadar **doku özellikleri** yönü ile de önemli olduğu vurgulanmıştır (Akçura ve Akçura, 1971) (Şekil 4.14).

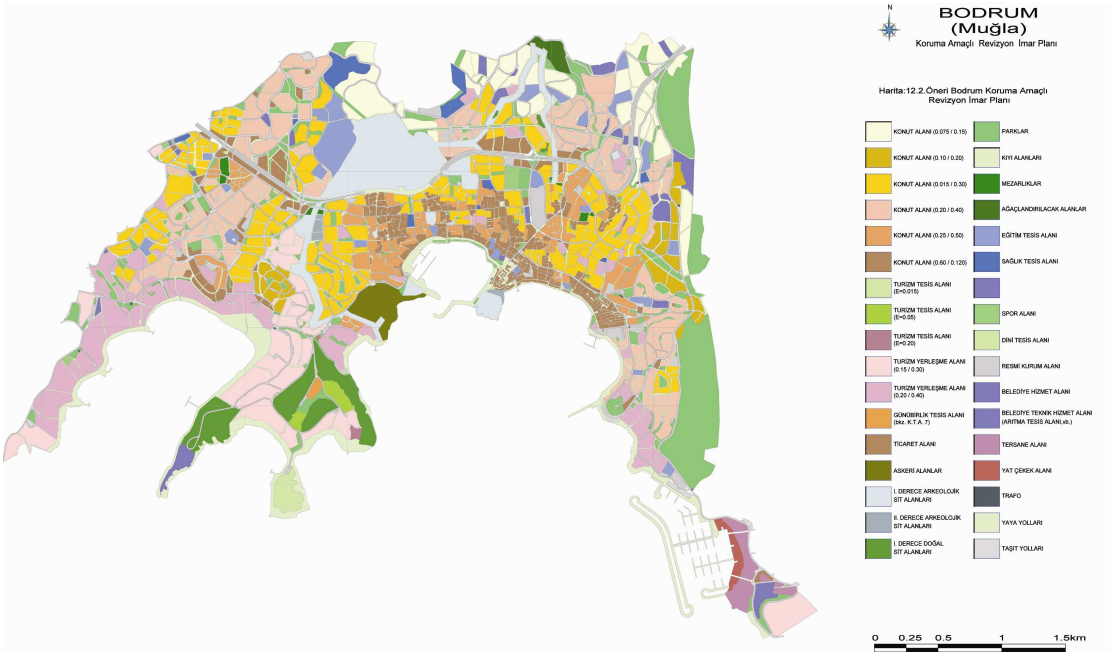
Şekil 4.14. 1970'lerde Bodrum Geleneksel Konut Dokusu (Akçura ve Akçura, 1971)

1974 onaylı bu plan mevcut 2 katlı doku içindeki yeni yapılanmada geleneksel konutlardan fazla katlı (3 katlı–9m) konutlara ve turizm alanlarına yoğun yapılaşmaya izin vererek kentin dokusunun olumsuz etkilenmesine yol açmıştır. Bu planın ön gördüğü koşullarla yapılan 1 adet 6 katlı, 8 adet 4 katlı, 372 adet 3 katlı oteller ve konutlar kent siluetini 2000'li yıllarda da olumsuz etkilemeye devam etmektedir (Gündüz, Kulu, Bakır, 2001). Bu gelişmede; plan döneminde 15.000 kişilik nüfusa ulaşacağı kabul edilen kentin 202 ha' lık alanda 22.500 nüfusu barındıracak şekilde planlanması ve kentin, ilk kez turizm sektörü ile geliştirilmesi öngörülmüş olmasına karşın; yeni durumun doğal ve kültürel değerler üzerinde yaratacağı baskının yeterince dikkate alınmamasının etkili olduğu görülmektedir. Nitekim 1974 planı, kente aşırı yoğunluk ve yüksek yapılaşma getirmesi nedeniyle iptal edilmiştir (Bakır, Gündüz, 2007) (Şekil 4.15).

Şekil 4.15. Bodrum 1974 İller Bankası planı ölçek 1/5000'den küçültme (Gündüz, Kulu, Bakır, 2001)

1975 yılında kentin sit alanı olarak ilan edilmesi ile birlikte koruma amaçlı imar planı hazırlanıncaya kadar geçiş dönemi plan koşulları getirilmiştir. Bu durum 1982 yılına kadar geçerli olmuştur. Kentte; 1970'lerde gelişen ve 1980'li yıllardan sonra hızlanan turizm hareketi bütüncül planlarla yönlendirilememiştir. 2000'li yıllara kadar ana plana ilave 13 adet plan yapılmıştı (Şekil 4.16).

Şekil 4.16. Farklı Dönemlerde Yapılmış İmar Planları

Kentte en hızlı büyümenin 1982–2000 yılları arasında olduğu görülmüştür. Aynı şekilde konut ve turizm alanlarında ada bazındaki yapılaşmada da planların öngördüğünden %5-40 oranında fazla yapılaşmaların olduğu tespit edilmiştir

(Gündüz, Kulu, Bakır, 2001). Bir yandan planlardan kaynaklanan aksaklıklar öte yandan hızla gelişen turizmden kaynaklanan taleplerin yönlendirilememesi sonucunda kentsel mekânda ve konutlarda nitelik düşüklükleri yaşanmaya başlanmıştır. (Şekil 4.17).

Şekil 4.17. Bodrum Yarımadası'nda konut yerleşimi ve yoğun yapılaşma

Bodrum yerleşme alanındaki yapılaşma 1970'lere kadar geleneksel çizgisini sürdürürken bu yıllardan sonra gelişen turizm faaliyeti ile ortaya çıkan yeni konfor veya mekân beklentileri ya kent dışında veya geleneksel bölgeye yeni yapı yapılarak ya da eski yapılara müdahale edilerek çözümlenmeye çalışılmıştır (Bakır, Karakoyun, 2009) (Şekil 4.18)

Şekil 4.18. Bodrum Kumbahçe mahallesinde 1960'larda ve 2000'lerde yapılaşma düzeyleri (Bakır,Karakoyun, 2009)

Bodrum Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı bölgedeki yeni yapılaşmayla ilgili düzenlemeleri içerir. Yapılaşmada genel kompozisyonun korunabilmesi amacıyla yeni yapılacak tüm yapılar mevcut dokuyla birlikte düşünülerek tasarlanmak durumundadır. Planda aksi belirtilmedikçe yeni yapıların arsa içindeki yerleşme ve konumları, bulundukları yol ve sokağın sırasındaki mevcut yapıların yerleşme ve konumuna uymak zorundadır.

Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planında konutların biçimlenmesinde etkili olan kurallardan bazıları aşağıda belirtilmiştir.

- Madde 3.b.2.3. II. Gurup tescilli yapıların (sivil mimarlık eserleri) bulunduğu ancak planın öngördüğü yapı hakkını doldurmamış parsellerde, ek yapı hakkı öncelikle tek katta tescilli binadan ayrı, tescilli binanın yoldan görünümünü olumsuz etkilemeden ve dar kenarı yola gelecek şekilde çözülmesi esastır.

Yapı hakkının tek katla doldurulamaması veya iki katta çözümlenmesinin istenmesi halinde tescilli yapıdan tek kat ile en az 2m. uzaklaşmak, kat yüksekliği 2.60 m.yi aşmamak, tescilli yapının yoldan görünümünü olumsuz etkilememek, tescilli yapıya bitişik kısım hariç alt kat ile üst kat plan düzleminin de aynı olması kaydı ile (çıkmasız) cephe malzemesi, doku ve renk olarak tescilli yapıdan ayrılabilecek ve ona fon oluşturacak şekilde kullanılabilir (Bkz. EK 1) .

- Madde 3.b.3.2. Boş parsellerde komşu parsellerdeki tescilli yapı/yapıların dikkate alınarak onunla ardışık ya da parsel sınırına bitişik tescilli yapıya dar kenarından mümkünse tek katla yaklaşacak ve madde “3.b.2.3 “ ‘de belirtilen özellikleri taşıyacak şekilde planda belirtilen yapı hakkını bitişik parseldeki tescilli bina dikkate alınarak ön bahçeli, ön bahçesiz, yan bahçeli, yan bahçesiz kullanılabilir (Bkz. EK 1).
- 1.derece ve 2.derece etkileme geçiş alanlarında henüz yapılaşmamış adalarda planda gösterildiği gibi, gösterilmemiş parsellerde ise yol ve kamu alanlarından 5m, yan ve arka bahçe sınırlarından 3,5 m çekilir(0.60/1.20 yoğunluklu alanlar hariç).Birden çok ayrık yapı yapılan parsellerde iki bina arası 5m’den az olamaz. Birden fazla bina yapılabilecek %20 ve daha fazla eğimli parsellerde yapı kütleleri eğime dik bir hat üzerinde ve tip tekrarı şeklinde yer alamazlar. Yapılar min. 1.5 m şaşırtılmalı ve plan düzleminde aralarında yeşil alanlar oluşturulmalıdır (Madde 3.a.3.)(Bkz. EK 1).

Yerleşim genelindeki geleneksel dokunun sürekliliğini sağlayabilmek amacıyla belirli bir ritmin sağlandığı yol cephelerinde hiçbir eklentinin yapımına izin verilmemektedir. Bir parselde birden fazla yapının yapılabilmesi yönetmelikçe bildirilmiş hükümlere bağlıdır.

- Bir parselde; imar durumuna aykırı olmamak, birbirlerine olan minimum mesafeleri aşmamak, imar planı ve yönetmelikte belirlenen bahçe çekme mesafelerine uymak, zeminde her birinin alanı 120m²’yi geçmemek, tip proje uygulamamak koşulları ile (aynı plan tipinin aynı yön ve doğrultuda tekrarlamamak-tam tekrar) birden fazla bina

yapılabilir. 120m² koşulu resmi kurum, dini yapılar ile spor tesisleri için geçerli değildir (Madde 3.a.3.) (Bkz. EK 1).

- Yeni yapılarda her yönde en dar ve en geniş bina cephesi 4m/16m.dir. Devamlılık en fazla 8m'dir. Bu mesafeden sonra cephede cephe hattına dik olarak en az 50cm'lik hareket sağlanacaktır. Yapı yüksekliği ise 2 kat ve maksimum yükseklik 6.50 m.dir. Su basman ve saçak kotları sabit kalmak kaydı ile bina içindeki döşemelerde kademelenme yapılabilir.

a)Kapılar; Kentsel sit alanı ile 1.derece etkileme geçiş alanı içinde yapılacak yeni yapılarda dış kapılar geleneksel boyutlara uygun tanzim edilebilir. Diğer alanlarda kapılar Tip imar yönetmeliği Madde 41 'e göre biçimlendirilebilir.

b) Pencereler; Kentsel sit alanı ile 1.derece etkileme geçiş alanında pencere boyutları 3/5 oranında ve her biri $1m^2$'yi geçmeyecek şekilde tanzim edilebilir. Tescilli yapılar dışında komşu parsele bitişik duvarlarda pencere boşluğu açılamaz.

c) Doluluk-Boşluk Oranları; Kentsel sit ve I. derece etkileme geçiş alanlarında kapı ve pencere alanları bulunduğu duvar alanının % 15'ini, II. derece etkileme geçiş alanlarında % 25'ini, kentsel sit ve I. derece etkileme geçiş alanındaki ticaret alanlarında zemin katlarda yola bakan cephelerde % 75'ini geçemez.

d) II. Derece Etkileme geçiş alanlarında pencere boyutlarına (3/5) uyulur, ancak ticari binalarda boşluk oranı serbesttir (Madde 3.a.10.) (Bkz. EK 1).

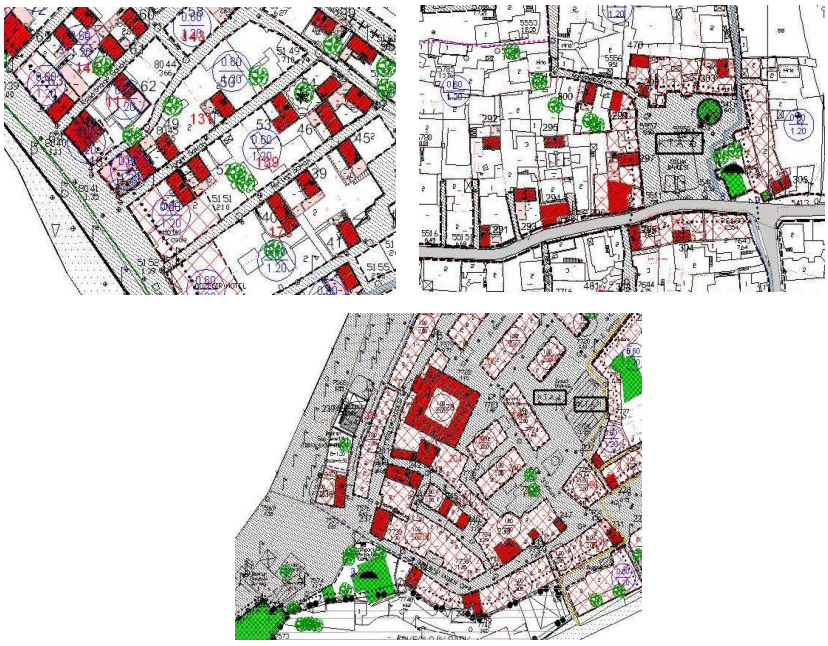
4.4. Geleneksel Bodrum Evleri ve Yakın Çevresinin Özellikleri

1970'lerde Geleneksel konut plan tipolojilerine bakıldığında kent dokusu yönünden Bodrum'daki mahalleler birbirinden farklılıklar gösterirken yapılar ise ölçü ve nitelikleri bakımından belirgin ve hemen hemen benzer özelliklere sahiptir. Bu özellikler, kentte devamlılık ve bütünlük oluşturmaktadır. Bu bütünlük içinde bile kentin farklı mahallelerinin birbirinden ayırt edilebildiği, bölümlerin farklı dokular ve farklı karakterler çizdiği belirlenmiştir (Akçura ve Akçura, 1972,).

Bodrum, benzer elemanlarından teşekkül eden, ancak farklı yaşantıların ifadesi olarak farlı dokulara sahip üç bölüme ayrılır;

- Şehrin batısındaki Türk Mahallesi: Halkın tarımla uğraşması nedeniyle büyük tarımsal alanların bulunduğu, geniş bahçeli, bol yeşillikli ve avlulu bir doku görülmektedir.
- Şehrin doğusundaki Rum Mahallesi: balıkçılık ve süngercilikle uğraşan Rumların bulunduğu mahalledeki yapılar ise daha dar, avlular da çok küçük, yeşilliksiz biçimdedir. Ayrıca evler sahile dik yollar etrafında, avluları çevreleyen yoğun bir doku teşkil etmektedir.
- Merkez: Yukarıda tanımladığımız iki şehir bölümü arasında yer almaktadır. Eskiden iki bölümün kopukluğunun ifadesi olarak mezarlık olan bu bölüm 1930'lardan sonra Çarşı olmasıyla iki bölüm arasındaki bağları hızlıca kuvvetlendirmiştir(Akçura ve Akçura, 1972,).

Günümüzde de kentin geleneksel dokusunu (çekirdeğini) oluşturan bölge incelendiğinde amorf çıkmaz sokakların ve bahçeli evlerin oluşturduğu organik dokulu Türkkuyusu Yerleşim dokusu, ev, bahçe ardışıklığının denize dik inen yolların oluşturduğu Kumbahçe konut dokusu ve bu iki mahalle arasında sonradan gelişen ve düzgün dikdörtgen adalardan oluşan merkez ticaret bölgesi karakteri okunabilmektedir (Şekil 4.19) (Gündüz, Kulu, Bakır, 2001).

Şekil 4.19. 2003 KARİP 'da Kentsel Sit Alanındaki "Kumbahçe, Türkkuyusu ve Merkez Ticaret" yerleşme karakterleri (Gündüz, Kulu, Bakır, 2001).

Bektaş (1983), Halk Yapı Sanatından Bir Örnek, BODRUM adlı kitabında “Bodrum Evleri çok önemli olmayan ayrıntıları, bir yana bırakılırsa çok kaba çizgileriyle üç türe ayrılır “ denilmektedir.

Bunlar,

1.Musandıralı Evler

2.Sakız Tipi Evler

3.Kule Evler olarak belirtmektedir.

Bodrum Yarımadası’nda evlerin farklı plan tiplerinin oluşmasında sosyal, ekonomik ve fiziki etkenler bulunmaktadır. Hatta bazen, aynı tip içinde de farklılaşmalar görülür.

Kumbahçe bölgesinde ve sakız türü evlerde oturan ailelerin geçim kaynakları deniz ve balıkçılık olduğu için fazla varlıklı değillerdir. Bu bölgenin çok yoğun yerleşimi ve ekonomik olanaksızlıklar nedeniyle balıkçıların yaşadığı sakız türü ev küçük avluların içine inşa edilmiştir.

Geleneksel özgün konut tiplerinden diğeri olan Musandıralı ev tipinde girişteki pişirme alanında mahsulleri için gerekli olan bir depo-ambar-kiler yer alır. Bazen de bu alan hayvancılıkla uğraşan aileler için ahır olarak kullanılmaktadır. Bu durumda ahır, altta bir kat oluşturur ve basık olan bu katın üzerinde ev bulunur ve dışarıdan bir merdivenle eve girilir.

Üçüncü tür olan kule evin; alt katı ahır, üst katı odalardan oluşarak sakız türü plan tipine benzer fakat merdivenin yeri ve formu farklıdır. Bu evin ayrı bir tür olmasının nedeni ise üç katlı ve koruma amaçlı yapılmasıdır (Ferah, 1993).

Bodrum’da görülen 3 ev tipinde de mutfak, banyo ya da tuvalet mekânları ayrı bir mekân oluşturmaz ve hepsi de yapının içinde yer almaz. Özellikle tuvalet, avluda yer almaktadır. Yıkanma işlevi ise yapı içinde gizli ve “yunmalık” denilen yerde tenekedeki suyla yapılırdı. Batı kesimde yer alan konutlarda, yunmalıklara rastlanırken, Rumların yaşadığı evlerde buna rastlanmamaktadır. Buradan da Rumlarla Türklerin banyo alışkanlıklarının farklılıkları açıkça ortaya çıkmaktadır.

Sakız ve Musandıralı tipindeki evlerin girişleri denize doğru yönlendirilirken, Kule tipi evlerde bu, deniz yönünün tam tersidir (Anıl, 2007).

4.4.1.Geleneksel Bodrum Evlerinin Tipolojileri

Cengiz Bektaş'ın Musandıralı evler, sakız tipi evler ve kule evler olarak tanımladığı Geleneksel Bodrum Evlerini Nevca Akçura ve Tuğrul Akçura'nın "Kasaba ölçeğinde Çevre Değerlerini Koruma Amaçlı Bir İnceleme: Bodrum" isimli çalışmalarında da Bodrum Evlerini üç türe ayrılmaktadır;

1)Tipik Bodrum Evi (düz damlı taştan yapılmış)

2)Kule Ev

3)Diğer Ev Tipleri (Daha geç ortaya çıkmış 2 katlı, balkonlu evler ve karma tipler)

Tipik Bodrum Evi tek katlı ve iki katlı evlerden oluşmaktadır. İki katlı evler Cengiz Bektaş'ın Musandıralı ve Sakız Türü evler olarak bahsettiği evlerdir. Kule Evler Bektaş'ın Kule ev tanımıyla aynı özellik göstermektedir. Diğer Ev Tipleri ise daha geç dönemlerde ortaya çıkmış ev tipidir. Pencere sayısı artmış ve boyutları büyümüştür. Simetrik plana uygun olarak üst katın orta penceresine bir balkon ilave olmuştur.

Bodrum kentsel sit alanındaki tescillenmiş konut tiplerinin mahallelere göre dağılımı Tablo 4.1'de verilmiştir.

Tablo 4.1. Bodrum kentsel sit alanında Tescilli Konut Tiplerinin mahallere göre dağılımı (Gündüz, Kulu, Bakır, 2001).

Mahalle Adı	Sakız Tipi Konut.	Musandıralı Tipi Konut	Kule Tipi Konut	Diğer Tip Konut	Toplam
Kumbahçe	88	0	1	14	103
Merkez	94	1	2	4	101
Türkkuyusu	108	30	17	25	180
Toplam	290	31	20	43	384

Özetle farklı tiplere rağmen Bodrum'daki bütün eski evler arasında ölçü, yapı malzemesi, pencere ve kapı açıklıkları ve sıva şekli yönünden bütünlük olduğu görülmektedir (Akçura ve Akçura, 1972).

Musandıralı Evler

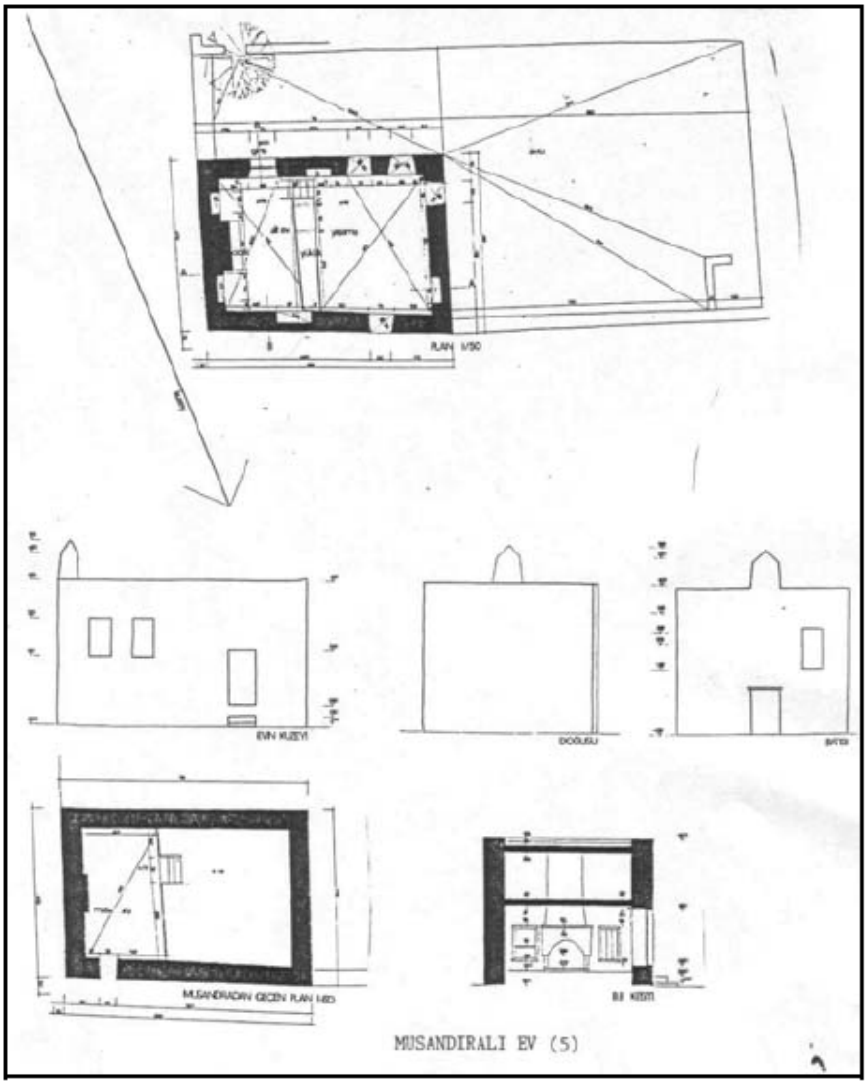
Bu türe ismine veren musandıra bölümü evin en karakteristik plan elemanıdır. Musandıranın kelime anlamı yüklük yani dolaptır. Bodrum Evinde bu kelime musandırayla ayrılmış yatma yeri olarak kullanılır. Bu evin alt kısmı tarımla uğraşan ailelerin mahsullerini koyabilecekleri ambar, hayvancılıkla uğraşanların ise ahır olarak kullanılır (Şekil 4.20.).

Şekil 4.20. Musandıralı Ev

Akçura'ların tipik Bodrum evi olarak belirlediği bu evler bir veya iki katlıdır. İç derinlikleri ahşap kirişlerin fonksiyonu olarak 3.20-3.60m. iç genişlikleri 5.20-6.50m, duvar kalınlıklarıyla birlikte 5.00m x 8.00m'dir. Tek ve iki katlı yapıların dikdörtgen plan tipine sahiptir. Tek katlı evlerde bazen hafif bir ahşap bölmeyle mutfak denilen bölüm ayrılabilir. Aynı tipin iki katlı türlerinde bir metre yükseklikte "Musandıra" bölümü ve buradan çıkılan ikinci bir balkon mevcuttur. Bu evlerin en tipik özelliği Musandırayla ayrılmış yatma yeri olarak kullanılan mekândır. Bu ev tiplerinin dar cephesinde bir ocak mevcuttur. Dikdörtgenin üçte bir noktasında giriş

kapısı bulunmaktadır. Genellikle düzayak içeriye girilir. Girişin yapıldığı yere “alt ev” denir. Burası pişirme yeri olarak kullanılır ve ocağın hemen yanında duvarın içinde gömülü yunmalık denilen yıkanma yeri bulunmaktadır. Alt ev denilen girişten iki üç basamakla “yaşama” denilen oturma alanına çıkılır. Bu oturmanın altı ise depo olarak kullanılmaktadır. Bu bölümden iki üç basamakla Musandıraya çıkılmaktadır. Burası yatak yorganın bulunduğu sandık odası işlevinin görüldüğü mekândır. Tavan yüksekliği genel olarak 160-180 cm.dir. Yatma yeri olarak da kullanılmaktadır. Oturma bölümü en yüksek bölüm olarak 3.00 m, Musandıra bölümü 1.60-1.80 m, giriş bölümü ise 2.60-2.80 m yüksekliğindedir (Akçura ve Akçura, 1972) (Şekil 4.21.).

Şekil 4.21. Musandıralı ev planı (Bektaş, 1983)

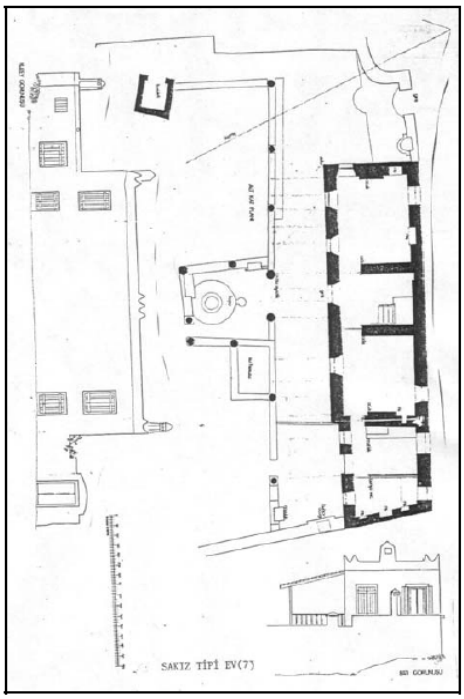
Sakız Tipi Evler

Bektaş'ın Sakız Tipi Ev olarak gruplandırdığı bu evleri Akçura'lar bahsetmemektedir. Ancak Bodrum geleneksel ev türleri içinde önemli bir yere sahiptirler (Bkz Tablo 4.1.). Sakız tipi evlerin dış ölçüleri Musandıralı evdeki gibidir. Giriş, uzun kenarın ortasından yapılmaktadır. Girişte tam karşıda duvara yaslanan bir merdiven bulunmaktadır. Girişin her iki yanında da birer oda bulunmaktadır. Bu merdivenle ikinci kata çıkılır. Zemin kattaki plan düzeni üst katla aynıdır (Şekil 4.22).

Şekil 4.22. Sakız tipi ev

Zemin kat, üst kattan daha basıktır. Ocak, zemin katta bulunur. Zemin kattaki odalardan biri kısın pişirme ve yemek yeri olarak kullanılır. Yazın bu is, dışarıda görülür. Ocağın yanında "yunmalık" denilen yıkanma yeri bulunur.(Bektaş, 1983,). Bu plan tipinden farklı olarak ortada giriş bölümünün bulunmadığı çözümler de bulunur. Bu tipte de zemin katta giriş olmadan, mekân ortadan ikiye ayrılmıştır. Giriş iki odadan birinden yapılmakta ve bu girilen odadan üst kata çıkmak için merdiven bulunmaktadır. Musandıralı ve Sakız ev tiplerinde de tuvalet, yapı dışında yer alır (Bektaş, 1983) (Şekil 4.23).

Şekil 4.23. Sakız tipi ev planı (Bektaş, 1983)

Kule Evler;

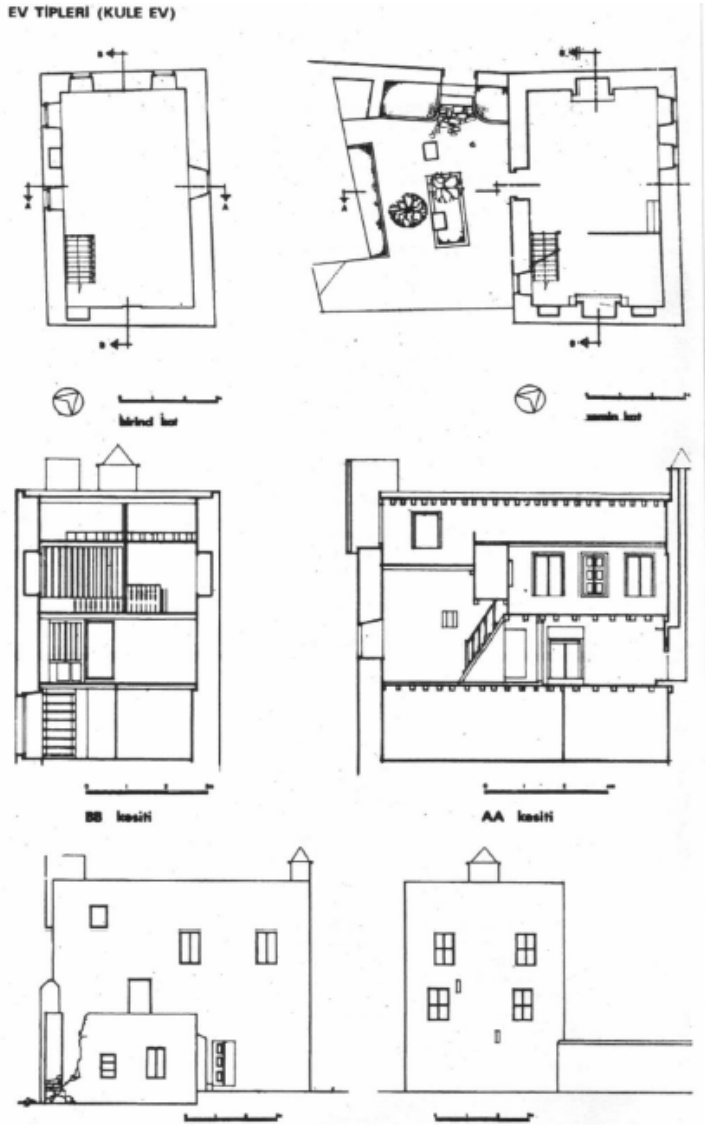
Bodrum'da, kale içindeki tarihi yerleşmeden sonra, kale dışına taşma esnasında ilk inşa edilen Kule evler olmuş, sonra da bu tipte evler bütün şehre serpiştirilmiştir. Özellikle ilk kuleler, ahşap merdivenlerle bağlanan yarım katların yarattığı çok zengin bir iç mekâna sahiptir (Akçura ve Akçura, 1972) (Şekil 4.24.).

Şekil 4.24. Ortakentte Kule tipi ev

Kule Evlerin diğer türlerden farkı koruma amaçlı yapılmış ve üç katlı olmasıdır. Evin dışında bulunan merdiven binaya bitişik değildir. Merdiven ile eve arasında bir köprü bulunmaktadır. Tehlike anında bu köprü kaldırılır ve eve giriş-çıkış imkânsız hale gelir.

Bu evlerin üstlerinde kale gibi sivri uçlu dişlere, mazgallara rastlanmaktadır. Sivri uçlu dişler ve girişin deniz yönüne ters olması savunma zorunluluğundan çıktığını göstermektedir. Kule evin planı kare veya kareye yakındır (4.00 m × 4.00 m, 4.00 m × 5.00 m, 4.50 m × 4.50 m). Plan düzenleri Musandıralı evlerinkine benzer olup, ahşap merdivenlerle bağlantı kurulmuş yarım katlardan oluşmaktadır. Bahçeye çıkılamaması nedeniyle alçak hizmet kitlesi olarak tuvalet eklenmiştir (Bektaş, 1983) (Şekil 4.25.).

Şekil 4.25. Kule tipi ev planı (Bektaş, 1983)

4.4.2. Sokak-Yapı İlişkisi

Bodrum'un en güzel yönlerinden biri, belki de başlıcası evlerin birbiriyle saygılıca bir araya gelişleri, kümelenmeleri, bütünleşmeleridir. Bir sokağın kesiti, açılım olarak da, perspektif olarak da doyumsuz güzellikler ortaya koyar (Bektaş, 2004).

Ev, avlu ve bahçe duvarları ile açıkça sınırlanan sokaklar, Bodrum'un diğer bir karakteristik elemanıdır. Sokakların darlığı, yaz aylarında gölge sağlar. Organik gelişme ve zemine uyma çabasıyla ortaya çıkan sokak profillerindeki canlılık, zengin perspektifler yaratmaktadır. Sokakların zemini çoğunlukla farklı tipte taşlarla kaplıdır (Akçura ve Akçura, 1972).

4.4.3. Avlu-Yapı İlişkisi

Akdeniz mimarisinin ana elemanlarından biri olan avlular Bodrum evlerinde büyük önem taşır. Günlerinin çoğunu burada geçiren halkın doğayla ilişkisini sağlar.

Avlular; bazen tek bir eve hizmet ederken çoğu zaman ise aile genişledikçe yapılan yeni evlerle çevrelenen dış hacim bir avlu niteliği kazanır ve ailenin farklı bölümlerine ortaklaşa hizmet eder. Zemini kısmen taş kaplı olan avluların etrafı 2m'den fazla yüksek taş duvarlarla çevrilidir. Çoğu evin önünde eskiden su ihtiyacını karşılamak amacıyla kazılan su kuyuları bulunmaktadır. Avlularda limon, mandalina, portakal, asma, erik, palmiye ve yenidünya gibi ağaçlara ve zakkum, konsolos çiçeği gibi zengin renkli çiçeklere rastlanmaktadır (Akçura ve Akçura, 1972).

4.4.4. Yapım Sistemi ve Tekniği

Yapı malzemesi moloz taştır. Yer yer antik kalıntılardan devşirme kesme taş bloklarla beslenmiş olan temiz taş örgü, kule evlerde sıvasızdır. Kalın duvarlar bazen sadece badana ile kaplıdır. Bazen de duvar sıvanarak düz bir satıh elde edilir. Diğer

bir sıvama şekli ise, moloz taşları çevreleyen yuvarlak veya dikdörtgen derzlerdir. Bütün evler düz damlıdır. Çatının köşelerindeki üçgen çıkıntılar Bodrum evlerinin karakteristik özelliğidir (Akçura ve Akçura, 1972).

Ayrıca Geleneksel Bodrum Evleri'nde dış duvarlarda; iç ve dış yüzeyi sıvanmadan kireçle beyaz badana yapılsa da aslında beyaz badana her evde görülen bir özellik değildir.

4.4.5. Kütlesel ve Boyutsal Özelliği

Halk yapı sanatının ürünü olarak değerlendirilen Geleneksel Bodrum evleri genellikle ayrık düzende birbirlerinin manzarasını engellemeyecek şekilde biçimlenir. Farklı tiplere sahip olsa bile avlu duvarlarıyla birlikte dar sokaklar oluşturup bütünleşir.

Boyutlarının oluşumundaki sebeplerden biri, avlu içinde tarım için kullanılabilecek en küçük alanların bile değerlendirilmesi (Gür 2002); diğeri ise kullanılan yapı tekniği ve malzemesidir (Bektaş, 1973).

Oda boyutları yaklaşık 3.00-3.30, 4.00-4.40m gibi ölçülere sahiptir. Daha büyük boyutta dilme uzunluğu yetmediği için yapılamıyor. Yükseklik olarak alt evlerde "elim değmesin yeter" denmektedir. Burada Le Corbusier'in elini kaldırmış insan ölçüsü olan 226cm'yi oda yüksekliği olarak önermesini anımsıyorum. Üst evlerde ise bu yükseklik 3.20m gelmektedir. Ne var ki bu yükseklik odalarda hava değişi için çok önemlidir (Bektaş, 1973).

Pencere ve kapı boyutlarında 3/5 ya da 5/8 altın oranı bulunmaktadır. Geleneksel Bodrum Evleri'nde çatı genellikle düzdür "Dambaş" olarak adlandırılan teras çatıların geleneksel yaşamda iç mekânlar kadar önemli yerleri vardır (Bektaş, 2004).

4.4.6. Yapıya Ait Elemanlar

Kapı-Pencereler;

Bodrum Evlerinin diğer bir özelliği kapı ve pencere açıklıklarının orantılı ve sayılarıdır (Akçura ve Akçura, 1972).

Pencere yerleri içeriden seçiliyor. Bir oda duvarına iki pencere konmaktadır. Pencereler iç köşelerden 10-15 cm açığa yerleştiriliyorlar. Pencereler; yerden yüksekliği, oturulduğunda dışarısı görülebilecek biçimde saptanıyor. Dış görünüşe göre değil, iç yaşama göre yerleştirilmiştir. Pencere enleri en çok 80 cm, boyları ise 120 cm yüksekliğindedir. Pencerelerinin küçük ve az olmasının nedenleri; birincisi kışın soğuktan yazın sıcaktan korunmak diğer sebebi ise günlerinin çoğunu avluda geçirdikleri için iç mekândan fazla ışığa gereksinim duymamalarıdır. Ayrıca pencereler her yöne açılarak her durumda havalandırma sağlanmış oluyor (Bektaş, 2004).

Sundurma/ Ayazlık;

Akdeniz ikliminin yaşandığı bölgelerde vazgeçilmez yapı elemanı olan balkon Geleneksel Bodrum evlerinde bulunmamaktadır. Balkon yerine " sundurma, ayazlık ve dambaş" adı verilen yapı unsurlar bulunmaktadır.
Sundurma; Yağmurdan ve güneşten korunmak için bir kapı üstüne ya da duvar önüne yapılan saçaktır (Hasol, 2002).

Sundurma üstleri gölgelikli bir alan oluşturabilmek amacıyla hem yaprağı hem de meyvesinden faydalanılan asma ile mutlaka örtülür. Nadiren ahşap pergole ile örtülenlere de rastlanır, bu malzeme kullanımı 1960lı yıllar sonrasında görülür. Sundurma, üzerinde oturulabilen yaklaşık 50 cm. eninde, yerden 70 cm. kadar yükseklikte alçak taş duvarlarla çevrilir. Yer kaplaması olarak genellikle 4-7 cm. kalınlıklı yassı ve büyük yüzeyli kesme taş ya da kayrak taşı kullanılır (Y.Besim, 2007).

Bacalar;

Yağmur suyu ve yabancı maddelerin girmesini önlemek amacıyla çatı biçiminde üzerine konan kiremit, kayrak taşları ya da saç levhalarla farklı biçimlerde sonlandırılır. ”Mezar baca” olarak da bilinen bu baca tiplerinin yuvarlak, çokgen, kare kesitli olan çeşitli biçimleri vardır (Bektaş, 1973) (Şekil 4.26.).

Şekil 4.26. Geleneksel Bodrum evlerinde baca ve sundurma örneği

4.5. Günümüz Bodrum Konut Mimari Örneklerinin Özellikleri

Bu bölümde Bodrum’un geleneksel evlerinden yola çıkılarak, yeni ve eski malzemenin uyumlu birlikteliğini sağlayan ve yöresel mimarinin biçimlerini yeniden yorumlanması sonucu oluşan Turgut Cansever’in Demir Evleri ve Ersen Gürsel’in Torba 83 Konutları ele alınacaktır. Bu örnekler üzerinde mimarların tasarıma yaklaşımları ve konutların biçimleniş faktörleri üzerinde tartışılacaktır.

4.5.1.Demir Evler

Demir Tatil Köyü, Bodrum’un 9 km. kuzeyinde yaklaşık 50 hektarlık bir arazi içinde yer alan 35 bağımsız evden oluşmaktadır.

“Bodrum’un konut geleneğine uygun bir mimari dile sahip olarak düşünülen bu projedeki kompozisyon, tabiat kurallarına saygı, sade olma, berraklık, komşuluk ilişkileri gibi, değer ve davranışların mimarlıkta kendini göstermiştir” (Ekincioğlu, 2001).

> *“ Size anlatacağım şey bir küçük ev. Bu meselelerde bazı tercihler yaparak, bazı standartlar geliştirerek çözüm getirmeye çalışıyor. Varlığın kendine saygı göstererek. Yani tabiatı yücelterek. İnsanların tabiatla daha yakın ilişkilerini kurarak. O ilişkiye tek insanın ormandaki ilişkisi biçiminden çıkarıp, insanın kendisi için inşa ettiği çevrenin çevresi içinde değerlendirilmiş bir tabiat ilişkisi kurarak herkesin, her ev sahibinin bu evin içerisinde yaşarken komşuyla nasıl bir münasebet içerinde olmak istediğini ortaya koymasına imkân vererek, yani bir evin gölgesinin komşusunun güneşten faydalanmasına, bir başka evin komşu bahçesinden uzak olması sayesinde o komşunun güneşten yararlanmasına imkân verecek yahut manzaradan yararlanmasına imkân verecek bir çözümleme…Tabi Allah’tan, otuz senedir küçüğün güzel olduğundan söz ediliyor. Artık büyük değil küçük güzeldir… Yapıların arazi içine yerleştirilişi de, yapılar arası ilişkiyi tabiata göre bir düzene eriştiriliyor. Son olarak da insanın psişik dünyasıyla ilgili meselelerden hareket ederek sükûnet hareket dengeleniyor. Tevazu, çekingenlik, tabiilik gibi tavırlarla yerleştirilmeye çalışılıyor. Kanaatim şu ki, böyle bir sistematik standartlar düzeni, tasarım düzeni, yaygınlaşma kabiliyeti çok büyük olan bir sistematiktir. Ve bunun yaygınlaşması mümkün olursa, o taktirde belki Osmanlı kalfalarını büyük Asya yapıcılarının tarihte başardıklarına benzer programları Türkiye’nin de başarması mümkün olabilir* (Cansever, 1997).

Mimarın, yöresel dokuya uyumsuz yeni yapılaşmadan uzak, çam ormanları ve deniz ile çevrili bir alanı seçmek ilk amacıdır. Ulaşmak istediği ikinci hedef ise kullanılacak malzemenin yerel olması ve Yunan, Bizans ve Osmanlı etkili mimari dokuya uygun ve modern bir katkı sağlamaktır. Bu amaca ulaşmak için öncelikle ağaçları ve toprağı koruyacak bir kural geliştirildi. Hiç ağaç kesilmeyecek ve toprak hafriyatı yapılmayacaktı. Otomobiller mümkün olduğunca dışarıda tutulacaktır. Kıyı olabildiğince korunacak ve kirlenmeyi önleyici tedbirler alınacaktır (Şekil 4.27-4.28).

Şekil 4.27. Demir Evlerin genel görünüşü

Şekil 4.28. Demir Evlerinin sokak görünüşü (Web İletisi 12)

Mimari üslup da kültürel ve tabii çevreye saygılı olacak şekilde geliştirilmiştir. Taş, ahşap ve çıplak betondan oluşan bütün inşaat sahası için ortak bir dil oluşturulmuştur (Cansever, Öğün, Cansever, 1992).

Evlerin arazi üzerinde farklı yönlerde yerleşmesi ile manzaranın, komşu veya güneş nedeniyle cephelerde pencere ilişki düzeninin değişmesi ile her yapı kendi özel konumuna sahip bir mimari varlık düzeyine ulaştırılmıştır. Bu deney sınırlı sayıda plan tipinin bile çok daha büyük yerleşmelere yeterli bir çeşitlilik sağlayabileceğini

göstermiştir. Ev bahçeleri herhangi bir gride bağlı kalınmaksızın oluşturulmuştur. Arsa büyüklüklerinin ev büyüklüklerine göre farklı olmasının yanında, biçimleri de her zaman farklıdır (Cansever, Öğün, Cansever, 1992) (Şekil 4.29.).

Şekil 4.29. Vaziyet Planı (Web İletisi 12)

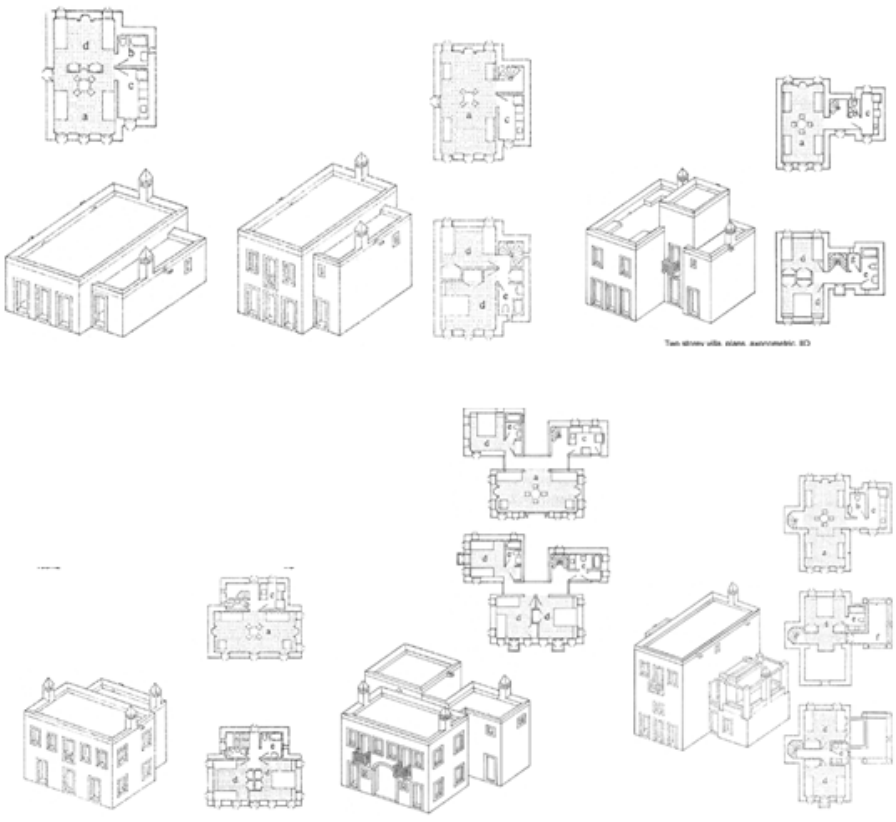
Cansever (1992), "Mimaride Tezyinîlik" adlı yazısında, "tektoniklerin tezyini bütünlüğünün, şehir yapısında en ilginç uygulamalarından biri olarak gördüğü Osmanlı konut-mahalle bütünlükleri" olduğunu ifade eder.

"*Tezyinîlik insan eliyle biçimlendirilmiş maddenin biçiminin özelliğidir. İnsan eli ile yapılanın teknik polar tezyinîliği sınırlılığı, varlığın sınırsızlığının ve maddi niteliklerinin belirlenmesini sağlar. İnsanın varlığına aracısız yönelmesini ve birimlerin sınırsız kâinat ile sorumlu ilişkisini zorunlu kılar. İnsan yapısının zorunlu sonucu olan bu davranış biçimi insan ile yaratanın varlığının arasına hiçbir şeyin girmesine imkân bırakmaz. Aksi davranış insana yön vermek istemektedir. Bu ise aldatmaca ve sahteciliktir. İnsanın varlıkla yabancılaşmamış bir ilişki kurmasını engelleyecek her tutum haksızdır ve insanın varlığını yok etmesi kaçınılmazdır.*"

Evler 1–2 ve 3 katlı 6 tipten oluşmaktadır. Tek katlı evler manzara boşluklarını, 3 katlı evler odak noktalarını, 2 katlı evler ise yerleşmenin ana mimari unsurlarını oluşturacak şekilde konumlandırılmıştır (Cansever, Öğün, Cansever,1992) (Şekil 4.30-4.31). Planlar hakkında daha detaylı bilgi bölüm 5 de aktarılacaktır.

Type	Built Area m^2	Garden Area m^2	No. of floors	No. of Units Built
I A	62	207	1	5
I B	50	167	1	1
I C	52.5	175	1	
II A	100	333	2	6
II B	100	333	2	1
II C	105	350	2	12
II D	105	350	2 + terrace access	3
II E	158	527	2	3
II G	153	510	2	
II H	160	533	2	
II K	197	657	2	
III A	100	333	3	1
III B	156	520	3	3
Annexe (Bungalows)				
I	20	67	1 }	
II A	33	100	2 }	6
III	94.5	315	3 }	

Şekil 4.30. Demir Evlerin 1-2-3 katlı yapıların bahçe-inşaat alanı (Web İletisi12)

Şekil 4.31. Bodrum Demir Evlerin 1-2-3 katlı yapılardan Örnekler (Web İletisi12)

Bu evlerin mucizesi, mimarın kullandığın son derece sınırlı biçimsel diline rağmen, nerede ise sonsuz çeşitliliği gerçekleştirebilme becerisidir (Cansever, Öğün, Cansever, 1992).

4.5.1.1. Sokak-Yapı İlişkisi

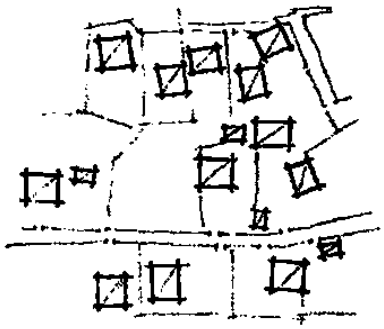
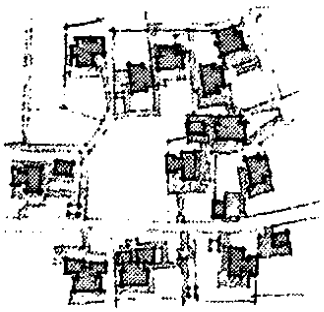
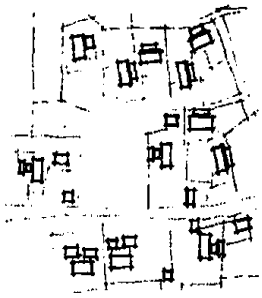
Sokakların lineer ve rutin tekrara dayalı olmayan bir şekilde yapılandığı için her seferinde kullanıcıya farklı perspektifler ile karşılaşma imkânı verir. Mekânsal örüntünün çeşitliliğini sağlayan sokaklarda, taş ve çakıl döşeme malzemesi kullanılarak geçmiş ve yerel olan malzemeyle bütünlük sağlanmıştır (Şekil 4.32-4.33-4.34).

Şekil 4.32. Demir Evler, sokak görünüşü

Şekil 4.33. Demir Evler, Sokak Döşemeleri

Geometri	Mekân Hiyerarşisi	Parça-Bütün İlişkisi
		

Şekil 4.34. Vaziyet oluşumu (Düzenli, 2005)

4.5.1.2.Avlu- Yapı İlişkisi

Osmanlı mimarisinde ev-avlu-sokak temel kurgusu ve akış şeması Demir Evleri için de benzer biçimde ele alınmıştır. Her evin mahremiyet ve komşuluk gibi sosyal mesafelerle planlanması temel çıkış olarak gözlemlenmektedir (Şekil 4.35.).

Şekil 4.35. Avludan görünüş

İç-dış mekân birlikteliğinin sağlandığı demir evlerde avlular da yine geleneksel malzeme olan taş, çakıl kullanılmıştır.

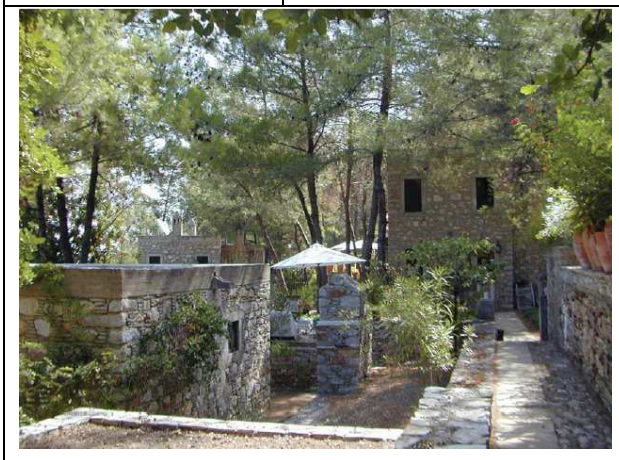
4.5.1.3 Yapım Sistemi ve Tekniği

Yığma yapım tekniğiyle yapılan evlerde duvarların taş tekniği, inşa edilen ilk beş evde geleneksel metotlar ile uygulanmışken, sonraki evlerde, mimarın geliştirdiği yöntem uygulanmıştır; elli santimetre yüksekliğindeki kalıplar içerisine yerleştirilen taşlar ile daha hızlı bir üretim sağlanmıştır. Demir evlerinde pencere, kapı, baca gibi tektoniklerin oluşturduğu düzen ve yapı birimlerinin oluşturduğu düzen ile tüm yerleşmenin kendisi aynı sistem ile kurgulanmış olduğundan doğa ile bütünlük içerisinde algılanırlar. Mimarın İslami düşünce, Osmanlı konut yerleşmelerinin yapısı ve bölgenin kendi kültürel geçmişi ile bağı kuran unsurları bütünlük içinde kullandığı Demir evlerinde sivil mimarlık elemanları tekrar kullanılmış olmasına rağmen, kullanılan prekast beton söveler, bacalar ya da konsollar mimari ifadeyi geleneksel olandan farklılaştırmıştır.

Demir evlerinde standart mimari elemanlar kullanılmıştır. Pencere, kapı ve balkonlar standart olarak belirlenmiş ölçülerdedir. Cephelerdeki ifade farklılıkları, iç mekândaki gereklilikler ile bu elemanların değişik şekillerde kullanılmaları ile sağlanır. Pencere ve kapı söveleri, kemerler, tonozlar ve fenerler prekast beton elemanlar olarak hazırlanıp yerleştirilmişlerdir. Taş doku içerisinde düzgün ve temiz yüzeyleri ile zıtlık oluştururlar. Her bir mimari eleman kendi tektonik ifadelerini yaratmıştır. Standart olarak belirlenmiş mimari elemanların oluşturduğu kompozisyonlar ile tezyinîliği cephelerde de okumak mümkündür. Yerel ve doğal malzeme ile çağdaş malzemenin birlikte kullanımına karşın, bina köşelerinde kesme taş kullanılmış olması, yine anıtsal mimarlığa yapılan bir referans olarak görülebilir (Demirgüç, 2006).

Mimarlıkta yapım sistemi ve strüktür yapı malzemesinden ayrı tutulamaz. Çünkü kullanılan malzeme kendi strüktür ve yapım sistemini de büyük ölçüde dayatır. Duvar, döşeme, söve, doğrama, taşıyıcıda kullanılan malzemeler tablo 4.2’ de verilmiştir (Tablo 4.2).

Tablo 4.2. Demir evlerde kullanılan malzeme ve sistem

<table>
<tr><td>Taşıyıcı:</td><td>Taş</td><td>Duvar:</td><td>Taş</td></tr>
<tr><td colspan="2"></td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Döşeme:</td><td>Taş, Ahşap, Betonarme</td><td>Söve:</td><td>Prekast Beton</td></tr>
<tr><td colspan="2"></td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Yapım Tekniği:</td><td>Yığma, Hazır Kalıp</td><td>Doğrama:</td><td>Ahşap</td></tr>
<tr><td colspan="2"></td><td colspan="2"></td></tr>
</table>

4.5.1.4.Kütlesel ve Boyutsal Özelliği

Sınırlandırılmış ilkelerin bile farklı tiplerin oluşmasında aynılaşmaya imkân vermeyen, seyirlik değil yaşanılan mekânların yaratılmasını sağladığını gösterir. Ev tiplerinin tekrarı ile oluşan yerleşme, ne monoton ve rutin bir tekrara dayalı düzen oluşturmuş ne de bir aynılaşma etkisi vermiştir.

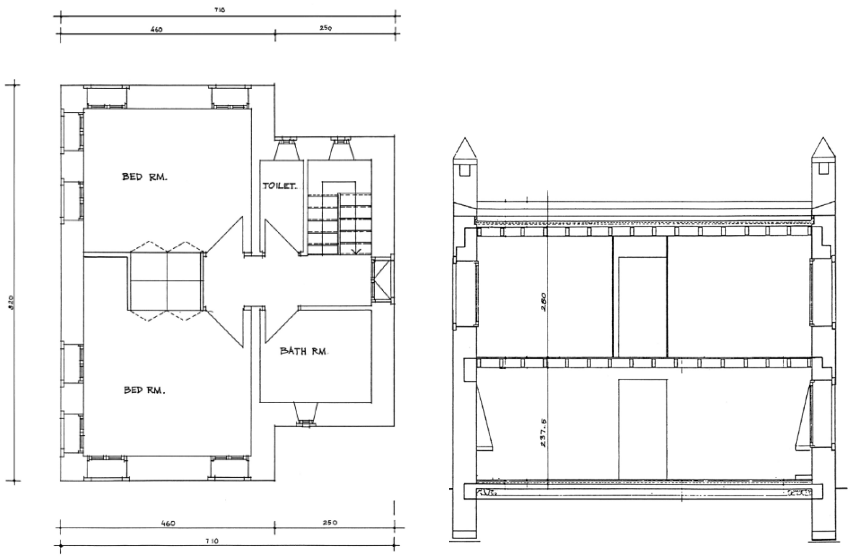
Kütlelerin yerleşiminde; imar kurallarının kısıtlayıcılığından kopup, topografyaya elverişli, manzara, güneş, gölge, mahremiyet, komşuluk, sükûnet faktörleri etkili olmuştur (Şekil 4.36).

Şekil 4.36. Demir Evler

Demir Evlerde mimariye hakim olan geniş duvar satıhların içinde pencerelerin oluşturduğu saf geometrik düzenler, Akdeniz ve Türk-İslam Kültürleri'nin ve modern çağın berrak ideolojisi ile çakışan ortak özelliğini yansıtmaktadır. Tekdüzelikten arındırılmış mütevazi ve sade mimari birimlerden oluşan kütleler morfolojik bir kurgunun süreklilik ve mimari duyarlılığı göstermektedir. İnsan ölçeğinin her noktada dikkate alınması mimari hassasiyete ne kadar önem verildiğini de vurgulamaktadır.

Plan tipolojisinde geleneksel Osmanlı konutunun selamlık veya müştemilat oda yeniden yorumlanarak tek katlı müstakil oda birimleri (yatma+ banyo) binaya eklenebileceği gibi bahçe içinde bağımsız olarak da inşa edilebilmektedir (Şekil 4.37.).

Şekil 4.37. Tip 2c ye ait plan ve kesit

4.5.1.5. Yapıya Ait Elemanlar

Demir evlerdeki elemanlar geleneksel bodrum evlerinde olduğu gibi insan ergonomisi esas alınarak oluşturulmuştur. Sundurma, bacalar ve iç mekan elemanları geleneksel dokunun bir yorumu sonucu ortaya çıkmıştır (Şekil 4.38.-4.39.)

Şekil 4.38. Demir evlere ait sundurma örnekleri

Şekil 4.39. Demir evlere ait baca örnekleri

Demir evlerde kullanılan iç mekan elemanlarından niş, ocak ve sabit olmayan oturma elemanlarına geleneksel evlerde de rastlamak mümkündür. Evlerde yüklüklerin yerini alan dolaplar hem mekanları ayırmakta hem de depolama amacıyla kullanılmaktadır (Şekil 4.40).

Şekil 4.40. Demir Evlerin iç mekan görüntüleri

4.5.2.Torba 83 Konutları

Bodrum'da eski torba köy yolu üzerinde bulunan Torba 83 Sitesi, 23.450 m^2'lik alan içerisinde 55 adet konuttan oluşmaktadır. Yerleşme planında konut grupları oluşturulmuştur, böylece en küçük grupta dahi, fonksiyonel ve mekânsal bütünlüklerin oluşması sağlanmıştır (Gürsel, 1991).

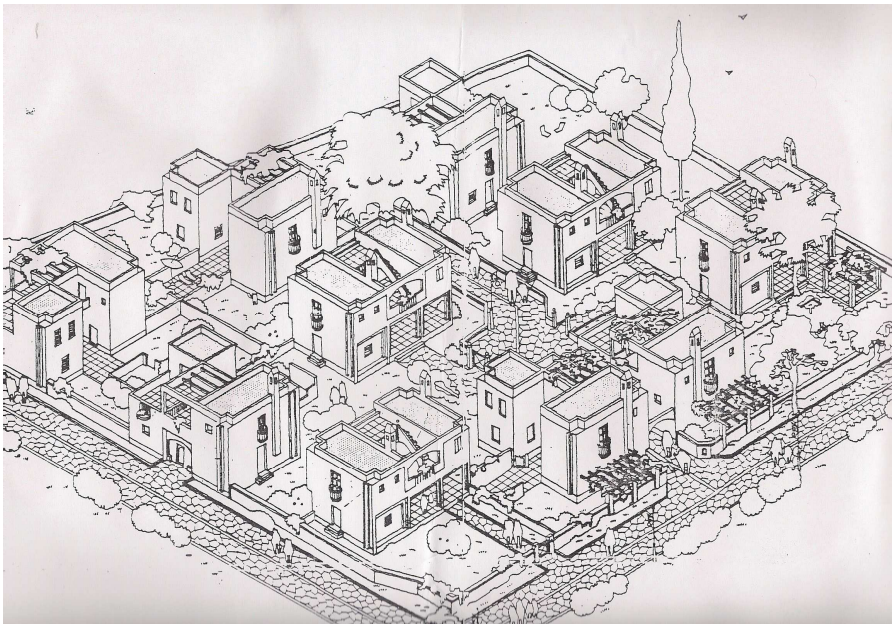
Torba 83 Sitesinde iki farklı tip konut yer almaktadır. Geleneksel Bodrum evlerinin geometrik formları içinde, günümüz konfor şartlarına cevap verebilecek ilkeler doğrultusunda belirlenmiştir (Şekil 4.41.).

Şekil 4.41. Torba 83 Konutları (Gürsel, 1991)

4.5.2.1.Sokak- Yapı İlişkisi

Bu konutların ana fikrinden birisi eski bodrum karakteristik evlerinde olduğu gibi bahçe içerisinde konut ve bu konutların sokakla olan ilişkisidir. Diğeri ise iklim koşullarına göre şekillenen günlük yaşamı iç mekâna çeken planlama ilkeleridir. (Gürsel, 1991) (Şekil 4.42.-4.43.).

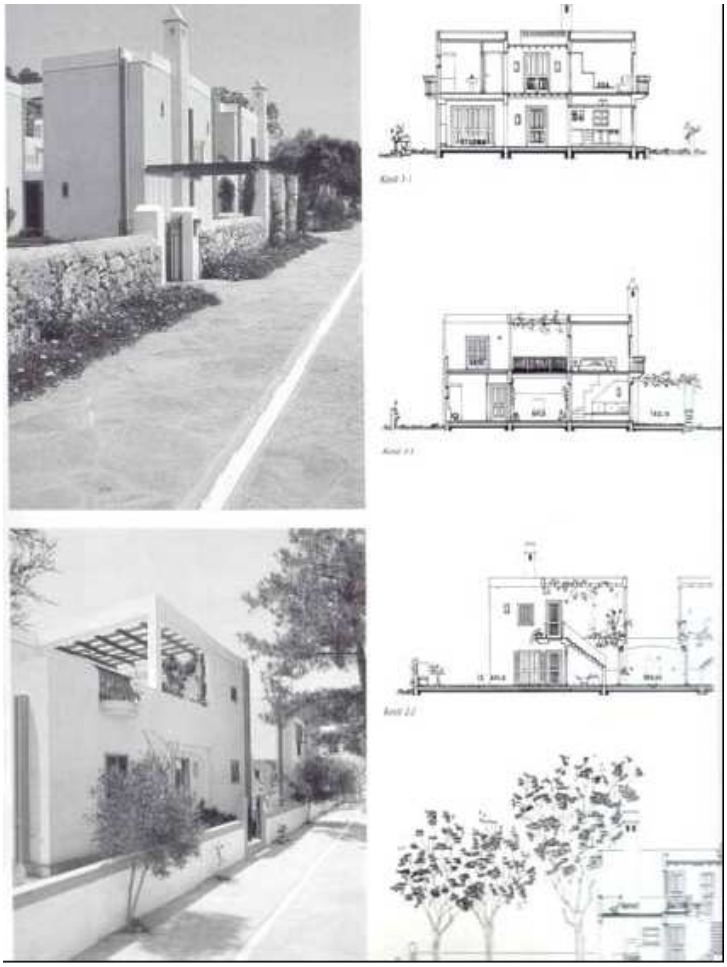

Şekil 4.42. Torba 83 konutları vaziyet planı (Gürsel, 1991)

Şekil 4.43. Sokaktan görünüş (Gürsel, 1991)

Yerleşme planın iki tip konut kullanılmış olunmasına karşın, yapıların birbiriyle konumları, kuzey-güney doğrultusunda özellikle yaz aylarında esen rüzgâr dikkate alınarak, konutların açık alanları ile pencere ve havadanlıkları yapı üzerinde farklı yerlerde yapılmış olmaları, görsel çevreye zenginlik katmıştır (Gürsel, 1991) (Şekil 4.44.).

Şekil 4.44. Bodrum Torba 83 Konutları (Gürsel, 1991)

4.5.2.2 Avlu- Yapı İlişkisi

Sitede 2 farklı tip konut yer almaktadır. A tipi planın orta kesimi sofadır ve tüm fonksiyonel alanlar bu mekâna doğrudan bağlanmıştır. B tipi plan da ise ortak mekân avludur. Günlük yaşam ve yatma birimleri ile sınırlı olan avlu aynı zamanda bahçenin bir devamıdır. Üst kattaki hayat ile mekânsal ve görsel ilişki kurulması bu avluya yeni boyutlar kazandırmakta, bir yönüyle de doğrudan sokağa bağlandıklarından dolayı hava hareketinin serinletici etkisi avlu içine alınmış olmaktadır. Avluya 3. boyutta sınırlamaya çalışan kiriş kasetler, gök mavisinin daha belirgin olarak algılanmasına yardımcı olmaktadır. 450-500m^2.lik arsa üzerinde yer alan konutların sınırlarını yol boyunca taş veya tuğla duvarlar belirler. Konutlar üzerindeki ayırıcı elemanlar ise, cüce ağaç veya süs bitkileridir (Gürsel, 1991) (Şekil 4.45.).

Şekil 4.45. Yapılar ve yakın çevresindeki yeşil elemanlar

4.5.2.3. Yapım Sistemi ve Tekniği

Betonarme olan yapım sistemi geleneksel yapım sitemine benzemese de konutların cephe açıklıklarında geleneksel mimarinin etkileri görülmektedir. Duvar, döşeme, söve, doğrama, taşıyıcıda kullanılan malzemeler tablo 4.3’ de verilmiştir (Tablo 4.3).

Tablo 4.3. Torba 83 Konutlarında kullanılan malzeme ve sistem

<table>
<tr><td>Taşıyıcı:</td><td>Betonarme</td><td>Duvar:</td><td>Tuğla</td></tr>
<tr><td colspan="2"></td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Döşeme:</td><td>Ahşap, Betonarme</td><td>Söve:</td><td>Prekast Beton</td></tr>
<tr><td colspan="2"></td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Yapım Tekniği:</td><td>Hazır Kalıp</td><td>Doğrama:</td><td>Ahşap</td></tr>
<tr><td colspan="2"></td><td colspan="2"></td></tr>
</table>

4.5.2.4.Kütlesel ve Boyutsal Özelliği

Geleneksel Bodrum Evlerindeki geometrik formların kullanılarak, günümüz yaşam koşullarına uyarlanması temel fikirdir. A tipi konut 740 x 1100 /600 cm. olan prizmatik bir yapıya sahiptir. Alt katta mutfak, yaşama ve oturma mekânı yer alıp bu iki mekân arasında merdiven bulunmaktadır. Evin kısa kenarındaki ocak ve her iki tarafta yer alan nişler geleneksel evlerde de görülmektedir. Üst katlarda yatak odaları ve banyoları vardır. Tipik Bodrum Evindeki ayazlık mekânın yerine teras almıştır. Fakat teras ayazlıkta olduğu gibi çıkıntı yapmamıştır. B tipi konut ise 380x 820/ 600 cm.dir. Aynı sistem hemen hemen burada da uygulanmış olup farkı, üst katta yatak odalarından birisi zemin kata alınmasıdır.

4.5.2.5. Yapıya Ait Elemanlar

Geleneksel bodrum evlerinden yola çıkılarak baca, pergole ve iç mekan elemanları Torba 83 konutlarına yansımıştır (Şekil 4.46.).

Şekil 4. 46. Torba 83 konutlarındaki baca ve pergole

5. GELENEKSEL BODRUM EVLERİ İLE GÜNÜMÜZ BODRUM KONUT MİMARİSİNİN BİÇİM GRAMERİ YÖNTEMİ İLE İRDELENMESİ

Bu bölümde geleneksel ve çağdaş konutların planları ve bu planların biçimlenmesinde etkili olan faktörler hakkında bilgi verilecektir.

5.1.Geleneksel Bodrum Evlerinin İnformal Biçimde Grameri

Sokak-avlu- yapı ilişkisi içerisinde bir araya gelen Geleneksel Bodrum evlerinin biçimlenmesinde anlamsal olarak birbirini tamamladıklarından kaynaklanan kurallar vardır. Bu bölümde tasarım sürecinde iklim, mekân ilişkileri, malzeme, mekân kullanımları dikkate alınarak biçimlerin bir araya geliş kuralları ifade edilecektir.

Ortak kurallar çerçevesinde geleneksel bodrum evlerinin biçimlenmesinde ve mimari bir dil oluşmasında etkili olan faktörler aşağıda belirlenmiştir.

- Ayrık düzende yapılmaları ve avlu ya da bahçe içinde bulunmaları,
- Prizmatik 3/5 ve 5/8 oranlı yalın kütleler biçiminde olmaları,
- Hepsinin taş evler olup; yapım tekniği ve gereçlerinin aynı olması,
- İç mekânlarının yalın ve birbirine akan mekânlar oluşu (musandıralı ve kule tiplerde),
- İç mekânların çok amaçlı kullanılması,
- Köşe bitişi, kornişler ve pencere etrafındaki sövelerden başka cephelerde süs unsurlarına rastlanmaması,
- Küçük ve az sayıda pencerelerinin olması,
- Kapı ve pencere oranlarının yapı kütlesindeki gibi (3/5 veya 5/8 oranında) olması,
- Kapı ve pencerelerin bitkilerle bütünleşmiş olması,
- Dışa dönük bir yaşamı destekleyici yarı kapalı geçiş mekânlarının olması.

5.1.1. Adada/Parselde Yapı-Açık Alan Büyüklüğü İlişkisi

Genellikle küçük alanlı yapılardan oluşan kentte yapı taban alanı büyüklüğü çoğunlukla 50 m^2 yi geçmemektedir (Tablo 5.1). Tüm tescilli sivil mimarlık örnekleri konutlar (yerinde incelenebilen 376 adet) yapı/parsel oranları incelendiğinde 214 adedinin (%56.91) açık alan <yapı alanı, 42 adedinde (%11.17)açık alan=yapı alanı,120 adedinde ise (%31.91) açık alan > yapı alanı olduğu (Bkz. EK 2), tescilli yapıların parsel-yapı alanı ilişkisi mahalle karakterleri itibarı ile tüm adalardaki ile benzeşmektedir (Gündüz, Kulu, Bakır, 2001).

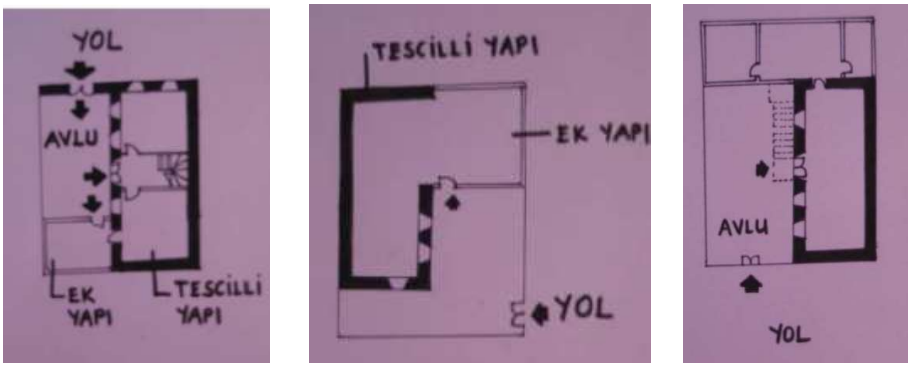
Tablo:5.1. Bodrum kentsel yerleşim alanında bina taban alanalarının kentsel yerleşme alanlarına göre dağılımları(hazır harita verileri esas alınmıştır) (Gündüz, Kulu, Bakır, 2001).

Yerleşme Karakteri		Alan Büyüklüğüne Bağlı Bina Alanları ve Toplamdaki Oranları Dağılımı										Toplam %
		0-10 m2	11-25 m2	26-50 m2	51-75 m2	76-100 m2	101-120 m2	121-250 m2	151-250 m2	251-500 m2	501-1000 m2	
Merkez	Adedi	1	47	**86**	39	13	4	2	3	4	3	202
	%	0.50	23.27	**42.57**	19.31	6.44	1.98	0.99	1.49	1.98	1.49	1.70
Kumbahçe	Adedi	95	184	**319**	214	146	52	66	50	12	7	1145
	%	8.30	16.07	**27.86**	18.69	12.75	4.54	5.76	4.37	1.05	0.61	9.64
Turkuyusu	Adedi	323	503	**644**	459	435	266	229	82	18	10	2969
	%	10.88	16.94	**21.69**	15.46	14.65	8.96	7.71	2.76	0.61	0.34	25.00
1.Etkileme	Adedi	233	283	**536**	479	495	354	410	264	93	49	3196
	%	7.29	8.85	**16.77**	14.99	15.49	11.08	12.83	8.26	2.91	1.53	26.92
2.Etkileme	Adedi	169	299	527	**820**	579	462	857	423	158	68	**4362**
	%	3.87	6.85	12.08	**18.80**	13.27	10.59	19.65	9.70	3.62	1.56	**36.74**
GENEL	Adedi	821	1316	**2112**	2011	1668	1138	1564	822	285	137	11874
TOPLAM	%	6.91	11.08	**17.79**	16.94	14.05	9.58	13.17	6.92	2.40	1.15	100

5.1.2. Konfor Şartları

Geleneksel Bodrum evlerinde tuvaletler ev dışında bahçede, banyo (yunmalık) evin içinde merdiven altında ya da küçük niş/dolaplarda yer almaktadır. Mutfak için özel bir mekân ayrılmamış, evin giriş katında yer alan bacalı yaşama mekânı bu amaçla da kullanılmıştır.

Günümüzde bu yapılara bakıldığında (tescilli 376 konut) 48 adet(%12.77)wc'nin 14 adet (%3.72) banyonun, 30 adet (%7.98) odanın dışarıda olduğu da görülmektedir (Bkz Ek 2). Bu yapılardaki mutfak, banyo ve tuvaletlerin yeterlilik düzeyleri incelendiğinde ise; 50 yapıda (%13.30) mutfağın, 127 yapıda (%33.78) banyonun, 76 yapıda (%20.21) tuvaletin olmadığı, 273 yapıda (%72.61) mutfak, 215 (%57.18) yapıda banyo, 190 (%50.53) yapıda wc'nin yeniden yapılarak yeterli hale getirildiği görülmektedir. Her üç mekân açısından bakıldığında hiçbir yapıda mutfağın özgün ve yeterli olmadığı görülmektedir. Mutfakta 8, banyoda 4,wc de 0 olmak üzere toplam 12 adet özgün yetersiz; yine mutfakta 36 adet, banyoda 21 adet, wc de 101 adet olmak üzere toplam 158 adet muhdes yetersiz; genel olarak da halen 158+12=170 adet ıslak hacimde yetersizlik bulunmaktadır. Ayrıca 18 yapının mutfak, banyo ve wc'si harap durumdadır. Nitekim tescilli yapıların zemin katında (wc 29 adet %7.71, banyo 41 adet %10.90, mutfak 92 adet %24.29, depo 9 adet %2.39)ve üst katında(wc 8 adet %2.13, banyo 29 adet %7.71, mutfak 17 adet %4.52, depo 2 adet %0.53) yapılan yapı içi eklerle ve yapıya bitişik olmak üzere alt katta (wc 89 adet %23.67, banyo 110 adet %29.26, mutfak 145 adet %39.56, depo 32 adet %8.51) yapıya bitişik üst katta (wc 26 adet %6.91, banyo 62 adet %16.49, mutfak 27 adet %7.18, depo 16 adet %4.26) ve dışarıda ana yapıdan direkt kullanılmayan (wc 48 adet %12.77, banyo 14 adet %3.72, mutfak 26 adet %6.91, depo 54 adet %14,36, bar 18 adet %4.79, garaj 2 adet%0.53) bağımsız eklerle geleneksel tescilli yapıların ıslak hacimlere dönük konfor şartlarının geliştirilmeye çalışıldığı (Bkz. Ek 2) ve çoğunlukla da "tescilli ana binaya bitişik kapalı bağlantının kurulduğu zemin kat eklenti kullanımları" nın tercih edildiği gözlenmektedir. Fakat tescilli yapılarda yetersiz olan konfor şartlarını geliştirmek için yapılan müdahalelerin koruma kurullarına yeterince uyulmamaktadır (Gündüz, Kulu, Bakır, 2001) (Şekil 5.1).

Şekil 5.1. Tescilli Yapılara Müdahale Biçimlerinden Örnekler (Anıl, 2007)

5.1.3. Yapı Yüksekliği

Kentsel ve 3. derece Arkeolojik sit alanı içerisinde tescilli sivil mimarlık eserlerinin özellikle kütle ve cephe açısından niteliklerini koruduğu, bu yapıların hemen yanındaki yeni yapılaşmanın çoğu zaman eski yapıya öykünen (taklit) yapıların ortaya çıktığı (niteliksiz) böylelikle orijinal ile taklidin birbirine karıştığı görülmektedir. Yeni yapılar kat adedi ve cephe hareketliliği olarak korunması gereken değerle çoğu kez uyumlu iken, yoğunluk (taks-kaks çoğu kez plandakinden fazla) nadiren kat adedi açısından fazla (6 katlı 1 adet, 4 katlı 8 adet, 3 katlı 372 adet (Tablo 5.2.) ve parselde konumlanma (gelenekselin aksine yola komşuya bitişik paralel, arsanın bir kısmı veya tamamını doldurma v.b.) yönünden niteliksiz yapılar yer almaktadır. Niteliksiz yapıların yerine zamanla kentin genel karakterine saygılı, günümüz mimarisini yansıtan yeni yapılaşmanın geliştirilmesi gerekmektedir (Gündüz, Kulu, Bakır, 2001).

Tablo:5.2. Bodrum kentsel yerleşme alanında bina kat adetleri ile taban ve toplam inşaat alanları (Hâlihazır harita verileri esas alınmıştır) (Gündüz, Kulu, Bakır, 2001).

Kat adedi	**Toplam bina içindeki sayısı**	**Oranı %**	**Taban alanı**	**Toplam inşaat alanı**
1	4.207	34.85	232.139,62	232.139,62
2	7.485	61.99	878.749,61	1.757.499,22
3	372	3.08	44.091,00	132.273,00
4	8	0.07	2.201,69	8.806,76
6	1	0.01	173,48	1.040,88
Toplam	12.073	100	1.157.355,40	2.131.759,48

5.1.4. Malzeme Kullanımı

Tescilli 376 adet yapıda iç ve dıştaki malzemelerin durumları incelendiğinde yapıların %9.84 ‘si olan 37 adet yapıda malzemenin içte ve dışta özgünlüğünü koruduğu görülmüştür (Bkz. EK 2). 286 (%76.06) adet yapıda ise dış cephelerde malzeme korunmuş, içteki malzemede değişiklikler yapılmıştır. Dış malzemenin değiştiği iç malzemenin korunduğu hiçbir yapıya rastlanmamıştır(bunun sebeplerinden birisi yapılar karkas olmadığı için dış kabuktaki bir değişmenin zorunlu olarak içi de etkilemesi diğeri de günlük yaşamın iç mekândaki yansımasıdır).53 adet yapıda (%14.10) malzeme iç ve dışta birlikte değişmiş durumdadır. Sadece içteki malzeme değişikliği açısından bakıldığında yapıların daha çok iç malzeme yönünden değiştiği görülmektedir (271 adet %72.02). Ancak içteki değişiklikler dikkate alındığında, buradaki malzeme kullanımlarında daha çok ahşap yerine yine ahşap kullanıldığı, üst kat tavanında, damın örtü sorununu çözmek için eski ahşap ve toprak malzeme yerine ısı ve su yalıtımlı betonarme teras döşemenin yapıldığı, tavanın ahşap kaplandığı görülmüştür. İç duvarlarda yeni sıva ve boya kullanılmaktadır. Ticari olarak kullanılan geleneksel yapıların iç duvarlarının çamur derzlerinin ayıklanarak çimentolu oyuk derze dönüştürüldüğü de sıkça rastlanan bir uygulama türüdür (Gündüz, Kulu, Bakır, 2001).

5.1.5. Geleneksel Evlerdeki Değişiklikler

Tescilli yapıların %23.14’si olan 87 adedi çok,188 adedi (%50) ise iç mekân (plan) düzeyinde az değişmiş, %26.86’si olan 101 adedinin ise değişmediği görülmüştür (Bkz. EK 2). Yapının “dışındaki değişmişlik” ise “kütle” ve “cephe”de olmak üzere iki grupta incelenmiş %91.49 oranla 344 yapının kütle olarak değişmediği, %6.91 ‘inin 26 adet yapının az değiştiği görülmüştür. Cephe elemanları pencere, kapı boyutları ve duvar malzemeleri açısından incelendiğinde ise 266 adet yapının (%70.74) değişmediği 76 yapının (%20.21) az değiştiği, 34 adedinin (%9.04) ise çok değiştiği görülmektedir (Bkz. EK 2).

Veriler, tescilli yapıların dıştan algılandığı haliyle, özgünlüklerinin çoğunlukla korunduğu, kullanımdan kaynaklanan mekânsal yetersizliklerin ise (yapı içi + yapı

dışı) çözülmeye çalışıldığı için, değiştirildiğini göstermektedir (Gündüz, Kulu, Bakır, 2001).

5.2. Geleneksel Bodrum Evlerinin Plan Kurgusundaki Değişimlerin Biçim Grameri Açısından İrdelenmesi

Yapılar, inşa edildikleri dönemin sosyal, kültürel ve ekonomik yaşam koşullarını yansıtırlar. Geleneksel konut dokusunu kullanan ailelerin zamanla ihtiyaçları değişmektedir. Yapının işlevini yitirmesi, yeterince cevap verememesi, kişilerin yeni ve modern yapılarda oturma isteği ve bununla birlikte ortaya çıkan kullanım zorlukları gibi sebeplerden dolayı geçmişten günümüze gelmiş özgün konutlar büyük bir değişim ve tahribatla karşı karşıyadır. Eski konutlarda mutfak, banyo, tuvalet mekânlarının hepsi yapı dışında yer almaktadır. Oysa günümüz koşullarında tüm bu mekânların bina içinde bulunma gerekliliği vardır. Bu nedenle konut içerisinde bu mekânların oluşturulması amacıyla mekân bölünmeleri ya da mekân değişimleri yapılmaktadır. Bu girişimle duyulan gereksinim giderilirken, yapıların özgün plan şeması, cephesi ve malzemesi değişmektedir.

Bodrum'da özgün plan şemasını yansıtan Musandıralı, Kule ve Sakız olmak üzere üç tip bulunduğu "Bölüm 4'de belirtilmişti. Bu evlerden bazı örneklerle eklentiler sonucunda özgün plan kurgusundaki değişim gösterilerek yapılan türetmenin mimari dille uyuşmadığının tespiti yapılacaktır (Şekil 5.2).

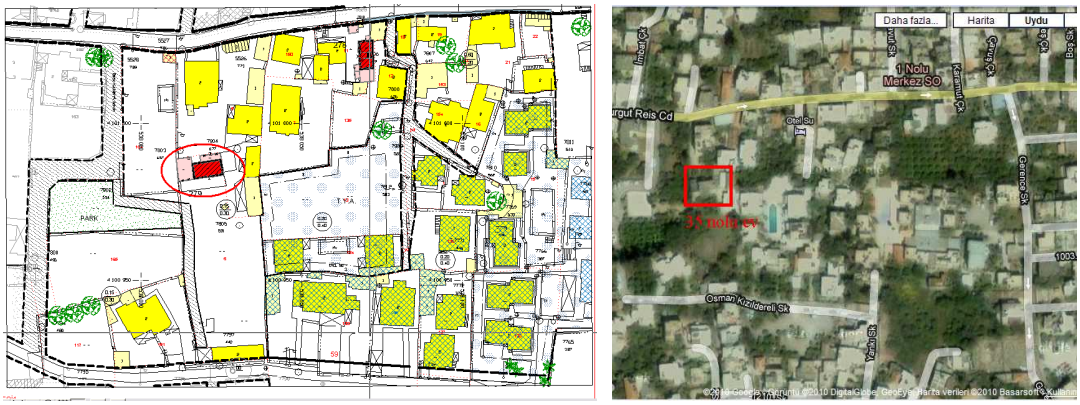
Şekil 5.2. Çalışma alanı içerisindeki Geleneksel Bodrum evlerinin konumu

Planlar maksimum soyutluğa indirgenerek anlaşılabilir şemalar halinde anlatılacaktır. Izgara sistemi üzerinde avlu, tescilli yapı ve eklenerek çoğalan birim mekânlardan oluşan eklenti gösterilecektir. Geleneksel Bodrum evlerinde oda büyüklüğü 3.00-3.30, 4.00-4.40 m olduğu için ızgarayı oluşturan birim kareler 3.00m x 3.00m alınmıştır.

5.2.1.Sakız Tipi Konutlarda Plan Kurgusunda Değişim

35 nolu Sakız Tipi Konut

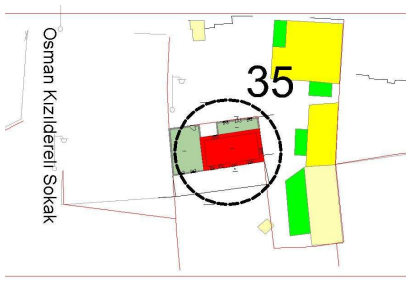
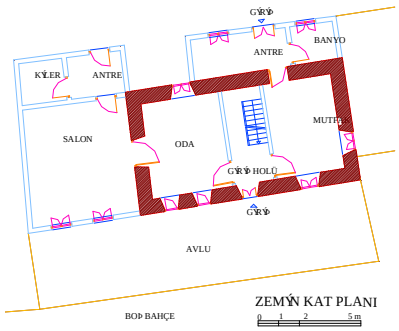
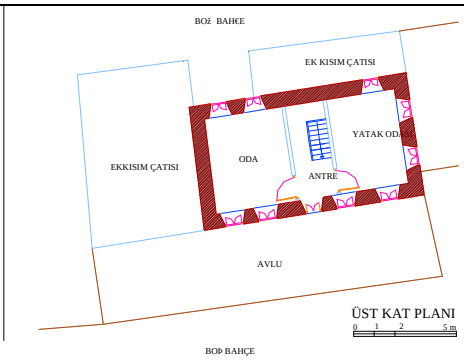
Bodrum Turgut Reis caddesinde yer almaktadır (Şekil 5.3.).

Şekil 5.3. 35 nolu sakız tipi evin vaziyet planı ve uydu fotoğrafı

Zemin katta girişin ortadan yapıldığı 35 nolu sakız tipi evde, girişin tam karşısında merdiven ve her iki yanında birer oda bulunmaktadır. Bu odalardan biri mutfak; diğeri ise yaşama mekânı olarak kullanılmaktadır. Geçmişte mutfak için ayrı bir oda bulunmamaktadır. İlerleyen teknoloji ve artan gereksinimlerle birlikte pişirme yeri olarak kullanılan mekânın yerini mutfak almıştır. Çünkü eskiden bulaşık yıkama işlemi dışarıda, pişirme işlemi içeride yapılmaktadır. Günümüz şartlarında ise bu durumun devam etmesi mümkün değildir (Tablo 5.3.).

Tablo 5.3. 35 nolu Sakız Tipi Konut (Anonim 2007 verilerine göre hazırlanmıştır)

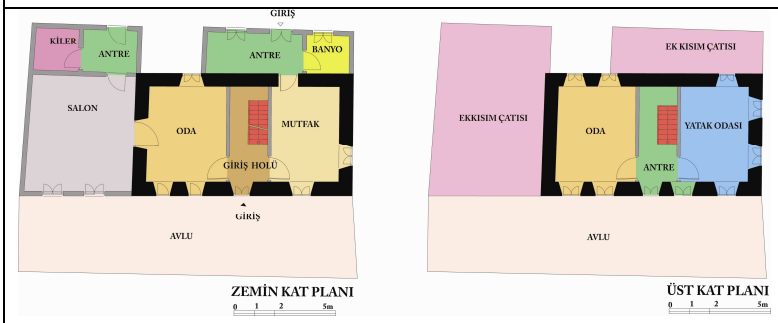
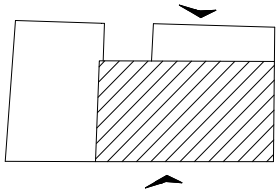
Muğla Bodrum Turgut Reis Cad. No:59 Pafta: 31L2C Ada: 59b Parsel: 6	 	
	Sakız Tipi Zemin +1 Kat, Avlulu Yapı	Fonksiyonu : Konut

Ayrıca zemin katta tescilli yapıya günümüz ihtiyaçlar doğrultusunda banyo, salon, kiler eklenmiş ve bu birimlere ana girişten ulaşılabileceği gibi tali girişlerle de ulaşılabilmektedir.

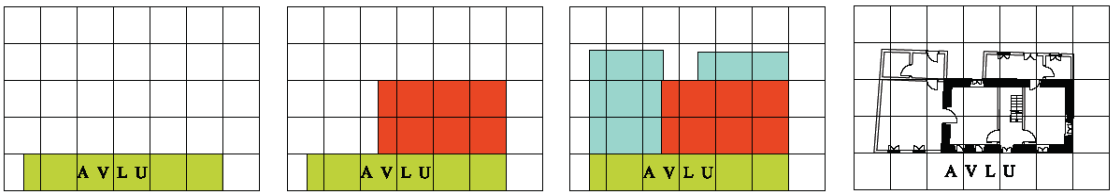
Yapılan onarımda döşeme kaplaması yenilenmiş, orijinal sıvaları kaldırılmıştır. Bina duvarlarının bir bölümü sonradan sıvanmış olup taş duvar olduğu bile ancak duvar kalınlığından anlaşılmaktadır. Cephedeki pencere söveleri korunmuştur. Ancak ilave yapıların pencere boyutu tescilli yapılardan büyüktür.

Eklenen birimler tek katlı olup sadece tescilli yapı 2 katlıdır. Üst katlar yatma yeri olarak kullanılmaktadır. 6.00m x 10.00m ölçülerine sahip tescilli binaya eklenen birimlerle birlikte oluşan hacim 8.50m x 16.00m ‘ye ulaşmıştır. Eklenen birim mevcut yapıdan daha büyük hacme sahiptir (Tablo 5.4.).

Tablo 5.4. Fonksiyon analizi

Fonksiyon Analizi	Eklenti
	

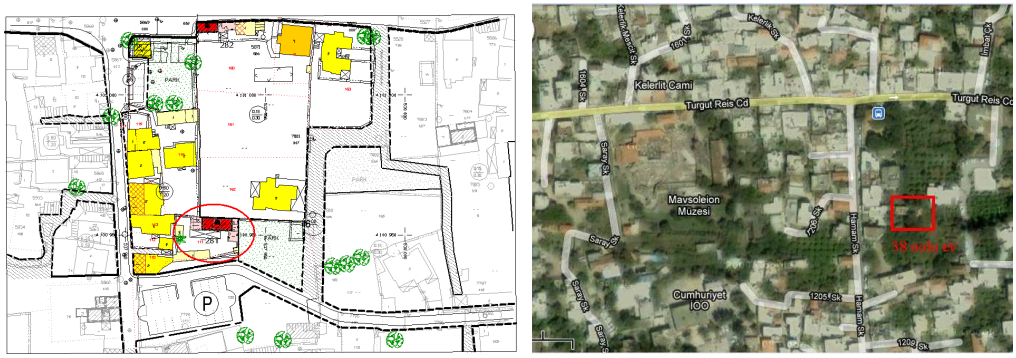
Şekil 5.4.'de görüldüğü gibi 3.00m x 3.00m ızgara sistemi içerisinde tescilli yapı ön cephesinde yer alan avluyla bütünlük sağlarken zamanla ilave birimlerle tescilli yapının iki cephesi tamamen kapanmış durumdadır. Yapı yoğunluğundaki bu artış ile yapı-parsel oranı bozulmuştur. Güney yönünde bulunan avlu lineer doğrultudaki konumu ile evlere paralel biçimde yer almaktadır.

Şekil 5.4. Yapı oluşumundaki adımlar

38 Nolu Sakız Tipi Konut:

Yapı Turgut Reis Caddesi hamamlar sokaktadır (Şekil 5.5).

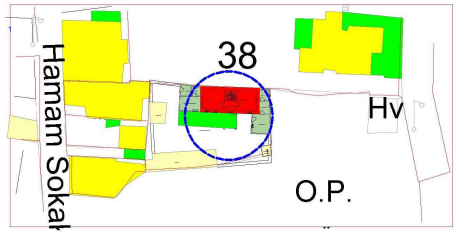
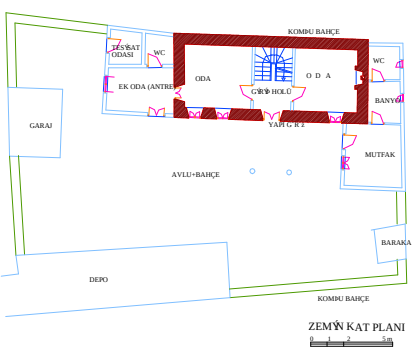
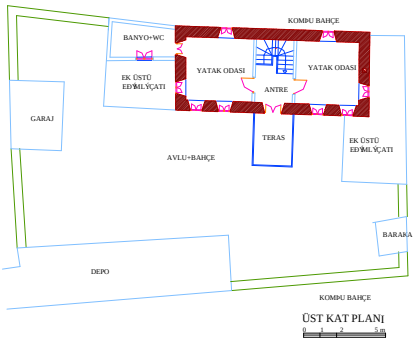

Şekil 5.5. 38 nolu sakız tipi evin vaziyet planı ve uydu fotoğrafı

Yine 38 Nolu Yapının zemin katta sakız tipi evlerde görülen girişin tam karşısında merdiven ve her iki tarafında da odalar yer almaktadır. Mevcut yapının

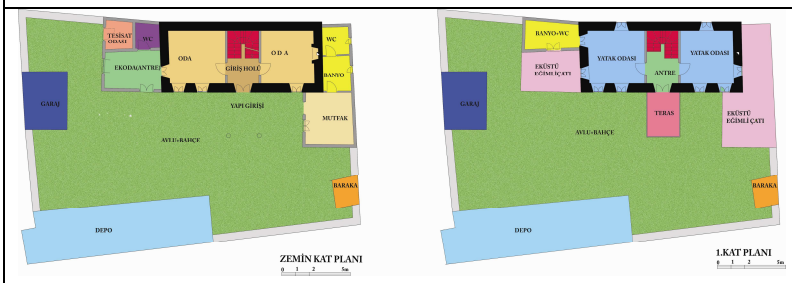
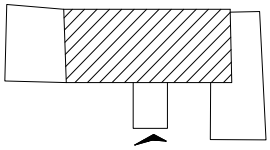
günümüz koşullarında kullanılabilmesi için asgari konfor şartı olan banyo, wc, mutfak mekânları tescilli yapıyla “L” formu oluşturacak şekilde ilave yapılmıştır. Asgari konfor şartı için ihtiyaç duyulan eklenti birimler, tescilli yapının dar kenarından ve tek katta yapılmıştır. Sadece tesisat odası ve tuvaletin olduğu alanın üst katı kullanılmaktadır. Ayrıca zemin katta bu ihtiyaçların yanı sıra antre, tesisat odası ve ikinci bir tuvalet eklenmiştir. Tescilli yapıdan yapı girişle beraber ilave yapılarda da ayrı girişler bulunmaktadır. Yapılan onarımda döşeme kaplaması yenilenmiştir (Tablo 5.5.).

Tablo 5.5. 38 nolu Sakız Tipi Konut (Anonim 2007 verilerine göre hazırlanmıştır)

Muğla Bodrum Turgut Reis Cad. Hamam Sok. Pafta: 31L2C Ada: 59a Parsel: 111	 	
	Sakız Tipi Zemin +1 Kat, Avlulu Yapı	Fonksiyonu : Konut

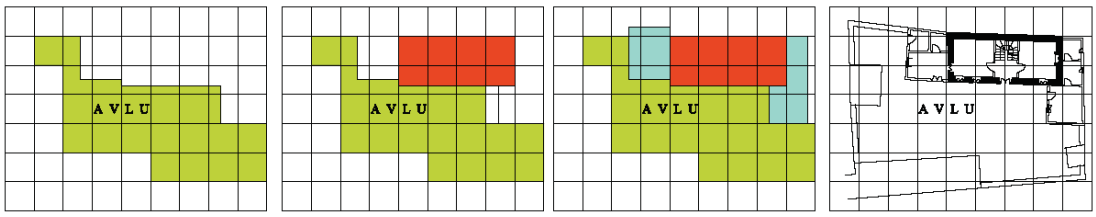
İkinci katta yatma birimleri yer almaktadır. Yapı girişinin üst katı teras olarak kullanılmaktadır. Zemin kattaki ek yapının üzerindeki banyo ve tuvalet mekânı yatak odalarına hizmet etmektedir. Tek katlı ek birimlerin üzeri kiremit çatıyla kaplanmıştır (Tablo 5.6.).

Tablo 5.6. Fonksiyon analizi

Fonksiyon Analizi	**Eklenti**
	

Izgaralar üzerinde yapı-avlu ilişkisi görülmektedir (Şekil 5.6.). 5.00mx 12.00m boyutundaki mevcut yapıya eklenen birimlerle beraber 9.00 m X 18.00m olarak büyümüştür. Tescilli yapının her iki dar kenarında yapılan eklentiler tescilli yapının algılanmasını güçleştirmektedir.

Güney tarafta yer alan avlunun biçimi parsele göre konumlandığı için belli bir geometriden söz edilemez. Fakat avlu içerisindeki tescilli yapıya eklerle birlikte yapı bloğu *ters L* şeklini oluşturmaktadır. Açık ve yarı açık mekanların bulunduğu avlu şema olarak L'nin kuşattığı alanda yer almaktadır.

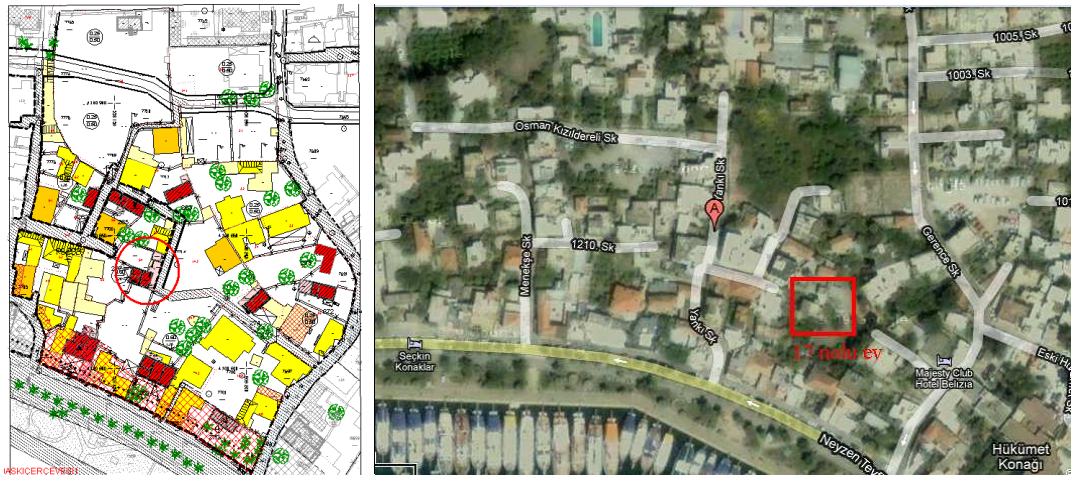

Şekil 5.6. Yapı oluşumundaki adımlar

5.2.2.Kule Tipi Konutlarda Plan Kurgusunda Değişim

17 nolu Sakız tipi Konut:

Diğer bir çalışma yapılan ev Neyzen Tevfik Caddesi Yankı sokakta bulunan 17 nolu kule evdir (Şekil 5.7.).

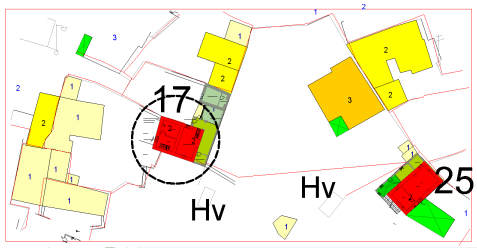

Şekil 5.7. 17 nolu kule tipi evin vaziyet planı ve uydu fotoğrafı

Zemin + 2 kattan oluşan yapının zemin katında oturma odası, yemek odası, banyo, tuvalet, yatak odası ve depo yer almaktadır. Birinci katta yatak odası, oturma odası, banyo, tuvalet ve teras bulunmaktadır. Son katta ise yatak odaları konumlanmıştır.

Genellikle çekirdek aile yapısına göre şekillenen Bodrum evlerinde ailedeki bireylerin sayısı ve ihtiyaçları arttıkça ev içi oda değişimleri ya da mekân bölünmeleri yapılmıştır. Böylece mekân organizasyonu bozulmakta ve değişmektedir (Tablo 5.7).

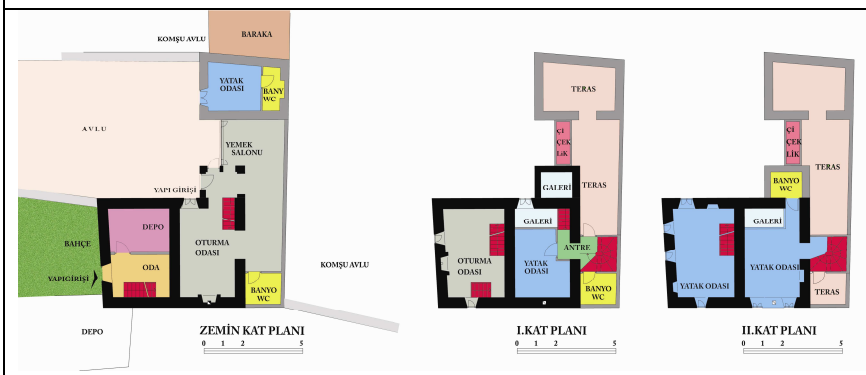
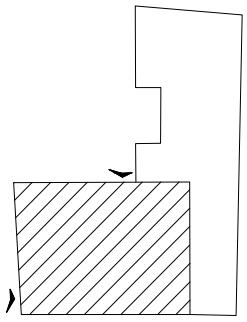
Tablo 5.7. 17 nolu Kule Tipi Konut (Anonim 2007 verilerine göre hazırlanmıştır)

<table>
<tr>
<td rowspan="3">Muğla Bodrum Neyzen Tevfik Cad. Yankı sok.No: 22
Pafta: 31L2C Ada: 59f Parsel: 53-54</td>
<td>

</td>
</tr>
<tr>
<td>
</td>
</tr>
<tr>
<td>Kule Tipi Zemin + 2 kat Fonksiyonu : Konut</td>
</tr>
</table>

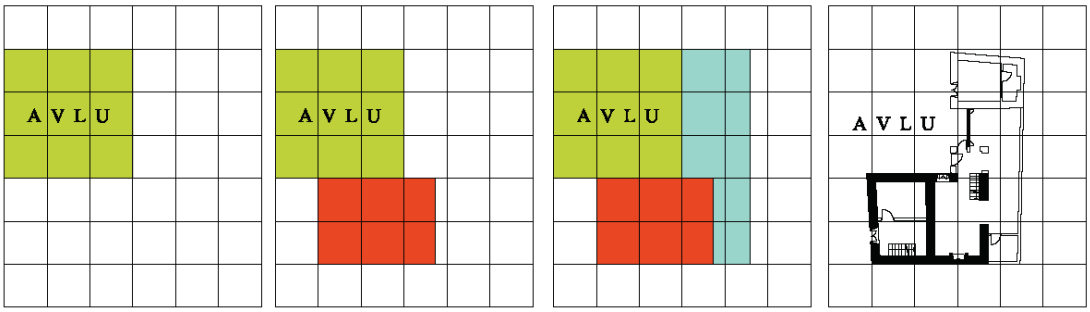
Fonksiyon analizine baktığımız zaman bir aile için yeterli olabilecek servis mekânlarının, yapının birden fazla aile tarafından kullanılmasından dolayı oturma birimleri, yatak birimleri ve ıslak hacimler her kata yayılmış durumdadır. İlave yapıların bir kısmı iki katlı bir kısmı da üç katlıdır (Tablo 5.8.).

Tablo 5.8. Fonksiyon analizi

<table>
<tr>
<th>Fonksiyon Analizi</th>
<th>Eklenti</th>
</tr>
<tr>
<td>
</td>
<td></td>
</tr>
</table>

6.30 mx 8.00m boyutlarına sahip mevcut yapının ilavelerle beraber cephe uzunluğu 10.00m x 15.00m ‘ye ulaşmıştır. Eklentilerin mevcut yapıdan daha büyük bir hacme sahip olması sebebiyle tescilli yapı-doku ilişkisinin kaybetmiştir (Şekil 5.8.).

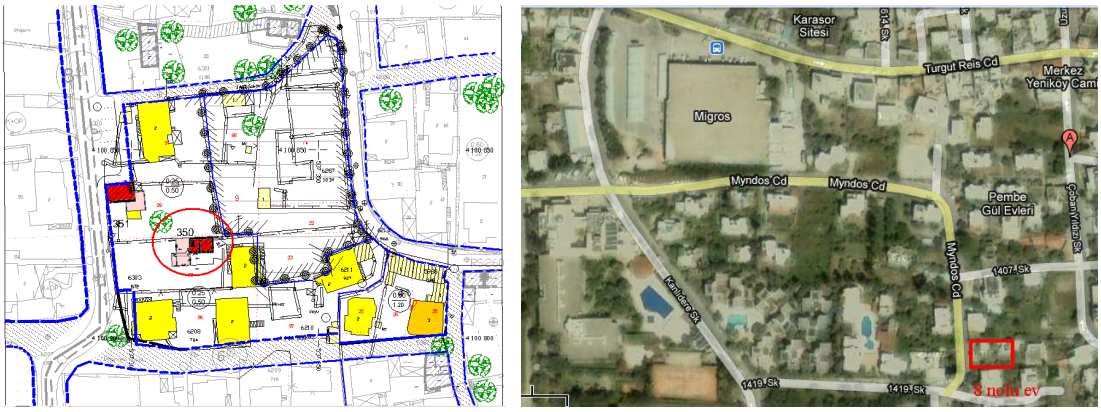
Doğu yönüne bakan avlunun biçimi yine tescilli ev ve eklerle şekillenmiştir. Tescilli yapıyla avlu büyüyklük olarak uyum sağlarken, ilave birimlerle gerek biçimsel açıdan gerekse de malzeme açısından bütünlük oluşturmamaktadır.

Şekil 5.8. Yapı oluşumundaki adımlar

8 nolu Sakız tipi Konut:

Yapı Çoban Yıldızı sokakta yer almaktadır (Şekil 5.9.).

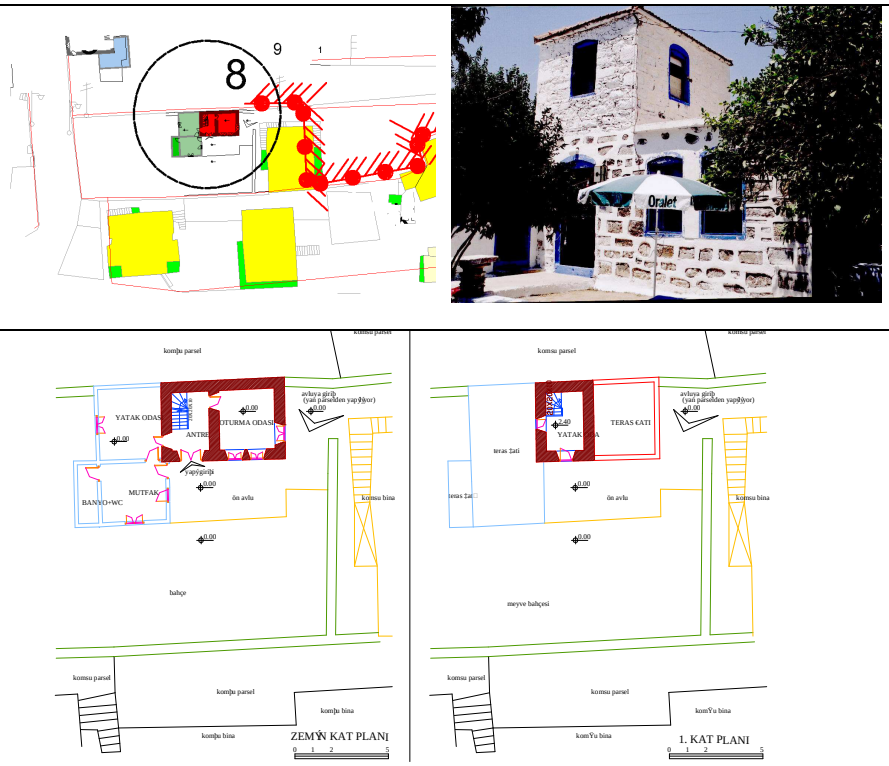

Şekil 5.9. 8 nolu sakız tipi evin vaziyet planı ve uydu fotoğrafı

Bodrum ‘un ilk yapı örneklerinden olan kule evler savunma amaçlı olarak plan kurgusunun oluştuğunu bölüm 4’de belirtilmiştir. Kulenin zeminden bit kat yukarıdaki girişine dıştan merdivenle çıkılır ve evin girişinden ayrı olarak yapılırdı. Günümüze ulaştığında ise dışta olan merdiven yok olmuştur. Asgari konfor şartlarını sağlamak üzere değişimler ve ilaveler yapılmıştır. Zemin katta oturma odası ve antre tescilli yapıda yer alırken sonradan banyo, tuvalet, yatak odası ve mutfak mekânları eklenmiştir. İkinci katta sadece bir adet yatak odası bulunmaktadır. Yapılan ilaveler sonucu parselden avluya geçişe imkân olmadığı için geçiş komşu parselden sağlanmaktadır.

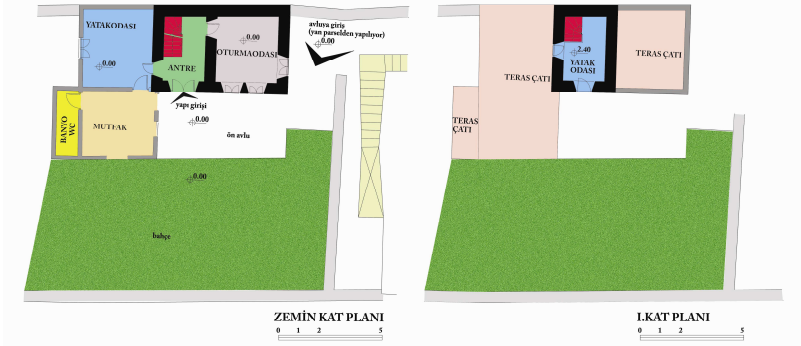
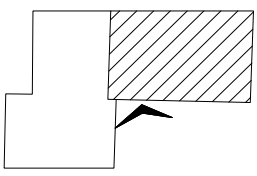
Ayrıca tescilli yapının dış duvarlarındaki taşları çevreleyen yuvarlak ve ya dikdörtgen derzler mevcuttur (Tablo 5.9.).

Tablo 5.9. 8 nolu Kule Tipi Konut (Anonim 2007 verilerine göre hazırlanmıştır)

Muğla Bodrum Turgut Reis Cad. Çoban Yıldızı Sok. Pafta: 31L2D Ada: 9 Parsel: 53		
	Kule Tipi Zemin +1 Kat, Avlulu	Fonksiyonu : Konut

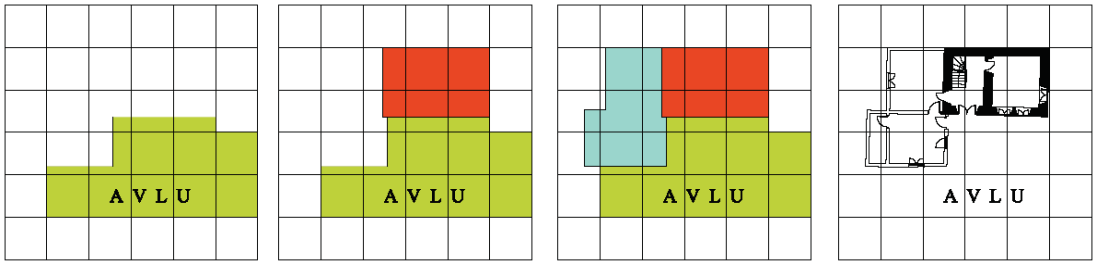
Tablo 5.10'da fonksiyon analizine baktığımız zaman çok kısıtlı alan içerisindeki tescilli yapıya asgari ihtiyaçlar eklenmiştir. 80 cm pencere genişliğine sahip kule evin yanına 120 cm pencere genişliği olan eklenti yapılmıştır. Böylece eklentinin tescilli yapıyla oransal ve dokusal olarak aykırı durduğu görülmektedir.

Tablo 5.10. Fonksiyon analizi

Fonksiyon Analizi	**Eklenti**
	

Izgara sisteminde 5.00x 7.50m büyüklüğündeki kule ev ilavelerle beraber 8.50 m x 13.00m ‘dir. “L” formu oluşturacak biçimde şekillenen yapı parselin sağlıklı şekilde kullanılmadığı için yapıya komşu parselden ulaşılmaktadır (Şekil 5.10.).

Güney tarafta konumlanan avlunun eklerle birlikte kullanım alanı kısıtlanmıştır. Bodrum’da yaşayan insanlar günlerinin çoğunu avluda geçirirler. Ancak konfor şartları gereği eklenen birimler avlunun biçimini ve alanını değiştirmiştir.

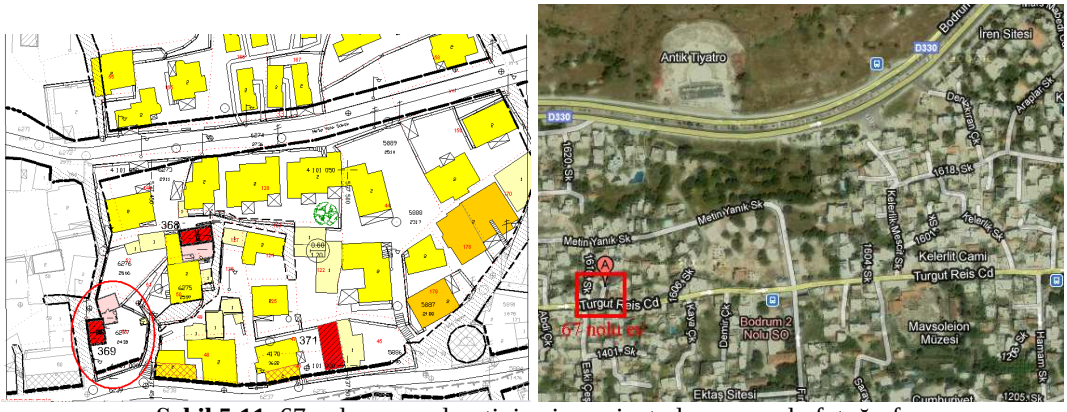

Şekil 5.10. Yapı oluşumundaki adımlar

5.2.3.Musandıra Tipi Konutlarda Plan Kurgusunda Değişim

67 nolu Musandıra tipi Konut:

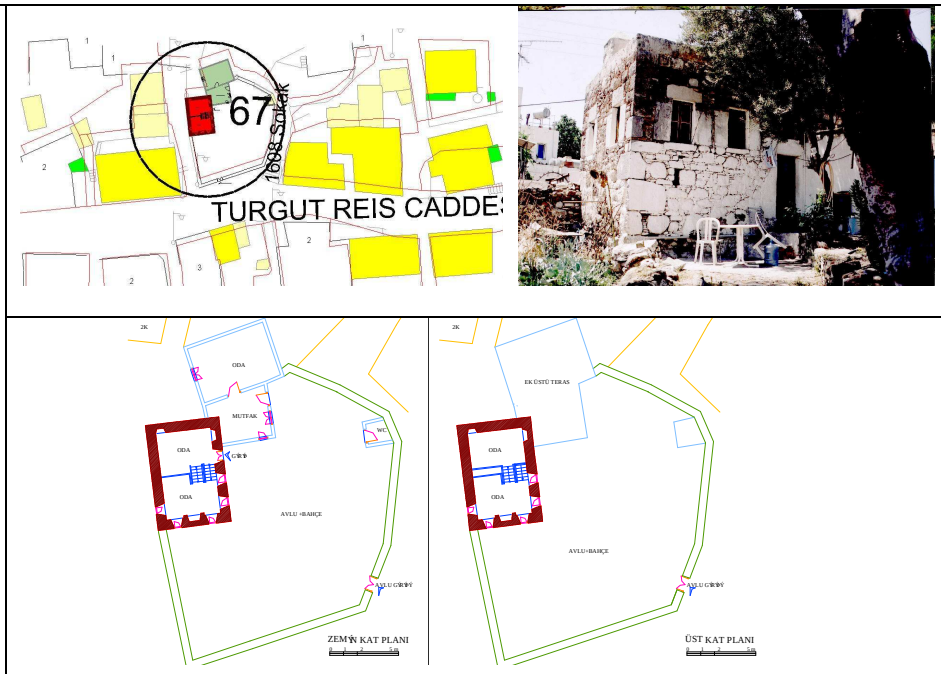
Turgut Reis caddesindeki yapının yakın çevresinde antik tiyatro bulunmaktadır (Şekil 5.11.).

Şekil 5.11. 67 nolu musandıra tipi evin vaziyet planı ve uydu fotoğrafı

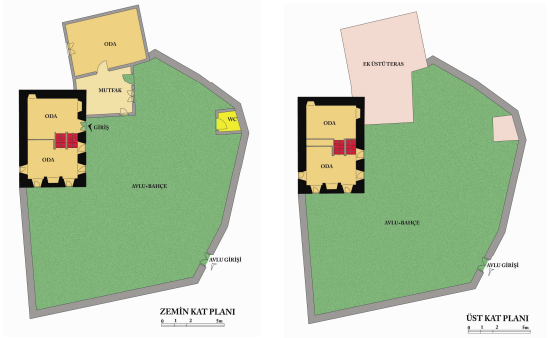
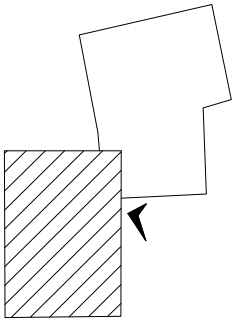
Dikdörtgen plan şemasına sahip musandıralı evin tipik özelliği “alt ev” denilen girişten iki üç basamakla yaşama alanına çıkılmaktadır. Zemin katta mutfak, odalar ve bahçe içerisinde geçmişten günümüze kadar kullanılmaya devam eden tuvalet mekânı bulunmaktadır Banyo ihtiyacı yüklükler içerisinde giderilmektedir. Mutfak ve bir oda sonradan ilave edilmiştir. Eklenti yapı tek katlı olup tescilli yapıdan ayrı bir girişle sağlanmıştır. Cephede pencere söveleri mevcut olup, dış duvarları sıvanarak cephedeki doğal taş malzemeyi kapatmıştır (Tablo 5.11).

Tablo 5.11. 67 nolu Musandıra Tipi Konut (Anonim 2007 verilerine göre hazırlanmıştır)

Muğla Bodrum Turgut Reis Cad. 16.7 Sok. No:1 Pafta: 31L2D Ada: 33 Parsel: 53		
	Musandıralı Plan Tipi Zemin +1 Kat, Avlulu	Fonksiyonu : Konut

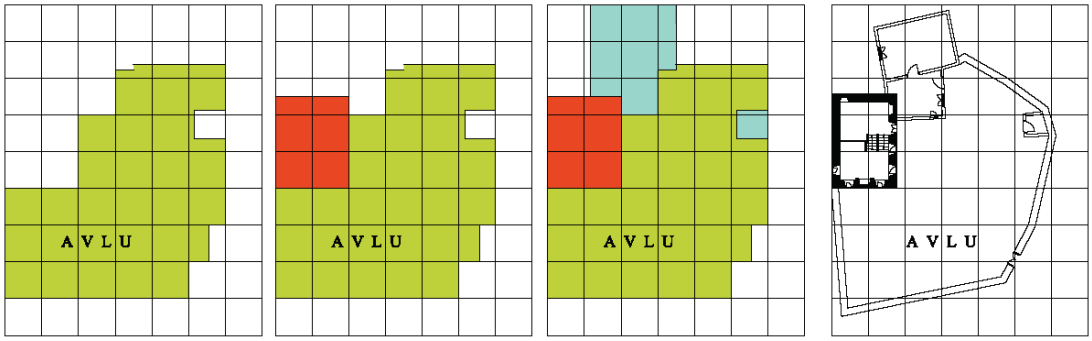
Musandıralı yapının fonksiyon analizinde tuvalet ve banyonun yapıya ilave olmadığı aksine, mevcudun değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Fakat mutfağın ise eklenerek yapıya dışarıdan bağlantı sağlamaktadır (Tablo 5.12.).

Tablo 5.12. Fonksiyon analizi

Fonksiyon Analizi	**Eklenti**
	

5.50 m x 7.70 m ölçülerindeki tescilli eve mutfak ve odanın eklenmesiyle birlikte cephe boyutu 10.50m x 14.50m olmuştur (Şekil 5.12.). Avlunun belirli bir geometrik

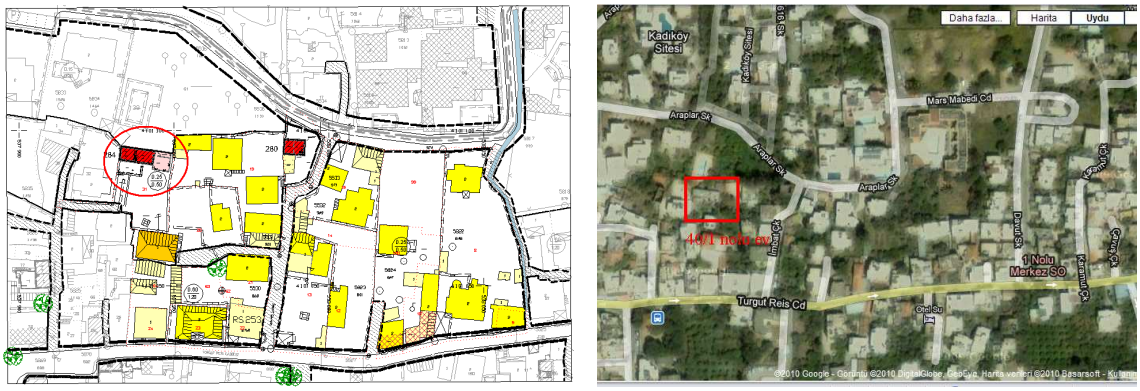
biçiminden bahsedemeyiz. Güney yönünde ve köşe başında yer alan parselin biçimine göre şekillenen avlu tescilli yapıya eklenen ilavelerle biçimi ve alanı değişmiştir.

Şekil 5.12. Yapı oluşumundaki adımlar

40/1 nolu Musandıra tipi Konut:

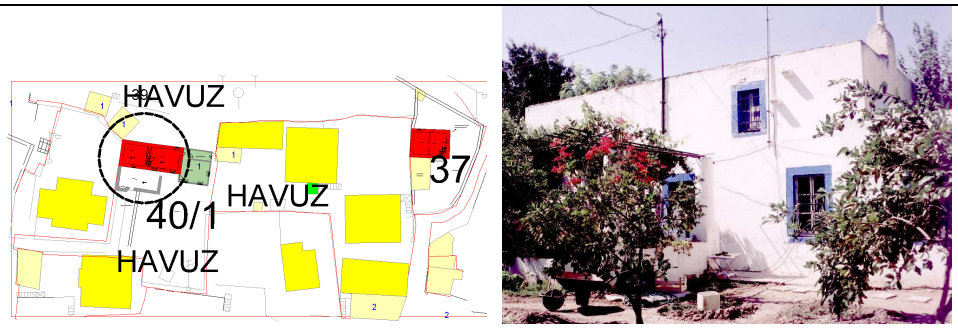
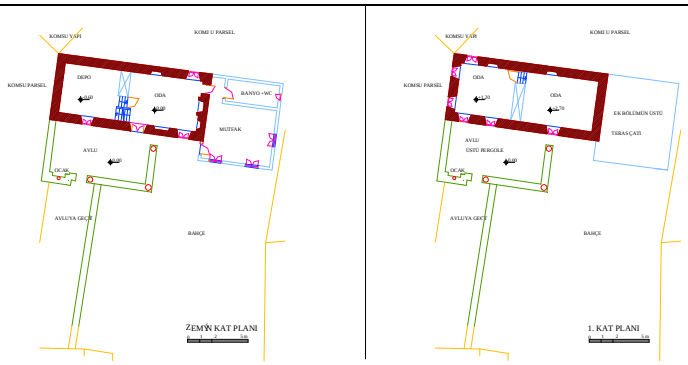
Turgut Reis Caddesi Ş.Mehmet sokakta yer almaktadır (Şekil 5.26).

Şekil 5.13. 40/1 nolu musandıra tipi evin vaziyet planı ve uydu fotoğrafı

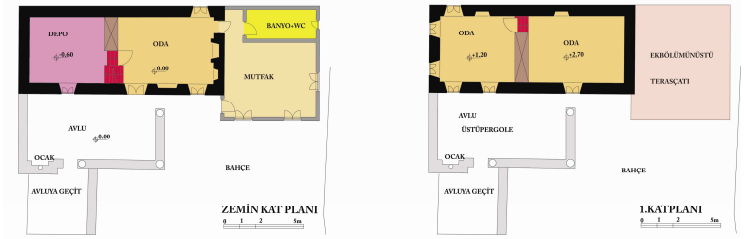
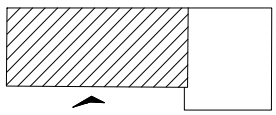
Turgut Reis caddesindeki diğer musandıralı evin dar cephesinden eklenti yapılmıştır. Zemin katta depo ve odalar bulunmaktadır. Asgari konfor şartlarını sağlamak için sadece tek katta mutfak, tuvalet ve banyo ilave yapılmıştır. Musandıralı evin içerisindeki ocak günümüzde kullanılmayıp avlu içerisindeki ocak gerektiği zamanlarda kullanılmaktadır (Tablo 5.13).

Tablo 5.13. 40/1 nolu musandıra tipi konut (Anonim 2007 verilerine göre hazırlanmıştır)

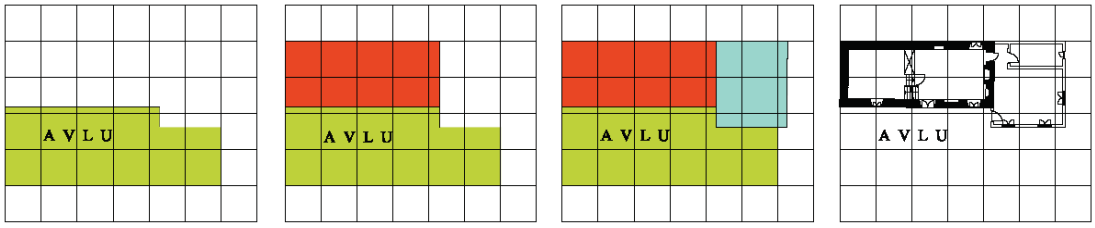
<table>
<tr>
<td rowspan="3">Muğla Bodrum TurgutReis Cad.Ş.Mehmet Sok. No:12
Pafta: 31L2C Ada: 39 Parsel: 31</td>
<td>
</td>
</tr>
<tr>
<td>
</td>
</tr>
<tr>
<td>Musandıralı Plan Tipi Zemin +1 Kat, Fonksiyonu : Konut</td>
</tr>
</table>

Zemin katta yaşama birimleri, ıslak hacim ve mutfak bulunurken tescilli yapının üst katı yatma birimi olarak kullanılmaktadır (Tablo 5.14.).

Tablo 5.14. Fonksiyon analizi

Fonksiyon Analizi	**Eklenti**
	

6.00 m x 12.50 m ölçülerindeki tescilli eve mutfak ve odanın eklenmesiyle birlikte cephe boyutu 7.50m x 19.50m olmuştur (Şekil 5.14.). Tescili yapıyla lineer doğrultuda büyüme göstern eklentiler tescilli yapının algılanmasını güçleştirmektedir. Güney tarafta yer alan avlunun biçimini de değiştirmektedir.

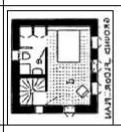
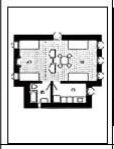
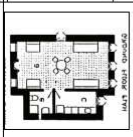
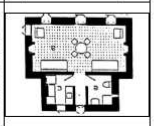
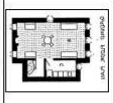
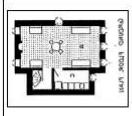
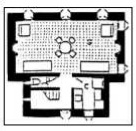
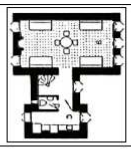
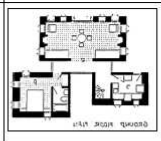
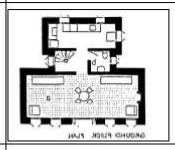
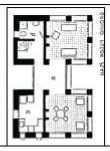
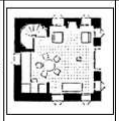
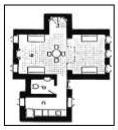
Şekil 5.14. Yapı oluşumundaki adımlar

5.3. Çağdaş Bodrum Evlerinin İnformal Biçimde Grameri

5.3.1.Demir Evler

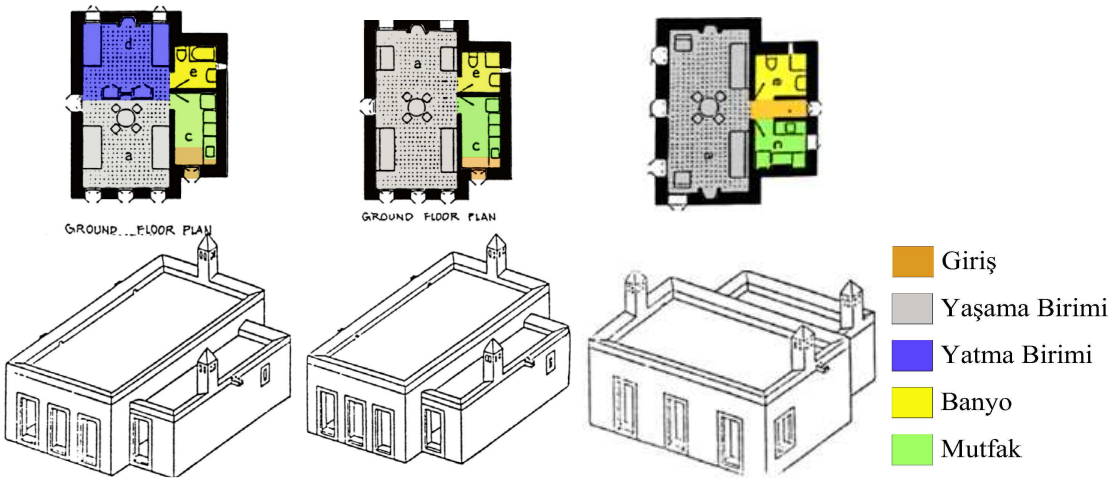
1992 yılında Ağa Han Mimarlık ödülü alan Demir Evlerin farklı plan tipi ile oluşturulan 35 adet villaların tiplerine göre bina ve bahçe alanları, birim konut sayısı, kat adetleri ve bina birim sayısı aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 5.15.).

Tablo 5.15. Farkli tipteki planlar (Steele, 1992'den yararlanılarak hazırlanmıştır.)

	A	B	C	D	F	G	H	K
Bungalov								
Tip 1								
Tip 2								
Tip 3								

Tek Katlı Evler (Tip 1);

Tüm yaşam fonksiyonlarının tek mekanda toplanması, yemek pişirme, yemek yeme, dinlenme, oturma, yatma gibi işlevlerin aynı odada gerçekleştirilmesi geleneksel mimarinin de ana ilkesidir (Şekil 5.15.).

Şekil 5.15. Tek Katlı Tip 1-a, Tip 1-b, Tip 1-c ‘nin Fonksiyon Analizi (Steele, 1992’den yararlanılarak hazırlanmıştır.)

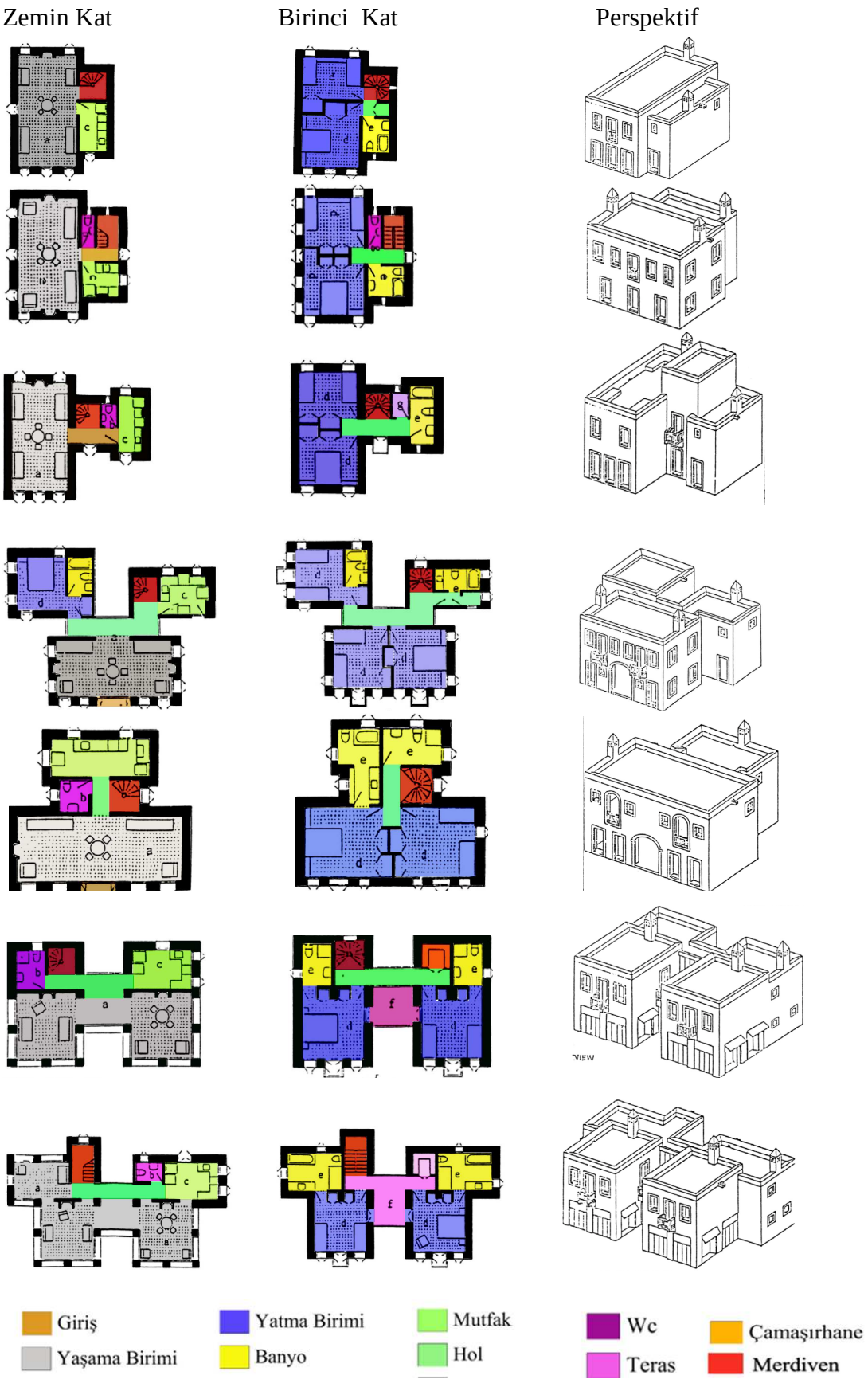
Bodrum Geleneksel evlerinde dışarıda bulunan tuvalet, günümüz konfor şartları içerisinde iç mekana alınmıştır (Şekil 5.16.).

Şekil 5.16. Tek Katlı Yapılardan Örnekler

İki Katlı Yapılar (Tip 2)

GelenekselBodrum Evlerine eklenen hamamlık ve mutfak gibi eklere ve özellikle kule tipi evlerde rastladığımız yapıya eklenmiş servis bloğuna Demir Evlerde görülmektedir (Şekil 5.17.).

Şekil 5.17. Tip 2b, 2c, 2d, 2f, 2g, 2h, 2k fonksiyon analizi (Steele, 1992'den yararlanılarak hazırlanmıştır.)

İki katlı evler de tipik Bodrum evi özelliğini taşımasıyla birlikte merdivenin yeri ve formu günümüz yaşantısına uygun olarak konumlandırılmıştır. Geleneksel evlerde servis mekanları dışarıda olmasına karşın Demir evlerde ana kütleye eklenmiştir. Eklenen bu servis mekanları farklı boyut ve biçimde düzenlenerek binalar arasında çeşitlilik sağlanmıştır. Tüm evlerde alt katta mutfak, oturma ve yaşama birimi bulunurken üst katta yüklüklerle birbirinden ayrılmış yatak odaları ve banyo bulunmaktadır . Evlerin ön cephelerinde bir simetri düzeni bulunmaktadır (Şekil 5.18.).

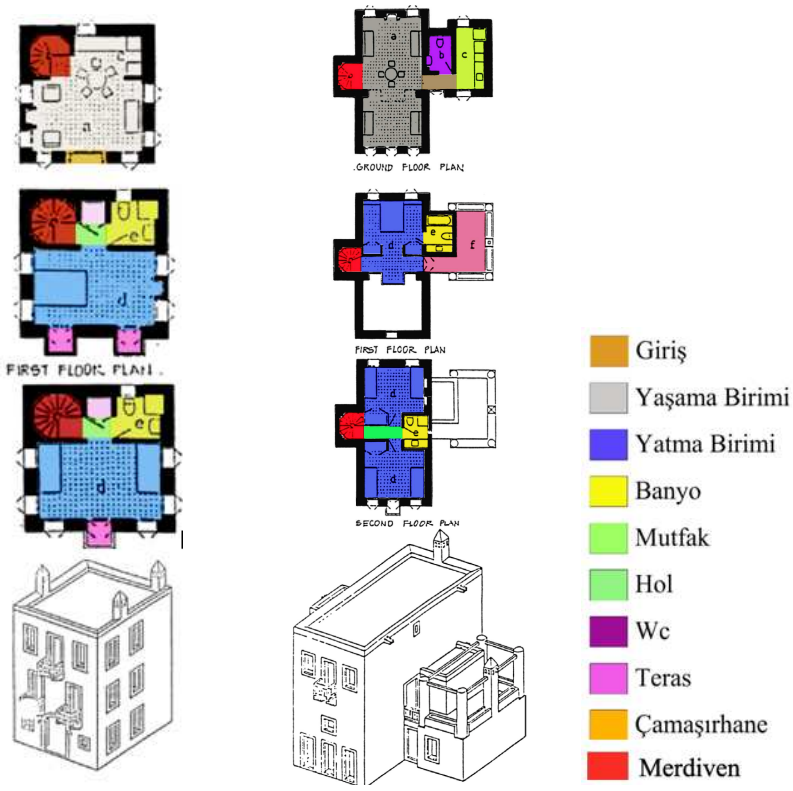
Şekil 5.18. İki Katlı yapılardan örnekler

Üç Katlı Evler (Tip 3)

Hazırlanan Demir İmar Planında 0.15/0.30 Taks-Kaks oranları içinde oluşturulmuş yerleşmede %5 oranında 0.15/0.45 üç katlı bina yapmaya, ancak aynı sayıda 0.15/0.15 tek katlı bina inşa etmek koşulu yer almaktadır. Böylece tek katlı binaalrın üzerinden arkadaki yapıların manzara alması imkanı sağlanırken, topoğrafyanın daha yüksek ve belirgin noktalarında da üç katlı yapıların oluşturduğu peyzajı zenginleştiren odak noktaları oluşturabilme olanağı doğmuştur (Cansever, Öğün, Cansever, 1992) (Şekil 5.19.-5.20.).

Şekil 5.19. Üç katlı yapı

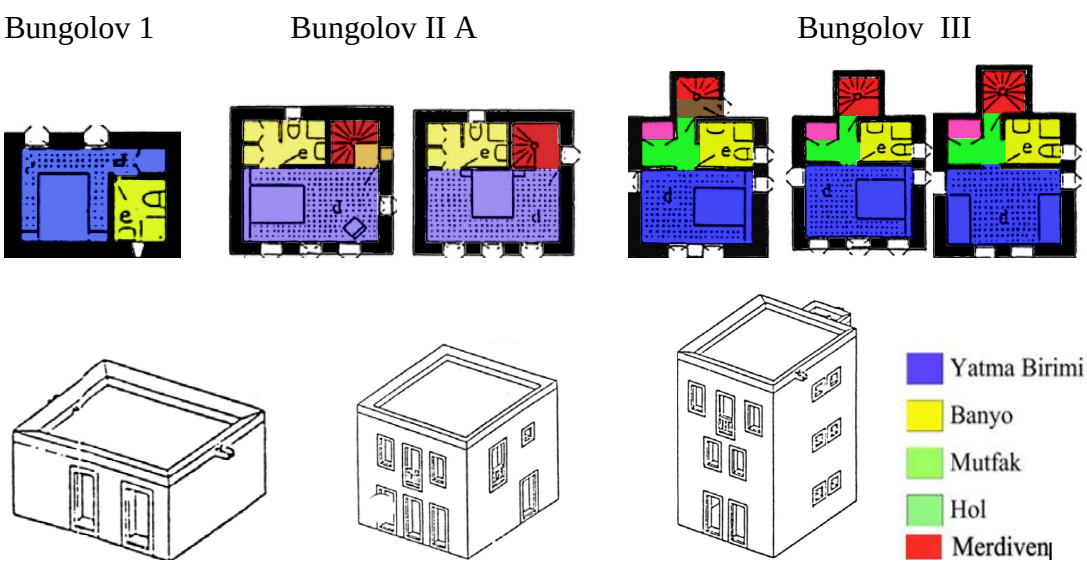

Şekil 5.20. Üç katlı evlerin fonksiyonel analizi (Steele, 1992'den yararlanılarak hazırlanmıştır.)

Bungolovlar;

Evlerin aile yapısına göre aile alt birimleri birleştirilerek vücuda getirilmesi veya misafirlerin, genç çiftlerin yaşayabileceği müstakil yapı birimlerinin kullanılabilmesi şehir planlama, şehir ve konut tasarımı süreçlerinin birbirini tamamlayıcı , bütünleştirici biryapıda ele alınmalarının sonucunda ortaya çıkmıştır (Cansever, Öğün, Cansever, 1992).

Bu bütünlük çerçevesinde her ailenin müstakil bir varlık olarak ferdiyetini belirleyen evlerin veya ek yapıların bir araya getirdiği ve tasarımın kendi dışındaki yaradılış gerçeklerine uyarak oluşturduğu kitle kolektif karakteri ile etrafı açık ilaveler alabilen birimlerine ferdiyet olma hakkı sağlamıştır (Şekil 5.21.-5.21.-5.23.).

Şekil 5.21. Bungalov 1, IIa ve III tipin fonksiyon analizi (Steele,1992'den yararlanılarak hazırlanmıştır.)

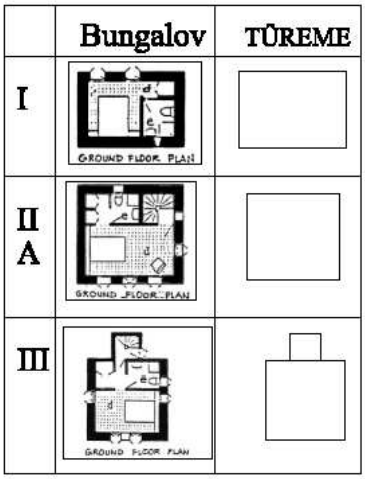
Şekil 5.22. Bungalov örnekleri

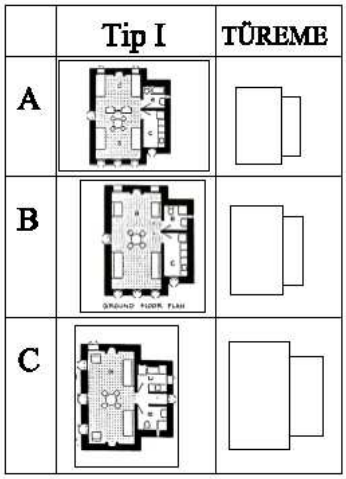

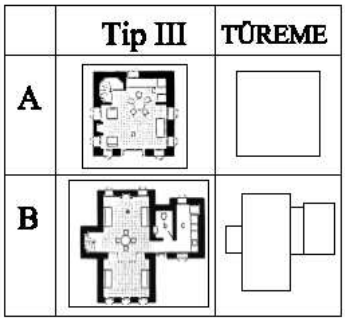

Şekil 5.23. Bungalov örnekleri

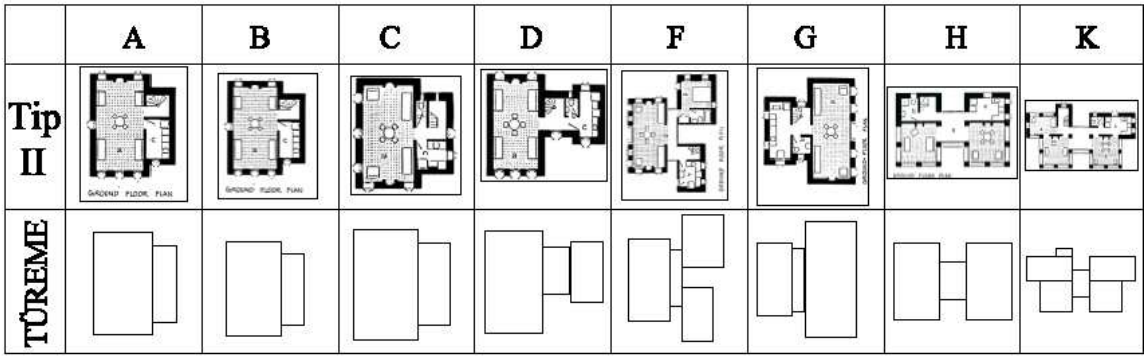
Demir Evlerin Geleneksel Bodrum Evlerindeki Kule ev plan tipinden yola çıkılarak dikdörtgen yada kareye yakın geometrik formların fonkiyonlarına göre türetilmesi tablo 5.16'de gösterilmiştir. Tabloya göre ihtiyaç doğrultusunda büyüyen evlere eklenen mekanlar ana kütle ile bir bütünlük içerisinde oluşturulmuştur.

Tablo 5.16. Demir Evlere ait Türetme ve oluşan Biçim farklılıklarının şematik gösterimi (Steele, 1992'den yararlanılarak hazırlanmıştır.)

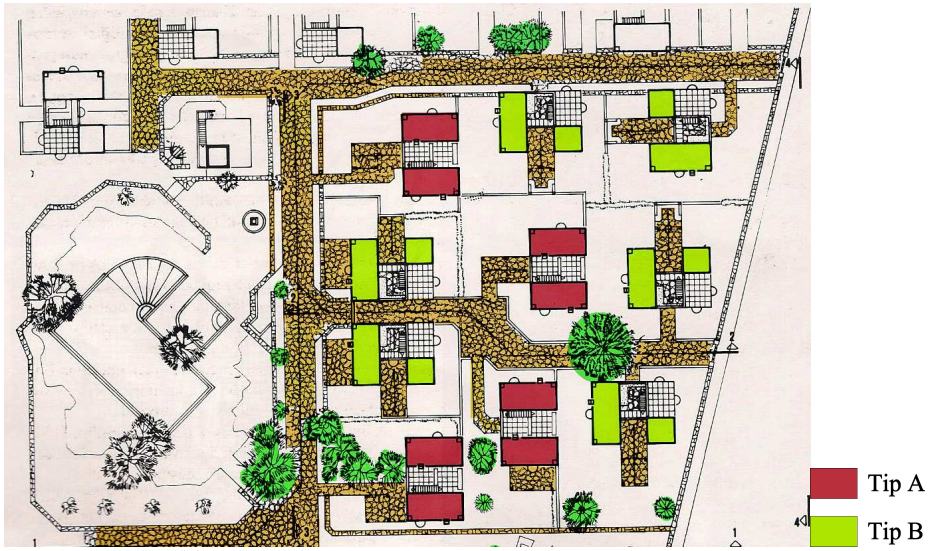

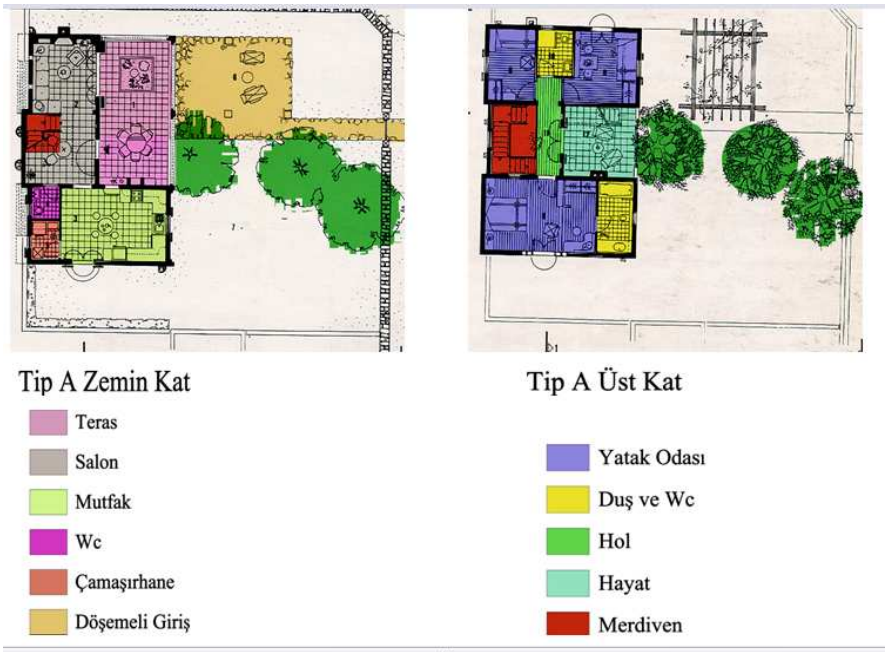
5.3.2. Torba 83 Konutları

4. bölümde Torba 83 Konutlarının iki tip konuttan bahsedilmiştir (Şekil 5.24).

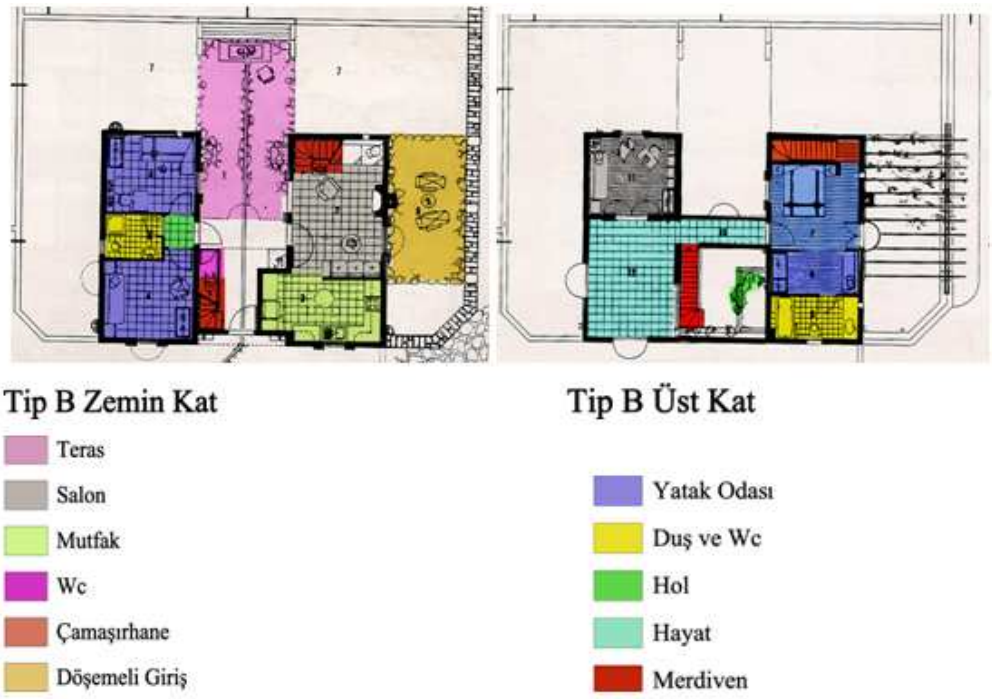
Şekil 5.24. Torba 83 evlerinin vaziyet planı (Gürsel, 1991'den yararlanılarak hazırlanmıştır)

"A" tipi konut ölçüleri 740x1100/600cm. olan bir prizmadır. Planın orta kesimi sofadır ve iki kat boyunca devam eder. Tüm fonksyonel alanlar bu makana doğrudan bağlanmıştır. Böylece bu orta mekan esas alınarak plan organizasyonu kurulmuştur (Gürsel, 1991) (Şekil 5.25).

Şekil 5.25. Torba 83 Konutların A tipi Plan Fonksiyon Analizi (Gürsel, 1991'den yararlanılarak hazırlanmıştır)

”B” tipi konut ölçüleri 380x820/600 cm.‘dir. Bu konut tipinde ise orta mekan günlük yaşam ve yatma birimleriyle sınırlandırılmış bir iç avlu şeklinde çözülmüştür. Aynı zamanda bahçenin, açık alanlarının da devamıdır. Üst kattaki hayat ile mekansal ve görsel ilişki kurulması, bu avluya yeni bir boyut kazandırmakla beraber ayrıa doğrudan sokağa bağlandığı için havanın serinletici etkisi avlu içinde yaşanabilmektedir (Gürsel, 1991) (Şekil 5.26.-5.27.).

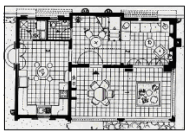
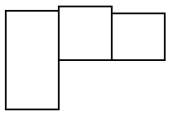
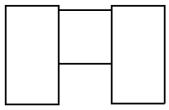
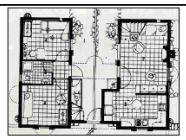
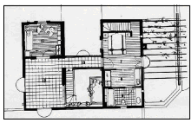
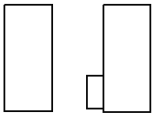
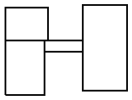
Şekil 5.26. Torba 83 Konutların B tipi Plan Fonksiyon Analizi (Gürsel, 1991’den yararlanılarak hazırlanmıştır)

Şekil 5.27. Tip B yapı grubundan örnekler

Tablo 5.17'de Torba 83 konutlarında Bodrum sakız tipi evlerin plan şemasının etkileri görülmektedir. Torba 83 konutların planlarının biçimsel türemeleri geleneksel evlerin planlarındaki geometriden yola çıkılarak oluşturulmuştur. Tipik bodrum evinin karnıyarık sistem her iki konutta da uygulanmıştır. A tipi konutlarda alt katta mutfak, yaşama ve oturma mekanı yer alırken bu iki mekan arasında yer alan merdiven ile üst kattaki yatak birimlerine ulaşılır. Her yatak odasında kendine özel banyosu mevcuttur. Tipik Bodrum Evindeki ayazlığın yerini alan teras dışarıya çıkıntı yapmak yerine iki yatak odasında yer almıştır. B tipi konutlarda da aynı sisteme yakın olup tek fark üst kat yatak odalarından biri alt katta olup onun yerine teras yer almaktadır.

Tablo 5.17. Torba 83 Evlere ait Türetme ve oluşan Biçim farklılıklarının şematik gösterimi (Gürsel, 1991'den yararlanılarak hazırlanmıştır)

TİP	ZEMİN KAT	ÜST KAT	TÜREME (ZEMİN KAT)	TÜREME (ÜST KAT)
A				
B				

5.4. Değerlendirme

Avlu-yapı ilişkisi içerisinde karakteristik Bodrum evi olarak adlandırılan yapılar, son 30 yıldır turizm etkeniyle birlikte dokusunu ve mimari dilini kaybetme tehlikesi içerisindedir. Bu çalışma ile geleneksel ve güncel konutların biçim grameri yöntemi kullanılarak mekânlar arasındaki ilişkileri meydana getiren kurallar tespit edilmiştir.

Öncelikle geleneksel Bodrum evlerinden seçilen 6 tescilli yapıya farklı ihtiyaçlar kapsamında ve mekânsal dönüşüm sürecinde ek yeni yapılar ilave edilmiştir. İlave yapılar, ek yapıldıkları eski yapıların mimari üsluplarını yitirmelerine, cephelerinin, özgün malzemelerinin ve plan şemalarının değişimine yol açmaktadır. Tarihsel dokuda böylelikle sosyal bir çözülme, fiziksel yıpranma, eskime, tahrip baş göstermektedir. Biçim grameri yöntemiyle tescilli evler ve yapılan ilaveler analiz edilmiştir. Analiz

sonucunda yapılan eklerin dokuyu bozduğu, tescilli yapının algılanmasını güçlendirdiği belirlenmiştir. Ayrıca geleneksek bodrum evlerinin biçimlenmesindeki ortak kurallar (kütle, kapı, pencere boyutları, yapı malzemesi ve sistemi, vb.) tespit edilmiştir. Avlunun belirli bir geometrik biçimi olmayıp parsel çizgileriyle ve yapı bloğuna göre konumlanmaktadır. Özellikle güney ve doğu yönleri avlu için seçildiği görülmüştür.

Tescilli konutların yanında 2 güncel konutun tipolojik olarak biçimsel özellikleri irdelenmiştir. Bu doğrultuda günümüz yaşam şartlarına göre şekillenen evlerde geleneksel dokudaki oran ve ölçütler göz önüne alınarak şekillenmiştir. Farklı tiplerde ve büyüklüklerde olması dolayısıyla farklı aile yapısına sahip insanların kullanımı için alternatif oluşturmaktadır. Seçilen güncel konutların biçimsel türemeleri incelenerek, günümüz konfor şartlarına uygun mekânların birbiriyle olan ilişkileri ve kuralları tespit edilmiştir.

.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

70'li yıllarda ilk kez Stiny ve Gips tarafından bahsedilen biçim gramerleri, kural tabanlı bir tasarım yöntemi olarak geliştirilmiştir. O dönemden itibaren yapılan biçim grameri çalışmaları yardımıyla, analiz edilen tasarımlar anlaşılmış ve dilleri çözülmüştür. Queen Anne Evleri, Hayat Evleri ve Geleneksel Türk Evleri gibi çalışmalar konutlarda biçim grameri analizi bağlamda bir çalışma olması sebebiyle bu tez çalışması kapsamında ele alınmıştır. Buradan yola çıkarak biçim gramerleri, tasarımı anlamak, dili çözmek ve dili meydana getiren kuralların çıkarılması anlamında önemli bir rol oynamaktadır.

Geçmişten günümüze kadar yapılan birçok mimari ürünün belli bir biçim dili ve gramatik bir alt yapısı vardır. Tasarım dili olarak adlandırılan bu gramer zaman faktörüyle beraber değişimler ve bozulmalar yaşamaktadır. Yaşam kültürünün son temsilcilerinden olan Bodrum'daki geleneksel konutlar bu değişim ve bozulmalardan etkilenerek, yakın geçmişin izlerini sürdürmekte zorlanmaktadır. Özellikle turizmin kente birçok olumsuz etkenleri olduğu gözlemlenmiştir. Turizmin kente yönelik neden olduğu bu olumsuzluklardan bazıları şu şekilde sıralanabilir:

- Plansız yapılaşma
- Çevre kalitesinde bozulma
- Yapı-insan yoğunluğunda artış
- Sosyo-kültürel yapıda bozulma
- Yerel mimari dilin bozulması

Turizmi geleneksel dokuyu tahrip eden bir etken yerine, Bodrum'un geleneksel evlerini gelecek kuşaklara aktarmak için kullanılan bir araç olarak düşünülmelidir. Böylece bu evlerin korunmasıyla hem kültürel hemde ekonomik kazançlar elde edilebilir.

Bodrum'da, kent tarihi için önemli olan fakat kentteki değişim, dönüşümler ve turizm girdisi sonucu, özgünlüğünü yitirmeye başlamış, yanlış ve yoğun kullanımla yıpranma ve yok olmayla karşı karşıya kalmış Bodrum'da, doğru uygulanmayan turizm ve koruma politikalarının, yerel ve tarihi dokuyu kötü yönde etkilediğini göstermeye yöneliktir. Turizm faaliyetlerinin çalışma alanında neden olduğu mekânsal değişimler:

- Parselin kapasite üstü kullanımı (yapı yoğunluğunda artış)
- Parsel içi sirkülâsyonun engellenmesi
- Açık-kapalı alan dengesinin bozulması
- Doku elemanlarının zaman içinde ayıklanması ve yok olması
- Yapı parselinde söz konusu olan büyüklük, yön ve form değişiklikleri
- Eklenen yapıların tescilli yapıdan daha büyük olması ve tescilli yapının algılanmasını güçleştirmesidir.

Bodrum'da incelenen basit prizmatik yapıya sahip tescilli evler; malzeme olarak kullanılan taş ve ahşabın yapım sistemine getirdiği sınırlamalara rağmen nerdeyse aynı boyutlara ve mimari dile sahip olduğu görülmektedir. Bu farklılık; yapının çevresi ile ilişkisinde, duvar örgüsünde, kapı-pencere sövesinde, açık alanlarında kısacası evin yaşamında gizlidir.

Geleneksel evlerin bünyesinde barındırdığı ve oluşumlarının nedeni olan birçok mekân tanımı, artık geçersiz veya eski önemini yitirmiş durumdadır. Ayrıca, çağdaş gereksinimler nedeniyle yapılan banyo, tuvalet, mutfak vb. gibi ekler, yapıların orijinalliğini bozmaktadır. Geleneksel evlerin restore edilerek kullanılması belirli kurallar dahilinde olumlu karşılanabilir. Ancak bunun ötesinde, konut ihtiyacını karşılamak ve kentin karakterine aykırı bir mimari ve yerleşimi önlemek için, değişen yaşama koşullarına göre, çağdaş tasarımların yer aldığı yeni bir yerleşim desteklenmelidir. Yeni yerleşimde çağdaş konutlar ve geleneksel mimari bir paydada buluşmalıdır.

Geleneksel mimari, kaotik görünümünün ardında yüzyıllar içinde gelenek, adetler, alışkanlıklarla şekillenen biçim ilkeleri ve ilişkileri barındırır. Bodrum evlerinin avlu-yapı ilişkisi içerisinde bir arada bulunan yapı blokalrı karakteristik bodrum evlerini oluşturur. Bodrum geleneksel evini şekillendiren faktörler, evin belirli kurallarla ve kısıtlayıcılarla inşa edilmesini gerektirmiştir. Evlerin plan şemaları tek tek incelendiğinde biçimi belirleyen bu kurallar, oldukça net okunabilir. Birbirini tekrar eden modüler formlar ve birbirleriyle olan ilişkileri bir gramer tanımlamaktadır. Geleneksel kentin mimari dili de bu biçim gramerinin kurallarıyla oluşmuştur.

Araştırmada incelenen Demir evler ve Torba 83 konutları, Bodrum evlerinde işlevini yitiren veya değiştirilen mekânların yeniden yorumlanması açısından olumlu örneklerdir. Bu örneklerde Geleneksel Bodrum evlerinin biçim grameri kuralları, yeni işleve sahip mekânlar arasındaki ilişkileri kurmak için kullanılmıştır. Bu şekilde çağdaş yaşama uyarlanan mekân ilişkilerinin gösterdiği gramer kurallarıyla, form türetilerek oluşan plan tipleri ortaya koyulmuştur. Bu yöntemle sayısız form ve kurgu çeşitliliği türetilerek ortaya çıkarılabilir. Böylece ileriki dönemlerde ilave yapılması talep edildiğinde biçim ve fonksiyon ilişkileri bozulmadan kütleye eklentiler yapılabilir. Demir Evlerde ve Torba 83 Konutlarında tespit edilen biçimsel türemeden yola çıkılarak geleneksel dokuyla ve biçimle bütünlük oluşturabilecek şekilde çağdaş konut tasarımı meydana getirilebilir.

Ayrıca yapı malzemesi olarak kullanılan taş, bölgedeki yaygın varlığı, kolay işlenmesi, nakledilebilmesi ve tarihten gelen taş işleme geleneğiyle aslında çağdaş konut tasarımında kullanılabilecek en uygun ve ekonomik malzemedir. İstenirse taş, yeni yapıların tasarımlarını zenginleştirecek şekilde, çağdaş malzemelerle karma olarak kullanılabilir.

Bu yöntem kullanılarak farklı mimarların, özgünlüklerini koruyarak aynı mimari dili ve geleneksel mimari dokuyla uyumlu çeşitli tasarımlar elde etmelerini sağlayabilecektir. Yine; biçim grameri yöntemi kullanılarak

- Farklı mimari dile sahip bölgelerin de tasarım prensiplerini ortaya koymak ve mimari dilini analiz edilmesi,
- Analizler sonucu çıkarılan gramer kuraları ile zaman içerisindeki bu yapıların değişimlerinin tespit edilmesi,
- Genel bir konut dilini üretmek üzere genişletilebilecek genel bir gramerin çekirdeğinin oluşturulması,
- Geleneksel yerleşimlerin tüm bileşenlerine sahip olan ve onun biçimsel kurallarını taşıyan yeni konut yerleşim alanlarının üretebilmesi sağlanabilmektedir.

Böylece kaybolmaya yüz tutmuş Bodrum gibi kent dokularının bir bütünlük halinde mimari dillerinin sürdürülebilmesi mümkün olabilecektir.

7. KAYNAKLAR

Agarwal, M. and Cagan, J., 1998, "A blend of different tastes: the Language of coffeemakers", Environment and Planning B: Planning and Design, vol. 25, pp.205-226.

Akçura, N., ve Akçura, T., 1972, "BODRUM, Çevre Değerleri ve İmar Plan Hakkında Not", Mimarlık Dergisi, Sayı 8, 65-72

Akipek, F., 2004, "Bilgisayar Teknolojilerinin Mimarlıkta Tasarımı Geliştirme Amaçlı Kullanımları", Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Aksoy, M., 2001, "Varolan Tasarım Dilleri ve Yani Tasarım Dilleri Bağlamında Biçim Gramerleri Analizi", Doktora Tezi , İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Aksoy, M. and Sağlamer, G., 1993, "A shape grammar for countyard houses, advanced Technologies" architecture, planning, civil engineering, Eds. M.R. Beheshti, K. Zreik, Elsevier, Holland, pp.251-258,

Aysel, N., 2006, "Bodrum Müsgebi Ortakent Bir Mimari İnceleme" Arkeoloji ve Sanat Yay. İstanbul

Alpözen,O., 2000, "Antik Halikarnassos Bodrum" , Dönmez Ofset Yy,Ankara

Anıl M., 2007, "Tarihsel Alanlarda Turizm Olgusunun Tasarı-Koruma İlişkisi Üzerindeki Etkileri: Bodrum Örneği" Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversite Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Anonim, 1972, "Halikarnasos Sahil Milli Parkı Uzun Devreli Gelişme Planı, (Park Planlama Proje Grubu ve ABD Milli Park Servisi", EM USAID/T

Anonim, 2007, "Muğla Kültür Envanteri-I Bodrum Kentsel Sit Halikarnasos", Muğla Üniversitesi, Kayra Araştırma ve Uygulama Merkezi, Muğla

Ayıran N., 1978, "Yaratıcı Fikir Üretimi Konusunda Kuram ve Metodlar", Mimari Tasarlama Ders Notları., İTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul,

Bakır, İ., Gündüz, S., 2007, "Kıyı Turizminin Bir Güneybatı Anadolu Kıyı Yerleşmesi Olan Bodrum'daki Kültür Varlıkları Üzerindeki Etkileri", Meditriology; Coastal cities-Culture-Conservation, İnternational Gazimağusa Symposium pp.173- 182

Bakır, İ., Karakoyun, M., 2009, " Evaluation Of Traditional Bodrum Houses In Term Of Adaptability For Modern Life" 4th International Congress Livable Environments & Architecture, Vol: II, pp. 569-583, Karadeniz Teknik University, Trabzon

Bektaş, C., 1973**,** "Bodrum Halk Yapı Sanatından Bir Örnek: Bodrum'da Sivil Yapılar, Arkitekt 350, Cilt 42, s.72-84, İstanbul

Bektaş, C., 1983, "Halk Yapı Sanatından Bir Örnek, BODRUM", 2.Baskı, Apa Yayınevi, İstanbul

Bektaş, C., 2004, "Bodrum Anadolu Evleri Dizisi 1 Halk Yapı Sanatından Bir Örnek", Bilişim Yayınevi, İstanbul

Bodrumlu, A.G., 1946, "Bodrum Tarihine Ek", Tan Yayınevi, İstanbul

Buelinckx, H., 1993, "Wren Language of City Church designs-a formal generative classification", Environment and Planning B: Planning and Design,vol. 20, pp.645-676

Cansever, T., Öğün, M. ve E. ve Cansever, F., 1992, "Demir Evler" Tasarım Dergisi, Ekim, Sayı 28 102-111

Cansever, T., 1997., "İslam'da Şehir ve Mimari", M.Armağan, Haz.,İz Yay., İstanbul

Ching, F. D., K., 2002, "Mimarlık: Biçim, Mekan ve Düzen, Çev. Sevgi Lökçe, Y.E.M., İstanbul

Chious, S-C and Krishnamurti, R., 1995, “The Fortunate dimensions of Taiwanese Traditional Architecture”, Environment and Planning B: Planning and Design, vol:22, pp. 689-720

Chomsky N., 1957, "Syntactic Structures", Muton, The Hague

Coyne, R.F. ve Subrahmanian, E., 1993, “Computer Supported Creative Design:A Paradigmatic Approach, İn Modelling Creativity and Knowledge Based Creative Design, pp.295-328, Eds. J.S. Gero and M.L. Maher, Lawrence Erlbaum Associate, Inc., Hillsdale, NJ.

Çağdaş, G. 1996 “A Shape Grammar: The Language Of Traditional Turkish Houses, Environment and Planning B Vol 23 s 443 - 464

Çalışlar, İ.,1999, “Bir Bodrum Rehberi Halikarnassos’ta Bir Zaman”,Apa Tasarım Yayıncılık ve Baskı Hizmetleri,A.Ş.,İstanbul.

Çıtlık, A., 2008 , “Sayısal Tasarım Kavramları ve Algoritmik Düşüncenin Mimari Tasarıma Etkileri ” Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Çolakoğlu, B., 2001, “Design by Grammar: An algorithmic Design in an Architectural Context”, Ph.D dissertation, submitted to MIT, Department of Architecture

Çolakoğlu, B., 2002, “An Informal Shape Grammars for Interpolations of Traditional Bosnian Hayat Houses in a Contemporary Context”, Yıldız Teknik Üniversitesi.

Demirgüç U., 2006, “ Mimarlıkta Eleştirel Bölgeselcilik ve Turgut Cansever” Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Devlet İstatistik Enstitüsü ,2010, Nüfus İstatistik,

Downing, F., and Flemming, U., 1981, ”The Bungalows of Buffalo”, Environment and Planning B: Planning and Design, Vol:8, pp:295-323

Duarte, P., J., 2001, Customizing Mass Housing: “A Discursive Grammer of Siza’s Malagueira Houses”, Massachusetts Institute of Technology, Master of Science, Ph.

Düzenli H.İ., 2005 “ Mimar Otonomi ve Medeniyet Ben-İdraki Kavramları Bağlamında Turgut Cansever Projelerinde Biçim İşlev Yapı ve Anlam Analizleri” Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Ekincioğlu, M., 2001, Dizi Sorumlusu, Turgut Cansever, Çağdaş Türkiye Mimarları Dizisi 1, Boyut Yay .İstanbul

Ferah D., 1993 , “Geleneksel Bodrum Mimarisi ve Günümüz Konut Mimarisine Etkileri” Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Flemming, U., 1981. “The Secret Of The Casa Giuliani Frigerio”, Environment and Planning B: Planning and Design,Vol:8, pp:87-96.

Flemming, U., 1986. “On the representation and generation of loosely-packed arrangements of rectangles”, Environment and Planning B: Planning and Design,Vol:13, pp:189-205.

Flemming, U., 1987. “More Than The Sum Of Parts: The Grammar Of Queen Anne Houses”, Environment and Planning B: Planning and Design,Vol:14, pp:323-350.

Gips J, 1999, "Computer Implementation of Shape Grammar", Computer Science Department, Boston Collage

Gündüz S., Kulu H.,Bakır İ., 2001, Bodrum Belediyesi Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı Plan Raporu (Yayınlanmamış)

Güner, İ., 1996,“Bodrum ve Milas Yörelerinin Coğrafi Etüdü”,(Doçentlik Çalışması),Erzurum

Gür, R., 2002.”Bodrum 1930-1980”, Celsus Yayıncılık, İstanbul.

Gürsel E., 1991,” Torba 83 Konutları”, Tasarım Dergisi, Temmuz-Ağustos, Sayı: 15, 62-72

Hanson , N., L., R., and Radford, A., D., 1986, “ On Modelling The Work of The Architect Glenn Murcutt, Design Computing, 1, 189-203.

Harel, D. (1992). “*Algorithmics: the spirit of computing (2nd ed.).*” Reading, MA: Addison Wesley.

Hasol, D., 2002, Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, İstanbul.

Herbert, T., Sanders, I., Mills, G., 1994, “African Shape Grammar: A Language Of Linear Ndebele Homesteads, Environment and Planning B: Planning and Design Vol:21 pp:453-476.

Hersey, G., L., and Freedman, R., 1992, “ Possible Palladian Villas: Plus A Few Instructive, Impossible Ones”, MIT Pres, Cambridge, MA.

Jones C.J.,1970, ”Design Methods, Wiley-Interscience”, The Garden City Press Ltd., Hertfordshire.

Kaynarca A., 2003, “Geleneksel Yerleşimlerdeki Yeni Yapılaşmada Süreklilik Üzerine Bir Araştırma, Bodrum Örneği” Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Khan, H.,1987, ”Housing and Urban Planning. In Charles Correa: Architect in India.”London: Butterworth Architecture

Kirsch, J., L. And Kirsch, R., A., 1986, "The Strukture Of Paintings: Formal Grammar and Design", Environment and Planning B: Planning and Design, Vo:13, pp.163-176

Kirsch, J., L. And Kirsch, R., A., 1988, " The anatomy of Painting Style : Description with Computer Rules", Leonardo, 21 No:4 ,pp. 437-444

Knight, T., W., 1980, "The Generation of Hepplewhite- style chair back designs", Environment and Planning B: Planning and Design, Vol:8, pp.213-238

Knight, T., W., 1981, "Languages of design: from known to new", Environment and Planning B: Planning and Design, 8: 213-238.

Koning, H.and Eizenberg, J., 1981 "The Language of the prairie: Frank Lloyd Wright's prairie houses", Environment and Planning B: Planning and Design, Vol:8, pp.295-323.

Küçük, A., 2007, "Mimari Tasarım Sürecinde Geleneksel Mimari İfadeye Sanal Ortam İfade Araç Ve Tekniklerinin Etkisi" Dokuz Eylül Üniversitesi, Doktora Tezi, İzmir

Lauzzana, R., G. and Pocock-Williams, L., 1988, "A Rule System for Analysis in the Visual Arts, Leonardo", Vol:21,No:4, pp.445-452.

Mansur,F., Güler,A .,1999, "Dün-Bugün Bodrum", Ana Yayıncılık Turizm, İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş.,İstanbul.

Oğultekin, G., Tapan, M., Şener, M. S., 2008, " Yüksek teknoloji Yapılarında Biçim/Sentez İlişkisi" İTÜ Dergisi/a, Mimarlık, Planlama, Tasarım, Cilt 7, Sayı 2, syf. 38-51

Onat, E., 1995, "Mimarlık, Form ve Geometri" Yem Yay. İstanbul

Özbek, H., 2004, "Geleneksel Türeyen Çağdaş Mardin Konut Yerleşimi" Yıldız Teknik Üniversitesi Bilgisayar Ortamında Mimarlık, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Özışık, E., 1999, “Adı Halikarnas” , Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.

Özkaraduman, T., 2007, “Geleneksel Mimari Dil İçin Geliştiren Tasarım Grameri: Mardin”, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Raphael, B., 1976, “Natural Language , In The Thinking Computer: Mind Inside Matter”, pp.177-210, Stanford Research Institute, A Series of Books in Psychology

Rollo, J., 1995, “Triangle and T-square: The Windows of Frank Lloyd Wright, Environment and Planning B: Planning and Design, Vol:22, pp.75-92.

Sağlamer, G., Çağdaş, G., Aksoy, M., ve Aydoğdu, A., 1996,”Bilgisayar Destekli Konut Tasarımı: Bir Uzman Sistem, İstanbul Teknik Üniversitesi Araştırma Fonu Araştırma Projesi, İstanbul

Sanlı, S., and Sağlamer, G., 1995, “An Architecture, An Architectural Language and A Shape Gramer”, The Global Design Studio, Proceeding of the Sixth International Conference on Computer-aided Architectural Design Futures, pp.453-467, Eds. M.Tan and R. Tech, Singapore.

Sass L. 2007. “A Palladian construction grammar – design reasoning with shape grammars and rapid prototyping”, Environment and Planning B: Planning and Design Vol:34: pp.87–106.

Steele, J., 1992. Architecture for a Changing World, Ed. James Steele, Academy Editions, London. pp.164-179

Stiny, G. and Gips, J., 1972, “Shape Grammars and The Genarative Specification of Painting and Sculpture”, in Information Processing 71, pp. 1460-1465, Ed.C.V. Freiman, Amsterdam: North Holland.

Stiny, G., 1977, “Ice-ray; a note on the generation of Chinese lattice designs”, Environment and Planning B: Planning and Design Vol:4 pp: 89-98.

Stiny, G and Mitchell, W., J., 1978, “The Palladian Grammar, Environment and Planning B: Planning and Design, Vol:5, 5-18

Tapia, M., A., 1992, “ Chinese Lattice and Parametric Shape Grammars” The Visual Computer, 9, 47-56

Taşkıranoğlu, F., 2003, “Dijital Medyada Mimari Tasarım: Tasarımı Tasarlamak” Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Tok, H., 2008, “Gramer Tabanlı Mimari Tasarım: Mardin’de İlköğretim Okulu Tipolojileri ” Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Torus B., 2008, “Konut Ön Tasarım Sürecinde Kural Tabanlı Bir Yazılım Modeli: Mardin Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Türkiye İstatistik Kurumu, 2000, Muğla İli Nüfus Dağılımı

Tuzlacı, E., 2003, “Bodrum Yarımadası’nın Çiçekleri ve Yararlı Bitkileri”, Celsus Yayıncılık, İstanbul.

Uraz T.U., 1993, “Tasarlama, Düşünme, Biçimlendirme” İTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul.

Yan, M., 1992, “A Knowledge-based design system for Yunan-Style house flor plans”, Environment and Planning B: Planning and Design, Vol:19, pp. 559-571

Yıldırım, M.,T., 2004, “Mimari Tasarımda Biçimlendirme Yaklaşımları İle Bilgisayar Yazılımları İlişkisi” Gazi Üniv. Müh.Mim Fak.Der., Cilt 19, No 1, syf. 59-71

Yücel Besim, D. 2007 " Özgün Kentsel Mekanların Okunması ve Belirlenmesi Üzerine Analitik Bir Çalışma: Bodrum Türkkuyusu Örneği" Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü,Ankara.

İNTERNET SİTELERİ

Web İletisi [1] : http://tdkterim.gov.tr

Web İletisi [2]: http://images.google.com.tr/

Web İletisi [3]: http://www.planetware.com/i/photo/amsterdam-nl420.jpg

Web İletisi [4]: http://media-2.web.britannica.com/eb-media/C.jpg

Web İletisi [5]: http://www.travelblog.org/Photos/473757 Santorina fira evi

Web İletisi [6] :http://www.responsibletravel.com/imagesclient/al100273e.jpgPuglia

Web İletisi [7] :http://www.karyaemlak.org/images/bodrum_harita2.gif

Web İletisi [8]:http://www.dmi.gov.tr/

Web İletisi [9] :http://www.bodrum.gov.tr/

Web İletisi [10]:http://www.bodrumbaglari.com/yeldegirmeni.html

Web İletisi [11] :http://www.evkultur.com/portre/oktayekinci/Soylesi/evler.htm

Web İletisi [12] :http://archnet.org/

8.EKLER

EK 1

BODRUM KORUMA AMAÇLI REVİZYON İMAR PLANI PLAN HÜKÜMLERİ:

1.1. Bu plan hükümleri ve uygulama koşullarının amacı; Bodrum kentinin koruma amaçlı revizyon ve İlave imar planı sınırları içerisinde yer alan, kentsel sit alanı , 1. ve 2. derece etkileme geçiş alanı ile 1,2,3. derece arkeolojik; 1,2,3. derece doğal sit alanlarının 3194, 2863 ve 3386 sayılı kanunlar ile bu kanunlar gereği hazırlanan yönetmelikler GEEAYK, KTVKYK, İzmir II no'lu ve Muğla K.T.V.K.K. kararları doğrultusunda korunması, düzenlenmesi ve tarihsel çevre ile uyumlu biçimde geliştirilmesidir.

1.2. Kapsam; 07.05.1982 tarih ile İmar İskan Bakanlığınca onaylanan Koruma Amaçlı İmar Planı, Doğu İlave, Batı İlave, Kuzey İlave, Yeni Bodrum Planları, Arkeolojik Sit Alanları, 2. ve 3. Derece Doğal Sit Alanları Planları İle Kentsel Gelişme Alanları Planları olmak üzere tüm Bodrum kentsel yerleşme ve gelişme alanlarını kapsamaktadır.

1.3. Onama ve yasal çerçeve: planlar, plan hükümleri ve uygulama koşulları Belediye Meclisince onanıp, Muğla K.T.V.K. Kurulunun uygun görmesi ile (30) gün askıya çıkartılır. İtiraz olmazsa yürürlüğe girer, olası itirazlar Belediye meclisince değerlendirilip karara bağlandıktan sonra müellif ve Belediye temsilcisinin katıldığı Koruma Kurulu toplantısında değerlendirilir. İtirazlar Koruma Kurulu'nca karara bağlanıp onanmasıyla planlar yürürlüğe girer

Bodrum kenti yerleşim alanı ile gelişme alanları içinde uygulanan 1/1000-1/5000 ölçekli tüm imar planları ile plan hüküm ve kararları, yönetmelikler ve bu planlarla ilgili kurul ve yüksek kurul kararları bu planın onanması ile yürürlükten kalkar.

1.4. Bodrum Koruma Amaçlı Revizyon ve İlave İmar Planının lejant, plan notları ve uygulama tablolarında söz konusu olabilecek her türlü değişiklik için plan müellifinin görüşü ile Belediye Meclisinin ve Muğla KTVKK'nun onayının alınması zorunludur. Bu planın hüküm ve uygulama koşullarında belirtilmeyen hususlarda karar yetkisi Belediye Meclisi ve Muğla K.T.V.K.K.'na aittir.

1.5. Bodrum Koruma Amaçlı Revizyon ve İlave İmar Planı; 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı, temel arazi kullanım kararlarının belirlendiği 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Revizyon ve İlave İmar Planı, üzerine mevcut kadastral durum ve öneri planların işlenmiş olduğu 1/500 ölçekli Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı Revizyon Uygulama İmar Planı (Ek. 1/500 plan), Uygulama Tabloları (Ek tablolar), Plan Hükümleri ve uygulama koşulları ve plan raporu ile bir bütündür. Kentsel sit alanı içindeki uygulamalar 1/500 ölçekli Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı Revizyon İmar Uygulama Planı ile Uygulama Tablolarından yürütülür. Uygulamaya yönelik her karar bu bütüne uygunluk göstermek zorundadır.

1.6. 3. Derece Arkeolojik Sit Alanlarında K.T.V.K.Y.K.'nun 5.11.1999 gün ve 658 sayılı ilke kararı gereği Belediyesince inşaat ruhsatı verilmeden önce Müze Müdürlüğü uzmanları ile belediye koruma birimi uzmanları tarafından sondaj kazısı gerçekleştirilerek, sondaj sonuçları koruma kuruluna iletilip kurul kararı alınması gereklidir. Sondaja ilişkin Kurul Kararı alınmadan inşaat ruhsatı verilemez. Ayrıca, 3. Derece Arkeolojik Sit Alanında yapılacak her türlü kazı işlemi Müze Müdürlüğü uzmanları, belediye koruma birimi uzmanları denetiminde yapılacaktır.

1.7. Bodrum Koruma Amaçlı Revizyon ve İlave İmar Planı alanı içinde plan kararları doğrultusunda plan koşullarına uyularak yapılacak her yapı, fen ve sağlık koşulları ile ilgili tüzük ve yönetmelik hükümlerine uymak zorundadır. Ayrıca tüm yapılarda "Afet bölgelerinde yapılacak yapılar hakkında yönetmelik" hükümlerine uyulmak zorundadır.. 2981 sayılı kanun ile "çatı ve çekme katların tam kata çıkarılması ile ilgili yönetmelik " bu alanda uygulanmaz. Otopark, ısı yalıtım ve sığınak yönetmelikleri kentsel sit alanı içinde yeterli alanı olmayan tescilli binalarda uygulanmaz. Bunların dışında otopark, ısı yalıtım ve sığınak yönetmelikleri geçerlidir.

1.8. 15 nisan 1998 tarih ve 23314 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren "sulak alanlar tebliği, tebliğ no:3" 'ün ikinci paragrafında tanımlanan hükümler gereğince, çevre kirliliğine neden olan koşulların ortadan kaldırılmasına yönelik olarak, evsel ve fabrika atıklarının arıtılmasına

Muğla Kültür ve Tabiat varlıklarını koruma kurulunun 21.12.2003 gün ve 2971 sayılı kararı ekidir.

ASLI GİBİDİR
Erdal KÖKMAZ

yönelik alt yapı faaliyetlerinin, Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından hazırlanan koruma ve kullanma esaslarına uygun olarak ilgili kuruluşlarca yapılması zorunludur.

1.9. Bodrum Koruma Amaçlı Revizyon ve İlave İmar Planında önerilen resmi kurum, sağlık ocağı ve sosyo-kültürel tesis alanlarında yapılacak yapılarda tip proje uygulaması yapılamaz. Bodrum kentsel yerleşim alanı içindeki konut adalarında tip proje uygulaması (aynı plan tipinin aynı yön ve doğrultuda tekrarlanması) toplam yapı adedinin ¼'ünden az olamaz. Toplam bina adedinin ¼'ünün tam sayı vermemesi halinde, minimum tip proje adedi bir üst tam sayı kadar alınır.

1.10. Kıyılarda Belediyenin teklifi Muğla Valiliğinin öngörüşü ve Muğla K.T.V.K.K.'nun Koruma Kurulu izni olmadan dolgu, kazı (boşaltma), rıhtım ve iskele yapılamaz.

1.11. Turizm ve ticaret alanlarında emsal ile ortaya çıkan yapı birimleri sadece zemin veya üst katta farklı ölçü, malzeme (cam-ahşap-metal vb.) ve dokuda yapılmak ve emsale dahil edilmek kaydı ile eni net 1.50 m 'yi geçmeyen kapalı geçitlerle (mekanlarla) birbirine bağlanabilirler. Mevcut tesislerin rehabilitasyonunda da yukarıda şartları belirtilen kapalı geçitler kullanılabilir.

1.12. Bu planın onama tarihinden önce yürürlükte bulunan mevzuata göre inşaat ruhsatı ve su basman vizesi almış yapılara ruhsat aldıkları tarihte yürürlükte olan plan ve yapılaşma koşullarına göre yapı kullanma izni verilir.

1.13. Özel mülkiyette de olsa, DSİ'nin belirlediği yerler dışında derelerin üzeri kapatılamaz. Özel mülkiyetteki derelerin kamu mülkiyetine geçmesi esastır. Özel mülkiyetteki derelerin kamuya terki yapılmadan ilgili parsele inşaat izni verilemez. Derelerin ıslahında Plan Raporu bölüm 3.5 deki kurallara uyulur. Dere ıslah projeleri Kurul görüş ve onayına sunulur.

1.14. Jeolojik açıdan önlem gerektiren "olası fay hatları, önlemli alanlar" ve jeoteknik etüd gerektiren alanlar(JEGA)da plan raporunun 3.4.3 bölümünde açıklanan tedbirler alınmadan yapılaşmaya gidilemez.

1.15. Yasalarda belirtildiği şekliyle jeolojik rapor ve gerekli emniyet ve güvenlik tedbirleri alınmadan inşaat izni verilemez.

1.16. Planın öngördüğü yapı hakları (TAKS/KAKS=0.15/0.30, E=0.30 gibi) toplamını ve her bir yapı taban alanı 120 m^2' yi geçmemek kaydı ile emsalin %55'i zemin katta (TAKS'ta) kullanılabilir.

1.17. Bodrum yerleşme alanının tamamında yapıların dış cephelerinde beyaz renk boya ve doğal malzeme (yöresel) dışında cephe boyası ve kaplama malzemesi kullanılamaz.

1.18. Kentsel sit alanında plan lejantında korunacak sokaklar olarak tanımlanan sokakların, yol enkesitleri ve isimleriyle korunması; bu sokakların zemin kaplamaları, sokakları sınırlayan bahçe duvarları, bina ve bahçelerle olan enkesitleri, arklı kapılarıyla, önceki mimari ve kentsel peyzaj değerlerine tekrar kavuşturularak korunması esastır. Bu sokaklarda sonradan yapılan ilaveler sonucu yükseltilerek çevredeki tescilli yapılarda olumsuz etkiler yaratan yol seviyeleri, orijinal seviyelerine kavuşturulacaktır. Yol, sokak ve meydan düzenlemelerinde özürlülerin kullanımı maksimum seviyede gözetilecektir.

1.19. Planlama alanı sınırları içerisinde yer alan yapı adalarında yoğunluk değeri bu planla azaltılmış parsellerde ada bazında parsel adedinin % 80'inde yapılaşma tamamlanmış ise; o adalardaki yapılaşmamış parsellerde daha önce onaylı plandaki yapı yoğunluğu uygulanır.

1.20. Kadastral mülkiyet sınırlarının (imar uygulaması yapılmış ve imar parseli niteliği kazanmış) imar planı ile çakışmaması durumunda ± 1 m.ye kadar olan sapmalarda plan değişikliğine ve onayına gerek kalmadan düzenleme yapmaya belediye yetkilidir.

1.21. Planlama alanı içerisinde yol, yeşil alan, otopark, kentsel açık alanlar, meydan, kıyı, eğitim tesis alanları, sağlık tesis alanları, resmi kurum alanları, sosyal-kültürel tesis alanları, BTHA, BHA,

Muğla Kültür ve Tabiat
varlıklarını koruma kurulunun
21.12.2023 gün ve 2971 sayılı
kararı ekidir.

ASLI GİBİDİR
Erdal KORKMAZ

BETA, BSKT alanları bedelsiz olarak (toplam parsel alanının % 35'ine kadar) kamu eline geçmeden yapılaşmaya izin verilemez.

1.22. Planlama alanında yapı uygulamalarında her türlü mimarlık ve mühendislik faaliyetleri için teknik uygulama sorumluluğu aranır.

1.23. Bodrum koruma amaçlı revizyon ve ilave imar planında gösterilen takas alanları sadece Bodrum yerleşme alanı içinde kalan 1. Derece Arkeolojik Sit alanlarında kalan özel mülkiyetler ile takas edilebilecek alanlardır.

1.24. 1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Revizyon ve İlave İmar Planı sınırları içerisindeki yapılanma ve uygulama koşulları detaylı olarak 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Revizyon ve İlave İmar Planı, plan hükümleri uygulama koşulları ve plan raporunda belirlenmiştir.

2. Çevre Ölçeğinde Korunacak Doğal ve Yapısal Değerler :

2.1. Bodrum kentsel sit alanı 1/500 ölçekli Koruma Amaçlı Revizyon İmar Uygulama Planında tescil no'ları ile belirtilen sivil mimarlık örneklerinin arsa ve bahçe duvarları, ağaçlar, avlular, avlu kaplamaları, ocak, havuz, kuyu, ayazlık ve samıç gibi temel doku elemanları ile birlikte korunması esastır. Bu konuda Muğla K.T.V.K. Kurulu onayı alınmadan bu elemanlar ortadan kaldırılamaz.

2.2. Kamu ya da özel mülkiyetteki parsellerde yer alan yetişmiş tek ya da toplu zeytin, meşe, hurma, sakız, melengiç, pınar, defne, ve keçiboynuzu gibi uzun ömürlü ağaçların; sabırlık, frenk incir gibi yöresel peyzaj oluşturan bitkilerin ve yörenin geleneksel karakterini oluşturan narenciye (Bodrum Mandalinası) bahçelerinin korunması esastır. Yaya bölgeleri KTA peyzaj projelerine göre gölge için ağaçlandırılmalıdır.

2.3. Parseldeki yapı yerleri mevcut tüm ağaçların ve korunması gerekli kaya gibi özelliği olan doğal unsurların tespit edildiği belediyece onaylı rölövesine dayalı olarak düzenlenmiş yerleşim planına göre belirlenir. Korunması gerekli ağaç ve diğer doğal unsurların bulunduğu parsellerde, yapı yaklaşma sınırları belediyece 2.5 m.ye kadar indirilebilir. Planlama alanı içinde izinsiz ağaç kesilemez. Planda ağaç gösterilen parsellerdeki ağaçların kesilmemesi esastır. Diğer alanlarda, zorunlu durumlarda kesilen her ağaç için parsele bir ağaç dikilmesi zorunludur.

2.4. Bodrum kentsel sit alanı içindeki geleneksel sokaklar, isimleri ve cephe hatları ile aynen korunacaktır. Belirlenen sokak isimleri ancak Mimarlar Odası, Şehir Plancıları Odası ve diğer ilgili STK'ların da görüşleri alınarak raporlandırılmış belediye meclis kararları ve Muğla K.T.V.K. Kurulunun olumlu görüşü ile değiştirilebilir. Kentsel yerleşim alanında geleneksel merkez dışında hiçbir alanda yol boyunca bitişik yapılaşmaya izin verilemez. Sokaklarda kentsel silueti bozacak yapılaşmalara izin verilemez.

2.5. Kentsel Tasarım Alanları (KTA) Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planının ruhuna uygun, bütüncül olarak projelendirilecek; ancak bu bütüncül yaklaşımda farklı özellikler sergileyen her alt bölge karakterinin tasarımda dikkate alınması gereklidir. KTA sınırları içerisindeki imar adaları dışında kalan alanların (yol, meydan, kentsel açık alanlar, yaya yolu, yeşil alan,kıyı vb.) kamuya terki şarttır. KTA'lara ilişkin projeler Muğla Koruma Kurulu'nun onayı olmadan uygulamaya konulamaz.

1982 yılında onaylanan Koruma Amaçlı İmar Planında da yer alan; ancak günümüzde sadece Belediye ile Kale arasındaki meydan, Belediye yanı Belediye Kültür Merkezi ve Ticaret Merkezi ile kısmen Dr.Alim Bey Caddesi ve Cumhuriyet caddesindeki özel proje alanlarındaki uygulamalar ile yapılan yayalaştırmalar özellikle yazın kalabalıklaşan kent nüfusu için yeterli görülmemektedir.

Önemli bir doğal veri olarak, Ege Denizi ile Kale, Cafer paşa Türbesi ve Kaplan Kalesi gibi tarihi anıtsal değerlerin birlikte algılanmasını sağlayacak Neyzen Tevfik caddesi boyunca uzanan kıyı bölgesinin ve bununla ilişkili olan merkez ticaret alanı ile Kumbahçe iskelesinin bulunduğu buruna, oradan kentin dış sınırına kadar uzanan kıyı bölgelerinin birbirleriyle bağlantılı (bütüncül) olarak yayalaştırılıp Belediyesince 1/1000-1/500-1/200-1/1 ölçekli peyzaj ve kentsel mobilyaları da

Muğla Kültür ve Tabiat
varlıklarını koruma kurulunun
21.12.2012 gün ve 2971 sayılı
kararı ekidir.

ASLI GİBİDİR
Erdal KORKMAZ

içerecek kentsel tasarım projeleri yaptırılır ve Muğla K.T.V.K.Kurulu'nun onayı ile uygulamaya konulur.

2.6. Kentsel Sit alanı içerisindeki ulaşımda yaya hareketi esastır. Ulaşım sistemi oluşturulurken taşınmaz kültür varlıklarının zarar görmemesi ve korunmasında gerekli titizlik gösterilmelidir. Kentsel sit alanı içerisinde taralı olarak gösterilen yaya yolları gereğinde ağır tonajlı araçlar dışındaki araçların kullanabileceği, denetimli olarak servis amaçlı (Cankurtaran ,itfaiye, çöp, iş yeri mal servisi vb.) hizmet verecek servis yolu olarak planlanmışlardır. Tüm araç ve yaya yollarının mevsimlere ve günün saatlerine göre yol kullanma rejimleri Belediye ve ilçe trafik komisyonunca belirlenecektir. Asfalt ve beton gibi yapay malzemelerle kaplanmaması gereken bu yollar altyapısı tamamlandıktan sonra, ortaya eğimli olarak doğal taşla (kayrak,doğal taş parke) kaplanmalıdır.

2.7. Bodrum yerleşme alanı içerisinde mevcutta var olan ancak bu plan ile belirlenen yapılaşma koşullarına uymayan (yatay ve düşey boyut, emsal vb.) ve yapılaşma karakterini bozan tüm yapılar ruhsatlı olsalar dahi taşıyıcı sisteme müdahale gerektiren esaslı onarımlar ile yenilenmeleri halinde, Kentsel Sit alanında esas yapı ve ekler için Uygulama Tablolarında, diğer alanlarda yapılaşma koşullarında belirtilen yapılaşma koşullarına uygun hale getirilecektir.

2.8. Kentsel yerleşme alanı içinde planda ve plan kararlarında belirlenenler dışında Belediye'den izin alınmadan geçici, taşınabilir ve sökülebilir nitelikte dahi olsa büfe, satış yeri, otopark, taksi durağı ve benzeri tesisler yapılamaz. Bu tesislerin kentsel sit alanı ile I. Derece etkileme geçiş alanında yapılması halinde ayrıca koruma kurulu izni alınması gereklidir.

2.9. Elektrik trafoları büyük tesislerin kendi bünyesinde, genel trafolarda eğimli arazilerde bir yüzü açık ve eğime gömülü olarak, düz alanlarda ise (tip proje olmadan) hazırlanacak projelerin Belediye ön görüşü ile Muğla K.T.V.K.K.'unca onaylanması ile inşa edilebilirler.

2.10. Tüm yerleşim alanı içinde enerji nakil hatları, PTT hatları vb. gibi kentin görünümünü olumsuz etkileyen havai hatların yer altına alınması esastır. Kazılarda kentsel sit ve 1. derece etkileme alanında ilke kararları gereği koruma kurulu izni ve müze denetimi gereklidir.

Ayrıca kentin geleneksel görünümünü olumsuz etkileyen, tescilli her türlü kültür varlığı ile ağaç gibi doğal varlıklara fiziksel zarar veren, her türlü tabela, afiş, reklam panosu gibi elemanlar kaldırılmalıdır. Kentsel yerleşim alanında uygulanacak kentsel mobilya standartlarına ilişkin yönetmeliği plan onayından itibaren 6 ay içinde belediye tarafından meclis kararı, müellif uygun görüşü, Sivil Toplum Kuruluşları-ilgili Oda görüşleri alınarak hazırlanıp, Muğla K.T.V.K. Kurulu'nun onayı ile yürürlüğe girer.

2.11. Görsel kirliliğe neden olan su deposu,anten,güneş enerji kolektörleri vb. tesisat elemanları gibi ekipmanların yaya ölçeğinde yoldan görünmemesi esastır.

2.12. Mevcut ve geleneksel teknikle yapılmış bahçe duvarlarının tamir ve yeniden yapılanmasında geleneksel malzeme ve teknik kullanılacaktır. Kentsel sit alanı ve 1.derece etkileme geçiş alanında yeni yapılacak bahçe duvarlarında duvar yüksekliği 1,60 m yi geçmemek kaydı ile üzerleri parlatılmamış malzemeler ile (doğal taş, sırlanmamış tuğla ve Betonarme perde, Betonarme brüt perde ve sıvalı perde) yapılabilir. Yan ve arka komşu bahçe duvarlarının yüksekliğini belirlemede belediye yetkilidir.

2.13. Kentsel sit ve 1.derece etkileme geçiş alanı içerisinde sanayi, depolama, imalathane gibi çevreyi sağlık, görsel ve gürültü vb. yönden olumsuz etkileyen işlevler yer alamaz. Bu koşul mevcut işletmeler için de geçerlidir.

2.14. Kentsel sit alanında Uygulama tablosunda fonksiyonları belirlenen parseller, belirlenen fonksiyonlar dışında kullanılamaz. Ancak planın uygulamaya girmesinden itibaren 12 ay içinde kentsel yerleşme alanı içerisindeki kentin özgün kimliğini ve belleğini oluşturan tüm ticaret ve hizmet fonksiyonlarının yerseçimine ilişkin yönetmelik belediye ve sivil toplum örgütlerinin ortak çalışması ile hazırlanarak Meclis kararı ve Muğla K.T.V.K. Kurulu onayı ile uygulama tablolarına müellifçe aktarılır.

Muğla Kültür ve Tabiat varlıklarını koruma kurulunun 21.12.2003 gün ve 2931 sayılı kararı ekidir.

Erdal KORKMAZ
Müdür

3. Yapılaşma Hükümleri;

Bodrum yerleşme ve gelişme alanları kent karakteristiğine bağlı olarak;

3.1. Tescilli yapıların büyük çoğunluğunun (sivil mimarlık+Anıtsal) bulunduğu ve yerleşme bütününün bu yapılarla bütünleştiği "kentsel sit alanı"
(bu alandaki her tür yapılaşma 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı yanında bu alanı kapsayan 1/500 ölçekli kentsel sit alanı Koruma Amaçlı Revizyon Uygulama İmar Planı ile Uygulama Tabloları'nda belirtilen kurallara göre gerçekleştirilecektir.)

3.2. Geleneksel kent karakterini sürdüren kentsel sit alanının hemen komşuluğunda olup, bu alanı çevreleyen, niteliğini kaybetmiş kentsel sit, 3.derece arkeolojik sit ve 3.derece doğal sit alanlarından oluşan, büyük bir bölümü yapılaşmış ve yapılaşma süreci devam eden alanlardan oluşan ve yapılaşmasıyla kentsel sit alanı ile yapılaşmaya açılmayacak olan 1.derece doğal ve arkeolojik sit alanlarını direkt etkileyecek alanlardan oluşan "1.derece etkileme geçiş alanı",

3.3. Kentsel sit ve 1.derece etkileme geçiş alanı sınırları dışında kenti kuzey ve doğudan sınırlandıran doğal sit alanları ile kentin batısı (Gümbet yerleşim alanı) doğal sit sınırından denize bağlayan Belediye sınırına kadar olan kentin gelişmiş ve gelişebilecek tüm yerleşim alanlarından oluşan ve sit alanlarını 2.derecede etkileyen kuşak "2.derece etkileme geçiş alanı" olmak üzere 3 grup olarak belirlenmiştir.

3.a.Yapılaşmada Uyulacak Genel Hükümler:

3.a.1. İfraz ve tevhid koşulları :

Bir parsele birden fazla yapı yapılabileceğinden, kentsel kaliteyi arttırmak için ifrazla arsa üretimi yoluna gidilmemesi; bunun yerine kat mülkiyeti hakkının kullanılması önerilmektedir. Ancak zorunlu hallerde aşağıdaki kurallara uyulur. Kentsel yerleşim karakterini bozucu tevhid yapılamaz. Kentsel Sit Alanı içindeki zorunlu ifraz [z.i.] ve tevhitler [z.t.] Uygulama Tablolarında gösterilmiştir. Zorunlu ifraz ve tevhidler dışında Merkez Ticaret ve Kumbahçe karakterlerinde yerleşme karakterlerini de bozabileceğinden mevcut parseller tevhid edilemezler. Kurulca onanan planın uygulanması sırasında ortaya çıkacak ifraz ve tevhidler (yola terk, parka isabet eden parsellerin tevhidi vb.) için (tescilli kültür ve tabiat varlığı bulunan parseller hariç) ayrıca kurul kararı gerekmez.

3.a.1.1. Konut Ve Kentsel Merkez Alanlarında;

Kentsel sit alanı, 1. ve 2. derece etkileme geçiş alanları içinde ifraza esas minimum parsel cepheleri ve minimum parsel alanları aşağıdaki gibidir;

	Min. Parsel cephesi	Min. Parsel Alanı
Kumbahçe karakterinde	=8.00 m -	200 m^2
Geleneksel Merkez ticaret	=4.00 m -	50 m^2

Türkkuyusu bölgesinde 3b.2.3- 3b.3.2 ve 3b.4.2. yapılaşma koşullarının uygulanacağı alanlar (uygulama tablolarında belirtilmiştir).	=10 m-	200 m2
Türkkuyusu karakterinde	=15 m -	300 m^2
1.derece etkileme geçiş alanında	=15 m -	600 m^2
2.derece etkileme geçiş alanında	=20 m -	1000 m^2
KARİP ile ilave edilen tüm konut alanları*	=20 m -	2000 m^2

* (KARİP öncesi planlananlar hariç; KARİP ile konut gelişimine açılan E=0.05, 0.075/0.15 ve 0.10/0.20 yoğunluk değerlerine sahip tüm gelişme konut alanları)

Min. parsel büyüklükleri tespit edilirken parselde minimum yapı taban alanı koşulu da dikkate alınmalıdır. Belirlenen ifraz koşullarına uymayan mevcut küçük parsellere emsal değerlerine göre zeminde minimum 30 m^2 yapı yapılabiliyorsa bir daha bölünmemek koşulu ile o parsellere yapılaşma izni verilir.

Muğla Kültür ve Tabiat varlıklarını koruma kurulunun 21.12.2007 gün ve 2991 sayılı kararı ekidir.

ASLI GİBİDİR
Erdal KORKMAZ
Müdür

Diğer Ticaret Alanlarında İfrazla Oluşturulacak Minimum Parsel Cephesi=15mdir. Minimum parsel alanı belirlenirken o bölgedeki konut için belirlenmiş minimum yapı koşulu bu alan için de geçerlidir.

1. ve 2. derece etkileme geçiş alanlarında ada/fonksiyon alanı büyüklüğünde tevhid yapılabilir. İfraz nedeniyle oluşan parsellerden birinde ± %10 tolerans kullanılabilir. Tescilli yapı ve komşuluğundaki parseller dışındaki tüm parsellerin ifraz, tevhid ve cins tashihi işlemlerinde belediye yetkilidir.

3.a.1.2. Turizm Alanları: İfrazla oluşturulacak parsel cephesi 40m. -minimum parsel alanı 4000m^2,

3.a.1.3. Diğer alanlar: KARİP'te belirlenen sosyal donatı alanlarından ve ilgili standartlardan küçük donatı alanı ifrazı yapılamaz.

3.a.1.4. Kentsel sit alanında tescilli yapı ve etkileme alanında (tescilli yapıların bulunduğu parsellere bitişik ve aralarından yol geçse dahi tescilli yapılara cephe veren parseller) yapılacak parselasyon planları her türlü ifraz ve tevhid işlemleri MUĞLA .K.T.V.K.K.'nun onayından sonra yürürlüğe girer.

3.a.2. Parsellerde Yapılaşma Koşulları:

3.a.2.1. Konut Alanlarında;

TAKS, KAKS değerleri bölge (zon) bazında planda belirtilmiştir. Maksimum bina yüksekliği h=6.50m ve her yönden görünen kat adedi 2 kattır. Kentsel sit alanı içindeki parsellerde (Kumbahçe, Merkez Ticaret ve Türkkuyusu yerleşme karakterleri) parsel bazında yapılaşma koşulları Uygulama tablolarında belirtilmiştir. Minimum yapı büyüklüğünün (30 m^2) taban alanı altına düşmemek, çatı katı ve çekme kat yapmamak kaydı ile bir parsele birden fazla yapı yapılabilir.
Mevcut parsellerde minimum 30 m^2 taban alanlı yapı değerinden küçük yapı değeri veren parseller yapılaşamaz. Bahçeli ayrık nizam yapı adalarında garaj, odunluk, malzemelik olarak kullanılmak üzere yüksekliği 2.25 m.yi, toplam alanı 15 m^2 yi aşmayan müştemilat yapılabilir. Müştemilatlar iskan edilemez, amacı dışında kullanılamaz. Bu alanlar iskan edilmemek koşulu ile emsale dahil değildir.

Karayoluna bitişik imar adalarında planda belirtilen karayolundan en az 10m.lik yapı yaklaşma mesafesine uymak zorunludur. Bu imar adalarındaki parsellere karayolundan taşıt giriş-çıkışı yapılamaz. İlave ve gelişme alanlarında yapılacak binaların taban alanı 100 m^2 den az 120 m^2 den fazla olamaz.

3.a.2.2.Turizm Alanlarında;

Turizm alanlarındaki tesislerin projelendirme ve ruhsat işlerinde 2634 sayılı T.T Kanunu ve TTNİ yönetmeliğine uyum zorunluluğu yoktur. Bu tesisler belediye belgeli olarak işletilebilecektir. Turizm tesisleri başka amaçla kullanılamaz (Tapu kütüğünün beyanlar hanesine şerh düşülür) . Bodrum kat yapılabilir. Bodrum katlarda yatak üniteleri olarak iskan edilmeyen alanlar emsale dahil edilmez.

Kentsel sit alanındaki turizm alanında yapı taban alanı büyüklüğü hiçbir zaman 120 m^2'yi geçemez. 1. Derece etkileme geçiş alanlarındaki turizm alanlarındaki turizm yapılarında da 120 m^2 sınırı geçerlidir. Diğer mekanların (restaurant, toplantı salonu vb.) tasarımında ise 120 m2 koşulu plan müellifi ile belediyenin uygun görüşü ve Muğla KTVKK'nın onayı olmadan aşılamaz. 2. Derece etkileme geçiş alanında ise konaklama birimleri ve diğer mekanların yapı taban alanı büyüklüğü 160 m^2'yi aşamaz. Restaurant, toplantı salonu vb. toplu mekanların tasarımında maksimum taban alanı sınırlaması plan müellifi ile belediyenin uygun görüşü ve Muğla KTVKK'nın onayı olmaksızın aşılamaz.

Turizm alanlarındaki uygulamalarda Belediyenin uygun görüşü olmayan projeler kurula gönderilemez.

Muğla Kültür ve Tabiat varlıklarını koruma kurulunun 21.12.2003 gün ve 2971 sayılı kararı ekidir.

ASLI GİBİOK

Erdal KORKMAZ
Müdür

Turizm alanlarında sadece tesis dışına hizmet veren ticari üniteler yapılamaz.

3.a.2.3. Ticaret Alanlarında :

Geleneksel Merkez Ticaret alanlarında mevcut perakende ticari faaliyetler sürdürülecektir. Yapılaşma koşulları Uygulama Tablolarında belirtilmiştir.

Diğer ticaret alanlarında ve konut altı ticaret olan (yayalaştırılmış yol ve bölgelerde) alanlarda ticaret, planda belirtilen yoğunlukta ve hiçbir zaman bitişik dizi oluşturmadan çözümlenecektir. Planda belirtilen konut altı ticaret, o konut bölgesi için belirlenen yoğunluk değerlerine bağlı kalıp; zemin katta yapılacaktır.

Kent yerleşik alanı içinde hiçbir yerde toptan ticaret, yapı malzemeleri (tuğla, kiremit, çakıl, demir vb.) ile odun, kömür ve çevre kirliliğine (görüntü, gürültü, toz vb.) sebep olan imalathaneler ile parlayıcı ve patlayıcı madde satış yerleri yapılamaz.

Koruma Amaçlı Revizyon ve İlave İmar Planı'nda yol boyu ticaret gelişimi saçaklanma, altyapı, otopark, vb. sorunlar doğurduğundan benimsenmemiştir. Ancak, İnönü Caddesi, Cevat Şakir Caddesi, Caferpaşa Caddesi, Atatürk Caddesi'ne cephe alan parseller, yoğunluk artırmamak ve planın öngördüğü yapı düzenini değiştirmemek kaydıyla ticari ve hizmet amaçlı kullanılabilir. Ancak, üst katlarında umuma açık yerler ve içkili yerler yönetmeliği kapsamındaki işletmeler yer alamaz.

Mahalle içi günübirlik gereksinmelere cevap veren bakkal, manav gibi işlevler dışında, planda ticaret alanı olarak ayrılan alanlar ve isimleri yukarıda açıklanan caddeler dışında hiçbir yerde ticaret işlevi yer alamaz.

3.a.3. En az çekme mesafeleri:

1.derece ve 2.derece etkileme geçiş alanlarında henüz yapılaşmamış adalarda planda gösterildiği gibi, gösterilmemiş parsellerde ise yol ve kamu alanlarından 5m, yan ve arka bahçe sınırlarından en az 3.5m çekilir(0.60/1.20 yoğunluklu alanlar hariç). Birden çok ayrık yapı yapılan parsellerde iki bina arası 5m'den az olamaz. Birden fazla bina yapılabilecek %20 ve daha fazla eğimli parsellerde yapı kütleleri eğime dik bir hat üzerinde ve tip tekrarı şeklinde yer alamazlar.Yapılar min. 1.5 m şaşırtılmalı ve plan düzleminde aralarında yeşil alanlar oluşturulmalıdır.

Mevzuata uygun kısmen yapılaşmış (teşekkülü) adalarda, oluşan yapı konum, istikamet ve yaklaşımları esas alınarak yapıların cephe hattı imar durum belgesinde Belediyece belirlenir.

Kentsel sit alanı içindeki yapılaşmada çekmeye ilişkin koşullar yerleşme karakterlerine bağlı olarak parsel düzeyinde oluşturulmuş ve Uygulama Tabloları'nda belirtilmiştir. Kentsel sit alanı içinde, Türkkuyusu karakterinde olup, 0.60/1.20 yoğunluklu alanlarda Kumbahçe karakteri yapılanma koşulları uygulanır.

Bir parselde; imar durumuna aykırı olmamak, birbirlerine olan minimum mesafeleri aşmamak, imar planı ve yönetmelikte belirlenen bahçe çekme mesafelerine uymak, zeminde her birinin alanı 120m²'yi geçmemek, tip proje uygulamamak koşulları ile (aynı plan tipinin aynı yön ve doğrultuda tekrarlamamak-tam tekrar) birden fazla bina yapılabilir. Bu plan notlarının 3.a.19 ve 3.e maddelerinde belirtilen koşullar yerine getirilmek suretiyle 120m² koşulu resmi kurum, dini yapılar ile spor tesisleri için geçerli olmayıp, söz konusu kamu, kurum ve kuruluş yapıları için, inşaat ruhsatı verilmeden önce avan projeleri ile Plan müellifi, Belediye ve Muğla K.T.V.K. Kurulundan olumlu görüş alınması zorunludur.

Kentsel sit alanı içinde belirtilenler dışında, esas kütlesi 120m²'den büyük hiçbir yapı yapılamaz.

Muğla Kültür ve Tabiat
varlıklarını koruma kurulunun
21.12.2017 gün ve 2931 sayılı
kararı ekidir.

ASLI GİBİDİR
Erdal KORKMAZ
Müdür

Birden fazla 120m²'lik yapı yapılabilecek parsellerdeki binalar zemin katta cephe hatları ile aynı doğrultuda olmamak üzere esas kütleden farklı malzeme, renk ve doku kullanılarak ayrılan eni net 1.50 m.'yi geçmeyen kapalı veya yan açık mekanlarla bağlanabilir. Bağlantı elamanları yarı açık yapılmaları halinde emsale dahil edilmezler.

3.a.4. Bina yol cephe hatları ve derinlikler

Yeni yapılarda her yönde en dar ve en geniş bina cephesi 4m/16m 'dir. Devamlılık en fazla 8m'dir. Bu mesafeden sonra cephede cephe hattına dik olarak en az 50cm'lik hareket sağlanacaktır.
Kamunun hizmetine dönük özel ve resmi, sosyal, kültürel, spor tesisleri, resmi ve dini yapılarda tip proje uygulamamak, 8 m de min. 50 cm cephe hareketliliğine uymak kaydı ile zorunlu durumlarda Koruma Kurulu onayıyla bu uygulamanın dışına çıkılabilir.

3.a.5. Bölge Yapılaşma Koşulları Dışında Yapı Yapılabilme Halleri

Mülk sahiplerinin toplu talepleri halinde kat ve toplam yapı emsalini geçmemek kaydıyla farklı yapı nizamında yapı yapma talebi plan müellifi ve Belediyenin olumlu görüşü ile Muğla K.T.V.K.K.'unun onayıyla karara bağlanır.

3.a.6.Binalara kot verilmesi:

Binalara kot; binanın tabi zemine oturum alanın ortasından verilir. Su basman kotu en çok 0.50 m.'dir. Kottan kat kazanılamaz. Tüm cephelerden görünen kat adedi arazi doğal görüntüsü üzerinde 2 kattan ve maksimum bina yüksekliği (h.max.) 6.50m. den fazla olamaz. Parselin yoldan düşük olması halinde binaya giriş üst kattan verilebilir. Yoldan yüksek arsalarda zemin kat önünde ön bahçeler hafredilemez. Bu hallerde de özürlülerle ilgili hükümlere uyulur %25 ve daha fazla eğimli arazilerde su basman yüksekliğinin arazi meyili yönünde görünen yüzü 1 m.yi geçemez.

Ticaret ve resmi yapı gibi kamu kullanışlı yapılarda su basman kotu tamamlanmış kaldırım kotundan 15 cm.dir. Su basmanın geriye kalan 35 cm. kot farkı zemin kattaki toplu kullanım mekanlarına verilir. Bu yapıların tanziminde özürlülerin hareketine ilişkin esaslar dikkate alınmalıdır.

Yapı Yüksekliği: Yapılacak yeni konut, turizm, resmi ve ticari yapılarda her yönden görünen yapı yüksekliği 2 kattır ve maksimum yükseklik 6.50m'yi geçemez. Su basman ve saçak kotları sabit kalmak kaydı ile bina içindeki döşemelerde kademelenme yapılabilir. Belirtilen yüksekliğin üstünde çatı katı ve çekme kat oluşturulamaz.

3.a.7. Çıkmalar

Her tür çıkmada tabii ve düzeltilmiş zeminlerle çıkma arasındaki düşey mesafe 2.40m den az olmamalıdır.1.5m'yi geçmeyen üzeri ve altı kapatılmamış giriş köprüleri, sahanlıklar ile saçaklar çıkmadan sayılmazlar.

3.a.7.1. Kentsel sit alanında;

Kapalı çıkmalar: Kapalı çıkma yapılamaz. Ancak tüm cephelerde cephe uzunluklarının 1/3 'ünü geçmemek, bina köşelerinde yapmamak, en fazla 10 cm olmak üzere motif çıkmalar, geleneksel cephe su yolları, söveler ve denizlikler yapılabilir.

Açık çıkmalar: Köşelerden en az 0.60 m. çekmek,derinliği 0.50 m. ve alanı 0.75 m^2 yi geçmemek üzere 8 m de bir yapılabilir.

3.a.7.2. 1. ve 2.Etkileme geçiş alanlarında

Açık ve Kapalı çıkmalar: Köşelerden en az 0.60m çekmek, derinliği 0.50m ve alanı 0.75m^2'yi geçmemek ve 8m de birden fazla olmamak üzere yapılabilir.

Muğla Kültür ve Tabiat
varlıklarını koruma kurulunun
21.12.2005 gün ve 2971 sayılı
kararı ekidir.

AŞLI GİBİDİR
Erdal KORKMAZ
Müdür

Ayazlıklar: 10 m² ' yi geçmeyen, köşelerinde ahşap, kagir veya betonarme taşıyıcı bulunan, yanları kapatılmamış, zemin katta üzeri kapalı, üst katta üzeri (yatay pergoleli) geleneksel mimaridaki ayazlık benzeri düzenlemeler her iki katta kullanılabilecek şekilde, bir binada en fazla bir adet olmak üzere Bodrum kentsel yerleşim alanının tamamında yapılabilir. Bu alanlar emsale dahil edilmezler.

3.a.8. Bodrumlar

Kentsel sit ile III.derece arkeolojik sit alanlarında (kentsel sit+1. derece etkileme geçiş alanında); Muğla K.T.V.K.K'.unun genel izni ve Bodrum Müze Müdürlüğü ile Belediye Koruma Müdürlüğü denetiminde çekme sınırları içinde yapı taban alanları toplamı kadar bodrum kat yapılabilir. II.etkileme geçiş alanlarında ise yapı yaklaşma sınırları içinde belediye denetiminde yetişmiş ağaçlar korunarak yapı taban alanı toplamı kadar bodrum kat yapılabilir. Bodrum katlarda ortak kullanım alanları (sığınak, otopark,depo vb.) emsale dahil değildir. Bodrum katlar kamunun kullanımına açık sosyal kültürel amaçlı tesislerde, emsale dahil edilmezler.

Planda (1/1000 , 1/500) KOP (Konut Altı Otopark), OOP (Okul Altı Otopark), MOP (Meydan Altı Otoparkı), APOP (Açık Pazar Altı Otopark) ile gösterilen alanların altı merkezin araç trafiğinden arındırılmasında depo otopark (ticari garaj) olarak kullanılabilir. Bu alanlarda bahçe kotundan 1 m. aşağıya kalınlığı 1 m'den az olmayan toprak dolgu yapılması gerekir. Bu alanlardaki otoparklar emsale dahil değildir. 3. Derece Arkeolojik Sit Alanı içinde kalan tüm yer altı otoparklarında uygulamaya geçilmeden önce Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü uzmanları denetimde sondaj kazıları yapılması zorunludur. Sondaj sonuçları, Muğla K.T.V.K Kurulu'nda değerlendirilip, uygun görüş alınmadan uygulamaya geçilemez.

Ticaret alanlarında bodrum katlar inşaat taban alanı kadar yapılabilir. Bu alanlar bağımsız ticaret birimi olarak kullanılmaları halinde emsale dahil edilirler.

3.a.9. Çatılar

Tescilli yapı ve bu yapının etkilediği parsellerdeki yapılar (bu yapılarda çatı yapımına kurulca karar verilir) dışındaki yeni yapılacak yapılar ile esaslı tamir ve tadil edilecek mevcut yapılarda aşağıdaki koşullara uyularak çatı yapılabilir;

Bitişik yapı nizamında saçaksız ve 90cm'lik parapetli teras çatı yapılabilir.
Ayrık yapı nizamında ve esas yapı boyutları geleneksel yapı boyutlarını aşmayan (max. 5.5 x 11 m.) yeni yapı düzenlemeleri ile esaslı tamir ve tadillerde ise; 20cm kabul edilen 'profil saçak' genişliğine dayalı maksimum %30 eğimli mahya yüksekliği 0.90 m.'yi geçmeyen alaturka veya marsilya kiremit kaplı kırma çatı veya bu çatının tarifliediği sınırlar içerisinde kalan farklı form ve malzemeden çatılar yapılabilir. Bu halde çatının görsel bütünlüğünün sağlanması esastır. Geleneksel boyutları aşan binalarda ise esas yapı kütlesinin çatısı teras olmak, eğimli çatı oranı toplam yapı çatı oranının %30' unu geçmemek koşulları ile yardımcı mekanlarda (geçit, balkon üstü, gölgelik, yüksekliği ana yapıdan az servis hacimleri, vs...) eğimli ahşap çatı yapılabilir. Çatı üzerinde güvercinlik, çatı penceresi vb. yapılamaz. Çatı örtü malzemeleri olarak parlak metal örtüler kullanılamaz.

Teras çatılarda, üst kat merdiveni çatı üzerine çıkabilir. Böyle hallerde çatıya çıkış düzeneğinin yüksekliği 90 cm. parapet yüksekliğini geçemez. Görsel kirliliğe neden olan su deposu,anten,güneş enerjisi kollektörleri gibi tesisat elemanları ve ekipmanların yoldan -yaya ölçeğinde- görülmemesi esastır.Kırma çatılı binalarda bu gibi ekipmanlar ya çatı ile aynı yüzeyde ya da çatı içinde çözümlenmelidir.

Türbe,cami,şapel, tiyatro gibi yapıların kubbe, tonoz, minare ve kule gibi özel yapı kısımlarının çatı örtüsü bu hükümlere tabi değildir.

Muğla Kültür ve Tabiat varlıklarını koruma kurulunun 21.12.2003 gün ve 2931 sayılı kararı ekidir.

ASLI GİBİDİR
Erdal KORKMAZ
Müdür

3.a.10. Kapılar ve Pencereler

a) Kapılar: Kentsel sit alanı ile 1.derece etkileme geçiş alanı içinde yapılacak yeni yapılarda dış kapılar geleneksel boyutlara uygun olarak tanzim edilir. Diğer alanlarda kapılar Tip imar yönetmeliği Madde 41 'e göre biçimlendirilebilir.

b) Pencereler: Kentsel sit alanı ile 1. derece etkileme geçiş alanında pencere boyutları 3/5 oranında ve her biri $1m^2$'yi geçmeyecek şekilde tanzim edilir. Tescilli yapılar dışında komşu parsele bitişik duvarlarda pencere boşluğu açılamaz.

c) Doluluk-Boşluk Oranları; Kentsel Sit ve I. derece etkileme geçiş alanlarında kapı ve pencere alanları bulunduğu duvar alanının % 15'ini; II. derece etkileme geçiş alanlarında % 25'ini; Kentsel Sit ve I. derece etkileme geçiş alanındaki ticaret alanlarında zemin katlarda yola bakan cephelerde % 75'ini geçemez.

d) II. Derece Etkileme Geçiş Alanlarında pencere boyutlarına (3/5) uyulur.

e) II. Derece Etkileme Geçiş Alanlarında sadece kamusal mekanlardan algılanmayan iç avlulara bakan zemin kat pencere ve kapılarında 3/5 oran koşulu aranmaz.

3.a.11. Bahçe duvarları

Kagir bahçe duvarları Bodrum'un kentsel dokusunun bir parçası olarak kabul edilmiştir.

Kentsel Sit ve 1.derece etkileme geçiş alanında mevcut kagir duvarlar korunmalıdır. Yol genişlemesi-yapısal durumdaki bozulma gibi nedenlerle
yıkılması zorunlu olan duvarlar yeni yerlerinde aynı yükseklik, görünüm ve malzeme ile inşa edilmelidir.

Yeni yapılacak bahçe duvarlarında ön bahçe duvar yüksekliği 1,60 m.yi geçmemek kaydı ile üzerleri parlatılmamış malzemeler ile doğal taş, sırlanmamış tuğla ile veya üzeri sıvalı kagir malzeme ile yapılabilir. 1. ve 2. etkileme geçiş alanlarında yeşil çit (bitkilendirme) yapılabilir. Yeni yapılan ön bahçe duvarlarında girintisi bahçe içinde olmak kaydı ile çöp konteynerleri ve elektrik su sayaç nişleri yapılmalıdır. Yan ve arka bahçe duvarı yükseklikleri belediyece belirlenir. Bahçe duvarı veya düzenleme için yapılacak istinat duvarı yüksekliği 1 defada 3 m yüksekliği geçemez. İkincisi ile yeşillendirilmiş alan arası 5 m.den az olamaz.

3.a.12. Otoparklar

Otopark ihtiyacının parselleri içinde çözümlenmesi esastır. Otopark alanlarının hesaplanmasında ve uygulanmasında 1.7.1993/21624 sayılı otopark yönetmeliğine uyulur. Sadece üzerine oturduğu parselde yeterli alan bulunmayan tescilli yapıların bulunduğu parsellerde bu hüküm aranmaz.
Planda yönetim merkezi olarak önerilen alanın altında toplu taşım durağı olarak belirtilen yer altı otoparkında toplu taşım araçları sadece sefer saat ve sıralarını beklemek üzere park edebilir. Yolcu indirme-bindirme eylemlerinin yerüstünde gerçekleştirilmesine yönelik düzenlemelerin yapılması zorunludur.

3.a.13. Sığınaklar

Tescilli yapılar dışında 25.8.1988/19910 sayılı sığınak yönetmeliği uygulanacaktır.

3.a.14.Isı yalıtımı

Tescilli Yapılar dışındaki binalarda 19.11.1989 tarih ve 18580 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan ısı yalıtım yönetmeliğine uyulacaktır.

Muğla Kültür ve Tabiat
varlıklarını koruma kurulunun
21.12.2003 gün ve 2971 sayılı
kararı ekidir.

ASLI GİBİDİR
Erdal KORKMAZ
Müdür

11

3.a.15. Yapı ruhsatı müracaatı

Yapı ruhsatı müracaatında tip imar yönetmeliği 57. maddesi uygulanır. Kentsel sit alanı içindeki tescilli yapılar ile bu yapıların etkilediği alan içindeki (komşu ve karşı) parsellerde ruhsata esas restorasyon veya uygulama projeleri Muğla K.T.V.K.K.'unca onaylandıktan sonra Belediyece ruhsat verilir. Belediyeye sunulan projelerde ilgili oda onayı aranır.

3.a.16 Proje Tanzim Esasları

Koruma Kurulu'ndan izin alınarak ruhsat verilecek yapıların projelerinin yapımında K.T.V.K.Y.K.'nun 05.11.1999 tarih ve 660 sayılı ilke kararında belirtilen "Rölöve-Restitüsyon-Restorasyon Projesi Hazırlama Esasları'na uyulur. Diğer yapılarda tip imar yönetmeliği hükümleri (Md.57) geçerlidir .

3.a.17. Ruhsat ve Eklerine Uymayan Yapı Bölümleri

1. ve 2. etkileme geçiş alanlarında ruhsat ve eklerine uymayan yapı bölümlerine 3194 sayılı İmar Kanunun 32. maddesine göre; tescilli yapı ve etkileme alanı ile kentsel sit alanında K.T.V.K.Y.K.'unun 19.04.1996 tarih ve 419 sayılı ilke kararına göre işlem yapılır.

3.a.18. Yapı Denetimi

Projesi kurulca onaylanan yapıların Belediyenin denetimi yanında, 19.04.1996 tarih ve 419 sayılı, 22.03.2001 tarih ve 680 sayılı ilke kararları gereği fenni mesul ve müellif mimarca da yapılacak, fenni mesuliyet sicilleri Tip imar yönetmeliği 58 maddesi gereğince meslek odasınca tutulacaktır.

3.a.19. Resmi Kurum Yapıları

Bodrum kentsel yerleşme alanında, üstlendikleri işlev nedeniyle mekansal nitelikleri bu yapılaşma hükümlerine uymayan ve bu durum Bayındırlık ve İskan Bakanlığı' nca saptanan ve Muğla Koruma Kurulunca da uygun görülen resmi kurum yapıları bu yapılaşma koşullarının yöre mimarisini belirleyen maddeleri dışındaki hükümlerine uymak zorunda değildir. Bu yapılarda tip proje uygulaması yapılamaz. Ruhsattan önce avan proje ile Kurulun olumlu görüşü alınır.

3.a.20. Yapıların Biten Bölümlerine Kullanma İzni Verilmesi

Projeleri Muğla K.T.V.K.K.'unca onaylanan ve yapı ruhsatlarına uygun yapılanmış yapıların kullanma izinleri K.T.V.K.Y.K. ' unun 19.4.1996 tarih ve 419 ile 22.3.2001 tarih ve 680 sayılı ilke kararları gereği Muğla K.T.V.K.K. Müdürlüğü'nün uygun görüşü ile Belediyece, Kentsel Sit içinde yine ruhsat ve eklerine uygun tamamlanmış diğer yapılara da Muğla KTVKK Müdürlüğünün uygun görüşü ile Belediyesince yapı kullanma izni verilir. Yapıların çevreleri, çevre düzenleme projelerine göre düzenlenmedikçe yapı kullanma izni verilmez.

Projeleri kurulca onaylanan yapılarda ruhsat ve eklerine aykırı uygulama yapılmış olması halinde, yine aynı ilke karar gereği, ilgili yapıya mimari proje müellifi ve Belediyesince hazırlanacak teknik rapor ve fotoğrafların koruma kurulunca değerlendirilmedikçe yapıya iskan izni verilemez. Yapının geleceğine ilişkin karar Koruma Kurulu'nca alınır. Mevzuata aykırı uygulamaların sorumluları hakkında İmar Kanunu ile 2863/3386 sayılı yasalardaki yaptırımlar uygulanır.

Tescilli yapı parselleri ile bu parsel bitişiği ve karşısındaki yapılaşmalar kısmi iskan iznine bağlanamazlar.

Muğla Kültür ve Tabiat
varlıklarını koruma kurulunun
21.12.2003...gün ve..2971..sayılı
kararı ekidir

ASLI GİBİDİR
Erdal KORKMAZ
Müdür

11

12

3.b.Kentsel sit alanı içerisindeki yapılaşma koşulları

3.b. 1. ve 2. grup tescilli yapılar

3.b.1.1. KTVKYK 'nun 5/11/1999 tarihli ve 660 sayılı "Taşınmaz kültür varlıklarının gruplandırılması, bakım ve onarılmasına" yönelik ilke kararına uymak zorunludur. Planlama alanı içinde yer alan tescilli kültür varlıklarına ilişkin her türlü fiziki müdahale ve bu taşınmazların planda öngörülen kullanımlarının değiştirilmesi Muğla K.T.V.K. Kurulu'nun onayına bağlıdır.

3.b.1.2. Bakımı yapılarak korunacak tescilli yapılar: 1/500 ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planı uygulama tablolarında BK notuyla gösterilen yapılardaki bakım izni (çatı aktarımı, oluk onarımı, boya, badana vb. gibi bakımlarına ilişkin karar) Muğla K.T.V.K.K Müdürlüğünce verilir. Yapılacak uygulamanın denetiminden Belediye ve Bodrum Sualtı Arkeolojisi Müzesi Müdürlüğü yetkili ve sorumludur. Uygulama öncesi ve sonrası görüntülü malzeme ile birlikte belediyesince hazırlanacak rapor (fotoğraf, video film, CD kaydı) Kurulca değerlendirilip sonuçlandırılır; uygun görülmemesi halinde yapılan bakım yenilenir.

3.b.1.3 Basit onarım yapılarak korunacak yapılar: 1/500 ölçekli Bodrum Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı Uygulama Tablolarında bo notuyla gösterilen yapılardaki basit onarımı (yapının ahşap, maden, taş gibi çürüyen ya da bozulan mimari öğelerinin özgün biçimine uygun olarak aynen yenilenmesi) için Muğla Koruma Kurulundan izin alınarak Müze Müdürlüğü ve Belediye denetiminde yapılır. Uygulamaya ilişkin Belediyesince hazırlanacak rapor ve görüntülü belgeler Koruma Kurulu Müdürlüğüne iletilerek uygun görülmeyen basit onarım uygulamalarının yenilenmesine Muğla Koruma Kurulunca karar verilir.

3.b.1.4. Esaslı Onarımları yapılarak korunacak yapılar. 1/500 ölçekli Bodrum Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı Uygulama Tablosunda eo notuyla gösterilen yapıların:

a-) Esaslı onarımları K.T.V.K.Y.K.'.nun 5/11/1999 tarihli ve 660 sayılı ilke kararı eki " Rölöve, restorasyon, restitüsyon projesi hazırlama esaslarına" göre hazırlanmış rölöveye dayanan restorasyon ve/veya restitüsyon projesi ile Kurula başvurularak koruma türü (sağlamlaştırma, temizleme, bütünleme, yenileme, yeniden yapma, taşıma) Muğla K.T.V.K Kurulu tarafından belirlenir.

b-)Yapının günümüze ulaşmış sosyal, kültürel ve tarihi kimliğini oluşturan mekansal, yapısal, biçimsel özellikleri ve çevre içindeki özgün konumu korunacaktır. Yapıların yıkılmadan ve; tarihsel ve sosyo-kültürel değer taşıyan ekleri ile birlikte korunmaları esastır.

c-)Tehlike yaratacak şekilde maili-inhidam olan tescilli kültür varlıkları bu gerekçe ile yıkılamazlar. Bu yapılar için Belediye denetiminde mal sahipleri gerekli önlemi alır.Maili-inhidam durumu 05/11/1999 tarih ve 660 sayılı ilke kararının " II. Esaslı onarım ilkeleri" 'nin b. Maddesince Muğla K.T.V.K Kurulu tarafından karara bağlanır.

d-)Yeni işlev verilecek veya nitelikleri değiştirilecek (konfor şartları değiştirilecek) yapılarda yapılacak eklerin niteliği ve korunması gerekli kültür varlığı ile bütünleşmesi için mimari proje müellifince avan proje ile Kuruldan ön izin alınması zorunludur.

e-)Esaslı onarım yapılacak yapının restorasyon projesine temel olacak restitüsyon çalışması, sıva raspası, kısmi söküm, sondaj, belgeler üzerinde çalışma ve karşılaştırmalı araştırmalar sonucuna dayalı olarak hazırlanır. Onarıma başlamadan önce bu çalışma olanaksız ise projenin Kurulca onayından sonra ortaya çıkan yeni veriler ışığında hazırlanacak olan restorasyon projesi üzerinde yapılacak tadilatlar Muğla K.T.V.K Kurulunun onayına sunulur.

f-)Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca yapılacak onarımlar ile kazı alanlarında yapılacak onarımlardan önce de hazırlanacak rölöve restorasyon projeleri ile Muğla K.T.V.K.K.'.undan izin alınır.

3.b.1.5. Yeniden Yapılacak (Rekonstrüksiyon) binalar. 1/500 ölçekli Bodrum Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı Uygulama Tablolarında yy notu ile gösterilen yıkılmış,

Muğla Kültür ve Tabiat varlıklarını koruma kurulunun 21.12.2007 gün ve 2971 sayılı kararı gibidir

ASLI GİBİDİR
Sal KORKMAZ
Müdür

K.T.V.K.Y.K.'unun 05.11.1999 tarih ve 660 sayılı ilke kararının 1/3. maddesi tescilli veya tescile değer olmasına rağmen elde olmayan sebeplerle tescili yapılmamış ve/ veya herhangi bir nedenle yitirilmiş yapının mevcut belgelerden (yapı kalıntısını, fotoğraf, rölöve vb.) yararlanarak kendi parselinde aynı özellikte (alan, cephe, kitle, gabari, plan şeması, malzeme ve yapım tekniği) kullanılarak kapsamlı restitüsyon etüdüne dayalı rekonstrüksiyon uygulamasının yapılacağı binalardır. Uygulamaya geçinceye kadar bu parsellerde herhangi bir inşai ve fiziki müdahale yapılamaz. Açık ve kapalı mekan düzenlenerek herhangi bir işlev verilemez. Kuruldan izinsiz bu tür işlem yapanlar hakkında yasal soruşturma açılır.

3.b.2. II. Gurup tescilli yapıların (sivil mimarlık örnekleri) bulunduğu parsellerde ek yapılaşma şartları.

3.b.2.1. Tescilli yapıların bulunduğu parsellerdeki her türlü fiziki müdahale için Belediye ön görüşü ile Muğla .K.T.V.K. Kurulu'ndan onay alınması zorunludur.

3.b.2.2. Planın getirdiği yapı hakkı tescilli yapı ile dolmuş tescilli yapıların bulunduğu parsellerde yeni yapı izni verilmez. Ancak zorunlu konfor şartlarının gerektirdiği wc, banyo ve mutfak tek katta h max.=2.60m ve yeni yapı toplam alanı 10 m^2 yi geçmeyecek, bitişik yoldan veya yollardan görünüm bölgesini etkilemeyecek şekilde yapı hakkı verilebilir (zkş) .

3.b.2.3. II. Gurup tescilli yapıların bulunduğu ancak planın öngördüğü yapı hakkını doldurmamış parsellerde tescilli yapıların onanlarak kullanılması esastır, ancak tescilli yapıların konfor şartlarının sağlanamadığı durumlarda Koruma Kurulunca uygun görülmesi halinde ek yapı hakkı, öncelikle tek katta tescilli binadan ayrı, tescilli binanın yoldan görünümünü olumsuz etkilemeden ve dar kenarı yola gelecek şekilde çözülmek koşuluyla kullanılabilir. Yapı hakkının tek katla doldurulamaması veya iki katta çözümlenmesinin istenmesi halinde Koruma Kurulunca uygun görülmek koşuluyla tescilli yapıdan tek kat ile en az 2m. uzaklaşmak, kat yüksekliği 2.60 m' yi aşmamak, tescilli yapının yoldan görünümünü olumsuz etkilememek, tescilli yapıya bitişik kısım hariç alt kat ile üst kat plan düzleminin de aynı olması kaydı ile(çıkmasız) cephe malzemesi, doku ve renk olarak tescilli yapıdan ayrılabilecek ve ona fon oluşturacak şekilde kullanılabilir (ehv) .

3.b.2.4. II. Gurup tescilli yapıların bulunduğu, yapı hakkının tescilli yapı ve sonradan yapılan yapı ile birlikte doldurulduğu hallerde bu ek yapılar kurulca onaylı ise yapıların yıkılıp yeniden yapılmasına "3.b.2.3 " maddesindeki kurallara uyularak Kurulca onay verilir (ehd).

3.b.2.5. II. Gurup tescilli yapıların bulunduğu parsellerde tescilli yapı haricinde Belediyesince ve ilgili Koruma Kurulundan izinsiz yapılaşan parsellerde yapı hakkı olsa bile bu yapılar, bu plan hükümleri ile getirilen koşullara uygun hale getirilmeden yeni yapı hakkı verilmez; tescilli yapı dışındaki mevcut yapılara basit de olsa bakım/onarım izni verilmez. (ruhsat veya basit de olsa onarım izni verilm0ezden önce mevzuata uygunluğunu kontrol etmede Bodrum Belediyesi yetkili ve sorumludur.)

3.b.2.6. Yapı hakkını yapıldıkları yıldaki mevzuata aykırı olarak aşmış olan tescilli yapı parsellerindeki yapılara, bu plan hükümleri ile getirilen koşullara uygun hale getirilmedikçe basit de olsa tamir, tadil ve bakım izni verilmez. (fy). Mevzuata aykırılık durumunu saptamada Bodrum Belediyesi yetkili ve sorumludur.

3.b.3. Tescilli Yapıların Bulunduğu Parsellere Bitişik ve Karşı Parsellerde Yapılaşma Koşulları :

3.b.3.1. Tescilli yapıların bulunduğu parsellerin bitişiğindeki ve karşısındaki (aralarında yol geçse dahi tescilli yapı parseline cephe veren parseller) parsellerde her türlü fiziki müdahale için Belediye öngörüşü ile Muğla K.T.V.K.K.'undan izin alınması zorunludur.

3.b.3.2. Boş parsellerde komşu parsellerdeki tescilli yapı veya yapılar dikkate alınarak; onunla ardışık ya da parsel sınırına bitişik, tescilli yapıya dar kenarından, mümkünse tek katla yaklaşacak ve madde "3.b.2.3 " 'de belirtilen özellikleri taşıyacak şekilde ve planda belirtilen yapı hakkını bitişik

Muğla Kültür ve Tabiat varlıklarını koruma kurulunun 21.12.2003...gün ve...2971...sayılı kararı ekidir.

ASLI GİBİDİR
Erdal KORKMAZ
Müdür

parseldeki tescilli binayı da dikkate alarak ön bahçeli, ön bahçesiz, yan bahçeli, yan bahçesiz kullanılabilir (byy).

3.b.3.3. Mevzuata uygun yapı bulunan ve yapı hakkı dolmamış parsellerde 3.b.3.2' deki koşullara uyularak ek yapı hakkı kullanabilir (behv).

3.b.3.4. Mevzuata uygun yapı hakkı dolu parsellerde yenileme 3.b.3.2. ve genel hükümlere uyularak yapılabilir (byhd).

3.b.3.5. Yapıldıkları yıldaki mevzuata aykırı yapılaşmış, ancak yapı hakkı bulunan parsellerde, mevzuata aykırı yapılar, bu plan ile belirlenen "3.b.3.2." ve genel hükümlere uygun hale getirilmedikçe, mevcut yapılara basit de olsa tamir, bakım ve onarım izni verilemez ve bu parsellerde ilave yapılaşma hakkı kullanılamaz. Mevzuata aykırılık durumunu belirlemede Bodrum Belediyesi yetkili ve sorumludur.

3.b.3.6. Yapıldıkları yıldaki mevzuata aykırı yapılaşmış; yapı hakkı tam dolu ve yapı hakkı aşılmış parsellerdeki yapılar, bu plan ile belirlenen "3.b.3.1" ve genel hükümlere göre mevzuata uygun hale getirilene kadar mevcut binalara basit de olsa bakım ve onarım izni verilemez (bfy). Mevzuata aykırılık durumunu belirlemede Bodrum Belediyesi yetkili ve sorumludur.

3.b.3.7. Yeni yapılaşmada bitişik veya karşı parseldeki tescilli yapı yüksekliği (saçak kotu) aşılamaz.

3.b.4. Tescili Yapıların Bulunduğu Parsele Cephe Vermeyen Ve Bu Parsellere Bitişik Olmayan Parsellerde Yapılaşma Koşulları :

3.b.4.1. Bu parsellerde yapılaşma KARİP'ce belirlenen koşullara uygun olarak Belediyece verilir. Yeni yapı konumu, yön ve yaklaşımları içinde, yapıldığı yıldaki mevzuata uygun yapı olan parsellerde mevcut (teşekkülat) ve "2.3" de belirtilen doğal unsurlar dikkate alınarak Belediyece belirlenir.

3.b.4.2. Yapılaşmamış boş parsellerde ;

a-) Kumbahçe yerleşme karakteristiği gösteren alanlarda ardışık yapı düzeni uygulanır. 1/500 ölçekli Bodrum Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı Revizyon İmar Planı Uygulama Tablolarında belirtilen yapı hakları dikdörtgen biçimde kullanılır(4x7 ve katları). Yapı yeri, önden ve bir yandan çekmesiz, avlulu düzen oluşturulacak şekilde belirlenir. Avlunun bir kenarının yola irtibatlandırılması gereklidir. Yapının yoldan çekilmesi halinde en az 5m çekme mesafesi uygulanır. Ara parsellerde, yeni binanın uzun kenarı parsel cephesine ve komşu parseldeki yapıya bitişik olamaz. (uyy,kk). Köşe parsellerde yapılar ardışık, avlulu düzeni sağlayacak biçimde konumlandırılır.

b-) Türkkuyusu mahallesi yerleşme karakteristiği gösteren alanlarda (birden çok yapı yapılabilecek geniş parsellerde) ayrık, bahçeli yapı düzeni kullanılır (uyy,tk).

c-) Geleneksel merkez ticaret alanı hariç hiçbir karakteristik de yol boyu bitişik sıra yapılar oluşturulamaz.

3.b.4.3. Üzerinde mevzuata uygun yapı bulunan ve ek yapı hakkı bulunan parsellerde "3.b.4.2." ve genel hükümlere uyularak yapı hakkı kullanılabilir (uehv).

3.b.4.4. Üzerinde yapıldıkları yıldaki mevzuata aykırı yapı bulunan ve yapı hakkı bulunan parsellerde, aykırı yapılar bu plan ile belirlenen "3.b.4.2." ve genel hükümlere uygun hale getirilmedikçe mevcut yapılara basit de olsa bakım, onarım ile ek yeni yapı yapma izni verilemez. Mevzuata aykırılık durumunu saptamada Bodrum Belediyesi yetkili ve sorumludur.

Muğla Kültür ve Tabiat varlıklarını koruma kurulunun 24.12.2012 gün ve 2931 sayılı kararı ekidir.

Erdal KORKMAZ
Müdür

3.b.4.5. Yapıldıkları yıldaki mevzuata aykırı yapı ile tam dolu ve yapı hakkını geçmiş (ufy) parsellerdeki yapılar, bu plan ile belirlenen "3.b.4.2. "ve genel hükümlere uygun hale getirilmedikçe mevcut yapılara yenileme, bakım, ve onarım izni verilemez. Mevzuata aykırılık durumunu saptamada Bodrum Belediyesi yetkili ve sorumludur.

3.b.4.6. Mevzuata uygun yapı hakkı dolu parsellerdeki yapılar "3.b.4.2." ve genel hükümlere göre yenilenebilirler (uyhd).

3.b.5. Geleneksel Merkez Ticaret Alanları – Çarşı Karakteri Korunacak Alanlar:

Kentsel sit alanı içinde Bodrum geleneksel konut yerleşim alanları olan Kumbahçe İle Türkkuyusu arasında yer alan; her iki yerleşmeye hizmet vermek üzere zamanla gelişen ve günümüzde de bulunduğu parseli kaplayacak biçimde yapılaşmış (TAKS=1.00,KAKS=2.00) iki katlı küçük dükkan özelliklerini koruyarak yaşamını sürdüren bu alan Bodrum'un geleneksel ticari merkezidir. Bu alanın geleneksel çarşı karakterinin korunması esastır.

Bu bölgenin karakteristik ticari yapısı Usluhan'dır. Son dönemin Osmanlı şehir içi hanlarının bir örneğini oluşturmaktadır. Çevredeki yapı yenilemelerinde bu yapının gabarisi dikkate alınır; Usluhan' ın algılanmasını engelleyecek düzenlemeler yapılamaz.

Zemin katlarda yollara bakan vitrin ve kapı boşlukları bulundukları cephe alanlarının %75'inden, üst kat pencereleri ise %15 inden fazla yapılamazlar. Ticaret faaliyetleri izin almaksızın kamu alanlarına taşamazlar.Vitrin ve kapı üzerlerine daimi gölgelik yapılamaz. Bu bölgedeki doğramalar ahşap ya da ahşap görünümlü malzeme ile veya doğramasız kalın camdan yapılabilir. Vitrin gölgelikleri tek renk (beyaz) bez veya membrandan olmalı ve kaldırım kotundan yüksekliği en az 2.40m olarak düzenlenmelidir. Yollar ne kadar dar olursa olsun ve hangi malzeme kullanılırsa kullanılsın, Belediye ve Kurulun KTA-1 çerçevesinde olumlu görüşleri alınmadan sokak ve vitrin gölgelikleri yapılamaz.

Geleneksel merkezdeki ticari yapıların cepheleri ile cephe aldıkları yollarda geleneksel malzemeler kullanılır; günümüz teknolojisini yansıtan malzemeler kullanılamaz. Bu bölgedeki yollar insanların yoğun bulunduğu saatlerde sabah 10 gece 04 arasında araç trafiğine kapatılmalıdır. (Bu özelliklerini koruyup geliştirmesi için bu bölge bir bütün olarak KTA projesi bünyesinde kent mobilyaları, tabelalar, yer kaplama malzemeleri, aydınlatma armatürleri, vs. en ince ayrıntısına kadar projelendirilecek, Belediye olumlu görüşü ve Muğla K.T.V.K.K. onayı ile uygulama yapılacaktır).

Bu alanda toptan ticaret ve depolama yapılamaz. Çevreyi olumsuz etkileyecek ticari faaliyetler (lpg satışı, patlayıcı veya parlayıcı madde satışı vb.) ile bu maddelerin depolanması yapılamaz.

Bu bölgede 10'cm.yi geçmeyen motif çıkma dışında açık ve kapalı çıkma yapılamaz.

3.c.1. Derece Etkileme Geçiş Alanında Yapılanma Koşulları:

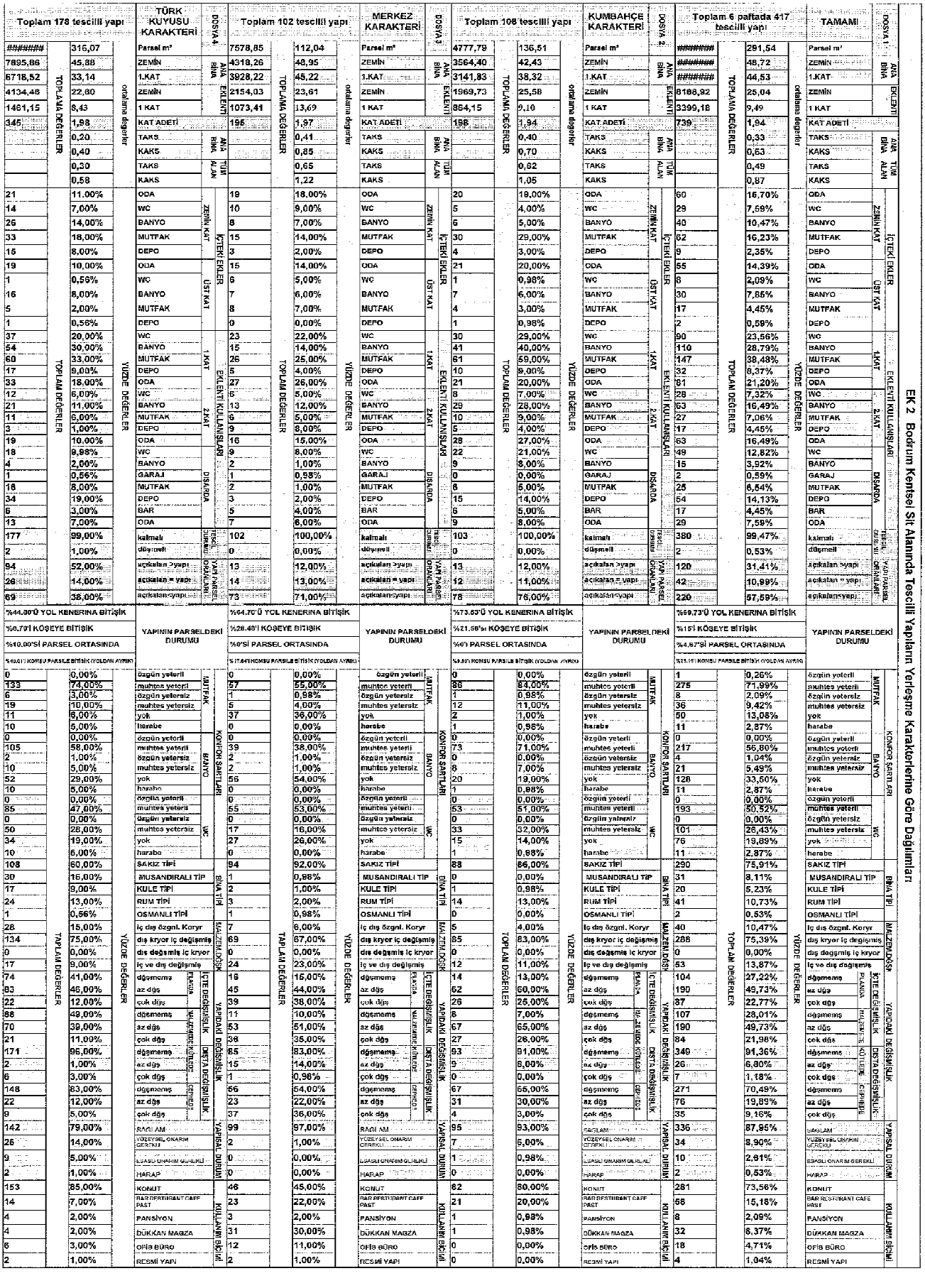
Her türlü yapıda zemin kat alanı 120 m² yi aşamaz. Turizmin toplu kullanım mekanları (restoran, toplantı salonu vb.) 120 m²'lik taban alanı sınırlamasını aşması müellif ve Belediyenin olumlu görüşü ile Kurul iznine bağlıdır. Turizm tesislerinin konaklama birimleri ve eğitim yapılarında binalar eni maksimum 1.5m., aynı doğrultuda 8m.de bir 50 cm. kırıklığı sağlayacak; maksimum 16m.yi geçmeyen tek katlı bağlantı elemanları ile birbirlerine bağlanabilir. Aynı doğrultuda 16m.yi geçmesi halinde doğrultu en az 3m. kaydırılır.

Binaların aynık nizam yapılması esastır (0,60/1,20 yoğunluklu alanlar hariç). Eğimli arazilerde eğime dik diziler oluşturulamaz. Eğime dik gelen yapılar birbirinden en az 1.5 m kaydırılırlar. Eğimli arazilerde şaşırtmayı sağlamak amacıyla yan ve arka bahçe mesafeleri belediye tarafından 2,5 m.ye kadar indirilebilir.

Muğla Kültür ve Tabiat
varlıklarını koruma kurulunun
21.12.2007 gün ve 2971 sayılı
kararı ekidir.

ASLI GİBİDİR
Erdal KORKMAZ
Müdür

EK 2

EK 2 Bodrum Kentsel Sit Alanında Tescilli Yapıların Yerleşme Karakterlerine Göre Dağılımları
Toplam 178 tescilli yapı
TÜRK KUYUSU KARAKTERİ
Toplam 102 tescilli yapı
MERKEZ KARAKTERİ
Toplam 108 tescilli yapı
KUMBAHÇE KARAKTERİ
Toplam 6 paftada 417 tescilli yapı
TAMAMI
TOPLAMA DEĞERLER
YÜZDE DEĞERLER
ortalama değerler
DOSYA 1
DOSYA 2
DOSYA 3
DOSYA 4
ANA BİNA
EKLENTİ
TÜM ALAN
ZEMİN KAT
ÜST KAT
1.KAT
2.KAT
DIŞARDA
İÇTEKİ EKLER
EKLENTİ KULLANIŞLARI
YAPININ PARSELDEKİ DURUMU
KONFOR ŞARTLARI
BANYO
WC
BİNA TİPİ
MALZEMESİ
YAPIDAKİ DEĞİŞİMLİK
İÇTE DEĞİŞİMLİK
DIŞTA DEĞİŞİMLİK
YAPISAL DURUM
KULLANIM BİÇİMİ
%44.00'Ü YOL KENERİNA BİTİŞİK
%6.79'İ KÖŞEYE BİTİŞİK
%10.00'Sİ PARSEL ORTASINDA
%64.70'Ü YOL KENERİNA BİTİŞİK
%28.48'İ KÖŞEYE BİTİŞİK
%0'Sİ PARSEL ORTASINDA
%73.63'Ü YOL KENERİNA BİTİŞİK
%21.58'Sİ KÖŞEYE BİTİŞİK
%0'I PARSEL ORTASINDA
%69.73'Ü YOL KENERİNA BİTİŞİK
%15'İ KÖŞEYE BİTİŞİK
%4.67'Sİ PARSEL ORTASINDA